

BØRN OG UNGES UDDANNELSESCHANCER – DE BOLIGSOCIALE INDSATSERS BIDRAG

EVALUERING AF LANDSBYGGEFONDENS BOLIGSOCIALE INDSATSER
FINANSIERET AF 2011-14-MIDLERNE

Gunvor Christensen, Vibeke Jakobsen, Morten Holm Enemark, Joanna Gulløv Widding,
Cecilie Lykke Stabell, Christopher Dehn Søgaard, Hanne Nielsen & Louise Glerup Aner

Børn og unges uddannelseschancer – de boligsociale indsatsers bidrag
– *Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af
2011-14-midlerne*

© VIVE og forfatterne, 2018

ISBN: 978-87-7119-524-8

e-ISBN: 978-87-7119-525-5

Tryk: Rosendahls a/s

Projekt: 100080

Følgegruppemedlemmer: Michael Lynnerup Kristensen, Iben Ørum
Rasmussen, Bent Madsen, Birgitte Mazanti, Kathrine Bek Nyboe, Jens
Løkke Møller, Mikkel Bo Madsen, Iben Bolvig, Chantal Nielsen

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og
SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden,
der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor.
VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver
som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Landsbyggefonden har i perioden 2011-14 uddelt 1,76 mia. kr. til udsatte boligområder, hvor midlerne er gået til boligsociale indsatser og huslejestøtte. Uddelingen af midler er sket på baggrund af en boligaftale, der blev indgået i 2010 mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre. Formålet med boligaftalen var dels at styrke indsatsen i de udsatte boligområder for at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder, dels at forebygge en negativ udviklingsspiral i boligområderne.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, Rambøll Management Consulting og Naboskaber står for evalueringen af Landsbyggefondens 2011-14-midler. Evalueringen blev igangsat i sommeren 2014 og afsluttes i 2020. Evalueringen har til formål at tilvejebringe viden om boligsociale aktiviteterets gennemslagskraft inden for følgende fire temaer:

- Forbedret skolegang og uddannelse
- Forøget beskæftigelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet
- Kriminalitetsforebyggelse
- Forbedrede forældrekompetencer og forøgelse af børns trivsel.

Herudover evalueres betydningen af huslejenedsættelse for beboernes livssituation og for boligområdet flyttemønstre.

Som et led i evalueringen indgår denne rapport, der er en afrapportering af betydningen af boligsociale aktiviteter målrettet at forbedre børn og unges chancer for at gennemføre en skolegang og et uddannelsesforløb. Rapporten behandler endvidere forskellige organisatoriske forhold, der kan bidrage til at forstærke, at indsatserne har en positiv gennemslagskraft. I 2020 følger en rapport, der på tværs af de fire temaer samler op på de boligsociale aktiviteterets gennemslagskraft.

Vi vil gerne rette en stor tak til boligsociale projektledere og medarbejdere samt øvrige aktører på området for at stille op til indsamling af deltageroplysninger, interview samt deltagelse i spørgeskemaundersøgelsen.

Rapporten er udarbejdet af Gunvor Christensen (VIVE), Vibeke Jacobsen (VIVE), Morten Holm Enemark (VIVE), Joanna Gulløv Widding (Rambøll), Hanne Nielsen (Rambøll), Christopher Dehn Søgaard (Rambøll), Cecilie Lykke Stabell (Rambøll) og Louise Glerup Aner (Naboskaber)

Evalueringen er finansieret af Landsbyggefonden og har været fulgt og diskuteret af en intern følgegruppe. Forsker Ingar Brattbak har været stået for den forskningsmæssige kvalitetssikring. Vi vil gerne sige tak for konstruktive kommentarer.

Lisbeth Pedersen
Forsknings- og analysechef
VIVE Arbejde og Ældre

Line Dybdal
Business Manager
Rambøll

Indhold

1	Indledning, sammenfatning og konklusion	6
1.1	Formål.....	7
1.2	Sammenfatning og konklusion	8
1.3	Anbefalinger	14
1.4	Rapportens struktur	15
2	Tilrettelæggelse af evalueringen.....	16
2.1	Fase 1: Systematisering af viden	18
2.2	Fase 2: Udfordringer, gennemslagskraft og implementering.....	19
2.3	Fase 3: Viden og evidens	22
3	Boligsociale indsatser fra 2011-14-midlerne til udsatte boligområder	24
3.1	Hvilke boligsociale indsatser undersøger vi?.....	24
3.2	Fordeling, finansiering og medfinansiering af de boligsociale indsatser	26
3.3	Boligsociale aktiviteter rettet mod skolegang og uddannelse	29
4	Kendetegn ved børn og unge i udsatte boligområder	37
4.1	Etnicitet, familietype og forældres baggrund	39
4.2	Skolegang, fravær og karakter.....	44
4.3	Uddannelse efter grundskolen	54
5	Deltagere i uddannelsesaktiviteter.....	59
5.1	Antal deltagerne i aktiviteterne.....	59
5.2	Deltagernes oprindelse, alder og køn.....	60
5.3	Familieforhold og forældrebaggrund	62
5.4	Fravær	67
5.5	Igangværende uddannelse	68
6	Oplevede virkninger af arbejdsmetoder og af de boligsociale uddannelsesindsatser.....	70
6.1	Tematisk forandringsteori	70
6.2	Oplevede virkninger af den boligsociale uddannelsesrettede indsats hos målgruppen	74
6.3	Metodeanvendelse, viden og medarbejderkompetencer.....	82
7	Organisering og samarbejde om den uddannelsesrettede indsats.....	84
7.1	Organisering af de boligsociale indsatser.....	85
7.2	Oplevet virkning i forhold til organisering og samarbejde.....	88
7.3	Oplevet virkning forbundet med faglige tilgange og kompetencer i de uddannelsesrettede aktiviteter	92
7.4	Samspil mellem boligsociale indsatser og kernerdriften.....	95
8	Boligsociale skole- og uddannelsesaktiviteter.....	99
8.1	Lommepegeprojekt.....	99
8.2	Fritidsjob	107

8.3	Mentorforløb.....	115
8.4	Brandkadet.....	124
8.5	Projekt- og eventforløb	130
8.6	Kreativ læring	136
	Litteratur.....	144
Bilag 1	Beskrivelse af uddannelsesrettede aktiviteter	147
Bilag 2	Beskrivelse af registerdata	161
Bilag 3	Indsamling af deltageroplysninger	166
Bilag 4	Metodebeskrivelse for interessent-survey.....	168
Bilag 5	Metodebeskrivelse for casebesøg	171
Bilag 6	Supplerende beskrivende analyser til kapitel 5	174
Bilag 7	Tabeller fra interessent-survey	177
Bilag 8	Målgruppeanalyser – udvalgte aktiviteter for unge.....	180

1 Indledning, sammenfatning og konklusion

Antallet af unge, der tager en uddannelse, har været stigende igennem de sidste årtier. Det gælder for unge generelt, og det gælder for unge i de udsatte boligområder. Det er en positiv udvikling, fordi uddannelse er vigtigt for at komme ind på arbejdsmarkedet, for at deltage aktivt i civilsamfundet og for at klare sig godt siden hen i livet. Vi ser dog også en gruppe unge, der mister kontakten til uddannelsessystemet efter grundskolen, og som heller ikke kommer ind på arbejdsmarkedet. Det er en gruppe, der omtales som NEET-gruppen (*Not in Education, Employment or Training*). I 2016 udgjorde andelen af NEET-gruppen på landsplan 12 pct. og i de udsatte boligområder 22 pct. Der er således relativt flere unge i NEET-gruppen i de udsatte boligområder, og det hænger sammen med, at der er en koncentration af socialt udsathed i de udsatte boligområder som følge af segregationen på boligmarkedet.

Der er således to karakteristiske bevægelser, der træder mere tydeligt frem i de udsatte boligområder end i samfundet generelt, nemlig, at der på den ene side er flere, der uddanner sig, og der på den anden side stadig er en rekruttering af unge til den såkaldte NEET-gruppe. Særlig rekrutteringen til NEET-gruppen påkalder sig opmærksomhed, fordi unge, der står uden uddannelse, og som ikke kommer ind på arbejdsmarkedet, er i stor risiko for resten af livet at få svært ved at klare sig og dermed i risiko for at have markant dårligere livschancer end øvrige jævnaldrende.

Vi ved fra forskning i børn og unges mobilitetschancer, at forhold som familiebaggrund og husstandsøkonomi spiller en afgørende rolle (Cassen & Kingdon, 2007). Forskelle på børn og unges chancer for at få en uddannelse, der kan bane vej ind på arbejdsmarkedet, kan ses som et resultat af sociale marginaliseringsprocesser og af den livssituation, som de og deres forældre befinder sig i (Gallie, 2003). Velfærdssystemets tilbud, frivillige aktiviteter og boligsociale indsatser griber ind i disse marginaliseringsprocesser med henblik på at afbøde social marginalisering (Atkinson, 2009). Velfærdsstaten kan betragtes som et værn mod de livsperioder, hvor der er en særlig risiko for social marginalisering (Esping-Andersen, 2002). De steder, hvor velfærdsstaten ikke i tilstrækkelig grad lykkes med et værn, kan boligsociale indsatser gribe ind og være med til at supplere og bygge bro til velfærdssystemet.

Denne rapport beskriver, hvordan boligsociale indsatser finansieret af Landsbyggefondens 2011-14-midler påvirker børn og unges skolegang og uddannelsesforløb. 2011-14-midlerne er en udmøntning af Boligaftalen fra 2010, der blev indgået af Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre, hvor aftalepartierne besluttede, at Landsbyggefonden skulle uddele 1,76 mia. kr. til boligsociale indsatser og huslejenedsættelser. I perioden 2011-14 kunne 220 mio. kr. årligt uddeles til boligsociale indsatser og op til 220 mio. kr. til huslejenedsættelse. Der blev uddelt 880 mio. kr. til boligsociale indsatser, og resten af puljen blev anvendt til huslejenedsættelser.

Boligaftalen 2010 har som overordnet mål, at antallet af udsatte boligområder skal halveres, og at de udsatte boligområder skal forandres, så de bliver attraktive boligområder, der er fuldt integreret i det øvrige samfund. For at nå dette mål er der afsat midler til både fysiske renoveringer, infrastrukturelle ændringer, nedrivninger og boligsociale indsatser (Socialministeriet, 2010). Konkret i forhold til de boligsociale indsatser har formålet været at fastholde en betydelig og langsigtet boligsocial indsats for at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder – både i udsatte boligområder og i boligområder, hvor der er risiko for en negativ udviklingsspirale. Indsatserne skulle have fokus på at fremme (Socialministeriet, 2010):

- Trykke og stimulerende opvækstvilkår for børn og unge
- Beskæftigelses- og erhvervsmuligheder
- Kultur- og fritidstilbud i områderne.

Med 2011-14-midlerne er der således tale om en videreførelse af de boligsociale indsatser, der blev uddelt med Landsbyggefondens 2006-10-midler. Boligaftalen definerer, at de boligsociale indsatser og huslejestøtte gives til "udsatte almene boligområder, hvor der er konstateret væsentlige problemer af økonomisk, social eller anden karakter, herunder høj husleje, høj flyttefrekvens, stor andel af boligtagere med sociale problemer, vold, hærværk eller nedslidning af bygninger og friarealer." (Landsbyggefonden, 2010). 2011-14-midlerne er med en ny boligaftale i 2014 blevet videreført med de såkaldte 2015-18-midler.

1.1 Formål

Formålet med denne rapport, der er en del af den samlede evaluering af Landsbyggefondens 2011-14-midler, er at øge den eksisterende viden om, hvordan og hvorfor boligsociale indsatser rettet mod skolegang og uddannelse virker, samt hvordan forskellige typer af aktiviteter virker for forskellige målgrupper.

De forskningsspørgsmål, der behandles i denne rapport, er:

- Hvilke skole- og uddannelsesaktiviteter iværksættes, i forhold til at børn og unge gennemfører en skolegang og uddannelsesforløb?
- Hvordan er udviklingen i børn og unges tilknytning til skole og uddannelse?
- Hvem er deltagerne i konkrete aktiviteter, og hvordan afspejler de de øvrige børn og unge i boligområderne?
- Hvordan arbejdes der med børn og unge i de konkrete aktiviteter, samt hvilken organisering og hvilket samarbejde er der mellem de centrale aktører på skole- og uddannelsesområdet?
- Hvilken gennemslagskraft har udvalgte aktiviteter for børn og unges skole- og uddannelsesforløb?
- Hvilken betydning har organisering og samarbejde for aktiviteterernes gennemslagskraft?

Gennemslagskraft er både forstået som effekter, tendenser og oplevet virkning. I forhold til effektmålinger af skole- og uddannelsesaktiviteter afrapporteres de i en opsamlende rapport i 2020 for at have en tilstrækkelig lang tidsperiode mellem deltagelse i en aktivitet og forventet effekt. Oplevede virkninger undersøges på baggrund af boligsociale aktørers vurderinger af indsatsernes gennemslagskraft.

Effekter og tendenser undersøges med udgangspunkt i kvantitative data, der dækker samtlige beboere i samtlige helhedsplaner. De oplevede virkninger undersøges på baggrund af en telefonisk spørgeskemaundersøgelse til centrale aktører, mens undersøgelse af arbejdsmetoder, organisering og samarbejde gennemføres på baggrund af kvalitative casestudier i 14 boligområder, der dækker seks udvalgte aktiviteter: lommepengeprojekt, fritidsjob, mentorforløb, brandkadet, projekt- og eventforløb og kreativ læring.

Boligsociale indsatser som de, der er finansieret af 2011-14-midlerne, omtales i den internationale forskningslitteratur som *area-based interventions*; på dansk områdebaserede indsatser. I England er der mange erfaringer med at igangsætte sådanne indsatser; senest med den massive områdebaserede indsats *New Deal for Communities (NDC)*; en 10-årig indsats fra 2004-14. Evalueringer af denne indsats viser, at der er positive erfaringer med, at de områdebaserede indsatser i særlig grad kan bidrage til at styrke forældres involvering i deres børns skolegang og via dette mellemtrin bidrage til at forbedre uddannelseschancerne hos børn og unge. Ligeledes er erfaringerne, at de områdebaserede indsatser kan igangsætte aktiviteter, der ikke er decideret skolerettede, men hvor børn og unge opnår kompetencer, der kan bruges i en skole- og uddannelsesmæssig sammenhæng (Batty

& Pearson, 2010). NDC har bestået af en lang række forskellige aktiviteter, og de evalueringer, der er foretaget af NDC, har ikke haft fokus på at teste sammenhænge mellem typer af aktiviteter og effekter, kun på, om NDC har haft effekter på eksempelvis skole- og uddannelsesforhold.

I USA er der ligeledes erfaringer med at lave lokalsamfundsindsatser, der minder om boligsociale indsatser. Her er der erfaringer, der viser, at en lang række forskellige aktiviteter rettet mod at styrke børn og unges sociale relationer og faglige kompetencer har bidraget til, at børn og unge oplever positive ændringer både i forhold til selvværd og selvtillid, at gå i skole, at påtage sig et personligt ansvar for egen læring og for at få den rette sociale støtte, herunder at mindske skolefraværet. Aktiviteterne dækker brandingstrategier for den lokale skole, sportsbegivenheder, vægmalingskonkurrence, madlavningsklubber og karriererådgivning (Nelson, McMahan & Torres, 2012).

1.2 Sammenfatning og konklusion

Denne rapport er baseret på en omfattende analyse af de helhedsplaner, der arbejder med, at børn og unge klarer sig bedst muligt i skolen og i uddannelsessystemet. Datagrundlaget består i oplysninger fra helhedsplanerne om aktiviteter, samarbejde og organisering, registerdata, der beskriver karakteristika ved børn og unge samt deres udvikling i forhold til skolegang og uddannelse fra 2004 og frem, spørgeskemadata til 103 centrale aktører, der arbejder med beskæftigelse og det boligsociale område, samt kvalitative data fra interview med 47 boligsociale projektledere og medarbejdere, 41 samarbejdspartnere og 69 beboere, der deltager i boligsociale aktiviteter, der har fokus på skolegang og uddannelse.

Hovedkonklusionen i denne forskningsrapport er:

- Boligsociale indsatser kan bidrage til at kvalificere og forbedre den samlede velfærdsmæssige opgaveløsning i forhold til skole og uddannelse for børn og unge i udsatte boligområder.
- Centrale aktører på skole- og uddannelsesområdet vurderer, at de boligsociale indsatser har en positiv virkning på børn og unges motivation for uddannelse, deres selvtillid og deres sociale relationer.
- Boligsociale indsatser kan fungere som løftestang for øget tværsektorielt samarbejde og for at bringe forskellige fagligheder og metoder i spil i forhold til børn og unge.
- Boligsociale indsatser kan bidrage til både en tidligere opsporing af børn og unge, der har brug for en indsats, samt til en stærkere fastholdelse af børn og unge i konkrete forløb og aktiviteter.
- Der er store udfordringer knyttet til børn og unges uddannelseschancer i de udsatte boligområder, men børn og unge i boligområder, der har en boligsocial indsats, følger den samfundsmæssige udvikling, når det gælder det faglige niveau, at færdiggøre folkeskolens afgangseksamen og påbegynde uddannelse.
- Børn og unge, der deltager i bestemte boligsociale skole- og uddannelsesaktiviteter, kommer fra mere socialt udsatte familier end andre børn og unge i boligområderne, men de deltagende børn og unge har en væsentlig bedre tilknytning til uddannelsessystemet end andre børn og unge i boligområderne, der ikke deltager i disse aktiviteter.

1.2.1 Udviklingen i børn og unges tilknytning til skole og uddannelse

Udviklingen blandt børn og unge i udsatte boligområder i forhold til at færdiggøre grundskolen og påbegynde en uddannelse følger den samfundsmæssige udvikling, om end andelen af børn og unge i udsatte boligområder, der færdiggør grundskolen og påbegynder en uddannelse, er lavere end i befolkningen. Børn og unge i udsatte boligområder har generelt en mere svag familiebaggrund, end

børn og unge i befolkningen har. Især klarer børn og unge med dansk oprindelse sig mindre godt i de udsatte boligområder end etnisk danske børn og unge i befolkningen. For børn og unge med ikke-vestlig oprindelse er der en mindre forskel på de, der bor i de udsatte boligområder, og de, der ikke bor i udsatte boligområder.

8 ud af 10 børn og unge i de udsatte boligområder går i den almindelige folkeskole. Der er marginalt flere børn med ikke-vestlig baggrund end med dansk baggrund, der går i folkeskole, både i de udsatte boligområder og i befolkningen generelt. Der er en lavere andel af unge, der har folkeskolens afgangsprøve efter 9. klasse. Ser vi på 9. klasses elever i 2016, tager 78 pct. af børn med ikke-vestlig oprindelse og 70 pct. af børn med dansk oprindelse i de udsatte boligområder folkeskolens afgangsprøve. Befolkningsgennemsnittet er 87 pct.

Ligeledes kendetegner det de unge i de udsatte boligområder, at niveauet for de faglige færdigheder opnået i grundskolen – målt ved nationale test og karakterer i 9. klasse – er lavere sammenlignet med jævnaldrende i befolkningen. Drengene med dansk oprindelse i befolkningen har et karaktergennemsnit i de prøuebundne fag på 5,9, mens drenge med dansk baggrund i de udsatte boligområder har et karaktergennemsnit på 5,3, og drenge med ikke-vestlig oprindelse har et gennemsnit på 4,3-4,5. Der er ligeledes en højere andel af unge med ikke-vestlig baggrund i de udsatte boligområder, der har under 2 i både dansk og matematik i den afsluttende grundskoleeksamen, sammenlignet med unge med dansk baggrund. Der er dog en tendens til, at færre unge med ikke-vestlig baggrund opnår under 2 over tid. Der er de samme forskelle for pigerne; de har dog generelt et højere karaktergennemsnit, end drengene har. For både etnisk danske drenge og piger gælder det, at fra 2010 og frem forbedrer de relativt set deres karaktergennemsnit mere, end øvrige etnisk danske drenge og piger i befolkningen gør.

Generelt ligger børnene i de udsatte boligområder markant over jævnaldrende i befolkningen i forhold til højt fravær. Blandt indskolingsbørn ligger børn med dansk og ikke-vestlig baggrund på niveau med hinanden i forhold til højt fravær, mens markant flere unge med dansk baggrund i de udsatte boligområder har et højt fravær sammenlignet med unge med ikke-vestlig baggrund i de udsatte boligområder. I 2016 er andelen, som har et fravær på mere end 10 pct., 34 pct. for børn med dansk oprindelse i de udsatte boligområder, og den er 25 pct. for børn med ikke-vestlig oprindelse i de udsatte boligområder og i befolkningen. 18 pct. af børn med dansk oprindelse i befolkningen har et fravær på mere end 10 pct. Mængden af fravær hænger sammen med familiebaggrund, hvor børn og unge fra svagere familier har en tendens til at have et højere fravær. Derudover er der en tydelig sammenhæng mellem fravær og karaktergennemsnit, hvor unge med højt fravær opnår et lavere karaktergennemsnit.

De unge i de udsatte boligområder følger den samfundsmæssige udvikling i forhold til at påbegynde uddannelse, omend der er relativt færre studerende i de udsatte boligområder. I 2016 er andelen af 17-20-årige mænd med dansk oprindelse, som er under uddannelse, 57 pct. i de støttede boligområder og ca. 70 pct. i befolkningen. Samme år er andelen af 17-20-årige mænd med ikke-vestlig oprindelse, der er under uddannelse, ca. 65 pct. i både de udsatte boligområder og i befolkningen. Samtidig er der en relativt stor gruppe af unge, der finder vej ind i restgruppen. Restgruppen er defineret som de, der ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse, og som ikke har færdiggjort en uddannelse. Andelen for 24-årige unge mænd i restgruppen i de udsatte boligområder er 26 pct. og 16 pct. for unge kvinder. I befolkningen er de tilsvarende andele 11 pct. og 10 pct. De relativt mange unge, der ikke er i gang med en uddannelse, og den relativt høje andel af unge i restgruppen er bekymrende. Det kendetegner mange af de unge, der er i restgruppen, at de slipper taget med uddannelse

og med beskæftigelse lige efter grundskolen. Det er således lige efter grundskolen, at det er særdeles vigtigt at fastholde de unge i en hverdag, hvor uddannelse og beskæftigelse er noget, man gør, ellers er risikoen, at disse unge på sigt tabes.

Der er således generelt store udfordringer forbundet med børn og unges uddannelseschancer i de udsatte boligområder, men der er også en række positive tendenser. Børn og unge i de udsatte boligområder, der har en boligsocial indsats, følger den samfundsmæssige positive udvikling i forhold til at færdiggøre folkeskolens afgangseksamen, påbegynde uddannelse og i forhold til forbedring af karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen.

1.2.2 Deltagerne i skole- og uddannelsesaktiviteter

I denne evaluering er der – modsat tidligere evalueringer af boligsociale indsatser – indsamlet oplysninger om, hvem der har deltaget i udvalgte aktiviteter på tværs af samtlige helhedsplaner. Det har givet mulighed for at opnå en detaljeret viden om, hvilke børn og unge der indgår i de boligsociale indsatser, og om der er grupper, der ikke er særligt repræsenteret i aktiviteterne. Denne viden er nyttig i forhold til fremadrettet at skabe større klarhed over, hvem målgruppen for forskellige aktiviteter er, og for på sigt at sikre bedst mulig sammenhæng mellem aktivitetens indhold og måde at arbejde med deltagerne på. De udvalgte aktiviteter, hvor der er indsamlet deltageroplysninger, er: lomme pengeprojekt, fritidsjob, brandkadet, mentorforløb, kreativ læring og projekt- og eventforløb. Aldersspændet for deltagerne er 11-24 år.

Der er en tendens til, at deltagerne i de udvalgte aktiviteter i højere grad har ikke-vestlig baggrund end dansk/vestlig baggrund. 82 pct. af deltagerne har ikke-vestlig oprindelse og til sammenligning er andelen af børn og unge med ikke-vestlig oprindelse i boligområderne 57 pct. Der er ligeledes en overrepræsentation af 14-16-årige blandt deltagerne, og der er en relativt større andel drenge/mænd end piger/kvinder. Overrepræsentationen af drenge og mænd er marginalt større for børn og unge med ikke-vestlig baggrund end for unge med dansk og vestlig baggrund. Denne større hyppighed blandt børn og unge med ikke-vestlig baggrund og af drenge/mænd kan være udtryk for, at de har en større motivation for at deltage i aktiviteter, eller at de typisk opholder sig mere på boligområdet fællesarealer og dermed er mere synlige for de boligsociale medarbejdere.

På baggrund af deltageroplysningerne tegner der sig et billede af, at deltagerne i de udvalgte aktiviteter kommer fra mere socialt udsatte familier end jævnaldrende i boligområderne, men deltagerne har en væsentlig bedre tilknytning til uddannelsessystemet end deres jævnaldrende i boligområderne, der ikke deltager i de pågældende aktiviteter. I forhold til skolegang og uddannelse er deltagerne kendetegnet ved at have mindre fravær i skolen end jævnaldrende. Det tyder på en bedre skoletilknytning, og det underbygges også af, at der blandt 15-16-årige unge er relativt flere deltagere, der stadig er i gang med grundskolen eller ungdomsuddannelse. Blandt de 17-20-årige er 20 pct. af deltagere ikke i gang med en uddannelse, mens den tilsvarende andel blandt øvrige er højere, nemlig 35 pct.

Deltagernes bedre tilknytning til skole og uddannelse kan være skabt eller øget af, at de unge har deltaget i en af de boligsociale aktiviteter, og dermed være udtryk for, at aktiviteten har en positiv gennemslagskraft i forhold til skole og uddannelse. Deltagernes tilknytning til skole og uddannelse kan også skyldes andre forhold, så når relativt flere deltagere er i gang med uddannelse end øvrige jævnaldrende, kan det være udtryk for, at de boligsociale aktiviteter netop tiltrækker de unge, der er motiveret for uddannelse. I forbindelse med afslutningen af evalueringen i 2020 udarbejder vi en opsamlende rapport, der bygger på en længere analyseperiode af aktiviteterne gennemslagskraft, og på den baggrund vil vi have et bedre grundlag for at vurdere, om der er tale om effekt.

1.2.3 Oplevede virkninger hos børn og unge

De involverede aktører i de boligsociale aktiviteter målrettet skolegang og uddannelse oplever generelt, at indsatserne har haft en positiv virkning hos de børn og unge, som har deltaget i aktiviteterne. Det kommer til udtryk på både det faglige, personlige og sociale plan.

58 pct. af centrale aktører, der samarbejder med de boligsociale indsatser på skole- og uddannelsesområdet, oplever i høj grad, at børn og unge får en større tro på egne evner, mens 43 pct. i høj grad oplever, at målgruppen får større motivation for at uddanne sig. Halvdelen af de centrale aktører oplever endvidere, at målgruppen har styrket deres deltagelse i såkaldte positive aktiviteter i fritiden, og at de i høj grad benytter sig mere af lokale uddannelsesrettede aktiviteter.

Der ses en lang række boligsociale aktiviteter, der fokuserer på at give børn og unge troen på eget værd, og at de kan gøre en forskel, som andre kan få glæde af, fx lommepegeprojekter, fritidsjob, brandkædetforløb eller kreativ læring. I en lang række boligsociale aktiviteter er der ligeledes et stort fokus på – sammen med børn og unge – at skabe små succeser, fordi det kan øge motivationen hos børn og unge. Anerkendelse af børn og unge i aktiviteterne og opbygningen af tillid er afgørende for at skabe forandringer. Omvendt kan en barriere for børn og unges udvikling være forældrenes manglende tilknytning til uddannelse og arbejdsmarked, idet forældrene kan have sværere ved at støtte barnets og den unges indsats og fastholdelse i skole og uddannelse og også sværere ved at hjælpe barnet eller den unge til at udforske forskellige uddannelses- og jobmuligheder.

1.2.4 Aktiviteter og arbejdsmetoder

Samtlige helhedsplaner finansieret af 2011-14-midler har fokus på skole og uddannelse. Det kendetegner generelt de boligsociale helhedsplaner, at forebyggelse og tidlig indsats blandt børn og unge i forhold til skole og uddannelse udgør en stor del af indsatserne. Der foregår således mange aktiviteter, der på forskellig vis har fokus på at fastholde børn og unge i skole og uddannelse. Der er i aktiviteterne endvidere ofte fokus på at arbejde med børn og unges sociale kompetencer, selvværd og motivation, således at de er bedst muligt rustet til at håndtere et skole- og uddannelsesforløb og til at få det bedst muligt faglige udbytte ud af at gå i skole og tage en uddannelse.

Aktiviteterne er ofte struktureret således, at der er et forløb, hvor der er mulighed for at skabe en positiv udvikling, og hvor deltagerne undervejs får gode oplevelser og erfaringer, som de kan trække på i andre sammenhænge.

Den øgede viden om aktivitetstyper og arbejdsmetoder har skabt mere viden om, hvilke kompetencer der er behov for blandt medarbejdere og samarbejdspartnere i det boligsociale arbejde. Relevansen af forskellige medarbejderkompetencer afhænger dels af målgruppe og formål, dels af de valgte aktivitetstyper og arbejdsmetoder. Inden for de uddannelsesrettede aktiviteter er særligt arbejdsmetoden *praksisnær læring* fremtrædende, mens *gruppebaseret læring*, *individuel brobygning* samt *udvikling gennem samskabelse* anvendes i nogle uddannelsesrettede aktiviteter. Derfor kan det være vanskeligt at opstille generelle retningslinjer for nødvendige kompetencer i det boligsociale arbejde. Vi kan dog se tendenser på tværs af aktivitetstyper og arbejdsmetoder, hvor fire former for kompetencer er af stor betydning for det boligsociale arbejdes gennemslagskraft. Det er i den sammenhæng vigtigt at påpege, at den enkelte medarbejder ikke nødvendigvis kan eller skal besidde alle kompetencer, men at der er tale om kompetencer, som er til stede blandt medarbejderstaben samlet set.

For det første øges metodebevidsthed, metodestringens og teoretisk fundering i de boligsociale aktiviteter og arbejdsmetoder, når de udførende boligsociale medarbejdere eller kommunale samarbejdspartnere har en pædagogisk, socialfaglig eller lignende baggrund. Det gør sig særligt gældende i forhold til arbejdsmetoderne individuel brobygning og gruppebaseret læring.

For det andet er det i arbejdsmetoden praksisnær læring særlig relevant, at medarbejdere, frivillige eller andre samarbejdspartnere i aktiviteten har faglige kompetencer eller færdigheder, som er specifikt rettet mod omdrejningspunktet i aktiviteten, fx at der i brandkadetaktiviteten er medarbejdere, der har faglige kompetencer i forhold til brandslukning m.v.

For det tredje er det erfaringen, at aktiviteterne opleves som særligt virksomme, hvis medarbejdere eller frivillige i aktiviteten er dygtige til at skabe relationer. Her drejer det sig dels om at kunne arbejde ud fra en anerkendende og rummelig tilgang og at møde målgruppen som en ligeværdig part, dels drejer det sig om medarbejderens personlige og sociale kompetencer.

For det fjerde er det vigtigt, at der er medarbejdere involveret i aktiviteten, som har strategiske kompetencer. Det vil sige kompetencer til at styre efter aktivitetens strategiske mål og konkrete succeskriterier, kompetencer til at skabe samspil mellem aktiviteter samt kompetencer til at inddrage relevante samarbejdspartnere.

Endelig er der en klar tendens til, at teoretisk fundering, metodeanvendelse og den metodiske bevidsthed blandt medarbejderne er stærk i de helhedsplaner, hvor projektlederen prioriterer at afsætte tid og at skabe rammer for metodisk refleksion.

1.2.5 Oplevede virkninger på organisatorisk niveau

For at skabe positive forandringer hos børn og unge er det afgørende, at de aktører, der har berøring med målgruppen, samarbejder og arbejder i samme retning. Det kræver ofte, at der er en klar og tydelig fordeling af ansvar og roller mellem de involverede aktører. Evalueringen af de boligsociale uddannelsesrettede indsatser viser, at 53 pct. af de centrale aktører, der samarbejder om og med de boligsociale indsatser, i høj grad oplever en god rolle- og ansvarsfordeling mellem aktørerne på området og den boligsociale indsats, og 70 pct. oplever i høj grad, at det tværsektorielle samarbejde er blevet styrket under 2011-14-midlerne. En central drivkraft for det styrkede samarbejde er blandt andet den formelle organisering af samarbejdet i styre- og koordinationsgrupper samt faste aftaler, som alle parter har forpligtiget sig på.

55 pct. af de centrale aktører oplever i høj grad, at arbejdet med og om den boligsociale indsats har bidraget til, at det uddannelsesrettede samarbejde om målgruppen er blevet mere helhedsorienteret, og at nedsatte arbejdsgrupper kan være en drivkraft for at skabe et større samarbejde mellem helhedsplanen, skoler, de lokale klubber, ungdomsskoler og UU-vejledning.

Endelig vurderer 60 pct. af de centrale aktører, at der er kommet et styrket samarbejde om opsporing af målgruppen, og at samarbejdet om at fastholde målgruppen i aktiviteter er blevet styrket. Særligt er det det tætte samarbejde mellem boligsociale medarbejdere og lokale institutioner, klubber og SSP-konsulenter, der er en drivkraft for opsporing af målgruppen.

1.2.6 Det boligsociale bidrag til en lokal velfærdsmæssig løsning

De problemstillinger og behov, som børn og unge samt deres forældre har i de udsatte boligområder i forhold til skolegang og uddannelsesforløb, er primært et kommunalt ansvarsområde, hvor de boligsociale indsatser har et centralt bidrag for at skabe de bedst mulige lokale, velfærdsmæssige opgaveløsninger. De boligsociale indsatser har deres styrke i, at de kan være brobyggende mellem beboere og offentlig velfærd, og at de kan supplere offentlig velfærd. De boligsociale indsatser kan, fordi de er områdebaserede og foregår der, hvor beboere bor, være med til at få den kommunale kernerdrift til at nå flere borgere, der har behov for hjælp og støtte fra velfærdssamfundet. Hvor stor en del af den lokale velfærdsløsning, som de boligsociale indsatser udgør, afhænger af, hvor udsatte

beboerne er. For beboere, der har en svag eller ingen tilknytning til uddannelsessystemet, arbejdsmarkedet og fritids- og foreningslivet, har de boligsociale indsatser en særlig stor betydning, fordi boligområdet er den eneste sammenhæng, hvor de kommer i berøring med indsatser, der kan hjælpe dem videre.

De boligsociale indsatser rettet mod børn og unge i forhold til at forbedre deres skole- og uddannelseschancer fylder generelt meget i samtlige helhedsplaner finansieret af 2011-14-midlerne. Ud over at det hænger sammen med behovet for at hjælpe børn og unge videre, hænger det også sammen med, at der politisk er et fastsat mål om at forbedre børn og unges opvækst og muligheder. De boligsociale indsatser kan i forhold til skole- og uddannelsesområdet understøtte en kommunal kerne-drift. Den måde, som de boligsociale indsatser understøtter på, er blandt andet ved at bidrage til, at børn og unges sociale kompetencer udvikles, og til, at de motiveres for at fastholde en skolegang. Ligeledes kan de boligsociale indsatser bidrage til at øge forældres forståelse for, hvordan de kan støtte deres børn i forhold til skole og uddannelse. De boligsociale indsatser kan understøtte og påvirke alle de omgivende forhold som sociale kompetencer, motivation, selvværd og forældre-støtte, der er vigtige for, at børn og unge fastholdes i skole og uddannelse. Når det kommer til eksempelvis at forbedre børn og unges faglige udbytte, er det en skolemæssig indsats, som kan hjælpes på vej med boligsociale aktiviteter.

Et kendetegn ved de boligsociale indsatser er, at enhver form for deltagelse blandt beboere i aktiviteter er baseret på frivillighed og lyst. Det skaber et mulighedsrum for beboerne at agere i forhold til, og det skaber en platform for de boligsociale medarbejdere til at opbygge relationer til beboerne baseret på tillid og anerkendelse. Blandt aktører på skole- og uddannelsesområdet, som ikke er finansieret af den boligsociale helhedsplan, er den generelle vurdering, at de boligsociale indsatser har en styrke i, at medarbejderne, fordi de opholder sig i boligområdet og ikke har en myndighedsfunktion, er i stand til at opbygge en tæt og betydningsfuld relation til beboerne. Det er en mulighed, som kommunale medarbejdere med myndighedsfunktion ofte ikke har. Denne tætte relation mellem boligsociale medarbejdere og beboere giver endvidere mulighed for en tidligere opsporing af beboere med behov for en indsats. Frivillighed, tillid og anerkendelse som kittet i relationen mellem beboere og den boligsociale indsats viser sig erfaringsmæssigt at være stærk nok til både at opstille forventninger til beboere i forhold til progression og i forhold til at arbejde hen imod bestemte mål som fx at minimere fravær, finde et fritidsjob og komme i gang med en ungdomsuddannelse.

Et højt vidensniveau og forskellige fagligheder styrker den samlede uddannelsesindsats målrettet børn og unge. Centrale aktører, der samarbejder med de boligsociale indsatser, peger på, at de boligsociale indsatser bidrager på særlig vis i forhold til den samlede tilbudsvifte i kommunalt regi. 3 ud af 4 aktører oplever i høj eller i meget høj grad, at samarbejdet med de boligsociale helhedsplaner giver dem mulighed for at trække på en anden viden og andre kompetencer i forhold til målgruppen, end de selv har. Endvidere er en særlig styrke i det boligsociale bidrag den relative metodefrihed og muligheden for at justere aktiviteter og metoder til den specifikke kontekst og målgruppe. Både boligsociale medarbejdere og deres kommunale samarbejdspartnere ser det som en styrke, at børn og unge i udsatte boligområder kan bruge indsatser og aktiviteter, som er mere fleksible og dynamiske end de tilbud, der typisk ligger i det kommunale system. Derfor kan en kombination af metodestringente og mere metodisk fleksible aktiviteter være en fordel i det boligsociale arbejde. Dog er det afgørende, at der i begge tilfælde er tale om refleksion over og bevidste valg af de anvendte metoder.

Endelig har de boligsociale indsatser en styrke i, at rekrutteringen af medarbejdere gennem tiden er sket inden for en række forskellige faglige felter. Det har været med til at bibringe det boligsociale

område en flerfaglighed, der viser sig som en gevinst i forhold til beboerne og i forhold til samarbejdspartnere, fordi flerfagligheden er med til at vise alternative måder at nå beboerne på, at arbejde med dem på og at fastholde dem i en positiv udvikling.

1.3 anbefalinger

På baggrund af de analytiske resultater, der er fremkommet i denne undersøgelse af de boligsociale skole- og uddannelsesrettede aktiviteter, præsenterer vi fem anbefalinger til den fremadrettede indsats for at styrke børn og unges uddannelseschancer. Anbefalingerne tager afsæt i, at kommunerne bærer det primære ansvar for, at børn og unge fuldfører en skolegang og et uddannelsesforløb, og at det boligsociale arbejde kan bidrage til denne opgaveløsning. Anbefalingerne er således baseret på, at de boligsociale indsatser kan være et bidrag.

1.3.1 Større bevidsthed om målgruppe for en aktivitet

Denne anbefaling henvender sig til primært til boligsociale projektledere og medarbejdere og har fokus på en større bevidsthed om, hvilke typer af børn og unge der kan håndteres inden for den konkrete aktivitet. Det vil sige en tydelighed af kriterier for inklusion og eksklusion for de konkrete aktiviteter og en større tydelighed om, hvornår der er behov for at inddrage øvrige samarbejdsaktører, fx kommunale parter. Kriterier for, hvem der kan rummes inden for aktiviteter, vil skabe mulighed for en mere målrettet opsporing af målgruppen og for det bedst mulige match af medarbejderkompetencer til gennemførelse af den konkrete aktivitet.

1.3.2 Opspore og fastholde unge, der er færdige med grundskolen

Denne anbefaling er målrettet kommunerne, skolerne og boligsociale aktører. Der er markante tegn på, at der er en gruppe af unge, der er færdige med grundskolen, og som ikke påbegynder efterfølgende uddannelse eller beskæftigelse. Der er behov for en koordineret indsats mellem det kommunale niveau, skolen og helhedsplanen i forhold til at forebygge, at unge slipper grebet om uddannelse og beskæftigelse efter grundskolen, og i forhold til at få fat i de unge, der har sluppet taget. I en koordineret indsats er der behov for et tæt samarbejde om at opspore de unge, der er i risiko for at slippe grebet, og et tæt samarbejde om at udvikle aktiviteter, der kan lede de unge på vej ind i uddannelse og beskæftigelse.

1.3.3 Opmærksomhed på fravær blandt børn og unge

Denne anbefaling er både målrettet de boligsociale projektledere og medarbejdere samt medarbejdere på skoler. Anbefalingen er at bidrage til at styrke opmærksomheden og fokusset på elevernes fravær. Børn og unge i de udsatte boligområder har et højt skolefravær, og der er en klar sammenhæng mellem højt fravær og lavt karaktergennemsnit. Fravær i skole hænger typisk sammen med en række andre problemstillinger. I de boligsociale aktiviteter er der fokus på fravær; ofte som en forventet positivt afledt effekt af at deltage i konkrete aktiviteter; men der er brug for et endnu stærkere fokus på, at fraværet bliver nedbragt. Det skal ikke nødvendigvis ske i målrettede skolefraværsaktiviteter, men kan være et forhold, der bliver arbejdet konkret med i allerede eksisterende aktiviteter.

1.3.4 Metodebevidsthed og fokus på det boligsociale arbejdes særlige potentiale

Denne anbefaling er målrettet både bevillingsgivere og de boligsociale projektledere og medarbejdere. Et særligt potentiale i det boligsociale arbejde er den lokale og tillidsfulde relation mellem beboere og medarbejdere samt en vis grad af metodefrihed og mulighed for at tilpasse aktiviteterne til den

lokale kontekst og den enkelte beboers specifikke udfordringer og situation. Derfor er anbefalingen, at aktiviteterne fremadrettet i størst mulig grad er vidensbaserede og bygger på metodebevidsthed og refleksion over metodevalg, og at metodefrihed til en vis grad bevares, samtidig med at rammer for metodisk refleksion og faglig udvikling blandt medarbejdere prioriteres og udvikles.

1.3.5 Styrkelse af den formelle organisering af samarbejdet i styre- og koordinationsgrupper

Denne anbefaling er målrettet både kommuner, bevillingsgivere og de boligsociale projektledere og rettet mod at styrke det boligsociale bidrag på skole- og uddannelsesområdet ved at øge formaliseringen af samarbejdet mellem de forskellige aktører. Det anbefales således, at der etableres formelle samarbejder, der ikke kun er formaliseret i en dokumenteret aftale, men også udmøntes i koordinationsgrupper, der er 'tæt på praksis'. Herunder at lokale skoleledere og/eller udvalgte skolelærere kan deltage i organiserede samarbejds møder med boligsociale medarbejdere for at sikre, at drøftelser i styregrupper også udmøntes i praksis.

1.4 Rapportens struktur

Rapporten er struktureret således, at der efter dette indledende kapitel følger en beskrivelse af, hvordan evalueringen er tilrettelagt, og hvordan vi bruger forskellige datakilder til at belyse de forskellige forskningsmæssige spørgsmål. Derefter følger kapitel 3 om de boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne, hvor fordelingen af midler til boligområderne beskrives, og de forskellige uddannelsesrettede aktiviteter, der finder sted i helhedsplaner, kort beskrives. Herefter følger fem analysekapitler, hvor kapitel 4 beskriver børn og unges udvikling og forandring i de boligområder, hvor der er foregået en boligsocial indsats. Kapitel 5 beskriver deltagerne i de udvalgte aktiviteter. Kapitel 6 beskriver aktørers oplevede virkninger af de boligsociale indsatser. Kapitel 7 beskriver organisering og samarbejde om den boligsociale indsats, og kapitel 8 beskriver de udvalgte uddannelsesrettede aktiviteter.

2 Tilrettelæggelse af evalueringen

Evalueringen skal bidrage med viden om, hvordan boligsociale indsatser har en gennemslagskraft i forhold til at forbedre børn og unges uddannelseschancer. Gennemslagskraft henviser både til, om børn og unge fastholdes i skolegang og uddannelse, om de klarer sig bedre i skolen, samt om målgruppen og de aktører, der beskæftiger sig med boligsociale, uddannelsesrettede aktiviteter oplever, at aktiviteterne har en positiv betydning for målgruppens skolegang og uddannelse. Samtidig skal evalueringen bidrage med viden om, hvordan udvalgte aktiviteter er målrettet forskellige målgrupper af beboere, og hvordan der i aktiviteterne konkret arbejdes med, at børn og unges kompetencer udvikles. Endelig skal evalueringen bidrage med viden om, hvordan de forskellige aktører samarbejder og er organiseret om den del af den boligsociale indsats, der har fokus på skole og uddannelse. Således skal denne evaluering samlet set bidrage til et bedre vidensgrundlag i det boligsociale arbejde.

I evalueringen anvender vi tre centrale begreber: boligsocial indsats, aktivitet og arbejdsmetode.

Boligsociale indsatser er sociale interventioner i et afgrænset boligområde; deri ligger, at indsatserne er områdebaserede (i den internationale forskningslitteratur omtales de som *area-based interventions*). Det betyder, at de beboere, der bor i det pågældende boligområde, har mulighed for at blive påvirket af de igangsatte indsatser. De boligsociale indsatser er, som det vil blive uddybet undervejs i rapporten, kendetegnet ved at være tværfaglige, tværsektorielle og dermed arbejder på tværs af boligorganisationer, beboere, kommuner, frivillige organisationer m.m.

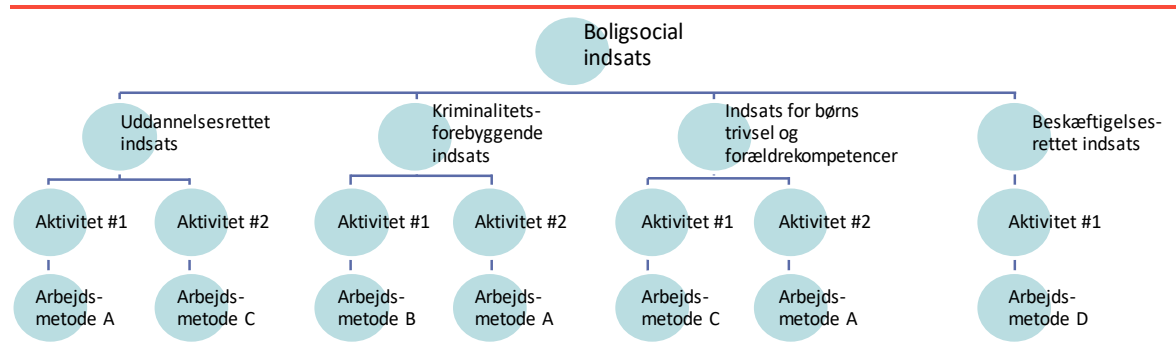
Aktiviteter er konkrete handlinger, som udgør de boligsociale indsatser. Det vil sige, at boligsociale indsatser til børn og unge kan bestå af aktiviteter som fx lommepengeprojekt, rollespilsprojekter eller lektiecafé. Aktiviteterne kan være små eller store; kortvarige eller langvarige.

Arbejdsmetoder er de metoder, der anvendes i udførelsen af aktiviteter. Det vil sige, det er den måde, som aktiviteten gennemføres på, og de konkrete værktøjer, der anvendes i aktiviteten. Aktiviteten kan både have en enkelt arbejdsmetode som sit omdrejningspunkt, og aktiviteten kan være sammensat af flere arbejdsmetoder. Eksempelvis vejledning, undervisning, peer to peer sparring, håndholdt metode, opsøgende, øvelser og rollespil. En arbejdsmetode kan skrues op og ned i intensitet, det vil sige hyppighed og omfang.

Boligsociale indsatser, aktiviteter og arbejdsmetoder er således alle begreber, der er udtryk for en intervention, men befinder sig på hvert sit niveau. Boligsociale indsatser er det mest generelle, mens aktiviteter er mere præcise, og arbejdsmetoder er helt konkrete. Jo mere detaljeret viden, der findes om interventionen og målgruppen, jo bedre kan vi undersøge, hvad der skaber en gennemslagskraft og hvordan.

Figur 2.1 Indsats, aktivitet og arbejdsmetode.

Når evalueringen skal bidrage til at øge vidensgrundlaget i det boligsociale arbejde handler det både om at opnå mere viden om gennemslagskraften af boligsociale indsatser og om at tydeliggøre, i hvor høj grad der eksisterer dokumenteret viden om forandringsteori og implementering af aktivitetstyper og arbejdsmetoder. I forhold til konkrete aktivitetstyper vurderer vi graden af viden ud fra to overordnede parametre:

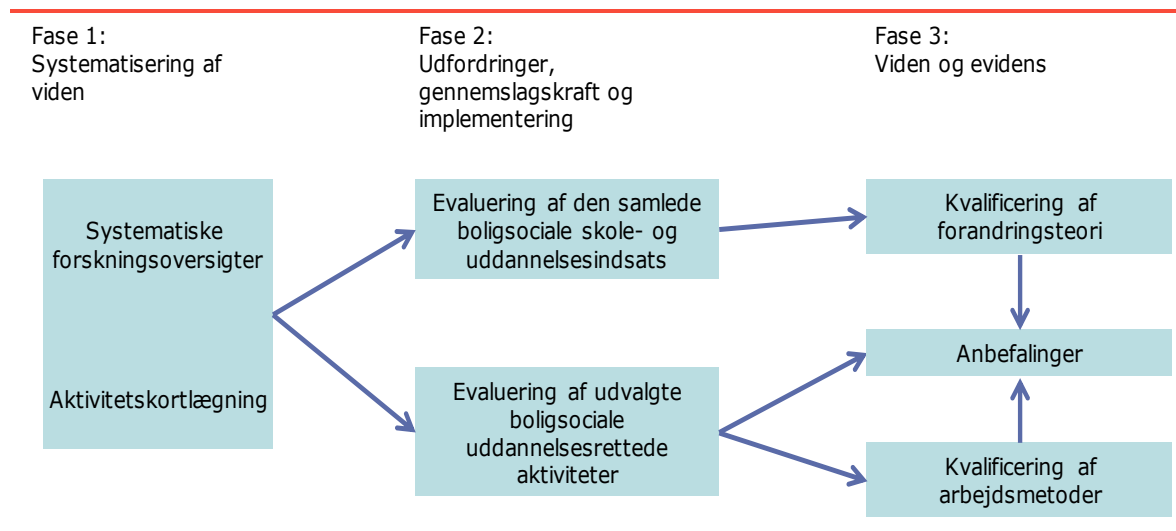
- hvor velbeskrevet aktiviteten, målgruppen, implementering og forandringsteorien er
- i hvilken grad der eksisterer viden om gennemslagskraften af aktiviteten, og om der foreligger systematiske data, der kan anvendes til effektmåling af aktiviteten.

Evalueringen er, som det fremgår af figur 2.2, tilrettelagt således, at der er tre analysefelter:

1. Systematisering af viden
2. Udfordringer, gennemslagskraft og implementering
3. Viden og evidens.

Hvert felt uddybes nedenfor.

Figur 2.2 Evalueringens analysestrategi.

2.1 Fase 1: Systematisering af viden

Formålet med at systematisere viden om boligsociale uddannelsesrettede aktiviteter er dels at opnå grundig viden fra forskningslitteraturen om effekter af uddannelsesrettede aktiviteter, dels at opnå et overblik over, hvilke typer af aktiviteter der foregår i praksis og variationen af disse aktiviteter.

2.1.1 Systematiske forskningsoversigter

Den systematiske kortlægning har til formål at bidrage med viden om evidensbaserede aktiviteter og indsatser, der kan forbedre børn og unges skolegang og uddannelse. Eftersom formålet med forskningsoversigten er at identificere indsatser, der har en gennemslagskraft i boligområder, er kun de indsatser medtaget i kortlægningen, hvor der er dokumenteret en effekt. Forskningsoversigten er baseret på en systematisk søgning efter studier, der ved hjælp af et kontrolgruppedesign estimerer en effekt i forhold til de relevante målgrupper eller ved hjælp af en før- og eftermåling uden kontrolgruppe. Søgningen er gennemført i internationale databaser, i såkaldt "grå" litteratur og i referencesøgninger (også kaldt "snowball"-søgning). Forskningsoversigtens søgeprofil er udviklet på baggrund af et samarbejde med Landsbyggefonden og fagspecialister på VIVE (den tidligere SFI-del af VIVE). I forskningsoversigten er der medtaget studier, som er fra år 2000 og frem. Geografisk er der medtaget studier af indsatser gennemført i OECD-lande. Forskningsoversigten af uddannelsesrettede indsatser er selvstændigt afrapporteret i *Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og forældres arbejdsmarkedsparticipation. En systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4* (Kjer m.fl., 2016).

2.1.2 Kortlægning af aktiviteter, der har til formål at forbedre børn og unges skolegang og uddannelse

Kortlægningen af uddannelsesrettede aktiviteter er på baggrund af helhedsplanernes elektroniske indrapporteringer om aktiviteter til Landsbyggefonden samt gennemlæsning af helhedsplanerne. Udtræk af oplysninger og gennemlæsning har bidraget til et overblik over dels variationen i aktiviteter, dels i udbredelsen af de forskellige aktiviteter. Med kortlægningen er generiske aktivitetstyper således beskrevet. For at kvalitetssikre kortlægningen er den suppleret med en telefon-survey til samtlige projektledere for de boligsociale helhedsplaner. Rundringningen er foregået i perioden oktober 2015 til august 2016.

I det omfang, det har været muligt på baggrund af informationer om aktiviteterne, er de generiske aktivitetstyper beskrevet i forhold til følgende elementer:

- Formål med aktiviteten
- Målgruppen(/r) for indsatsen
- Forventning til gennemslagskraft
- Organisering
- Udførelse og hyppighed.

I praksis finder vi, at aktivitetstyperne kan være gennemført på forskellige måder, og således kan den generiske beskrivelse ikke nødvendigvis genfindes i praksis, men versioner af den findes. Endvidere foregår de boligsociale aktiviteter ofte i tæt samspil med hinanden, og derfor optræder typerne ikke altid så analytisk adskilt, som beskrivelsen kan indikere.

2.2 Fase 2: Udfordringer, gennemslagskraft og implementering

I denne analysefase har vi overordnet fokus på den samlede boligsociale indsats rettet mod skole og uddannelse, og vi har fokus på udvalgte aktiviteter, som vi går i dybden med i forhold til at beskrive omfanget og karakteren af de udfordringer, som børn og unge i de udsatte boligområder har, beskrive målgruppen i udvalgte aktiviteter, evaluere gennemslagskraften af den boligsociale indsats, udvikle forandringsteori samt evaluere implementering og arbejdsmetoder.

2.2.1 Udfordringer: Kvantitativ beskrivelse af børn og unges skole- og uddannelsesforløb

Vi beskriver med udgangspunkt i registerdata børn og unges baggrund, og hvordan de klarer sig i forhold til skole og uddannelse. Vi undersøger, hvordan børn og unges udvikling er over tid i perioden 2004-16. Vi sammenligner børn og unge i de udsatte boligområder med befolkningen generelt både for at få viden om eventuelle niveauforskelle og for at få viden om, hvorvidt børn og unge i de udsatte boligområder udvikler sig på samme måde eller forskelligt i forhold til børn og unge i befolkningen.

Vi bruger registerdata fra Danmarks Statistik til at beskrive beboerne i de boligområder, der har modtaget støtte fra Landsbyggefonden. For samtlige beboere i den almene boligsektor og dermed for beboere i boligområder, der er omfattet af en boligsocial indsats fra 2011-14-midlerne, har vi data om demografiske og socioøkonomiske forhold. Derudover har vi en 10-procents-stikprøve for hele befolkningen. De demografiske data dækker over familieforhold, køn, alder og etnicitet, mens de socioøkonomiske data består i oplysninger om uddannelse, beskæftigelse og indkomst. Samtlige variabler, hvor vi har oplysninger om beboerne, fremgår af bilag 2.

2.2.2 Oplevede virkninger

Vi undersøger de oplevede virkninger af den samlede skole- og uddannelsesindsats i helhedsplanerne i forhold til:

- Det oplevede udbytte, som den boligsociale indsats har skabt for målgruppen
- Det oplevede faglige udbytte hos aktører af at samarbejde med de boligsociale medarbejdere
- Det oplevede organisatoriske udbytte af arbejdet med de boligsociale helhedsplaner.

Vi anvender en interessent-survey til at afdække de oplevede virkninger, der er skabt på indsatsniveau, på tværs af aktiviteter inden for det enkelte boligområde. Surveyen har således fokus på at afdække, hvordan aktører involveret med den boligsociale skole- og uddannelsesindsats oplever, at den boligsociale helhedsplan har betydning for målgruppen, samarbejdet og organiseringen.

Spørgsmålene i surveyen er udviklet med udgangspunkt i evalueringens øvrige datakilder, herunder især de kvalitative casestudier samt forskningsoversigterne. Spørgsmålene afspejler både forskningsmæssige og politiske forventninger til de boligsociale indsatser.

Interessent-surveyen er gennemført som en telefonisk survey blandt aktører, der samarbejder med de boligsociale indsatser. I bilag 4 er en uddybende beskrivelse af interessent-surveyen.

En interessent forstås i denne sammenhæng som en aktør, der har kendskab til formålet og arbejdet med de boligsociale indsatser. Samtidig skal personen kunne udtale sig om både de organisatoriske og faglige virkninger af det boligsociale arbejde samt virkningerne for målgruppen. Det kan både være kommunale samarbejdspartnere, samarbejdspartnere fra boligorganisationer, fra private organisationer og NGO'er. For at en person kan indgå som en interessent (og ikke en medarbejder i selve den

boligsociale indsats) må vedkommendes arbejdstid ikke være 100 pct. finansieret af helhedsplanen. Surveyen er gennemført med i alt 103 interessenter inden for skole- og uddannelsesområdet I tabel 2.1 fremgår, hvordan de adspurgte aktører, der har arbejdet inden for temaet, har samarbejdet med helhedsplanen, og i tabel 2.2 fremgår deres organisatoriske tilhørsforhold.

Tabel 2.1 De interviewede aktørers samarbejde med helhedsplanen*.

Samarbejde med helhedsplanen	Procent
Udførende i én udvalgt aktivitet	31
Udførende i flere aktiviteter	29
Deltager i arbejdsgruppe, styregruppe eller følgegruppe	45
Deltager i styregruppe/bestyrelse for helhedsplanen	14
Sparringspartner i forbindelse med en aktivitet	17
Sparringspartner i forbindelse med flere aktiviteter	31
Rekrutteringskanal til udvalgte aktiviteter	20
Andet	4

Anm.: N = 103.

Note: * Da flere interessenter har samarbejdet med helhedsplanen om flere ting, summerer procenterne sammen til over 100 pct.

Tabel 2.1 De interviewede aktørers organisatoriske tilhørsforhold.

Organisatorisk tilhørsforhold	Procent
Ansæt i kommunal forvaltning (centralt placeret)	13
Ansæt i kommunal forvaltning (udgående)	14
Ansæt i kommunal institution i lokalområdet	58
Ansæt i boligorganisation	1
Tilknyttet en frivillig organisation	8
Ansæt i privat virksomhed	1
Andet	6

Anm.: N = 103.

Ovenstående to tabeller viser, at 58 pct. af de adspurgte interessenter i forhold til skolegang og uddannelse er ansat i en kommunal institution i lokalområdet; typisk på en lokal skole eller klub. Samtidig har en stor del af interessenterne samarbejdet med helhedsplanen om flere ting; eksempelvis både været udførende i én eller flere aktiviteter og/eller siddet med i en arbejdsgruppe eller styregruppe for helhedsplanen.

Ud over interessent-surveyen foretages der casestudier, hvor formålet er at opnå viden om de mekanismer, som skaber forandringer hos beboerne, samt at opnå viden om, hvordan rammen, muligheder og konteksten er for at skabe disse forandringer. I forbindelse med evalueringen af boligsociale aktiviteter vil forandringer være udtryk for den gennemslagskraft, som aktiviteterne har eller ikke har.

Der er gennemført casestudier i 14 udvalgte boligområder. Boligområderne er udvalgt på baggrund af den indledende kortlægning af aktivitetstyper på tværs af boligområderne i landet.

Ved udvælgelse af de konkrete caseaktiviteter har vi arbejdet ud fra følgende kriterier:

- Geografisk spredning samt center/periferi, det vil sige cases fra forskellige dele af Danmark samt centreret i midten af en by og i periferien af en by

- Variation i helhedsplanernes størrelse, vurderet på baggrund af budget og antal boligområder, som helhedsplanen dækker
- Variation i målgruppe
- Igangsættelse af helhedsplan, således at der var mulighed for besøg og et senere genbesøg i området
- Interesse/motivation for deltagelse hos både projektleder, projektmedarbejdere samt samarbejdspartnere
- Variation i både gode eksempel cases og afvigende cases.

Casestudierne bidrager således med nuanceret viden om, hvad der virker for hvem under hvilke omstændigheder. Der er gennemført interview med målgruppen og centrale aktører for skole- og uddannelsesindsatsen, mens indsatserne pågår. Der er ligeledes foretaget genbesøg med henblik på at kvalificere tidligere iagttagelser af både kvalitativ og kvantitativ karakter. I bilag 5 er en uddybende beskrivelse af, hvor mange og hvilke typer af informanter der er interviewet i de forskellige cases.

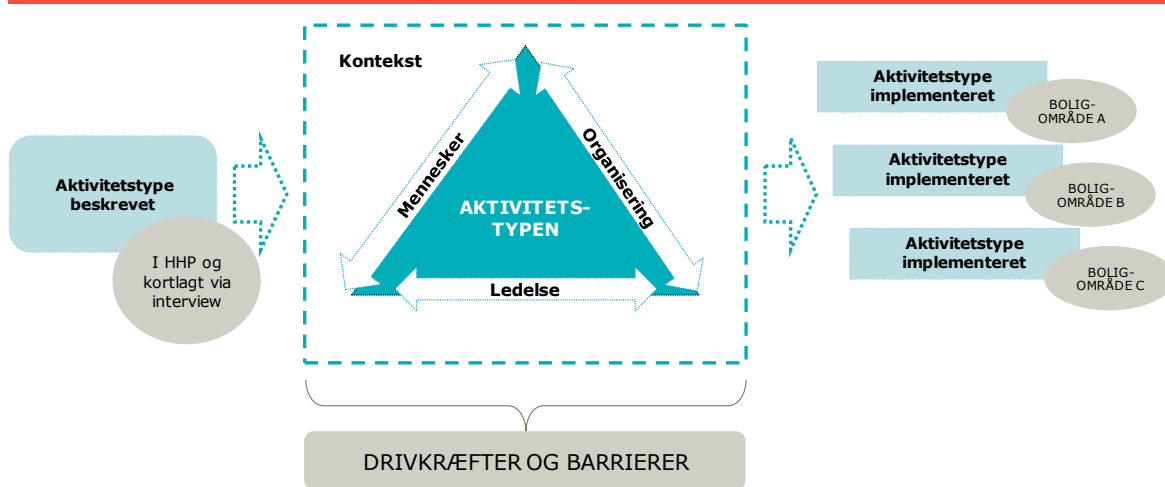
2.2.3 Implementeringsanalysen

Som led i evalueringen foretager vi en implementeringsanalyse, der er gennemført i tæt samspil med de kvantitative analyser og analysen af de oplevede virkninger. Formålet med implementeringsanalysen er tostrengt:

1. At afdække, i hvor høj grad aktivitetstyperne implementeres, som det var tiltænkt
2. At tilvejebringe viden om henholdsvis *drivkræfter* og *barrierer* i implementeringen i praksis.

Overordnet set har implementeringsanalysen haft som formål at afdække *hvordan, hvorfor og under hvilke omstændigheder*, de udvalgte aktivitetstyper har en gennemslagskraft. Først og fremmest har vi haft fokus på *aktivitetstyperne i praksis*, forstået som en afdækning af, hvorvidt og hvordan aktiviteterne er implementeret i overensstemmelse med de indledningsvise kortlagte aktivitetstyper. Dernæst har vi haft fokus på *drivkræfter og barrierer for implementeringen*, det vil sige de forhold i implementeringsmiljø og -proces, som henholdsvis kan fremme eller hæmme, at aktiviteten har de ønskværdige virkninger for målgruppen. I figur 2.3 har vi illustreret den analytiske tilgang.

Figur 2.3 Analytisk tilgang i implementeringsanalysen.

Kilde: Fixsen m.fl., 2005.

Som figur 2.3 viser, undersøger vi blandt andet, hvordan aktivitetstyperne implementeres i praksis med afsæt i den indledningsvise kortlægning af og dertilhørende viden om aktivitetstyperne på tværs af alle helhedsplanerne (fase 1). I analysen af aktivitetstypen i praksis ser vi især på aktivitetstypernes formål, målgruppe, organisering og indhold, herunder intensitet og varighed. Der vil typisk være en lokal tilpasning af aktiviteten til den konkrete kontekst (boligområder), hvilket betyder, at der i implementeringen af en aktivitet som regel sker justeringer, således at aktiviteten kan implementeres i det specifikke område til den specifikke målgruppe. En vis grad af uoverensstemmelse mellem den implementerede og beskrevne aktivitet er derfor at forvente, og på tværs af områderne kan sådanne forskelle bidrage til at tydeliggøre *drivkræfter* og *barrierer* i implementeringen.

2.2.3.1 Drivkræfter og barrierer i implementeringen

I implementeringsanalysen læner vi os op ad Dean Fixsens tilgang (Durlak & Dupre, 2008; Fixsen m.fl., 2005). Fixsens model kan illustreres som en trekant, som illustreret i figur 2.3. Trekanten har tre hoveddimensioner: Organisering, mennesker og ledelse. Fixsen opererer desuden med den lokale *kontekst* som endnu en dimension, mens *indsatsen (aktivitetstypen)* selv udgør en femte dimension. De fem dimensioner udfoldes i boksen nedenfor.

De fem dimensioner

- *Organisering* omhandler blandt andet indsatsens(aktivitetens) tilrettelæggelse, koordinering, samarbejder og dertilhørende rollefordeling; herunder graden af systematik og sammenhæng.
- *Ledelse* handler om det ledelsesmæssige fokus, opbakning og prioritering af indsatsen (aktiviteten), herunder om der fx er fastlagte procedurer, målsætning og ressourcer.
- Med dimensionen *mennesker* er fokus på både medarbejderne, der skal arbejde med indsatsen (aktiviteten), samt de borgere, der skal modtage indsatsen. Herunder om målgruppen er motiveret og i stand til at indgå i aktiviteten, samt om medarbejderne har de rette kompetencer, muligheder og fleksibilitet for at facilitere aktiviteten.
- *Kontekst* handler om de politiske dagsordener, love og paradigmer, der gør sig gældende, og som indsatsen (aktiviteten) skal implementeres under.
- Endelig handler dimensionen *indsats* om, hvorvidt indsatsen (aktiviteten) accepteres af medarbejdere og borgere: Det er afgørende, at både medarbejdere og borgere forstår rationale bag indsatsen og den forventede gennemslagskraft heraf samt de principper og krav, der stilles til indsatsen.

Med afsæt i de fem dimensioner analyseres de centrale implementeringsforhold, der gør sig gældende for de udvalgte aktiviteter med henblik på at identificere implementeringsforudsætningerne for de forskellige aktivitetstyper samt mulige årsager til aktiviteternes gennemslagskraft.

2.3 Fase 3: Viden og evidens

På baggrund af fase 1 og fase 2, hvor vi dels har kortlagt de boligsociale uddannelsesrettede indsatser, forskningsmæssigt og i praksis, dels har undersøgt beboernes udvikling og implementering af aktiviteter, kvalificerer vi en forandringsteori for aktiviteterne samt viden om arbejdsmetoder i de udvalgte aktiviteter. Endelig udleder vi anbefalinger til det fortsatte arbejde med boligsociale indsatser rettet mod at styrke skolegang og uddannelsesforløb i udsatte boligområder.

2.3.1 Kvalificering af forandringsteori

En forandringsteori er en teori om, hvordan en udvalgt aktivitet (indsats) skaber den ønskede gennemslagskraft for aktivitetens (indsatsens) målgruppe. Forandringsteorien er altså en måde at opstille en række årsags-virkningskæder for, hvordan de langsigtede effekter nås, og hvilke leverancer

der skal til for at opnå disse effekter. Forandringsteorien er således med til at skabe en klar systematik i tilgangen til målgruppen for den aktivitet, som forandringsteorien er baseret på.

De udviklede forandringsteorier, der fremgår for hver aktivitetstype, bygger på kvalitative og analytisk udledte antagelser om, hvordan indsatsen virker over for den pågældende målgruppe. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, hver aktivitetstype er baseret på, og i vurderingen af dette vidensgrundlag lader vi os inspirere af fem centrale videns typer, der fremgår af tabel 2.2.

Tabel 2.2 Videns typer til vurdering af aktivitetstyper.

Videns type	
Målgruppe	Er målgruppen for aktiviteten klart beskrevet? Er virkningsfulde rekrutterings-, motivations- og fastholdelsesstrategier beskrevet? Er det beskrevet, hvilket behov hos målgruppen, aktiviteten skal opfylde og løse?
Metode	Er der udarbejdet en systematisk forandringsteori for aktiviteten? Er det tydeligt beskrevet, hvilke effekter aktiviteten tilstræber? Bygger aktiviteten på aktuel bedste viden? Er aktivitetens forløb og kernekomponenter beskrevet? Er relevante redskaber til at understøtte aktivitetens stringens i implementeringen beskrevet? Er det beskrevet, hvilken faglig baggrund medarbejdere, der arbejder med aktiviteten, bør have, samt hvilken organisering aktiviteten forudsætter?
Implementering	Hvor moden er aktiviteten i en dansk kontekst? Er det beskrevet, hvilken administrativ organisering aktiviteten forudsætter? Er væsentlige drivkræfter og barrierer for indsatsen beskrevet? Er væsentlige kontekstuelle forudsætninger for aktivitetens succes kendte og beskrevet?
Effekt	Foreligger der viden, der underbygger, at aktiviteten har en positiv effekt? Hvilke typer studier indgår i vurderingen af effekt? Er positive og negative sideeffekter af aktiviteten dokumenteret og beskrevet?
Økonomi	Er det beskrevet, hvilke typer ressourcer aktiviteten kræver? Er det undersøgt, hvilke omkostninger der knytter sig til aktiviteten? Er der gennemført en systematisk økonomisk evaluering af aktiviteten? Og er denne også gennemført i dansk kontekst?

Anm.: De fem videns typer anvendes også i Socialstyrelsens systematiske arbejde med vidensdeklarering af sociale indsatser og metoder.

Kilde: Socialstyrelsen, 2017.

2.3.2 Kvalificering af arbejds metoder

I casestudierne af de udvalgte aktiviteter inden for skole- og uddannelsesområdet og på tværs af de øvrige temaer i evalueringen (forøget beskæftigelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet, kriminalitetsforebyggelse samt forbedrede forældrekompetencer og forøgelse af børn trivsel) har fokus været på at identificere forskellige typer af arbejds metoder. Det vil sige forskellige metoder, som medarbejdere i de konkrete aktiviteter arbejder ud fra i deres kontakt med de beboere, der deltager i aktiviteter. Arbejds metoderne afrapporteres som selvstændige publikationer. I kapitel 6 beskrives de forskellige arbejds metoder, der anvendes i de forskellige aktiviteter.

I de selvstændige efterfølgende afrapporteringer er der grundige beskrivelser af arbejds metoderne i forhold til deres kendetegn, anvendelse, implementering og betydning i forhold til indsatsernes gennemslagskraft. Dermed bidrager disse afrapporteringer til en fortsat kvalificering og videreudvikling af boligsociale indsatser og aktiviteter.

3 Boligsociale indsatser fra 2011-14-midlerne til udsatte boligområder

I dette kapitel redegør vi for udmøntningen af boligaftalen 2010 i 2011-14-midlerne, og vi beskriver, hvordan de boligsociale indsatser er fordelt økonomisk og geografisk. Ligeledes beskriver vi, hvilke typer af boligsociale aktiviteter der er rettet mod børn og unge i udsatte boligområder med henblik på, at de fastholdes i skole og uddannelse, og vi perspektiverer med viden fra de systematiske forskningsoversigter.

3.1 Hvilke boligsociale indsatser undersøger vi?

Med boligaftalen i 2010 besluttede Venstre, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre, at Landsbyggefonden skulle uddele 1,76 mia. kr. til boligsociale indsatser og huslejenedsættelser i perioden 2011-14. 220 mio. kr. kunne årligt anvendes i perioden 2011-14 til boligsociale indsatser, og op til 220 mio. kr. kunne årligt anvendes til nedsættelse af huslejenedsættelse.

De boligsociale indsatser og huslejestøtte gives til "udsatte almene boligområder, hvor der er konstateret væsentlige problemer af økonomisk, social eller anden karakter, herunder høj husleje, høj flyttefrekvens, stor andel af boligtagere med sociale problemer, vold, hærværk eller nedslidning af bygninger og friarealer." (Landsbyggefonden, 2010). Midlerne er en videreførelse af 2006-10-midlerne og er med boligaftalen i 2014 blevet videreført med nye midler, de såkaldte 2015-18-midler.

Boligaftalen 2010 har som overordnet mål, at antallet af udsatte boligområder skal halveres, og at boligområderne skal forandres, så de bliver attraktive boligområder, der er fuldt integreret i det øvrige samfund. Konkret i forhold til de boligsociale indsatser har formålet været at fastholde en betydelig og langsigtet boligsocial indsats for at forbedre de sociale vilkår i de almene boligområder – både i ghettoområder og i områder, hvor der er risiko for en negativ udviklingsspiral. Forventningen til indsatserne er, at de fremmer trygge og stimulerende opvækstvilkår for børn og unge, beskæftigelses- og erhvervsmuligheder samt kultur- og fritidstilbud i områderne (Socialministeriet, 2010).

I Landsbyggefondens vejledning til at ansøge om boligsociale indsatser blev følgende syv indsatsområder defineret:

- Børn, unge og familie
- Uddannelse, beskæftigelse og erhverv
- Beboernetværk, inddragelse og demokrati
- Sundhed
- Udsatte grupper
- Kultur og fritid
- Image og kommunikation.

Med boligaftalen i 2010 blev ansøgningsproceduren fra tidligere uddeling af indsatser ændret således, at Landsbyggefonden kan uddele midlerne løbende i hele perioden 2011-14 på baggrund af først en prækvalificering af boligområderne og herefter en detaljeret udarbejdelse af en helhedsplan.

For at blive prækvalificeret har boligorganisationen indsendt en kortfattet beskrivelse på max fem sider, et udfyldt ansøgningsskema for hver af de deltagende afdelinger, et overslagsbudget og statistiske nøgletal for boligområdet (KÅS-tal) samt en kommunal anbefaling.

Den kortfattede beskrivelse skal indeholde overordnede oplysninger om afdelingens/boligområdets problemkompleks, de indsatser, der ud fra en lokal vurdering bør iværksættes for at gennemføre en boligsocial indsats i boligområdet, organiseringen af indsatsen og det påtænkte forbrug af medarbejderressourcer.

De påtænkte aktiviteter skulle holde sig inden for nedenstående indsatsområder:

- Børn, unge og familie
- Uddannelse, beskæftigelse og erhverv
- Beboernetværk, inddragelse og demokrati
- Sundhed
- Udsatte grupper
- Kultur og fritid
- Image og kommunikation.

På baggrund af den indsendte prækvalificering har Landsbyggefonden foretaget en vurdering af hver enkelt ansøgning på baggrund af socioøkonomiske nøgletal for boligafdelingen/boligområdet og en faglig vurdering af de påtænkte indsatser, og af hvordan de indsatser forventes at være i stand til at løse områdets problemer og behov. Derudover har det indgået i Landsbyggefondens vurdering, hvorvidt den foreslåede organisering vil kunne sikre en gennemførelse af indsatserne.

Helhedsplanen har som minimum skullet indeholde:

- En beskrivelse af afdelingens/områdets særlige problemstillinger
- En beskrivelse af organisering og styring af helhedsplanen
- En beskrivelse af de indsatser og underliggende aktiviteter, der ønskes iværksat
- Opstilling af klare mål og målbare succeskriterier for hver enkelt indsats og aktivitet
- En milepælsplan
- Et detaljeret budget med fordeling på aktiviteter
- Forpligtigende samarbejdsaftale/partnerskabsaftale med helhedsplanens parter
- Udarbejdelse af målopfyldelseskemaer for alle aktiviteter inden for de valgte indsatsområder til brug for årlig indberetning af resultater til Landsbyggefonden.

Landsbyggefondens konsulenter inddrages i fornødent omfang i arbejdet med at udforme helhedsplanen. Omfanget af Landsbyggefondens deltagelse vil variere afhængig af det lokale behov og fondens vurdering. Det er dog til enhver tid boligorganisationen, der skal tage initiativet til og ansvaret for helhedsplanens udformning. Landsbyggefondens konsulenter kan bidrage med vejledning med udgangspunkt i fondens generelle erfaring på området.

Både ansøgningen om prækvalificering og helhedsplanen skal indsendes til Landsbyggefonden gennem kommunalbestyrelsen i afdelingens/boligområdets beliggenhedskommune. Ansøgningen skal være anbefalet af beliggenhedskommunen, således at kommunen anbefaler den løsning af en boligafdelings problemer, der angives i ansøgningen. Den færdige helhedsplan skal desuden være godkendt af kommunalbestyrelsen i beliggenhedskommunen. Endelig er der krav om, at en helhedsplan har minimum 25 procents lokal medfinansiering af den samlede økonomi for indsatsen.

3.2 Fordeling, finansiering og medfinansiering af de boligsociale indsatser

Midlerne til de boligsociale indsatser er gået til 89 helhedsplaner fordelt på 395 boligafdelinger og 215.300 beboere (opgjort for 2011). I tabel 3.1 fremgår, hvordan de boligsociale indsatser finansieret af 2011-14-midlerne i gennemsnit er fordelt pr. helhedsplan, boligafdeling samt beboer. Vi ser, at der i gennemsnit er anvendt 9,65 mio. kr. pr. helhedsplan, mens der i gennemsnit er anvendt 2,1 mio. kr. pr. boligafdeling. Det svarer til, at der i gennemsnit er anvendt ca. 4.000 kr. pr. beboer i et boligområde, der i 2011 var omfattet af en boligsocial helhedsplan.

Tabel 3.1 2011-14-midlerne fordelt på helhedsplan, boligafdeling, bolig og beboer.

	Indsats
Kr. i alt	858.903.000
Kr. i gennemsnit pr. helhedsplan	9.650.820
Kr. i gennemsnit pr. boligafdeling	2.174.489
Kr. i gennemsnit pr. beboer	3.990

Anm.: Det er beboertallet i 2011, der ligger til grund for beboergennemsnittet.

Note: Der har i alt været afsat 880 mio. kr. Ud over at de 880 mio.kr. er anvendt til boligsociale og huslejestøtte, er der anvendt midler til driften af Center for Boligsocial Udvikling og evaluering af Landsbyggefondens 2011-14-midler.

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem og Danmarks Statistik.

I tabel 3.2 fremgår, hvordan den boligsociale indsats er fordelt på områder/regioner. Det fremgår, at næsten en fjerdedel af midlerne er gået til helhedsplaner i København og Frederiksberg fordelt på 17 helhedsplaner. Der er henholdsvis syv og otte helhedsplaner i Odense og Aarhus, og tre i Aalborg svarende til i alt godt 20 pct. af de samlede midler.

Tabel 3.2 Støtte til boligsocial indsats fra Landsbyggefondens 2011-14-midler fordelt på områder og regioner.

Område/region	Antal helhedsplaner	Samlet beløb i tusind kr.	Procentvis andel
København og Frederiksberg	17	198.408	23,1
Øvrige Region Hovedstaden	16	150.127	17,5
Region Sjælland	14	117.784	13,7
Odense	7	44.110	5,1
Øvrige Region Syddanmark	13	126.365	14,7
Aarhus	8	89.889	10,5
Øvrige Region Midtjylland	9	87.753	10,2
Aalborg	3	31.304	3,7
Øvrige Region Nordjylland	2	13.163	1,5
I alt	89	858.903	100,0

Kilde: Landsbyggefondens årsberetning, 2015.

Med midlerne fra Landbyggefonden følger et krav om lokal finansiering på minimum 25 pct. I tabel 3.3 fremgår den lokale finansiering fra boligorganisationer og kommuner til helhedsplanerne. Det fremgår af tabellen, at der er helhedsplaner i fem kommuner, hvor den lokale medfinansiering er 25 pct. I resten af helhedsplanerne i øvrige kommuner er der i gennemsnit en større lokal medfinansiering end det, minimumskravet er på. Der er stor lokal variation i, hvor meget boligorganisationer og kommuner medfinansierer. Lokalmedfinansieringer fra øvrige kilder forekommer kun i mindre udstrækning.

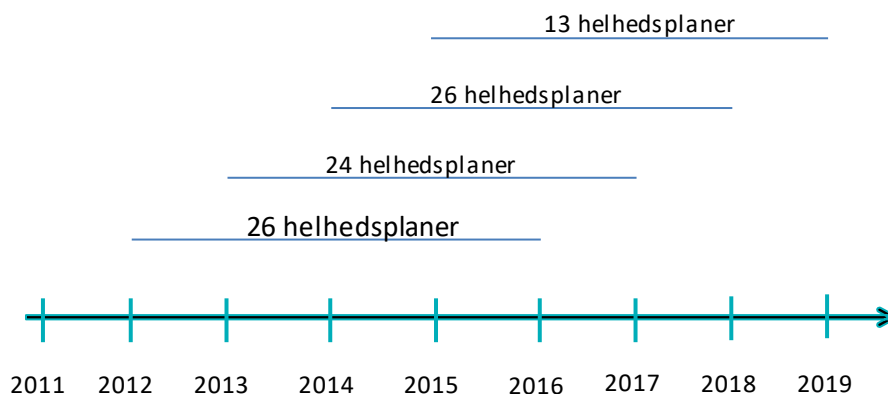
Tabel 3.3 Oversigt over lokal medfinansiering til de boligsociale helhedsplaner. Procent.

	Medfinansiering fra boligorganisation	Medfinansiering fra kommune	Medfinansiering fra anden lokal kilde	Samlet lokal medfinansiering
Kolding	14	11		25
Struer	14	11		25
Sønderborg	5	20		25
Odense	14	11		25
Holstebro	15	10		25
København	14	12		26
Brønderslev	12	15		27
Silkeborg	12	15		27
Svendborg	14	14		27
Thisted	20	8		27
Randers	7	21		28
Haderslev	15	14		28
Esbjerg	9	20		29
Aalborg	16	13		30
Brøndby	13	17		30
Gladsaxe	11	19	0,02	30
Halsnæs	10	20		30
Høje Taastrup	19	11		30
Lolland	6	24		30
Fredensborg	8	23		31
Vejle	13	19		31
Varde	16	16		32
Horsens	7	25		32
Ikast-Brande	20	13		33
Albertslund	17	17		34
Åbenrå	20	13		34
Faxe	16	19		35
Herning	21	14		36
Greve	14	22		36
Køge	20	15		36
Ishøj	26	10		36
Fredericia	10	28		38
Helsingør	17	22		39
Slagelse	21	15	4	40
Guldborgssund	15	27		41
Holbæk	18	20	2	41
Aarhus	18	22	3	42
Skanderborg	20	26		45
Frederiksberg	11	36		47
Viborg	23	26		49
Roskilde	28	27		55
Nyborg	8	47		55

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 3.1 fremgår en oversigt over, hvornår de 89 helhedsplaner har modtaget tilsagn om midler fra Landsbyggerfondens 2011-14-midler og forventes afsluttet. Vi ser, at de første 26 helhedsplaner fik tilsagn i 2012 og løb indtil 2016. Tilsvarende fik henholdsvis 24 og 26 helhedsplaner tilsagn i 2013 og 2014, mens 13 helhedsplaner fik tilsagn i løbet af 2015.

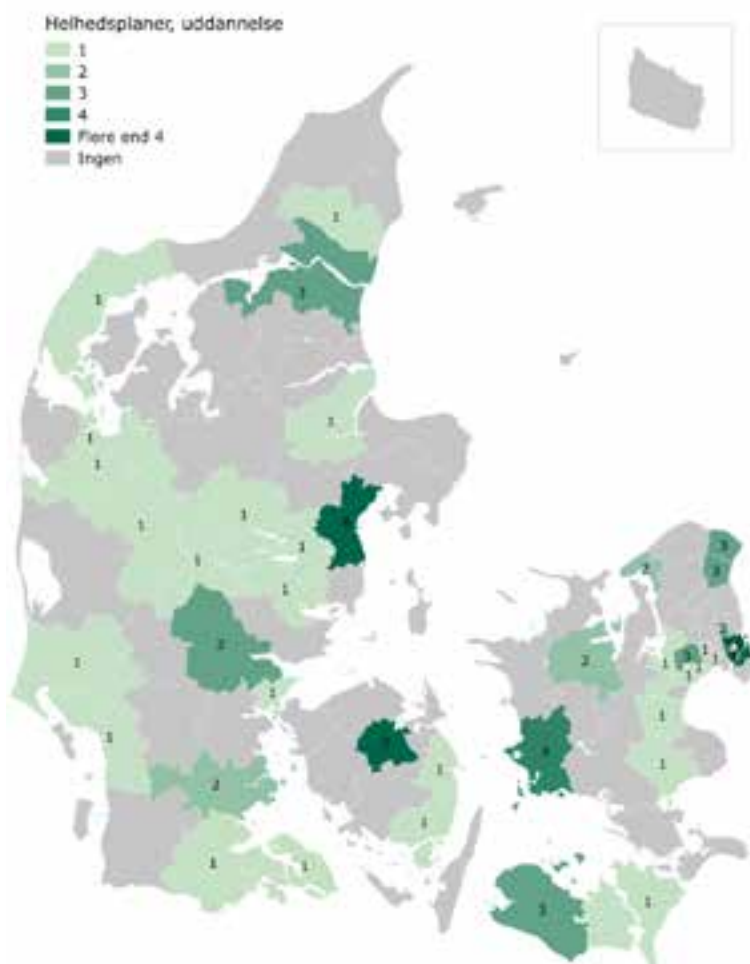
Figur 3.1 Oversigt over, hvornår helhedsplaner finansieret af 2011-14-midlerne har fået tilsagn og forventes afsluttet.

Anm.: Der er taget udgangspunkt i de oprindelige tilsagn, hvis en helhedsplan er forlænget, fremgår det ikke af figuren.
Kilde: Landsbyggerfondens Driftsstøttesystem.

I figur 3.2 fremgår en oversigt over, hvilke kommuner der har en boligsocial helhedsplan, der blandt andet skal løse problemer og behov i forhold til børn og unges skole- og uddannelsesforhold. Det fremgår, at stort set alle helhedsplaner, nemlig 86, arbejder målrettet med at styrke børn og unges skole- og uddannelsesforhold. Hvor intensivt de 86 helhedsplaner arbejder med skole og uddannelse, kan vi ikke sige noget om, ligesom vi ikke kan opgøre, hvor store dele af bevillingerne der er målrettet skole og uddannelse.

Figur 3.2 Oversigt over fordelingen og antal af helhedsplaner, der blandt andet er målrettet skole og uddannelse, finansieret af 2011-14-midlerne fordelt på kommuner.

Anm.: I alt 86 helhedsplaner.

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

3.3 Boligsociale aktiviteter rettet mod skolegang og uddannelse

Indsatser rettet mod skolegang og uddannelse er målrettet børn og unge fra 6-25 år (førskolebørn, skolebørn og unge voksne). Indsatserne har samlet set til formål at styrke børn og unges faglige og sociale kompetencer, fastholdelse og fuldførelse af obligatorisk skolegang og ungdomsuddannelse.

Målgruppen er typisk udfordret i forhold til ikke at have alderssvarende faglige og sociale kompetencer. Ligeledes mangler målgruppen ofte viden om muligheder for uddannelse, og de har ofte brug for hjælp til at afklare behov. Endelig er målgruppen ofte udfordret på deres sociale tilhørsforhold, både i forhold til gode voksenrelationer og til et fritidsliv med positive aktiviteter og netværk.

Aktiviteterne er gennemgående kendetegnet ved at tage udgangspunkt i det enkelte barn eller den enkelte unge i form af at afklare behov, finde individuelle løsninger og forløb. Klub og væresteder er

tilbud om at få et socialt tilhørsforhold, og klubber og væresteder bliver også ofte rammen om de mere individuelt målrettede tilbud.

Aktiviteterne grupperer sig overordnet i fem grupper:

- Fritidstilbud, der styrker faglige og personlige kompetencer
- Fritidstilbud, der styrker sociale og kreative kompetencer
- Vejledning, inspiration og støtte til uddannelse
- Forebyggelse af skolefravær
- Styrkelse af forældrekompetencer i forhold til børns skolegang.

I figur 3.3 fremgår grupperingen af aktiviteter inden for skole- og uddannelsesområdet. Nedenfor beskriver vi aktivitetsgrupperingerne kort, og i bilag 1 er der en mere detaljeret beskrivelse af de konkrete aktiviteter. Beskrivelserne er baseret på den viden, der kan udtrækkes fra helhedsplanerne, og har dannet udgangspunkt for udvælgelsen af aktiviteter til casestudier og analyser af aktiviteterens gennemslagskraft. I evalueringen af skole- og uddannelsesrettede aktiviteter har vi særligt fokus på: lommepegeprojekt, fritidsjobindsats, brandkadetindsats, mentorforløb, kreativ læring samt projekt- og eventforløb.

Figur 3.3 Gruppering af boligsociale aktiviteter rettet mod skolegang og uddannelse.

Forbedring af børn og unges skolegang og uddannelseschancer				
Faglige og boglige kompetencer	Sociale kompetencer	Vejledning og rådgivning	Forebyggelse af fravær	Forældrekompetencer
Lommepegeprojekt	Boligsociale klubber	Job- og uddannelsesvejledning	Skoletrivsel	Forældrenetværk
Fritidsjob	Væresteder	Rollemodeller	Elevtrivsel	Rådgivning og forebyggende samtaler
Brandkadetter	Kreativ læring	Mentorindsats		Forældreprogrammer og -skole
Juniorpædagoger	Projekt- og eventforløb			
Praktikpladser	Støtte til fritidsaktiviteter			
Beboerjournalister	Forenings- og fritidsguides			
Demokrati og ungeråd	Sportsaktiviteter			
Lektiecaféer	Idrætsafprøvning			

Kilde: Landsbyggefondens driftsstøttesystem og de boligsociale helhedsplaner (2011-14-midlerne).

Der er store forskelle på, hvor udbredte aktiviteterne er i de forskellige helhedsplaner. Af tabel 3.4 fremgår det, at fritidsjob, lektiecafé og lommepegeprojekter er de aktiviteter, der har foregået i flest helhedsplaner. Henholdsvis i 46, 45 og 40 helhedsplaner. Dernæst er der aktiviteter som boligsociale klubber og job- og uddannelsesvejledning, der ligeledes er aktiviteter, der er meget udbredte. Omvendt er der aktiviteter som juniorpædagoger, elev- og skoletrivsel samt brandkadetter, der er relativt lidt udbredte. Forekomsten af aktiviteter siger ikke noget om, hvor mange deltagere der er omfattet af aktiviteterne, eller hvor intensive aktiviteterne har været.

Tabel 3.4 Forekomsten af aktiviteter i de boligsociale helhedsplaner.

Aktivitet	Forekomst
Fritidsjob*	46
Lektiecaféer	45
Lommepengeaktivitet*	40
Boligsociale klubber*	36
Job- og uddannelsesvejledning*	35
Forældrenetværk*	31
Rådgivning/forebyggende samtaler*	20
Mentorindsats*	19
Forenings- og fritidsguides	19
Støtte til fritidsaktiviteter	18
Forældreprogrammer og -skole	18
Praktikpladser*	17
Beboerjournalister*	16
Sportsaktiviteter	15
Idrætsafprøvning	15
Rollemodeller*	13
Projekt- og eventforløb*	12
Demokrati og ungeråd	12
Kreativ læring	11
Væresteder*	10
Brandkadetter *	7
Skoletrivsel	6
Juniorpædagoger*	2
Elevtrivsel	2

Anm.: Der kan være forskelle på forekomsten i forhold til udtræk i driftsstøttesystemet.

Note: Aktiviteter med "*" angiver, at aktiviteten optræder under flere temaer end skole og uddannelse.

Kilde: Telefonisk validering af kortlægningen (2015).

3.3.1 Aktiviteter, der styrker faglige og boglige kompetencer

Der er identificeret otte typer af aktiviteter, der overordnet set har til formål at styrke deltageres faglige og boglige kompetencer. De er:

- Lommepengeprojekt
- Fritidsjob
- Brandkadetter
- Lektiecaféer
- Demokrati og ungeråd
- Juniorpædagoger
- Praktikpladser
- Beboerjournalister.

Både *lommepengejob* og *fritidsjob* har til formål at styrke børn og unges kendskab til og kompetencer i at begå sig på arbejdsmarkedslignende kontekst, fx adfærd i forhold til mødetider, opførsel, påklædning, sprog mv. Den unge får samtidig en positiv fritidsaktivitet, der kan bidrage til bedre

selvregulering. *Brandkadetprojektet* har til formål at styrke børn og unges faglige kompetencer i grundlæggende brandmandsfærdigheder. Derved får deltagerne specifikke kompetencer, som bidrager til bedre selvregulering og forståelse af en given kontekst. Det konkluderes også i CFBU's undersøgelse af brandkadetter (Christensen, 2012).

Betydningen af at have et fritidsjob er også belyst i en dansk kontekst, og her konkluderes det, at fritidsjobbet har en positiv betydning for motivation og adfærd i skolen og på længere sigt for uddannelse (Aner & Toft-Jensen, 2012). I forskningskortlægningen indgår aktiviteten "Unge i sommerjob" (Summer Youth Employment Program), som ligger tæt op ad de danske boligsociale fritidsjob og lommepegeprojekter. I kraft af de unges sommerjob opnår deltagerne mere selvtilid og selvværd, bedre selvregulering, og deres skolefravær mindskes (Leos-Urbel, 2014).

Lektiecaféer er også en aktivitetstype, der har til hensigt at styrke de faglige kompetencer. Her er det i højere grad de boglige kompetencer, der er i fokus. *Lektiecaféerne* har til formål at støtte børn og unge i at fastholde skolegang og forbedre deres faglige og skolemæssige kompetencer. Sigtet er at forbedre børn og unges skolegang gennem tilbud om lektiehjælp og herigennem bidrage til at mindske deres fravær og forbedre deres faglige kompetencer. Desuden er sigtet med lektiecaféer at fungere som et aktivitetstilbud i fritiden, hvor børnenes sociale netværk og den positive voksenkontakt styrkes. Der er undersøgelser, som peger på, at lektiecaféerne er et vigtigt bidrag til at give børn og unge både faglig hjælp og personlig støtte og til at nedbringe skolefraværet (Madsen m.fl., 2012). Derudover viser en række evalueringer, at lektiecaféerne kan fungere som et aktivitetstilbud i fritiden, hvor børnenes sociale netværk og den positive voksenkontakt styrkes (Avlund, 2018).

På baggrund af forskningskortlægningen finder vi evidens for aktiviteter, som til en vis grad kan sammenlignes med lektiecaféerne, dog med et mere snævert fokus på læsning. De to aktiviteter er "Læsning i sommerferien" og "Parlæsning". Aktiviteterne er i stand til at styrke indskolingsbørn kompetencer for læsning og øge deres forståelse for at tilegne sig viden, ligesom deres arbejdshukommelse styrkes gennem læsning (Allington m.fl., 2010; Sokal m.fl., 2005). Ligeledes finder vi, at en såkaldt "Efter-skoleindsats", der indeholder flere forskellige komponenter som læsetræning, undervisning i selvregulering, informerende aktiviteter og mentorstøtte har positiv betydning for deltagerenes arbejdshukommelse i form af læseevner og forbedret selvregulering (Anthony, Alter & Jenson, 2009). Derudover finder vi, at en indsats kaldet "Computerkurset", der har til formål at styrke deltagerenes computerfærdigheder, bidrager til, at deltagerne bliver dygtigere til at bruge en computer, samtidig med at deres selvværd øges. Herigennem forbedres både deres evne til selvregulering og deres forståelse for en given kontekst (Lang, Waterman & Baker, 2009).

Aktivitetstypen *demokrati- og ungeråd* sigter mod at give de unge indsigt og kompetenceopbygning i bestyrelsesarbejde og demokratiske beslutningsprocesser og institutioner i samfundet mere generelt. Det er antagelsen, at de herigennem bliver i stand til at tage større ansvar for dem selv og deres lokale område og anvende de formelle beslutningsprocesser. Et mere aktivt fritidsliv er også en del af formålet, ligesom deltagelse også styrker de unges deltagelse i uddannelse og deres selvværd mere generelt. Vi har ikke studeret aktivitetstypen i denne evaluering, men der findes resultater om relaterede aktiviteter i forskningskortlægningen. Vi har fundet en aktivitet, der har til formål at udvikle medborgerskabsfølelsen blandt unge (Citizen Education Initiative) og dermed udvikle evnen til at indgå i et netværk og fællesskab. Indsatsen består i at udvikle de unges forståelse for og indsigt i, at de kan gøre en forskel for samfundet gennem aktiv deltagelse, og hvordan de kan gøre deres deltagelse betydningsfuld og gældende. Indsatsen har en positiv effekt på, at de unge får større politisk selvtilid, deres deltagelse øges, og de får mere politisk viden om, hvad der foregår (Whiteley, 2014). En anden indsats (Youth Force Programme) har til formål at hjælpe unge med at styrke og

udvikle deres evner til at lede, deres virkelyst i lokalsamfundet og deres organisatoriske kompetencer, således at de opnår et større engagement og bevågenhed omkring og interesse for lokalsamfundet. Indsatsen består i konkrete uddannelsesforløb rettet mod at øge de unges sociale færdigheder til at tage del i lokalsamfundet. En evaluering af indsatsen viser, at de unge efter indsatsen føler sig mere kompetente til at håndtere problemstillinger og udfordringer sammenlignet med før indsatsen, og at de opnår større tiltro til deres egne evner (Schwartz & Soyemoto, 2013).

Juniorpædagoger, beboerjournalister og praktikpladser er alle aktiviteter, der ud over at give konkret jobberfaring også giver en faglig kompetenceopbygning. Hensigten med aktiviteterne er at styrke deltagernes selvtillid, kompetencer til at begå sig i samfundet og samfundskendskab samt forbedre deres skolegang og bidrage til afklaring i forhold til uddannelse.

3.3.2 Aktiviteter, der styrker sociale kompetencer

De aspekter af sociale kompetencer, som understøttes i de boligsociale aktiviteter målrettet skolegang og uddannelse, er i høj grad deltagernes samarbejdsevner. Det vil sige evner til at kunne forhandle med andre om opgaveløsning, kunne indgå kompromisser, kunne argumentere og sætte egne og andres styrker i spil. Det er også muligheden for og evnen til at kunne søge støtte i sit netværk i forbindelse med opgaveløsning, lektier og vejledning til uddannelsesvalg. Endelig er det evnen og modet til at skabe kontakt til andre mennesker samt til at fremlægge og formidle fagligt stof for andre. De otte aktivitetstyper er:

- Boligsociale klubber
- Væresteder
- Kreativ læring
- Projekt- og eventforløb
- Forenings- og fritidsguides
- Støtte til fritidsaktiviteter
- Sportsaktiviteter
- Idrætsafprøvning.

Boligsociale klubber og *væresteder* er matrikelbaserede tilbud, hvor børn og unge kan komme typisk i eftermiddagstimerne efter skole/uddannelse og deltage i forskellige aktiviteter. Klubber og væresteder bliver ofte et fysisk samlingspunkt for en lang række øvrige boligsociale aktiviteter, fx job- og uddannelsesvejledning og for rekruttering af børn og unge til andre aktiviteter, fx lommepengejob, brandkadet, fritidsjob. Klubber og væresteder er alternativer til at være hjemme eller til at opholde sig på udearealerne og er for en lang række unge den erfaring, de får med foreningslivet.

Kreativ læring dækker over en bred vifte af fritidsaktiviteter for børn og unge inden for musik, teater og dans. Formålet er at skabe en mere sammenhængende hverdag for området børn og unge og skabe en alsidig udvikling, hvor det enkelte barns eller unges sociale adfærd og selvværd samt vedkommendes evne til at samarbejde styrkes. Desuden kan barnets eller den unges evne til at lære skærpes gennem aktiviteten, således at vedkommende lærer at bruge sin energi på en positiv måde.

I forskningskortlægningen har vi fundet aktiviteten "Kunstnerindsatsen" (Prodigy Cultural Program), som er relateret til de kreative læringsforløb, og som er målrettet unge med kriminalitetserfaringer. Aktiviteten har til formål via forskellige former for kunst, fx performance, musik eller visual kunst, at udvikle de unges sociale og personlige færdigheder. Indsatsen har en positiv effekt på de unges evne til selvregulering, særligt for pigernes vedkommende (Rapp-Paglicci, Stewart & Rowe, 2009).

I en dansk kontekst har CFBU desuden gennemført en evaluering af et alternativt undervisningsforløb, "Bakken", der har til formål at øge børn og unges trivsel, motivation og læring samt deres ansvars- og medborgerskabsfølelse. Evalueringen viser, at trivslen øges, samtidig med at ansvars- og medborgerskabsfølelsen øges (Foldgast, Sonne-Frederiksen & Mygind, 2016).

Projekt- og eventforløb har til formål at uddanne børn og unge i projektledelse og personligt lederskab. Inden forløbet går i gang, gennemføres ofte en målrettet rekruttering, hvor hensigten er at kombinere børn og unge med forskellige ressourcer og baggrund på en måde, så alle får udbytte af uddannelsen og et bredere netværk.

Forenings- og fritidsguides er en aktivitet, der har til formål at udbrede børn og unges viden om at deltage i forskellige fritidsaktiviteter og foreninger. Det er aktiviteter, der således forsøger at øge børn og unges sociale viden om, hvad der er muligheder for i deres lokalområde.

Endelig er der en række aktiviteter som *idrætsafprøvning*, *sportsaktiviteter* og *støtte til fritidsaktiviteter*, der guider børn og unge i retning af forskellige fritidsinteresser, hvor de kan afprøve nye aktiviteter og udfordre sig selv. Det er aktiviteter, der antages at kunne bidrage til at øge børn og unges selvværd og troen på, at de kan noget. Typisk vil det være aktiviteter, der er målrettet børn og unge, der i øvrigt ikke benytter det etablerede fritids- og foreningsliv.

3.3.3 Aktiviteter med fokus på vejledning og rådgivning

Aktiviteterne i denne kategori er målrettet den enkelte deltagers forventninger til egen formåen i eget liv i forhold til uddannelse, skolegang og beskæftigelse; det vil sige målrettet den individuelle mestring.

De tre aktivitetstyper er:

- Job- og uddannelsesvejledning
- Mentor
- Rollemodel.

Job- og uddannelsesvejledning har fokus på at vejlede unge i forhold til uddannelse, fritidsjob og/eller beskæftigelse efter endt uddannelse. Sigtet er sammen med de unge at afklare, hvad de gerne vil, og hvilke muligheder de har, for dernæst at støtte de unge i at forfølge det, de gerne vil. Det kan eksempelvis være at hjælpe de unge med at søge optagelse på en uddannelse, få ekstra timer til at blive bedre til bestemte fag, skrive CV eller gå til jobsamtaler. Fokus er på den enkelte unge og på at hjælpe den unge videre i sit liv, styrke hans/hendes trivsel og modvirke negativ social arv.

Aktivitetstypen *mentor* har to målgrupper. Den ene gruppe er mentorer, der ofte er frivillige fra området med erfaring fra uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Den anden gruppe er mentees, der typisk er unge med behov for ekstra støtte i regi af job og uddannelse. De fleste mentorforløb har unge i alderen 13-25 år som målgruppe og er bygget op som håndholdte 1:1 forløb med det sigte at styrke eksempelvis deres skolegang og tidlige erfaringer på arbejdsmarkedet. Mentorforløbet er struktureret omkring regelmæssige møder mellem den unge og mentoren og løbende opfølgning på den unges handlingsplan og trivsel. Mentorforløbet er for begge parter side baseret på frivillighed og er afgrænset til en bestemt tidsperiode.

Det Kriminalpræventive Råd har gennemført en systematisk kortlægning af viden om mentorindsatser og konkluderer, at frivillige mentorindsatser kan have positive effekter i forhold til blandt andet skolegang (Christiansen m.fl., 2012). En række mindre evalueringer når til samme konklusioner om, at de unge med en mentor får styrket deres trivsel, selvværd, selvtillid og får øget deres sandsynlighed for at komme i uddannelse (Avlund, 2018).

I rollemodelaktiviteter er der ligeledes to målgrupper. Den ene er *Rollemodellerne*, der er engagerede unge eller voksne, der vurderes at kunne optræde som forbilleder for andre inden for uddannelsesområdet gennem deres personlige baggrund og livserfaring. Det er typisk mere ressourcestærke unge/voksne. Den anden målgruppe er *Målgruppen for rollemodellernes virke*, og de er typisk unge fra lokalområdet i alderen 13-25 år, der kommer fra socialt udsatte familier. Aktiviteten tager afsæt i en ung-til-ung relation og sigter mod at give unge fra lokalmiljøet inspiration til uddannelse, job, positiv livsstil og at tage del i samfundet.

3.3.4 Aktiviteter, der forebygger fravær

Aktiviteterne rettet mod skolefravær skal bidrage til, at børn og unge fastholdes i et skole- og uddannelsesforløb ved, at deres trivsel øges, og at deres fravær nedbringes. Aktiviteterne og erfaringerne med at afholde disse aktiviteter er generelt få i det boligsociale arbejde for nuværende tidspunkt. Aktivitetsklyngen består af to aktivitetstyper:

- Skoletrivsel
- Elevtrivsel.

Skoletrivselsaktiviteten er ressourceorienteret og har fokus på trivsel og et positivt læringsmiljø på skolerne for derigennem at reducere elevfravær. Elevtrivsel fokuserer på den enkelte elevs problematiske fravær og tager fat i den unge ud fra en opsøgende og forældreinddragende tilgang. I praksis kan de to aktiviteter lappe over.

I forskningskortlægningen fandt vi en indsats mod skolefravær (Truancy Interventions), der har til formål at mindske børns og unges fravær i skolen. Der er evidens for, at både elev- og familiebase-rede indsatser, skolebaserede indsatser og fællesskabsbaserede indsatser nedbringer elevernes fravær og skaber stabilt fremmøde (Sutphen, Ford & Flaherty m.fl., 2010).

3.3.5 Aktiviteter, der styrker forældrekompetencer

Aktiviteterne har overordnet til formål at forbedre forældrekompetencer for derigennem at støtte forældre til i højere grad at kunne tage del i deres børns skolegang og uddannelse. Målgruppen kan være udfordret på et eller flere områder, herunder fattigdom, social isolation, egentlig fysisk og psykisk misrøgt, tidligt forældreskab, psykisk sygdom, alkohol og manglende integration. Forældrene kan ligeledes mangle viden om muligheder for støtte og have brug for hjælp til at få denne viden.

Aktiviteterne har fokus på at styrke forældrenes viden, handlekompetencer og bevidsthed om egen adfærd, således at børnene får mulighed for positivt fritidsliv, får styrket deres sociale kompetencer, netværk, kreativitet og læring.

Der er tre aktiviteter:

- Forældrenetværk og familieaktiviteter
- Forældreprogrammer og skole
- Rådgivning og forebyggende samtaler.

Aktivitetstypen *forældreprogrammer og skoler* sigter mod at styrke forældrekompetencer gennem strukturerede undervisningsforløb for en afgrænset deltagerkare. En række programmer har fokus på at styrke forældrenes kendskab til børnenes skolegang og deres evne til at støtte børnene i skolegangen fx gennem redskaber til at styrke deres sociale kompetencer, deres evne til at samarbejde samt kompetence til at arbejde med positive opdragelsesmetoder. Derved bidrages der til, at

børn uanset økonomisk og sociokulturel baggrund får mulighed for at vokse op i trivsel og tryghed, og deres selvreguleringsevne og selvværd, sociale kompetencer, deres skoleparathed og de generelle færdigheder, der kræves for at mestre livet, fremmes.

Forældrenetværk og -aktiviteter er en aktivitetstype, der sigter mod at styrke og opbygge netværk mellem familier og/eller forældre i området og anvende dette som afsæt til at styrke forældrekompetencer, viden og sociale aktiviteter i området. Forældrenetværk består ofte af en kerne af deltagere, hvor andre beboere deltager mere ad hoc, og aktiviteterne udbydes bredt for alle områdets familier som ad hoc-møder/tilbud.

Endelig er der *rådgivning og forebyggende samtaler*, der har fokus på at aflægge hjemmebesøg hos forældrene, når der er tale om bekymrende adfærd i forhold til skolegang, fx fravær eller negativ adfærd i skolen. Sigtet er at styrke forældrenes ansvar og at støtte dem i at tage hånd om bekymrende fravær og i at støtte bedre op om deres børns skolegang og almene trivsel. Ved hjemmebesøgene gennemføres der samtaler, der omhandler børnenes skolegang, uddannelsesmuligheder, fritidsliv, og hvordan disse bedres. Der kan også være fokus på børn uroskabende eller tidligt kriminelle adfærd.

4 Kendetegn ved børn og unge i udsatte boligområder

I dette kapitel beskriver vi, hvordan børn og unge i boligområder, der har modtaget en boligsocial indsats finansieret af 2011-14-midlerne, klarer sig i skole- og uddannelsessystemet. I analyserne indgår børn og unge i alderen 6-25 år. I dele af analyserne fokuserer vi på børn og unges skolegang og uddannelse i 2011, det vil sige året før de første helhedsplaner for 2011-14-midlerne startede, mens vi i andre dele af analyserne ser på udviklingen over en længere periode.

Forventningen til de boligsociale uddannelsesaktiviteter er, at de kan styrke børns og unges faglige og sociale kompetencer og styrke fastholdelse og fuldførelse af obligatorisk skolegang og ungdomsuddannelse. Vi undersøger derfor børns og unges skolegang, faglige standpunkter, skolefravær og uddannelse efter grundskolen.

Tidligere undersøgelser viser, at der er store forskelle på drenge og piger og på etnisk danske unge og etnisk minoritetsunge med hensyn til succes i skole- og uddannelsessystemet (Bakken, Hegna & Backe-Hansen, 2008; Jakobsen, 2015; Sørensen, 2010; Tranæs m.fl., 2008). Derfor laver vi flere af analyserne særskilt for køn og oprindelse. Viden om forskelle blandt beboerne kan kvalificere den måde, som det boligsociale arbejde tilrettelægges og målrettes på. I kapitlet beskriver vi også de unges familiebaggrund, da tidligere forskning viser, at familiebaggrund har stor betydning for børns skolegang og uddannelse (Fallesen & Bernardi, 2018; Jæger, Munk & Ploug, 2003; Munk, 2008).

I analyserne sammenlignes børn og unge i boligområder, der har modtaget en boligsocial indsats, med børn og unge i den samlede befolkning. Analyserne er baseret på et udtræk af data fra Danmarks Statistik. Datasættet dækker over beboere i boligområder med en boligsocial indsats, beboere i den almene boligsektor og en 10-procents-stikprøve af hele befolkningen. Datagrundlaget er detaljeret beskrevet i bilag 2. I det følgende omtaler vi boligområder med en boligsocial indsats som de støttede boligområder og 10-procents-stikprøven som befolkningen.

Sammenligning af børn og unge i de støttede boligområder og børn og unge i befolkningen i 2011 giver et indblik i de udfordringer, der er i de støttede områder før indsatsen. Sammenligningen af udviklingen over en længere periode giver derudover indblik i, om den udvikling, der kan identificeres i de støttede boligområder, følger den samfundsmæssige udvikling eller adskiller sig herfra. Det er nyttig viden i forhold til tilrettelæggelse af de boligsociale indsatser.

Dette kapitel er struktureret således, at vi først beskriver, hvad der karakteriserer børn og unge i de støttede områder med hensyn til etnicitet, familieforhold og forældrenes socioøkonomiske status. Dernæst beskriver vi børnenes skolegang, herunder fravær og karakterer. Til sidst beskriver vi de unges deltagelse i uddannelse i de første år efter grundskolen.

Tabel 4.1 indeholder en oversigt over kapitlets hovedfund.

Tabel 4.1 Hovedfund og konkrete resultater

Hovedfund	Konkrete resultater
Der er mange børn i de støttede boligområder, der vokser op i familier, hvor forældrene har et lavt uddannelsesniveau og er uden beskæftigelse. Især børn med ikke-vestlig oprindelse, som har forældre med få forholdsvis få socioøkonomiske ressourcer.	En tredjedel af forældre har ingen uddannelse ud over grundskolen 67 pct. af etniske danske børn vokser op med mindst en forælder i beskæftigelse. Det samme gælder for 48 pct. af børn med ikke-vestlig baggrund.
Børn og unge i de støttede boligområder klarer sig mindre godt i skole- og uddannelsessystemet end i forhold til jævnaldrende i hele befolkningen. Især klarer børn og unge med dansk oprindelse sig mindre godt i de støttede områder end i befolkningen. For børn og unge med ikke-vestlig oprindelse er der noget mindre forskel eller ingen forskel mellem de støttede områder og befolkningen.	I 2016 er andelen af 17-20-årige mænd med dansk oprindelse, som er under en uddannelse, 57 pct. i de støttede boligområder og ca. 70 pct. i befolkningen. Samme år er andelen af 17-20-årige mænd med ikke-vestlig oprindelse, der er under uddannelse, ca. 65 pct. i både de støttede boligområder og i befolkningen.
To ud af tre børn og unge i alderen, hvor man typisk går i grundskolen eller er i gang med en ungdomsuddannelse, har ikke-vestlig oprindelse. Selvom de ikke-vestlige kun klarer sig lidt dårligere i de støttede boligområder end i befolkningen, er der en udfordring for de støttede område med hensyn til indvandrer- og efterkommerbørn.	I de støttede boligområder har 63 pct. af de 6-19-årige ikke-vestlig oprindelse, mens den tilsvarende andel i befolkningen er under 10 pct. For de 20-25-årige har 44 pct. ikke-vestlig baggrund i de støttede områder.
Fravær i grundskolen er højt; særlig højt for børn med dansk baggrund.	I 2016 er andelen, som har et fravær på mere end 10 pct., 34 pct. for børn med dansk oprindelse i støttede områder, 25 pct. for børn med ikke-vestlig oprindelse i støttede områder og i befolkningen, og 18 pct. for børn med dansk oprindelse i befolkningen. Fraværet falder for alle fire grupper i perioden – dog mest for børn af dansk oprindelse i de støttede områder. Fravær varierer med familieforhold og forældres tilknytning til arbejdsmarkedet.
Lav andel, som tager afgangsprøve efter 9. klasse, men der er en positiv stigende udvikling.	Andelen, som tager afgangsprøve, er svagt stigende – unge i de støttede områder følger dog her samfundsudviklingen. ser vi på 9. klassens eleverne i 2016, tager 87 pct. af børn med dansk oprindelse afgangsprøven. Sammenlignet hermed tager 78 pct., af børn med ikke-vestlig oprindelse og 70 pct. af børn med dansk oprindelse i de støttede områder afgangsprøven.
For både drenge og piger af dansk oprindelse i de udsatte områder stiger karaktergennemsnittet fra 2010 og frem, mere end det gør for etnisk danske drenge og piger i befolkningen.	Karaktergennemsnittet er dog generelt lavere i de udsatte boligområder end i befolkningen Drenge med dansk oprindelse i befolkningen har et karaktergennemsnit i de prøvebundne fag på 5,9, mens drenge i de støttede områder har et karaktergennemsnit på 5,3. Drenge med ikke-vestlig oprindelse i både de udsatte boligområder og i befolkningen har et gennemsnit på 4,3-4,5. Billedet for piger er det samme; karakterniveauet er blot højere.
Uddannelse efter grundskolen er lav, og flere ender i restgruppen, som er unge, der ikke har færdiggjort en ungdomsuddannelse og ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse.	Andelen, som tager uddannelse efter grundskolen, er lavere i de støttede områder end i befolkningen. For eksempel er andelen i restgruppen i de støttede områder 26 pct. for 24-årige mænd og 16 for 24-årige kvinder. I befolkningen er de tilsvarende tal 11 pct. og 10 pct.
Forældrebaggrund har betydning.	Børn og unge i de støttede områder har en svagere social baggrund end alle børn og unge i de almene boligområder. Vi kan se, at børn med forældre i arbejdstyrken generelt præsterer bedre i skole- og uddannelsessystemet end andre børn.

4.1 Etnicitet, familietype og forældres baggrund

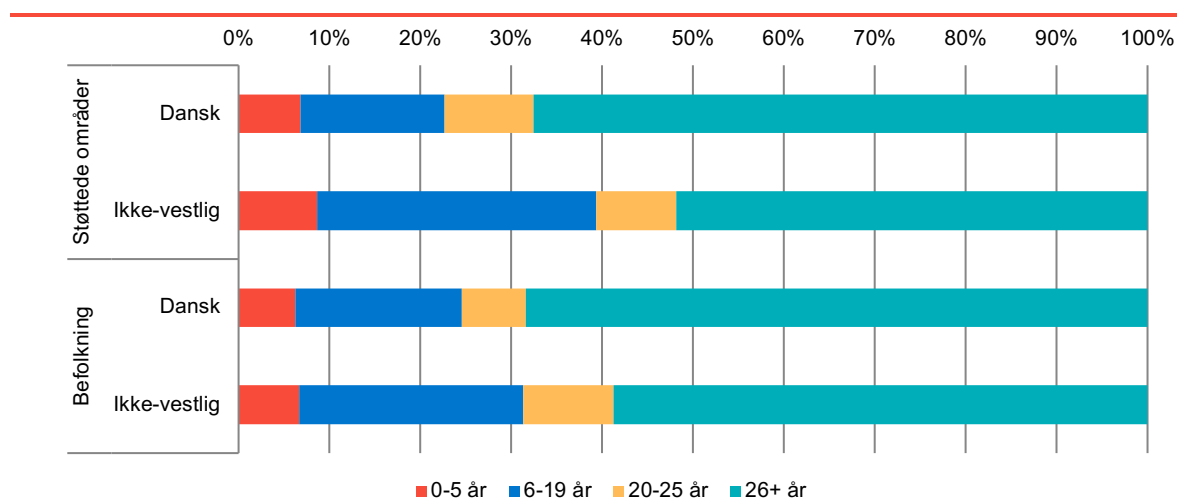
4.1.1 Etnicitet

Flere analyser viser, at børn og unge med oprindelse i ikke-vestlige lande generelt klarer sig dårligere i skole- og uddannelsessystemet end etnisk danske unge, fx målt ved karakterer i grundskolen og gennemførelse af ungdomsuddannelse efter grundskolen (Jakobsen, 2015; Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2012). Forskellene på børn med ikke-vestlig og dansk oprindelse hænger blandt andet sammen med betydning af social baggrund, og at børn med ikke-vestlig oprindelse har en svagere social baggrund. Men der er også faktorer relateret til migrationen, fx danskkundskaber og forældrenes manglende viden om det danske uddannelsessystem, som har betydning (Jakobsen & Liversage, 2010), og disse faktorer skal der også tages højde for i den boligsociale indsats for områder med en høj andel børn i skolealderen med ikke-vestlig oprindelse.

Vi starter med at se på etnicitet for alle beboerne i de støttede boligområder. I hele perioden 2004-2016 har lidt under halvdelen af beboerne i de støttede boligområder ikke-vestlig oprindelse, mens det samme er tilfældet for lidt under 25 pct. af beboerne i hele den almene boligsektor og under 10 pct. i hele befolkningen. Andelen af ikke-vestlig oprindelse er dog stigende i støttede boligområder, såvel som i befolkningen i perioden, mens andelen er stabil i hele den almene boligsektor, se bilagsfigur 6.1 i bilag 6.

I 2011 er 32 pct. af beboerne i de støttede områder 6-25 år, hvilket er en lidt højere andel end i hele befolkningen, hvor de 6-25-årige udgør 26 pct. Figur 4.1 viser, at andelen af børn og unge i de støttede områder varierer med etnicitet. 31 pct. af beboerne med ikke-vestlig oprindelse og 16 pct. af beboerne med dansk oprindelse er 6-19 år i 2011, mens der er omtrent den samme andel 20-25-årige blandt beboere med dansk og ikke-vestlig oprindelse. For hele befolkningen finder vi også en større andel børn og unge blandt personer med ikke-vestlig oprindelse end blandt personer med dansk oprindelse – forskellen er dog ikke så markant som i de støttede områder.

Figur 4.1 Fordeling på aldersgrupper opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

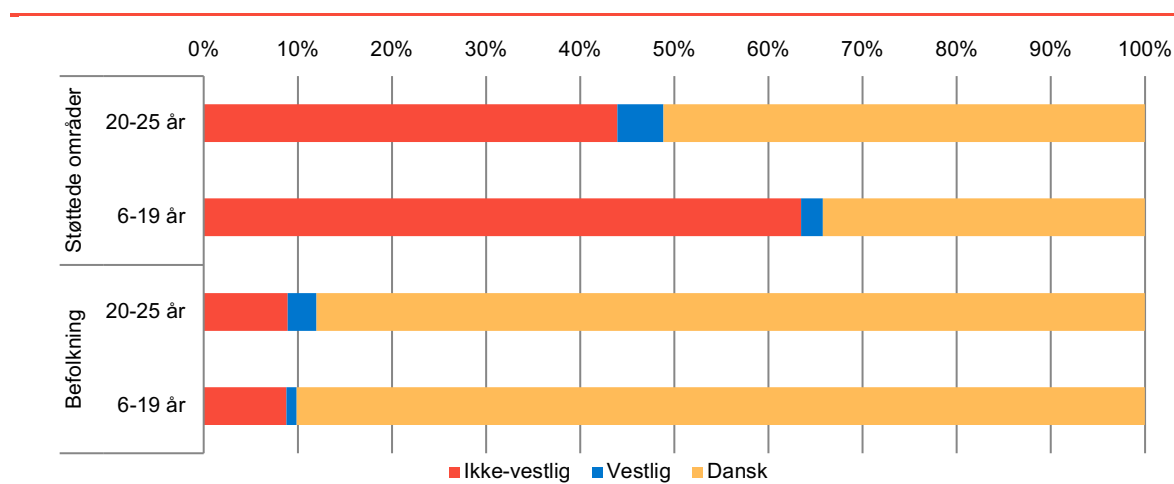

Anm.: N (Støttede områder: Dansk) = 106.339, N (Støttede områder: Ikke-vestlige) = 101.849, N (Befolkning: Dansk) = 464.392, N (Befolkning: Ikke-vestlig) = 33.577.
Alder er opgjort 1. januar 2011.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Den større andel af børn og unge blandt beboere med ikke-vestlig oprindelse end blandt beboere med dansk oprindelse betyder, at andelen med ikke-vestlig oprindelse er større blandt børn og unge end blandt alle beboere i de støttede områder. Figur 4.2 viser fordelingen på oprindelse i 2011 for henholdsvis 6-19-årige og 20-25-årige. Blandt 6-19-årige beboere i de støttede boligområde har 63 pct. ikke-vestlig oprindelse og 44 pct. dansk oprindelse. Det vil altså sige, at 2 ud af 3 børn og unge i alderen, hvor man typisk går i grundskolen eller er i gang med en ungdomsuddannelse, har ikke-vestlig oprindelse. Blandt 20-25-årige beboere er andelen med ikke-vestlig oprindelse lavere. I de støttede boligområde har 44 pct. ikke-vestlig oprindelse og 51 pct. dansk oprindelse.

Figur 4.2 Fordeling på oprindelsesland opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for 6-19-årige og 20-25-årige. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: 6-19 år) = 49.332, N (Befolkning: 6-19 år) = 94.376, N (Støttede områder: 20-25 år) = 20.273, N (Befolkning: 20-25 år) = 37.373.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

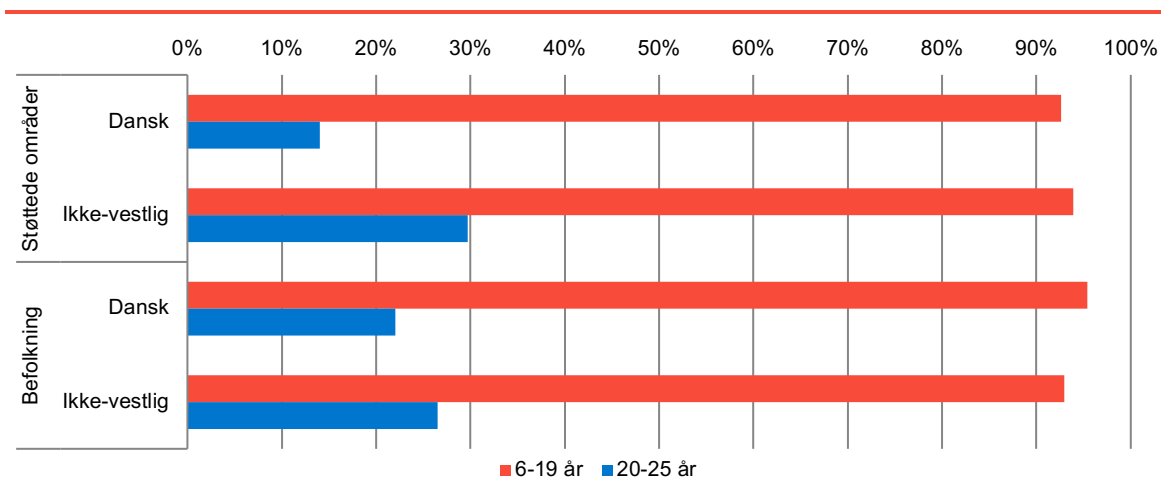
4.1.2 Familieforhold

Familieforhold kan også have betydning for, hvordan børn og unge klarer sig i skole- og uddannelsessystemet og efterfølgende på arbejdsmarkedet. Børn fra familier, hvor forældrene er separerede, har blandt andet en forøget risiko for ungdomsarbejdsløshed, psykiske lidelser og kriminalitet. Dette kan selvfølgelig skyldes, at et højt konfliktniveau mellem forældrene har en negativ virkning på børnene, men kan også skyldes, at familieopløsning samvarierer med forskellige former for social belastning for familien, fx økonomiske problemer eller misbrug (Christoffersen, 2003). I dette afsnit ser vi derfor på, om børn og unge i de støttede boligområder bor sammen med en eller to forældre.

Først ser vi dog på andelen af henholdsvis 16-19-årige og 20-25-årige, som er hjemmeboende, hvilket fremgår af figur 4.3. En person under 25 år er her kategoriseret som et hjemmeboende barn, hvis personen bor hos en eller to forældre og ikke selv er gift eller har sit eget barn. Andelen er vist særskilt for børn og unge med dansk oprindelse og ikke-vestlig oprindelse. Vi ser af figuren, at mere end 90 pct. af børn og unge i alderen 6-19 år er hjemmeboende uanset etnicitet. For de 20-25-årige skiller unge af dansk oprindelse i de støttede boligområder sig ud fra de øvrige tre grupper. I de støttede boligområder er det kun 14 pct. af de unge med dansk oprindelse, der er hjemmeboende, mens det samme er tilfældet for 22 pct. af de unge med dansk oprindelse i befolkningen. En lidt højere andel (27-30 pct.) af de unge med ikke-vestlig oprindelse er hjemmeboende.

Figur 4.3 Andelen af henholdsvis 6-19-årige og 20-25-årige, der er hjemmeboende, opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: 6-19 år) = 49.332, N (Befolkning: 6-19 år) = 94.376, N (Støttede områder: 20-25 år) = 20.273, N (Befolkning: 20-25 år) = 37.373.

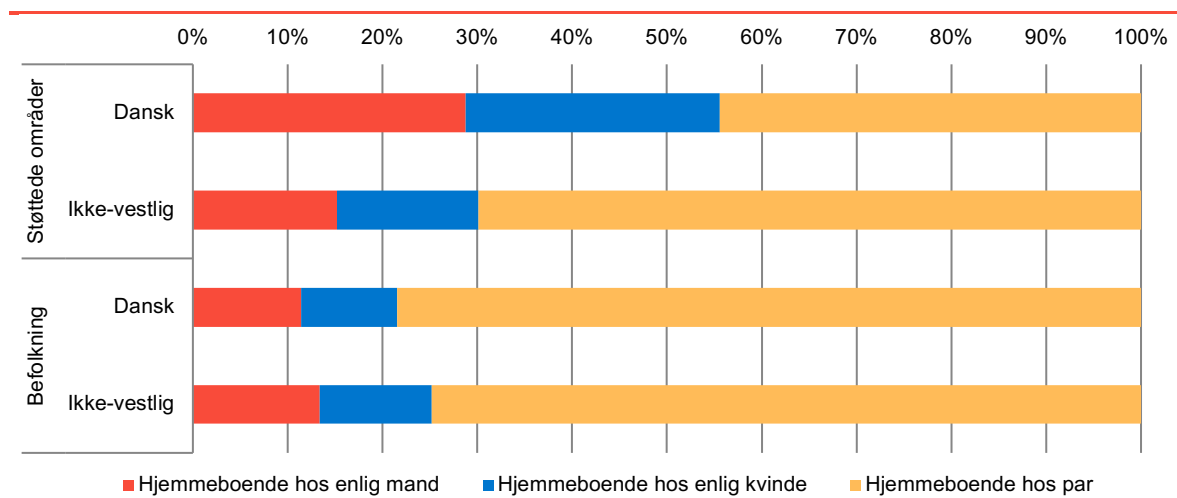
Hjemmeboende børn er defineret ved værdien 3 i variabelen plads, der angiver en persons status i familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.4 viser fordelingen på familietyper for 6-25-årige, der er hjemmeboende. Familietype er her opdelt i tre kategorier: (1) familier bestående af en mor og børn, (2) familier bestående af en far og børn og (3) familier bestående af to forældre og børn. Lidt over halvdelen (56 pct.) af børn og unge med dansk oprindelse i de støttede boligområder bor sammen med en mor eller far, der er enlig forælder, mens det samme kun gælder 22 pct. af unge med dansk oprindelse i befolkningen. For unge med ikke-vestlig oprindelse er der ikke stor forskel på fordelingen på familietype i de støttede områder og i befolkningen generelt. Omkring 25-30 pct. af de unge med ikke-vestlig oprindelse bor sammen med en mor eller far, der er enlig forælder.

Samlet viser figur 4.3 og 4.4, at børn og unge med dansk oprindelse i støttede områder skiller sig ud med hensyn til familieforhold – både i forhold til de øvrige børn og unge af dansk oprindelse og i forhold til børn og unge med ikke-vestlig oprindelse i de støttede boligområder og i befolkningen. Blandt børn og unge med dansk oprindelse i de støttede områder er andelen, som er hjemmeboende blandt de 20-25-årige forholdsvis lav, og en forholdsvis høj andel af de 6-25-årige hjemmeboende bor i en familie med en enlig forælder.

Figur 4.4 Fordeling af 6-25-årige på familietyper opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskielt for oprindelse. Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: Dansk) = 17.106, N (Støttede områder: Ikke-vestlige) = 32.053, N (Befolkning: Dansk) = 88.387, N (Befolkning: Ikke-vestlig) = 8.570.

Hjemmeboende børn er defineret ved værdien 3 i variabelen plads, der angiver en persons status i familien.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

4.1.3 Forældrebaggrund

Der er også en tydelig sammenhæng mellem forældrenes socioøkonomiske status og børnenes succes i skole- og uddannelsessystemet (Fallesen & Bernardi, 2018; Jæger, Munk & Ploug, 2003; Munk, 2008). Derfor ser vi i dette afsnit på uddannelsesniveau og beskæftigelse for forældrene til de 6-25-årige børn og unge i de støttede områder, som bor hjemme hos forældrene. Vi sammenligner her forældre i de støttede boligområder med forældre i hele den almene sektor.¹

Vi starter med forældrenes uddannelsesniveau, som fremgår af figur 4.5. Er der to forældre i familien, viser vi uddannelsesniveaet for den forælder, som har det højeste uddannelsesniveau. Sammenligning af uddannelsesniveaet for beboere i de støttede boligområder og i den øvrige befolkning vanskeliggøres generelt af, at der bor mange indvandrere i de udsatte boligområder, og at der er mangelfulde oplysninger om indvandrernes uddannelse. Det sidste hænger sammen med, at mange indvandrere ikke har afsluttet en uddannelse i Danmark.

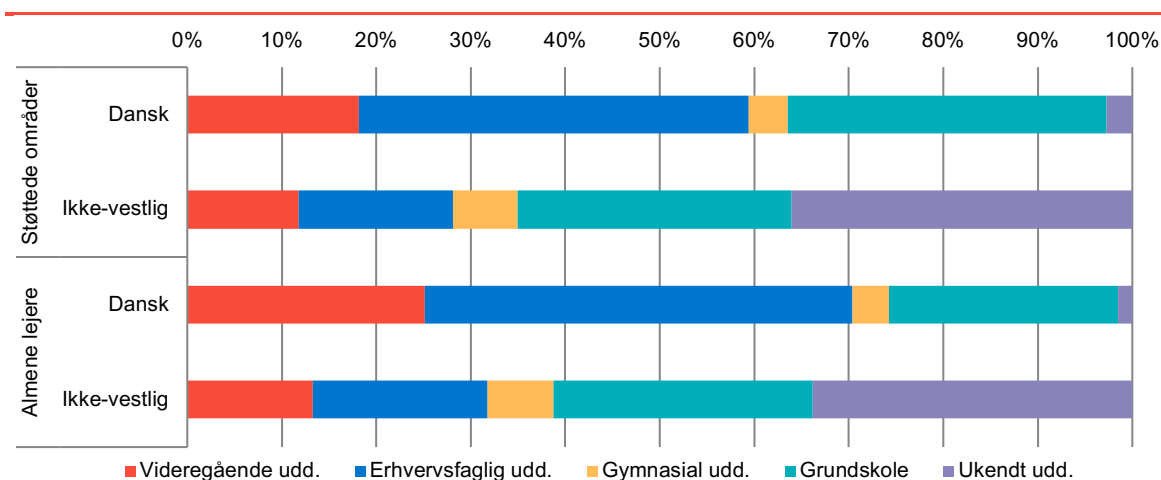
Som det fremgår af figur 4.5, mangler der oplysninger om uddannelse for omkring en tredjedel af forældrene med ikke-vestlig oprindelse i de støttede boligområder såvel som i hele den almene sektor. Personerne med uoplyst uddannelse kan have alt fra ingen skolegang til en lang videregående uddannelse fra hjemlandet. Spørgeskemaundersøgelser blandt ikke-vestlige indvandrere i Danmark viser dog, at en forholdsvis stor andel af ikke-vestlige indvandrere ikke har uddannelse ud over grundskolen (Deding & Jakobsen, 2006; Larsen, 2000). Da figur 4.5 samtidig viser, at andelen med grundskoleuddannelse er omtrent den samme for forældre med dansk oprindelse og forældre med ikke-vestlig oprindelse, kan vi godt konkludere, at andelen uden uddannelse ud over grundskolen i de støttede områder er større for forældre med ikke-vestlig oprindelse end for forældre med dansk oprindelse. Det er dog værd at bemærke, at forældre, som har al deres skolegang og uddannelse fra et andet land end Danmark, alt andet lige har mindre viden om det danske skole- og ud-

¹ Vi har ikke oplysninger om forældre til børn og unge i 10-procents-stikprøven. For nærmere beskrivelse af data, se bilag 1.

dannelsessystem end forældre, som har taget uddannelse i Danmark. Derfor kan det også forventes, at den første gruppe af forældre har særligt svært ved at rådgive og støtte deres børn i forhold til skolearbejdet.

Fordelingen på uddannelsesniveau for forældre i de støttede område ligner endvidere uddannelsesfordelingen for forældre i den almene boligsektor, især for de ikke-vestlige forældre. For børnene med dansk oprindelse har forældrene i den almene sektor et lidt højere uddannelsesniveau end forældrene i de støttede boligområder.

Figur 4.5 Fordeling på 6-25-åriges forældres højest fuldførte uddannelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: Dansk) = 17.106, N (Støttede områder: Ikke-vestlig) = 32.053, N (Almene lejere: Dansk) = 98.239, N (Almene lejere: Ikke-vestlig) = 58.138.

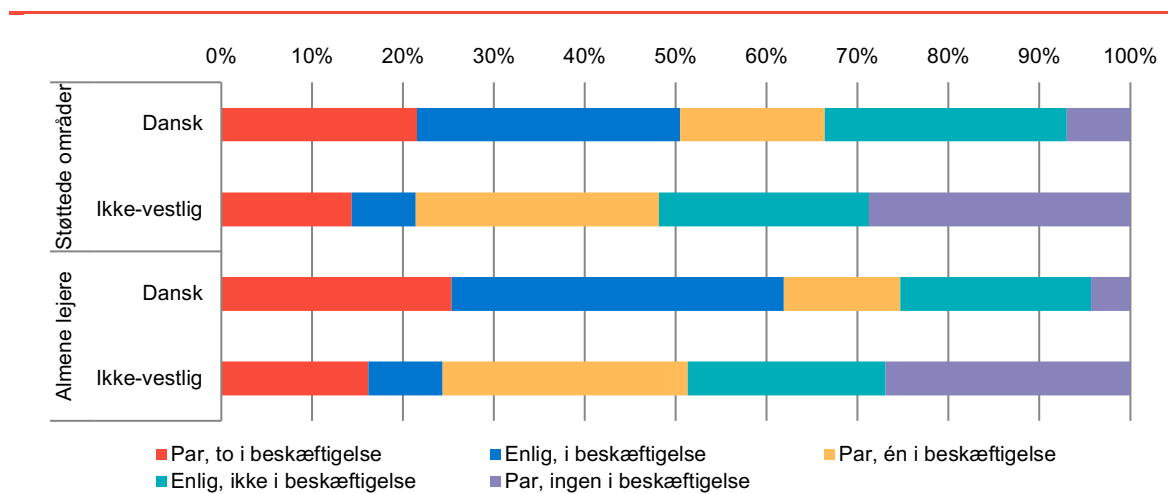
Højest fuldførte uddannelse er opgjort d. 1. oktober.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.6 viser, hvorvidt børn og unge i de støttede områder og hele den almene boligsektor har forældre, som er i beskæftigelse. I figuren er oplysninger om antal forældre i familien, og om forældrene er i beskæftigelse, kombineret. Af figuren fremgår det, at andelen, der har mindst én forælder i beskæftigelse, er større for børn og unge med dansk oprindelse end for børn og unge med ikke-vestlig oprindelse i de støttede områder. 67 pct. af børn og unge med dansk oprindelse og 48 pct. af børn og unge med ikke-vestlig oprindelse har mindst én forælder i beskæftigelse. Omvendt har 29 pct. af børn og unge med ikke-vestlig oprindelse mod 7 pct. af børn og unge med dansk oprindelse to forældre uden beskæftigelse. Den forholdsvis store andel med to forældre uden beskæftigelse blandt børn og unge med ikke-vestlig oprindelse skal ses i lyset af, at langt flere i denne gruppe vokser op med to forældre i familien end tilfældet er for børn og unge med dansk oprindelse, se figur 4.4. Så alt i alt er forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet langt svagere for børn og unge med ikke-vestlig oprindelse end for børn og unge med dansk oprindelse i de støttede områder.

I forhold til beskæftigelse ligner forældre med ikke-vestlig baggrund i de støttede områder forældre med ikke-vestlig baggrund i den almene sektor, mens forældre med dansk baggrund i større omfang er i beskæftigelse i den almene sektor sammenlignet med forældre med dansk baggrund i de støttede områder.

Figur 4.6 Fordeling på 6-25-åriges forældres beskæftigelse opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: Dansk) = 17.106, N (Støttede områder: Ikke-vestlig) = 32.053, N (Almene lejere: Dansk) = 98.239, N (Almene lejere: Ikke-vestlig) = 58.138.
Forældres beskæftigelse er opgjort i uge 48.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Samlet kan vi sige, at der er mange børn i de støttede boligområder, der vokser op i familier, hvor forældrene har et lavt uddannelsesniveau og er uden beskæftigelse. Især børn med ikke-vestlig oprindelse, som har forældre med få forholdsvis få socioøkonomiske ressourcer.

4.2 Skolegang, fravær og karakter

I dette afsnit beskriver vi børn og unges tilknytning til skole, deres fravær, deres faglige standpunkt målt ud fra nationale test i dansk og matematik samt ved grundskolens afsluttende eksamen.

Vi starter dog med at se på de skolesøgende børn fordeling på type af skole i de støttede områder 2011. Denne fordeling fremgår af figur 4.7. Langt hovedparten af samtlige børn og unge går i folkeskolen; 8 ud af 10 børn og unge. Der er marginalt flere børn med ikke-vestlig baggrund end med dansk baggrund, der går i folkeskolen, både i de støttede områder og i befolkningen generelt. Samtidig er der lidt flere børn med dansk oprindelse i de støttede områder, som går i specialskole, og lidt færre, der går i frie og private grundskoler, end blandt børn med dansk oprindelse i befolkningen og end børn med ikke-vestlig oprindelse i støttede boligområder og i befolkningen.

Figur 4.7 Fordeling af børn og unge på skoletype opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 12.401; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 24.223; N (Befolkningen og danske) = 63.597; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 6.267.
Fordeling af elever fra elevregistret på institutionstype i 2011.

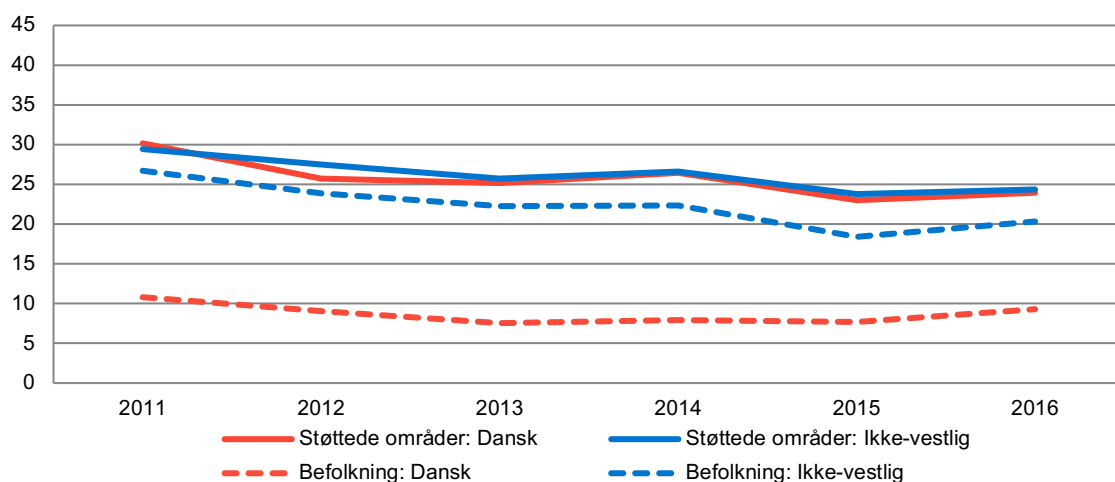
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

4.2.1 Fravær

Vi går nu over til at kigge på elevfravær blandt elever i grundskolen. Vi har oplysninger om fravær for elever i folkeskoler og specialskoler, mens der fx ikke er oplysninger om fravær for elever i frie og private grundskoler. Det vil sige, at omkring 80 pct. af eleverne indgår i analyserne af elevfravær, se figur 4.8.

Figur 4.8 og 4.9 viser udviklingen i andelen med en fraværsprocent på mere end 10 pct. for elever i henholdsvis 1. klasse og 9. klasse. Figurerne viser, at børn i de støttede boligområder generelt har mere fravær end børn på samme klassetrin i hele befolkningen.

Figur 4.8 Andel med et fravær i 1. klasse på mere end 10 procent i skoleåret opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011-2016. Særskilt for oprindelse.

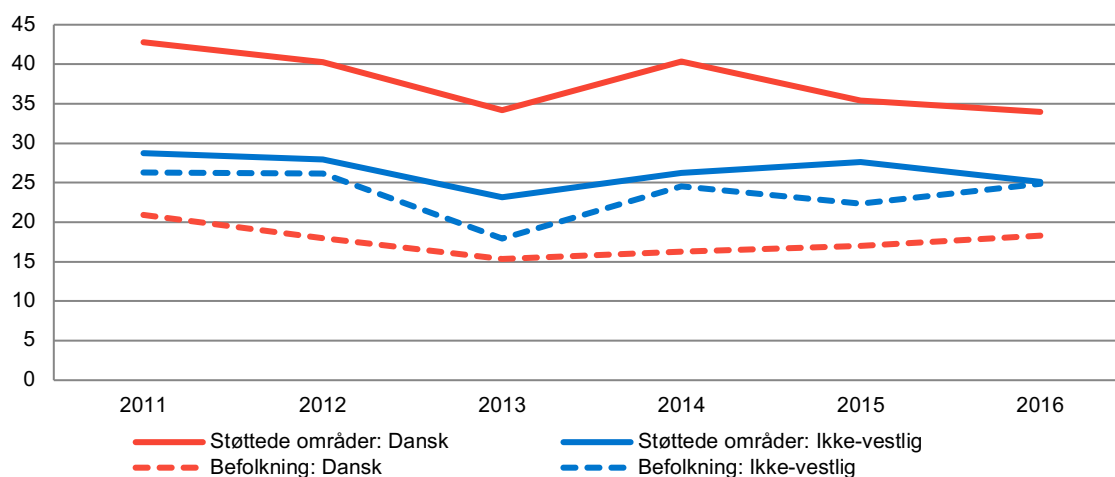

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 6.177; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 9.808; N (Befolkningen og danske) = 29.541; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 2.736.

Kun elever i folkeskole og specialskoler indgår i denne figur. År 2011 svarer til skoleåret 2010/2011 og år 2016 til skoleåret 2015/2016.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.9 Andel med et fravær i 9. klasse på mere end 10 procent i skoleåret opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011-2016. Særskilt for oprindelse.

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 4.641; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 11.181; N (Befolkningen og danske) = 24.897; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 3.070.

Kun elever i folkeskole og specialskoler indgår i denne figur. År 2011 svarer til skoleåret 2010/2011 og år 2016 til skoleåret 2015/2016.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

For 1. classes elever er der generelt et fald i fraværet i perioden 2011-2016. Især falder fraværet for børn i de støttede boligområder og for børn i befolkningen med ikke-vestlig oprindelse. For børn i 1. klasse i 2011 har ca. 30 pct. af børnene med dansk og ikke-vestlig oprindelse i de støttede områder mere end 10 pct. fravær, mens den tilsvarende andel er ca. 10 pct. for børn i befolkningen med dansk oprindelse og ca. 26 pct. for børn i befolkningen af ikke-vestlig oprindelse. I 2016 er andelen

for både børn af dansk og ikke-vestlig oprindelse i de støttede områder faldet til ca. 25 pct. Andelen af børn af ikke-vestlig oprindelse i befolkningen med mere end 10 pct. fravær er tilsvarende faldet.

I de støttede boligområder har børn med dansk og ikke-vestlig oprindelse i 1. klasse dermed den samme andel med en fraværsprocent på over 10 pct. Når vi ser på fordelingen af 9. klasses elever med mere end 10 pct. fravær, ændrer billedet sig. Unge med dansk baggrund i de støttede områder har et markant højere fravær end unge med ikke-vestlig baggrund i de støttede område og i befolkningen. I 2011 har unge med dansk oprindelse et fravær på 43 pct., og i 2016 er det reduceret til ca. 35 pct. Unge med ikke-vestlig oprindelse har i de støttede områder et fravær på ca. 29 pct., og i 2016 er det på 25. pct.

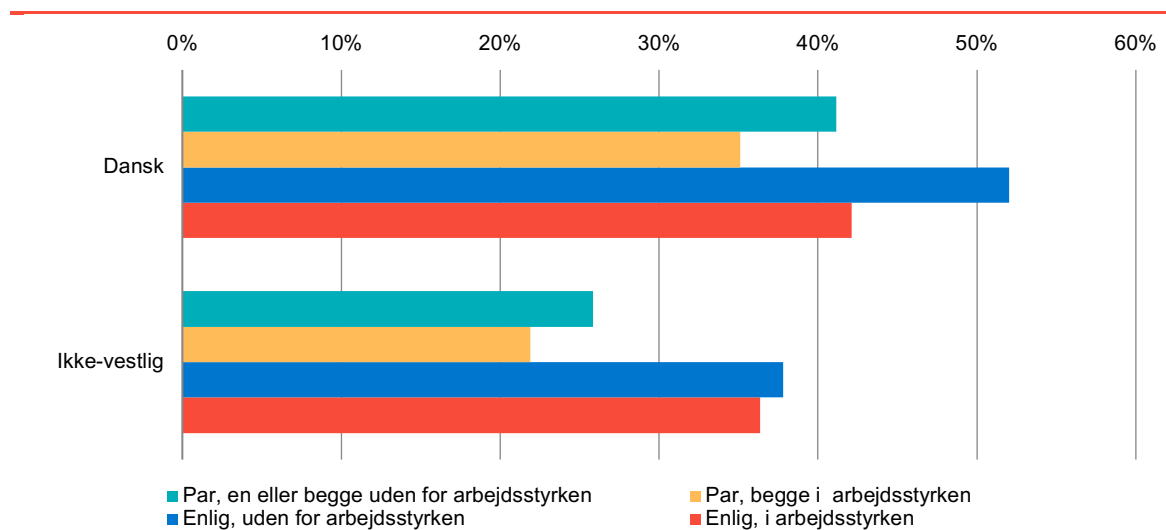
For både 1. og 9. klasses elever finder vi dog, at forskellen på fraværet for børn i de støttede områder og i hele befolkningen er væsentligt større for børn med dansk oprindelse end for børn med ikke-vestlig oprindelse.

Figur 4.10 viser, hvordan andelen i 9. klasse, som har et fravær på mere end 10 pct. i skoleåret, varierer med forældrenes socioøkonomiske status for børn i støttede boligområder. Undervisningsministeriet har tidligere vist, at børn fravær falder med stigende uddannelsesniveaue for forældrene (Undervisningsministeriet, 2017). Her ser vi på sammenhængen mellem fravær og forældrenes deltagelse i arbejdsstyrken. I figur 4.10 er oplysninger om antal forældre i familien, og om forældrene er i arbejdsstyrken eller uden for arbejdsstyrken, kombineret.

Figur 4.10 viser, at for børn i de støttede boligområder med dansk oprindelse er fraværet i 9. klasse størst i familier med en enlig forælder, som er uden for arbejdsstyrken. 52 pct. af disse børn har et fravær i skolen på over 10 pct. Fraværet for børn med dansk oprindelse er mindst i familier med to forældre, der begge er i arbejdsstyrken. 35 pct. af disse børn har et fravær i skolen på over 10 pct. Dette er dog stadig et større fravær end for alle børn i befolkningen, hvor andelen, som har et fravær i 9. klasse på mere end 10 pct., er omkring 20 pct. i 2011.

For børn med oprindelse i et ikke-vestligt land er fraværet mindre end for børn af dansk oprindelse uanset forældrenes socioøkonomiske status. Fraværet varierer dog også med forældrenes socioøkonomiske status for børn fra ikke-vestlige lande.

Figur 4.10 Andel med et fravær i 9. klasse på mere end 10 procent i skoleåret opgjort for støttede områder i 2011. Særskilt for forældrenes deltagelse i arbejdsstyrken og oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 752; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 1.724.
Kun elever i folkeskole og specialskoler indgår i denne figur. År 2011 svarer til skoleåret 2010/2011.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Det store fravær blandt børn i støttede boligområder kan være problematisk, da det kan have negative konsekvenser for børnenes faglige udbytte af at gå i skole. Tidligere analyser viser, at elever med et højt fravær har et lavere karaktergennemsnit i de bundne prøvefag ved afgangsprøven efter 9. klasse og i mindre omfang starter på en ungdomsuddannelse efter grundskolen end elever med et lavt fravær (Undervisningsministeriet, 2014). Der er derfor også et fokus på at mindske fraværet i nogle af de aktiviteter i den boligsociale indsats, se afsnit 3.3.

I de to næste afsnit ser vi på, om børnene i de støttede områder rent faktisk præsterer dårligere i grundskolen end børn i hele befolkningen målt ved nationale test og karakterer ved afgangsprøven.

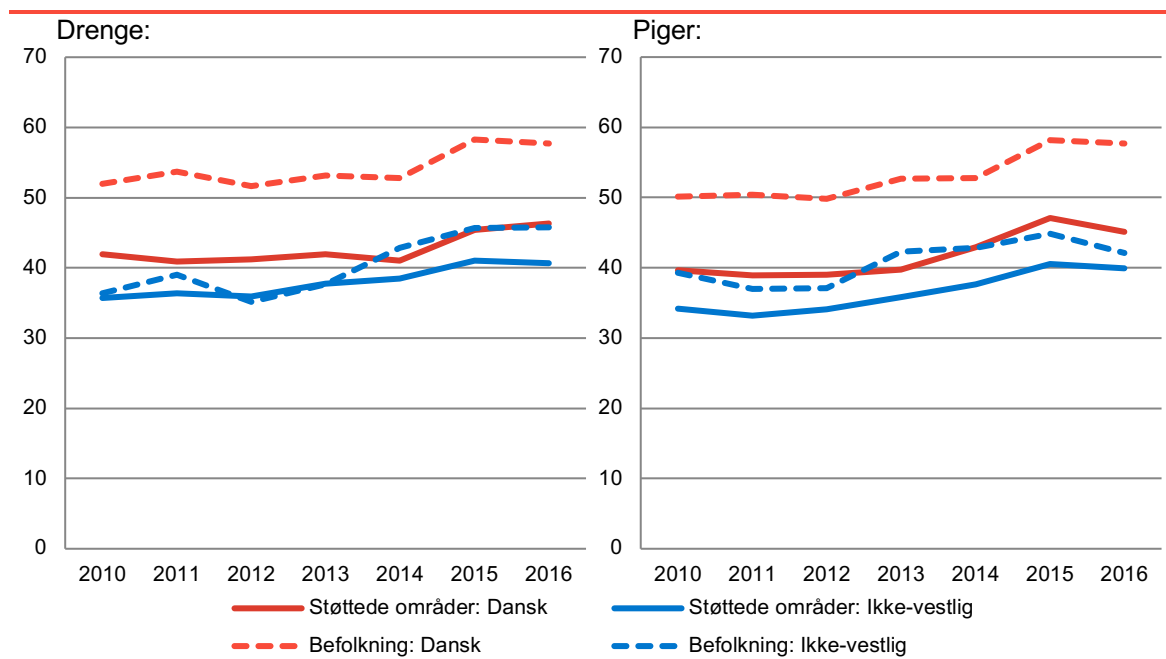
4.2.2 Nationale test

Der gennemføres nationale test på flere klassetrin. Vi har her valgt at medtage resultater af nationale test i matematik i 3. klasse og nationale test i dansk i 8. klasse, så der både er resultater fra indskoling og udskoling. Figur 4.11. viser den gennemsnitlige score i matematik i 3. klasse for henholdsvis drenge og piger, mens figur 4.12. viser den gennemsnitlige score i dansk i 8. klasse for henholdsvis drenge og piger. Skalaen for scoren går fra 0-100.

Vi starter med de nationale test fra 3. klasse for perioden 2010-2016. For børn med dansk oprindelse er den gennemsnitlige score i hele perioden markant lavere i de støttede områder end i befolkningen. For børn med oprindelse i ikke-vestlige lande er den gennemsnitlige score også (i de fleste år) lavere i de støttede områder end i befolkningen, men forskellen er markant mindre end for børn med dansk oprindelse. Sidstnævnte hænger sammen med, at de danske børn i befolkningen skiller sig ud fra de øvrige tre grupper med en markant højere gennemsnitlig score i 3. klasse.

Figur 4.11 Gennemsnitlige antal point i national test i 3. klasse i matematik opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2010-2016. Særskilt for oprindelse og køn.

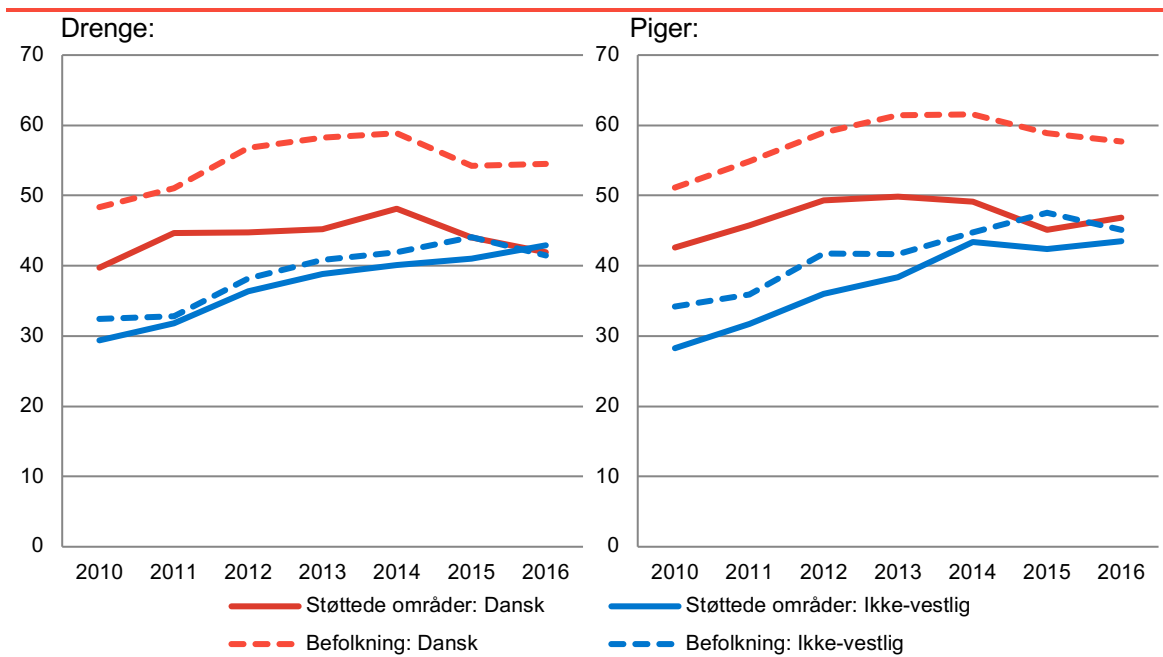
Anm.: N (Støttede områder og danske) = 3.203; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 5.936; N (Befolkningen og danske) = 11.973; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 1.521.
Skalaen går fra 0-100.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

De danske børn klarer sig bedre i testene i 3. klasse end børnene med ikke-vestlig baggrund. For eksempel scorer drenge med dansk baggrund i de støttede områder mellem 41 og 47 point i perioden, mens drenge med ikke-vestlig baggrund scorer mellem 36 point og 40 point. Den gennemsnitlige score stiger i perioden, men for både drenge og piger er forskellene på den gennemsnitlige score for de fire grupper nogenlunde uændret.

Anderledes ser billedet ud i figur 4.12, når vi kigger på national test i dansk for drenge og piger i 8. klasse. I de støttede områder er der en forskel i score på 10 point for drenge med dansk og ikke-vestlig oprindelse, hvor drenge med dansk oprindelse klarer sig bedre end drenge med ikke-vestlig oprindelse, mens der i 2016 ikke er nogen forskel på de to grupper. Det vil sige, at der i de støttede områder i perioden er sket en større stigning i den gennemsnitlige score for 8. klasses drenge med ikke-vestlig baggrund end for drenge med dansk baggrund. Udviklingen i den gennemsnitlige score for piger i 8. klasse ligner udviklingen for drengene. Dog har piger med dansk oprindelse stadig en lidt højere score end piger med ikke-vestlig oprindelse i de støttede områder i 2016.

Figur 4.12 Gennemsnitligt antal point i national test i 8. klasse i dansk opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2010-2016. Særskilt for oprindelse og køn.

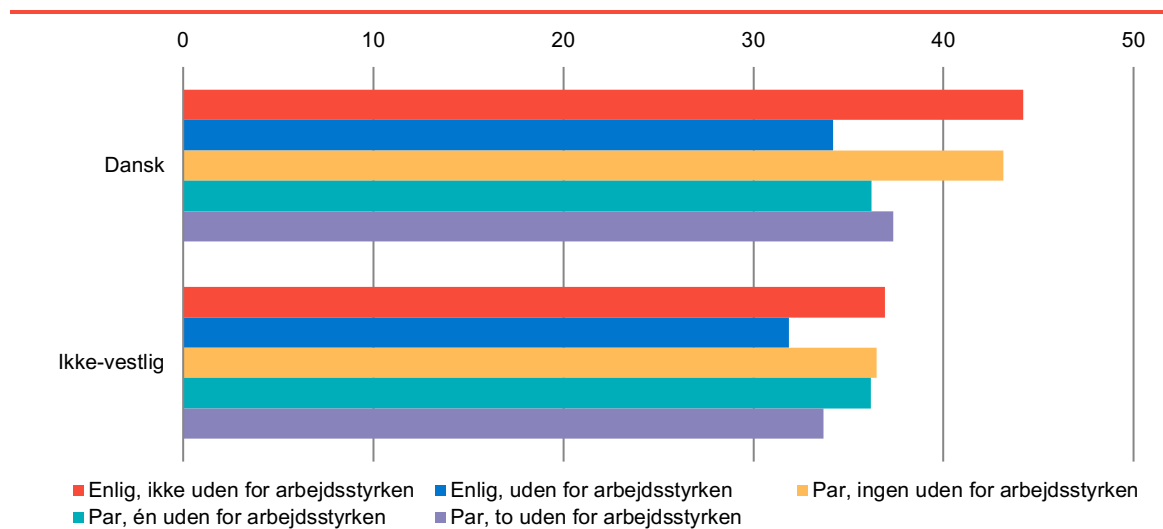
Anm.: N (Støttede områder og danske) = 2.576; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 5.944; N (Befolkningen og danske) = 10.880; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 1.648.
Skalaen går fra 0-100.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.13 viser, at testscorerne som ventet varierer med forældrenes socioøkonomiske status. Sammenhængen er stærkest for danske børn. Børn med dansk oprindelse, der enten bor sammen med to forældre, hvor begge er i arbejdsstyrken, eller bor sammen med én forælder, som er i arbejdsstyrken, har markant højere gennemsnitlige score i 3. klasse end de øvrige børn med dansk oprindelse. De øvrige børn bor sammen med mindst en forælder, som ikke er i arbejdsstyrken.

Sammenhængen mellem test score og forældrenes socioøkonomiske status er mindre stor for børn med ikke-vestlig oprindelse end for børn med dansk oprindelse; det er et mønster, der genfindes også i andre undersøgelser (se fx Jakobsen & Liversage, 2018).

Figur 4.13 Gennemsnitlige antal point i national test i 3. klasse i matematik opgjort for støttede områder i 2011. Særskilt for forældrenes beskæftigelse og oprindelse.

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 932; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 1.809.
Forældres beskæftigelse er opgjort i uge 48.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

4.2.3 Karakterer ved afgangsprøven

Karakterer er ligesom nationale test en måde at beskrive det faglige niveau for børnene i de støttede boligområder. Karaktererne ved afgangsprøven i grundskolen har en stærk sammenhæng med deltagelsen i ungdomsuddannelse og sandsynligheden for at være i NEET-gruppen i årene efter grundskolen (Jakobsen, 2015; Undervisningsministeriet, 2014). Vigtigheden af karakterniveauet er ikke blevet mindre efter, at der er indført karakterkrav for at starte på en erhvervsfaglig uddannelse og en gymnasial uddannelse, og fra 2019 også kommer nye karakterkrav for at starte på en gymnasial uddannelse.²

Vi starter med at se på, om børnene i de støttede områder og i befolkningen har afsluttet grundskolen med at tage afgangsprøven. Figur 4.14 viser andelen af 9. klasses elever, der optræder i elevregistret, og som har afsluttet grundskolen med karakterer i alle de bundne prøvafag.³

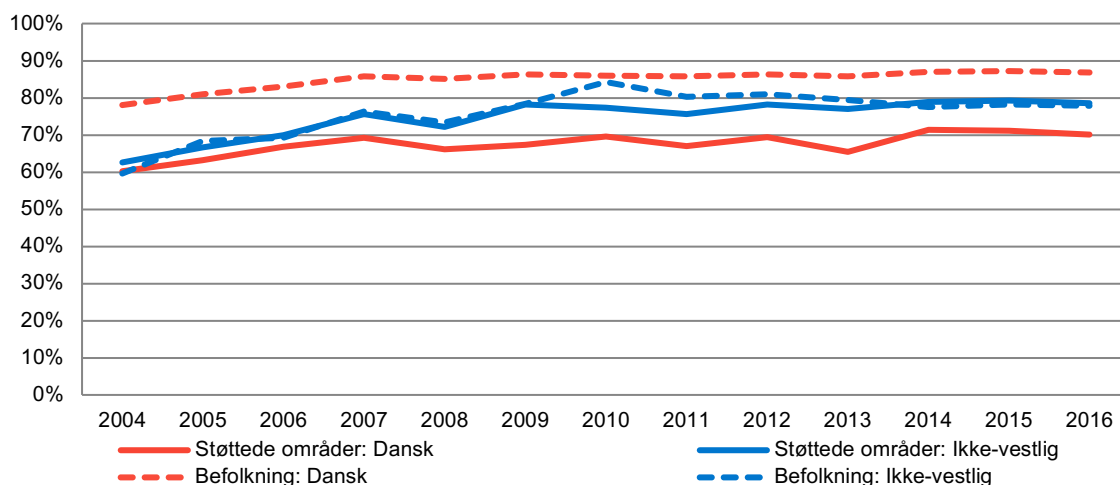
I de støttede boligområder er andelen, der har afsluttet grundskolen med afgangsprøven, højere for unge med ikke-vestlig baggrund end for unge med dansk baggrund i hele perioden 2004 til 2016. Forskellen mellem de to grupper stiger endvidere i perioden. I 2004 er det 60 pct. af unge med dansk baggrund og 63 pct. af unge med ikke-vestlig baggrund, der afslutter grundskolen med afgangsprøven. I 2016 er de tilsvarende andele 70 og 79 pct.

Andelen, der afslutter grundskolen med afgangsprøven, er endvidere væsentlig lavere i de støttede boligområder end i befolkningen for unge med dansk oprindelse, mens der ikke er forskelle mellem støttede boligområder og befolkningen for unge med ikke-vestlig oprindelse.

² Som udgangspunkt skal man have mindst 02 i gennemsnit i henholdsvis dansk og matematik ved afgangsprøven ved afslutningen af 9. klasse for at komme ind på en erhvervsfaglig uddannelse. Fra 2019 skal man blandt andet have 5,0 i gennemsnit i de bundne prøvafag ved afslutningen af 9. klasse for at komme direkte ind på en 3-årig gymnasial uddannelse.

³ Bilag 2 indeholder en beskrivelse af, hvilke fag der er prøv bundne.

Figur 4.14 Andel blandt de 9. klasses elever, der optræder i elevregistret, og som har afsluttet grundskolen med afgangsprøven*, opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2004-2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

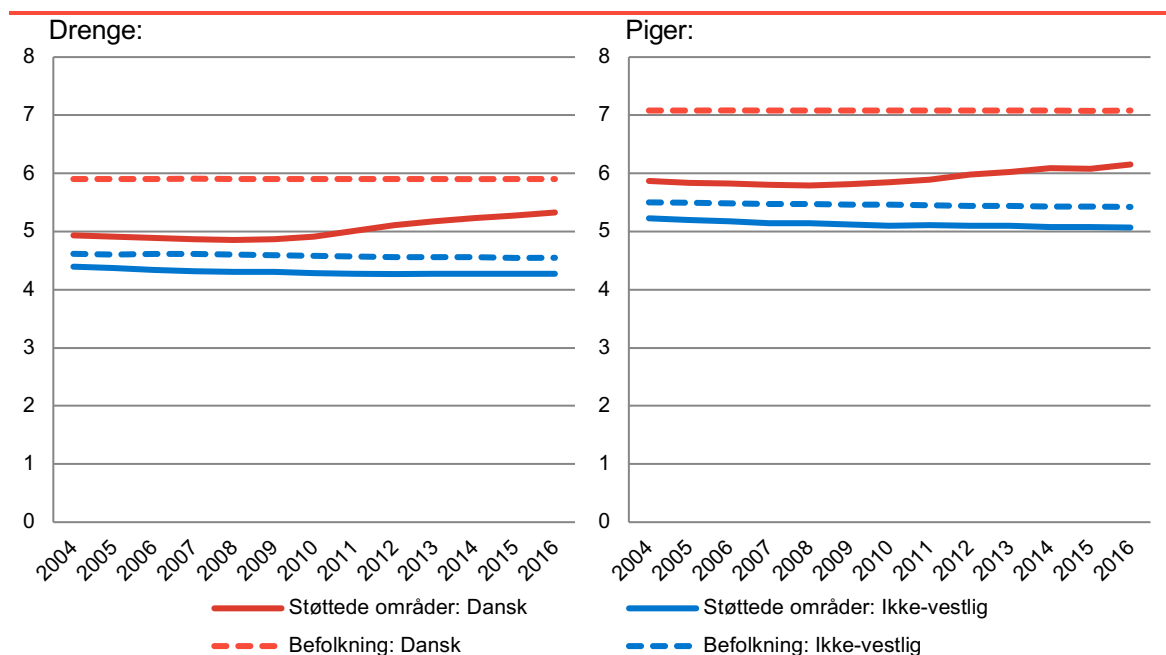
Anm.: N (Støttede områder og danske) = 11.564; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 24.162; N (Befolkningen og danske) = 70.530; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 6.653.

Note: * Afsluttet folkeskolen med afgangsprøve defineres som at optræde med karakterer i bundne prøvefag i karakterregistret.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 4.15 kigger vi på karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangseksamen i 9. klasse i dansk. Det fremgår af figuren, at drenge med ikke-vestlig baggrund i de støttede boligområder ligger stabilt med et gennemsnit på omkring 4,3 i perioden 2004-2016, mens drenge med ikke-vestlig baggrund i befolkningen ligger stabilt på et gennemsnit på omkring 4,6. Drenge med dansk baggrund har et højere gennemsnit, som ligger stabilt på omkring 5,9 i perioden 2004-2016. Til gengæld forbedrer drenge i de støttede boligområder med dansk baggrund i perioden 2011-2016 deres karaktergennemsnit, fra 5,0 til 5,3. Det samme overordnede mønster med hensyn til udvikling i dansk-karaktererne gør sig gældende for pigerne; blot er pigernes karakterniveau højere end drengenes.

Figur 4.15 Karaktergennemsnit ved Folkeskolens Afgangsprøve i 9. klasse, dansk (bundne prøvafag) opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2004-2016. Særskilt for oprindelse og køn.

Anm.: Drengene: N (Støttede områder og danske) = 7.649; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 12.427; N (Befolkningen og danske) = 35.818; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 3.433.
 Piger: N (Støttede områder og danske) = 8.454; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 13.079; N (Befolkningen og danske) = 35.606; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 3.276.

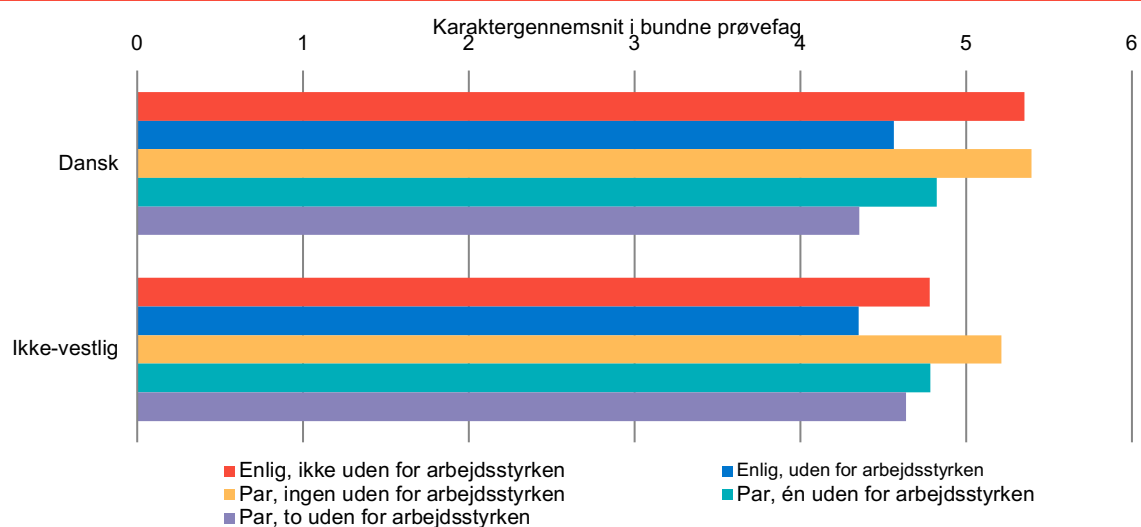
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I faget matematik ser vi en tilsvarende udvikling for både drenge og piger, hvor det er drenge og piger med dansk baggrund i de støttede boligområder, der i gennemsnit forbedrer deres karaktergennemsnit. Drenge og piger med ikke-vestlig baggrund i de støttede områder klarer sig i gennemsnit mindre godt, og der er ikke tilsvarende nogen forbedring at spore i perioden, se bilagsfigur 6.2 i bilag 6.

Samlet kan vi sige for de støttede boligområder, at unge med dansk oprindelse har en lavere andel, som tager afgangsprøven, end unge med ikke-vestlig oprindelse. Blandt de unge, der tager afgangsprøven, får de unge med dansk oprindelse til gengæld et højere karaktergennemsnit end de unge med ikke-vestlig oprindelse.

Ligesom med resultaterne af de nationale test varierer karaktergennemsnittet med forældrenes socioøkonomiske status. Dette fremgår af figur 4.16. Unge med forældre i arbejdsstyrken har et højere karaktergennemsnit end andre. Figur 4.17 viser endvidere, at karaktergennemsnittet varierer med fraværprocent i 9. klasse. Unge med et fravær på mere end 10 pct. har et markant lavere karaktergennemsnit end de øvrige unge. Det vil sige, at en del af forklaringen på, at unge i de støttede områder har et forholdsvis lavt karaktergennemsnit, formentlig er svagere social baggrund og et større fravær i grundskolen.

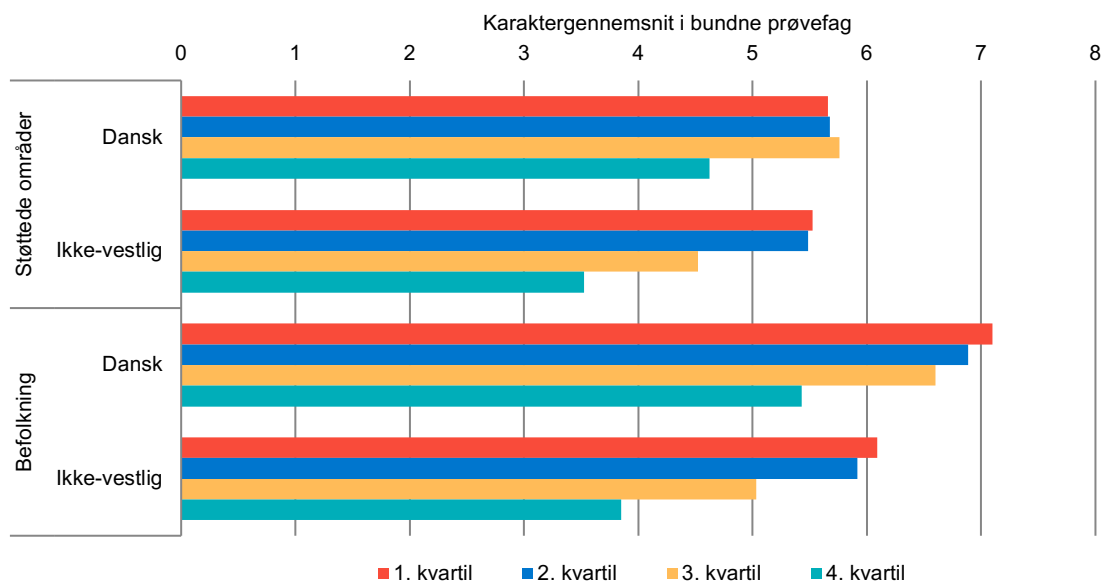
Figur 4.16 Karaktergennemsnit i bundne prøvfag i 9. klasse i dansk opgjørt for støttede områder i 2011. Særskilt for forældrenes beskæftigelse og oprindelse.

Anm.: N (Danske) = 954; N (Ikke-vestlige) = 2.064.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Figur 4.17 Karaktergennemsnit i bundne prøvfag i 9. klasse i dansk opgjørt for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for fraværsprocent (opdelt i kvartiler) og oprindelse.

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 696; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 1.637; N (Befolkningen og danske) = 3.804; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 437.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

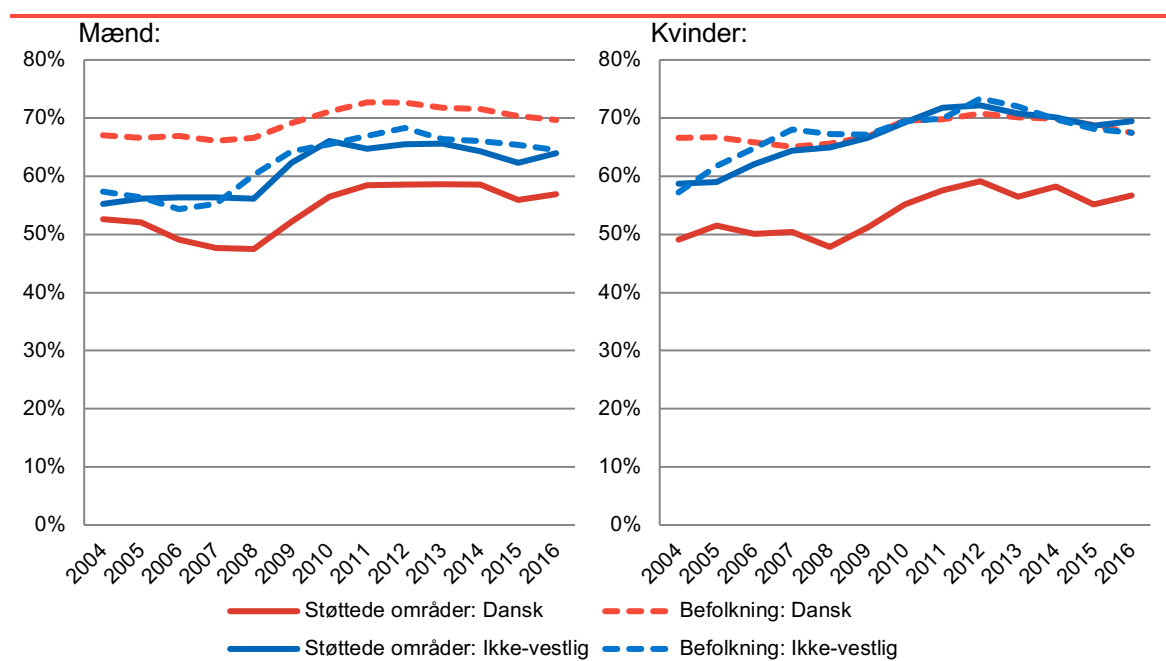
4.3 Uddannelse efter grundskolen

I dette afsnit undersøger vi, om unge i de støttede områder kommer i gang med uddannelse efter grundskolen. Vi ser på to forskellige aldersgrupper: 17-20-årige og 21-25-årige. De 17-20-årige er i

en alder, hvor man typisk er i gang med en ungdomsuddannelse; det vil sige en gymnasial eller en erhvervsfaglig uddannelse. De 21-25-årige er til gengæld i en aldersgruppe, hvor mange unge forventes at have færdiggjort deres ungdomsuddannelse, og hvis de har en gymnasial uddannelse forventes at starte på en videregående uddannelse.

Andelen af 17-20-årige mænd og kvinder, der er i gang med en uddannelse, fremgår af figur 4.18. For både 17-20-årige mænd og kvinder med dansk oprindelse er andelen under uddannelse markant mindre i de støttede boligområder end i befolkningen. For 17-20-årige mænd og kvinder med ikke-vestlig oprindelse er der derimod ingen forskel på de støttede boligområder og befolkningen med hensyn til andelen under uddannelse. Figur 4.18 viser endvidere, at unge med ikke-vestlig oprindelse har en højere andel under uddannelse end unge med dansk oprindelse i de støttede boligområder. For mænd med dansk oprindelse i 2016 er andelen under uddannelse 57 pct. i de støttede boligområder og ca. 70 pct. i befolkningen, mens andelen under uddannelse for mænd med ikke-vestlig oprindelse er ca. 65 pct. i 2016.

Figur 4.18 Andel med igangværende uddannelse efter grundskolen for 17-20-årige opgjort for støttede områder og befolkningen i 2004-2016. Særskilt for oprindelse og køn. Procent.

Anm.: Mænd: N (Støttede områder og danske) = 29.385; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 46.058; N (Befolkningen og danske) = 151.059; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 14.600.
 Kvinder: N (Støttede områder og danske) = 30.807; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 44.896; N (Befolkningen og danske) = 144.897; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 12.975.
 Andelen er opgjort for dem, der ikke er i gang med grundskolen.

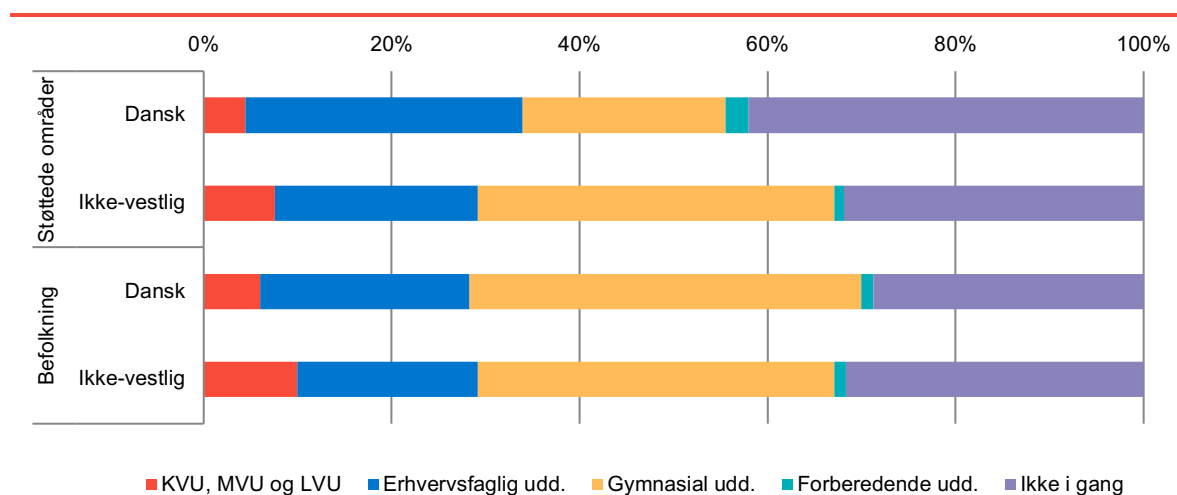
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

De små forskelle i andelen under uddannelse for unge med ikke-vestlig oprindelse mellem de støttede boligområder og befolkningen er ikke umiddelbart overraskende, da det forrige afsnit viser, at der er meget små forskelle på de to grupper med hensyn til andelen, der afslutter grundskolen med at tage afgangsprøven, og med hensyn til karaktergennemsnittet i de prøvebundne fag. 17-20-årige med ikke-vestlig oprindelse har dermed omtrent lige gode faglige forudsætninger (målt ved karakterer) for at fortsætte i uddannelse efter grundskolen. For unge med dansk oprindelse viser det forrige afsnit langt større forskelle i andelen, der tager afgangsprøven, og karaktergennemsnittet for de bundne prøvefag.

Når vi så kigger på, hvilken slags uddannelse de unge 17-20-årige er i gang med, ser vi i figur 4.19, at unge med dansk oprindelse i befolkningen og unge med ikke-vestlig oprindelse både i de støttede områder og i befolkningen ligner hinanden. 40 pct. er i gang med en gymnasial uddannelse, og ca. 20 pct. er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse. Unge med dansk oprindelse i de støttede boligområder skiller sig ud ved at have en større andel, der er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse end en gymnasial uddannelse; ca. 20 pct. er i gang med en gymnasial uddannelse, og 30 pct. er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse.

Kun en mindre andel af de 17-20-årige er i gang med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. Der er marginalt flere unge med ikke-vestlig baggrund, der er i gang med en videregående uddannelse; både i de støttede områder og befolkningen generelt. Forklaringen herpå er formentlig forskelle i timing af uddannelse for unge med dansk og ikke-vestlig oprindelse. Tidligere undersøgelser har vist, at unge med ikke-vestlig baggrund er mere tilbøjelige til at gå direkte fra gymnasiet til en videregående uddannelse (det vil sige holder ikke sabbatår) end unge med dansk oprindelse (Jakobsen & Liversage, 2010).

Figur 4.19 Fordeling af 17-20-årige på igangværende uddannelse efter grundskolen opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 4.913; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 7.699; N (Befolkningen og danske) = 24.081; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 2.233.
Andelen er opgjort for dem, der ikke er i gang med grundskolen.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

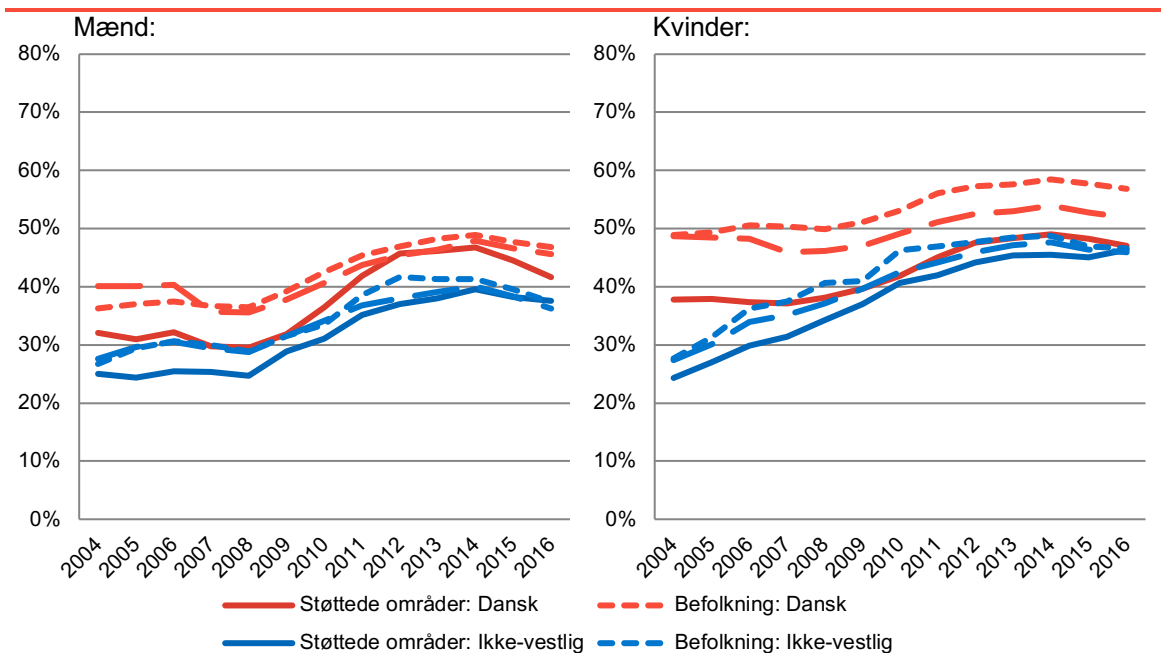
En fordeling på højest fuldførte uddannelse i 2011 og 2016 for 21-årige viser, at andelen, som har fuldført en ungdomsuddannelse, er omtrent den samme i de støttede boligområder for unge med dansk oprindelse og unge med ikke-vestlig oprindelse, selvom sidstnævnte gruppe i mindre omfang er under uddannelse som 17-20-årig (se bilagsfigur 6.3 og 6.4 i bilag 6). Forklaringen kan være, at frafaldet typisk er højere for unge med ikke-vestlig oprindelse end unge med dansk oprindelse (Jakobsen & Liversage, 2011).

Figur 4.20 viser andelen af de 21-25-årige, der er i gang med en uddannelse. Andelen, som er i gang med uddannelse, er forventelig lavere end for de 17-20-årige. Mønsteret er dog også forskellige for de 17-20-årige og 21-25-årige. For de 21-25-årige er andelen under uddannelse mindre i de støttede områder end i befolkningen for både unge med dansk og ikke-vestlig oprindelse for næsten alle årene i perioden 2004-2016. Endvidere er en større andel af unge med dansk oprindelse end af unge med ikke-vestlig oprindelse under uddannelse blandt de 21-25-årige i de støttede boligområder, hvilket er modsat resultaterne for de 17-20-årige.

For alle grupper stiger andelen under uddannelse. Især for mænd med dansk oprindelse og kvinder med ikke-vestlig oprindelse reduceres forskellene dog mellem de støttede boligområder og befolkningen i perioden.

Figur 4.20 Andel med igangværende uddannelse efter grundskolen for 21-25-årige opgjort for støttede områder og befolkningen i 2004-2016. Særskilt for oprindelse og køn. Procent.

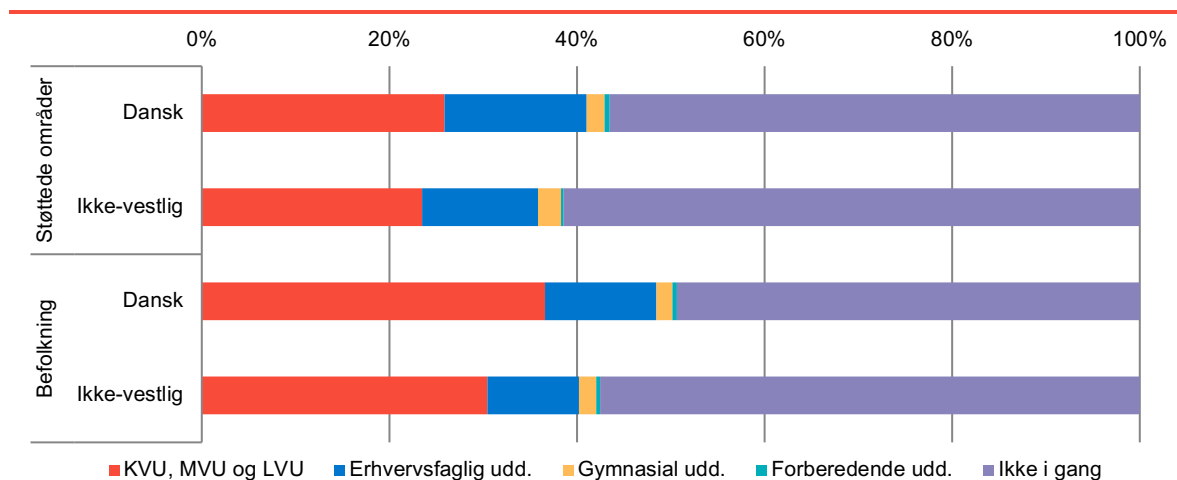

Anm.: Mænd: N (Støttede områder og danske) = 52.090; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 42.564; N (Befolkningen og danske) = 178.394; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 18.240.
 Kvinder: N (Støttede områder og danske) = 55.676; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 43.549; N (Befolkningen og danske) = 171.615; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 16.768.
 Andelen er opgjort for dem, der ikke er i gang med grundskolen.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 4.21 kigger vi på, hvilken type uddannelse de 21-25-årige er i gang med. Blandt de unge i denne aldersgruppe, som er i gang med en uddannelse, er den største andel i gang med en videregående uddannelse. Der er dog også 10-15 pct. af de unge, som er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse. De erhvervsfaglige uddannelser fylder relativt mere i de støttede områder i forhold til de videregående uddannelser end i befolkningen.

Figur 4.21 Fordeling af 21-25-årige på igangværende uddannelse efter grundskolen opgjort for støttede områder og befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 8.971; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 7.176; N (Befolkningen og danske) = 26.994; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 2.756.

Igangværende uddannelse er opgjort d. 1. oktober.

Andelen er opgjort for dem, der ikke er i gang med grundskolen.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Vi har også undersøgt sammenhængen mellem forældrenes socioøkonomiske status og igangværende uddannelse og finder, at unge, som enten har en enlig forælder, der er i arbejdstyrken, eller to forældre, hvor begge er i arbejdsstyrken, har en markant større andel under uddannelse end de øvrige unge (se bilagsfigur 6.5 i bilag 6). Dette finder vi både for de 17-20-årige, hvor forældrebaggrund er målt for det år, de var 16 år, og for de 21-25-årige, hvor forældrebaggrund er målt for det år, de var 18 år.

5 Deltagere i uddannelsesaktiviteter

I dette kapitel går vi over til at beskrive beboere, der har deltaget i lommepegeprojekt, fritidsjobindsats, brandkadetprojekt, mentorordning (mentees), kreativ læring og projekt- og eventforløb⁴. Det er således dem, som vi ved, har været påvirket af en indsats, hvor analyserne i kapitel 4 har belyst samtlige børn og unge, der potentielt har været påvirket af en indsats.

Lommepegeprojekt, fritidsjobindsats, brandkadetprojekt, mentorforløb (mentees), kreativ læring og projekt- og eventforløb er alle aktiviteter, der på hver deres måde har fokus på at hjælpe børn og unge med at fastholde en skolegang og en uddannelse samt med blive afklaret med, i hvilken retning de har lyst til at gå. På tværs af de boligsociale helhedsplaner kan der være forskelle på, hvilke deltagere der rekrutteres til aktiviteterne. Den forskellige rekruttering handler typisk om, at der er forskellige lokale udfordringer og problemstillinger knyttet til unge, og afhængig af disse tilpasses aktiviteterne de lokale unge.

På tværs af helhedsplaner har vi hidtil ikke haft en fælles viden om, hvad der karakteriserer de unge i lommepegeprojekt, fritidsjobindsats, brandkadetprojekt, mentorordning (mentees), kreativ læring og projekt- og eventforløb, eller hvordan de unge deltagere ligner andre jævnaldrende, der ikke deltager i de pågældende aktiviteter, men som bor i de støttede boligområder.

I tabel 5.1 præsenterer vi hovedfundene i kapitlet.

Tabel 5.1 Hovedfund og konkrete resultater.

Hovedfund	Konkrete resultater
Relativt flere beboere med ikke-vestlig baggrund deltager i de udvalgte skole- og uddannelsesrettede aktivitetstyper.	82 pct. af deltagerne har ikke-vestlig oprindelse mod 57 af de jævnaldrende i boligområderne.
Der er en lille overvægt af drenge blandt deltagerne.	Blandt deltagere med ikke-vestlig baggrund er 56 pct. drenge, mens den tilsvarende andel for deltagerne med dansk/vestlig baggrund er 60 pct.
Deltagerne er fra mere udsatte familier end jævnaldrende.	82 pct. af deltagere har mindst en forælder, der modtager en overførselsindkomst. Den tilsvarende andel for jævnaldrende er 70 pct. 32 pct. af deltagere har mindst en forælder på førtidspension, mens det gælder 24 pct. af jævnaldrende.
Forud for deltagelse i de udvalgte aktiviteter, er fraværet blandt deltagere ikke højere end blandt jævnaldrende	Der er ikke statistisk signifikant forskel på fraværet i de to grupper.
Andelen af studerende er større for 17-20-årige deltagere end for jævnaldrende.	80 pct. af deltagere er i gang med en uddannelse, mens andelen er 65 pct. af jævnaldrende.

5.1 Antal deltagere i aktiviteterne

Vi kigger specifikt på 11-24-årige, der har deltaget i de udvalgte aktiviteter, og sammenligner med de øvrige 11-24-årige beboere i boligområderne. Vi sammenligner de to grupper af unge – altså deltagere og øvrige – med hensyn til alder, køn, oprindelse, forældrenes socioøkonomiske karakteristika og de unges deltagelse i uddannelse. Vi har fået oplysninger om nogle få deltagere, som er yngre end 11 år eller ældre end 24 år, men det er så få, at det ikke giver mening at inddrage i en sammenligning med de øvrige beboere.

⁴ Projekt- og eventforløb er ikke en udvalgt uddannelsesaktivitet, der beskrives i denne evaluering. Men vi har medtaget den i forhold til at beskrive karakteristika ved deltagerne på tværs af udvalgte aktiviteter.

De 11-24-årige deltagere er startet i en af de udvalgte aktiviteter i perioden 2012-2016. I tabel 5.2 fremgår, hvornår deltagerne er startet i én af aktiviteterne. Hovedparten af de deltagere, vi kigger på, er begyndt i 2014, 2015 og 2016, og det skyldes, at boligområder har skullet registrere deltagere til brug for evalueringen fra 2014 og frem.

Sammenligningsgruppen består af 11-24-årige, som bor i de samme boligområder som deltagerne. Alle i den relevante aldersgruppe, der bor i disse områder i 2015, og som ikke (ifølge vores oplysninger) er startet i en af de udvalgte aktiviteter i 2012, 2013, 2014, 2015 eller 2016, indgår i sammenligningsgruppen.⁵

Når vi sammenligner deltagere og jævnaldrende med hensyn til alder, køn, oprindelse og forældrenes socioøkonomiske karakteristika, sammenligner vi karakteristika hos deltagerne i startåret med karakteristika hos jævnaldrende i 2015. Når vi sammenligner deltagere og jævnaldrende med hensyn til egen skolegang og deltagelse i uddannelse, tager vi også udgangspunkt i deltagere i startåret og jævnaldrende i 2015, men anvender oplysninger for året før (det vil sige henholdsvis året før startåret og 2014). Det skyldes, at skolegang og uddannelse forventes at blive påvirket af deltagelsen i aktiviteten.

Tabel 5.2 Fordeling på år deltagerne er startet i aktiviteten.¹⁾ 11-24-årige deltagere i de udvalgte aktiviteter.²⁾

Årstal	Antal deltagere i procent
2012	2
2013	6
2014	28
2015	38
2016	26
I alt, procent	100
I alt, personer	786

Note 1: En mindre andel af deltagerne har deltaget i to af de udvalgte aktiviteter, og i de tilfælde er året for den første aktivitet valgt.

Note 2: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

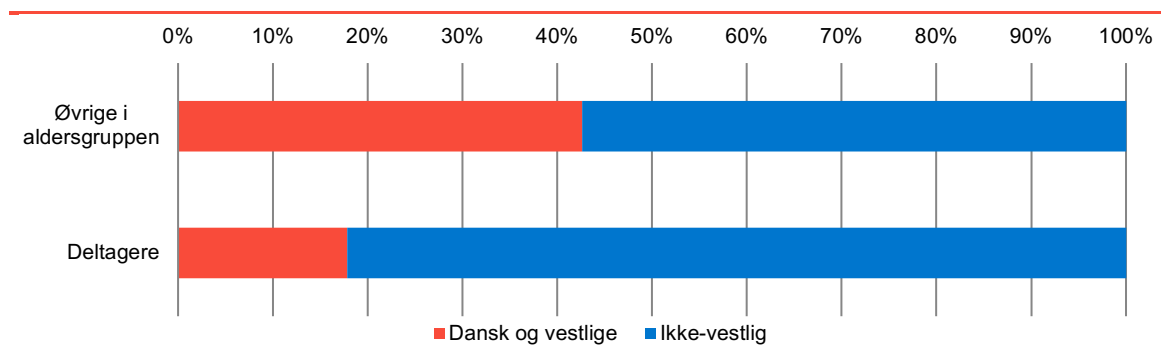
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.2 Deltagernes oprindelse, alder og køn

Vi indleder med at beskrive deltagerne i forhold til oprindelse, alder og køn. Figur 6.1 viser fordeling på oprindelse for deltagerne og øvrige unge i de støttede områder. Oprindelse er inddelt i to kategorier: dansk/vestlig og ikke-vestlig. Danske og vestlige unge er slået sammen, fordi der er meget få vestlige deltagere. Figur 5.1 viser, at unge med ikke-vestlig baggrund er overrepræsenteret blandt deltagerne i de udvalgte aktiviteter. 82 pct. af deltagerne har ikke-vestlig oprindelse, mens den tilsvarende andel for de øvrige 15-20-årige er 57 pct. Det tyder således på, at aktiviteterne i højere grad får fat i unge med ikke-vestlig baggrund, men ikke unge med dansk og vestlig baggrund.

⁵ Bilag 3 indeholder en nærmere beskrivelse af indsamling af oplysninger om deltagere og dannelse af en sammenligningsgruppe. Bemærk, at vi frem til 2019 fortsat samler deltageroplysninger for de helhedsplaner finansieret af 2011-14-midlerne, som har en af de udvalgte aktiviteter. Disse oplysninger vil indgå i analyserne til afrapporteringer fra denne evaluering i 2019 og 2020.

Figur 5.1 Fordeling på oprindelse. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 786; N (Øvrige i aldersgruppen) = 22.892.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lomme pengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Aldersfordelingen af deltagere opgjort i forholdt til etnicitet er vist i tabel 5.3. Overordnet er der en overrepræsentation af 14-16-årige blandt deltagere; både af dansk/vestlig oprindelse og af ikke-vestlig oprindelse. 63 pct. af deltagere med dansk og vestlig baggrund er 14-16 år, mens den tilsvarende andel for øvrige med dansk og vestlig baggrund er 18 pct. Blandt deltagere med ikke-vestlig baggrund er andelen 67 pct., mens 23 pct. af de jævnaldrende er 14-16 år.

Tabel 5.3 Fordeling på alder. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter¹⁾ og de øvrige i 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter. Særskilt efter oprindelse. Procent.

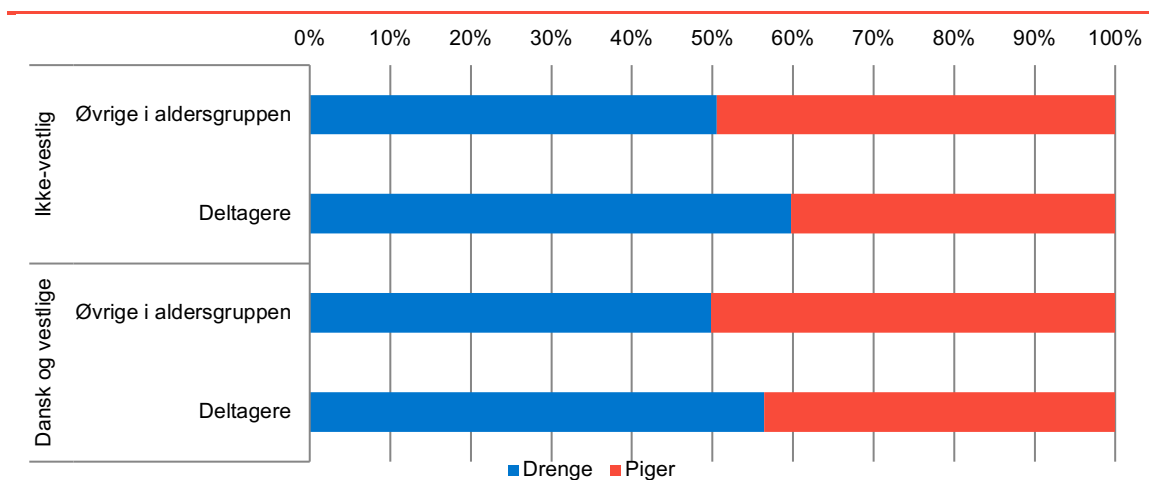
Alder	Ikke-vestlig		Dansk og vestlig	
	Øvrige unge	Deltagere	Øvrige unge	Deltagere
11-13 år	22	14	17	24
14 år	7	22	6	23
15 år	8	26	6	23
16 år	8	19	6	17
17-24 år	55	20	66	13
I alt, procent	100	100	100	100
I alt, personer	13.129	646	9.763	140

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lomme pengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem

Endelig sammenligner vi fordelingen på køn for deltagerne og jævnaldrende unge i boligområderne. Figur 5.2 viser, at der er omtrent lige mange 11-24-årige mænd og 11-24-årige kvinder i de støttede områder, mens der er en relativt større andel mænd end kvinder, der deltager i de udvalgte aktiviteter. Overrepræsentationen af mænd er marginalt større for unge med ikke-vestlig baggrund end for unge med dansk og vestlig baggrund.; henholdsvis 60 pct. og 56 pct.

Figur 5.2 Fordeling på køn. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige i 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Særskilt efter oprindelse. Procent.

Anm.: N (Danske og vestlige: Deltagere) = 140; N (Danske og vestlige: Øvrige i aldersgruppen) = 9.763; N (Ikke-vestlig: Deltagere) = 646; N (Ikke-vestlig: Øvrige i aldersgruppen) = 13.129.

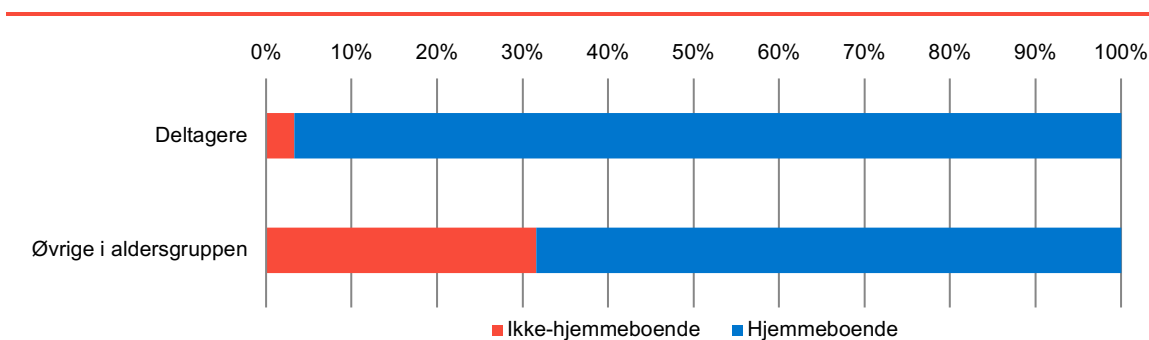
Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.3 Familieforhold og forældrebaggrund

I dette afsnit kigger vi nærmere på, hvad der kendetegner deltagerne familieforhold og forældrebaggrund. I figur 5.3 fremgår, om deltagerne er hjemmeboende eller ikke. Vi ser, at langt de fleste 11-24-årige bor hjemme hos en eller to forældre, det vil sige, at de er hjemmeboende. Blandt de 11-24-årige er 97 pct. af deltagerne hjemmeboende, mens den tilsvarende andel blandt jævnaldrende unge er 68 pct.

Figur 5.3 Fordeling på, om de unge er hjemmeboende eller udeboende. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige i 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 786; N (Øvrige i aldersgruppen) = 22.892.

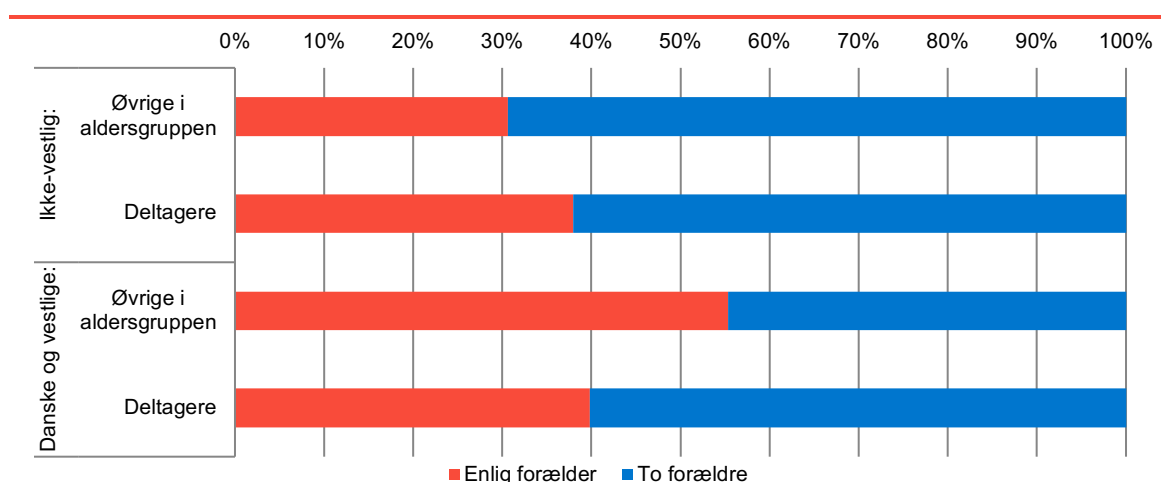
Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Da nærmest alle deltagere i de udvalgte aktiviteter er hjemmeboende, kigger vi udelukkende på 11-24-årige, som er hjemmeboende, i de efterfølgende beskrivelser af familietype og forældrebaggrund. Til beskrivelsen af forældrebaggrund ser vi kun på de forældre, som den unge bor sammen med. "Samboforældrene" er ikke nødvendigvis biologiske forældre, men kan fx være en biologisk mor og en stedfar/bonusfar.

I figur 5.4 viser vi fordelingen på familietype for de unge, der er hjemmeboende. Det fremgår af figuren, at blandt deltagere med dansk og vestlig baggrund bor 40 pct. hos en enlig forælder. For deltagere med ikke-vestlig baggrund er andelen af hjemmeboende næsten den samme, 38 pct. Derimod er der stor forskel på fordelingen på familietype efter oprindelse for jævnaldrende. 55 pct. af de jævnaldrende med dansk og vestlig baggrund bor hos enlig forælder, mens 31 pct. af jævnaldrende med ikke-vestlig baggrund bor hos en enlig forælder. Det vil sige, at deltagere med dansk og vestlig baggrund, som bor hos en enlig forælder, er underrepræsenteret blandt deltagerne, mens der derimod er en svag overrepræsentation af deltagere med ikke-vestlig baggrund, som bor hos en enlig forælder.

Figur 5.4 Fordeling på familietype. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Særskilt efter oprindelse. Kun unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

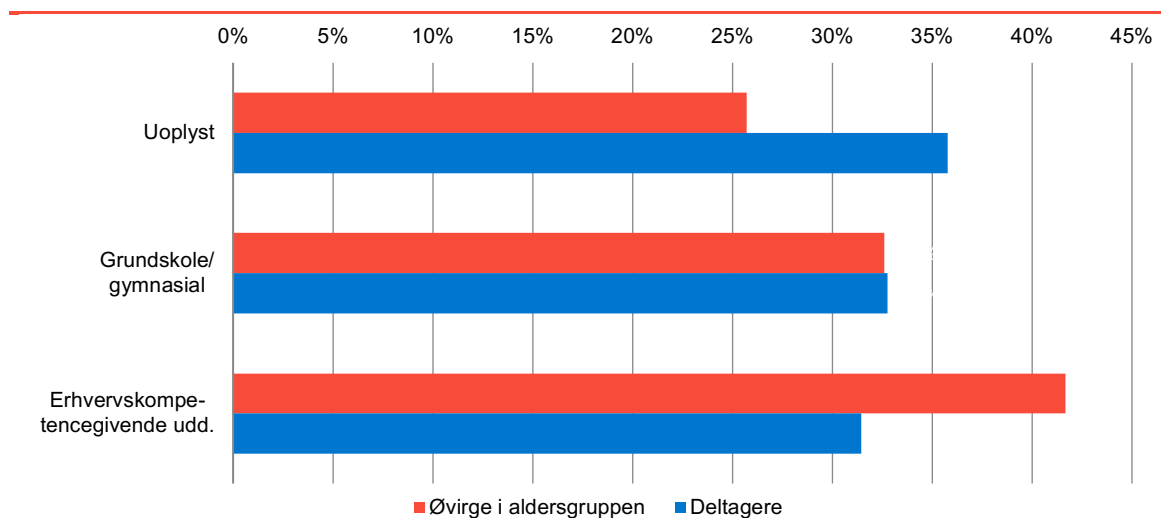
Anm.: N (Danske og vestlige: Deltagere) = 138; N (Danske og vestlige: Øvrige i aldersgruppen) = 5.621; N (Ikke-vestlig: Deltagere) = 622; N (Ikke-vestlig: Øvrige i aldersgruppen) = 10.030.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 5.5 fremgår fordelingen af forældrenes uddannelsesniveau for deltagere og jævnaldrende unge. Overordnet tyder fordelingen i figuren på, at der blandt deltagerne er en underrepræsentation af unge med forældre, som har en erhvervskompetencegivende uddannelse. 31 pct. af deltagerne har forældre med en erhvervskompetencegivende uddannelse, mens den tilsvarende andel er 42 pct. blandt jævnaldrende. Endvidere fremgår det af figuren, at der er en stor forskel i andelen med forældre med uoplyst uddannelse. 36 pct. af deltagerne har forældre med uoplyst uddannelse, mens 26 pct. af de jævnaldrende har forældre med uoplyst uddannelse. Noget af forklaringen på denne forskel kan ligge i, at der for mange indvandrere ikke registreres oplysninger om deres uddannelsesmæssige baggrund i Danmarks Statistik.

Figur 5.5 Fordeling på forældrenes uddannelsesniveau. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter¹⁾. Kun unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 760; N (Øvrige i aldersgruppen) = 15.651. Uddannelsesniveau er opgjort 1. oktober.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lomme pengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

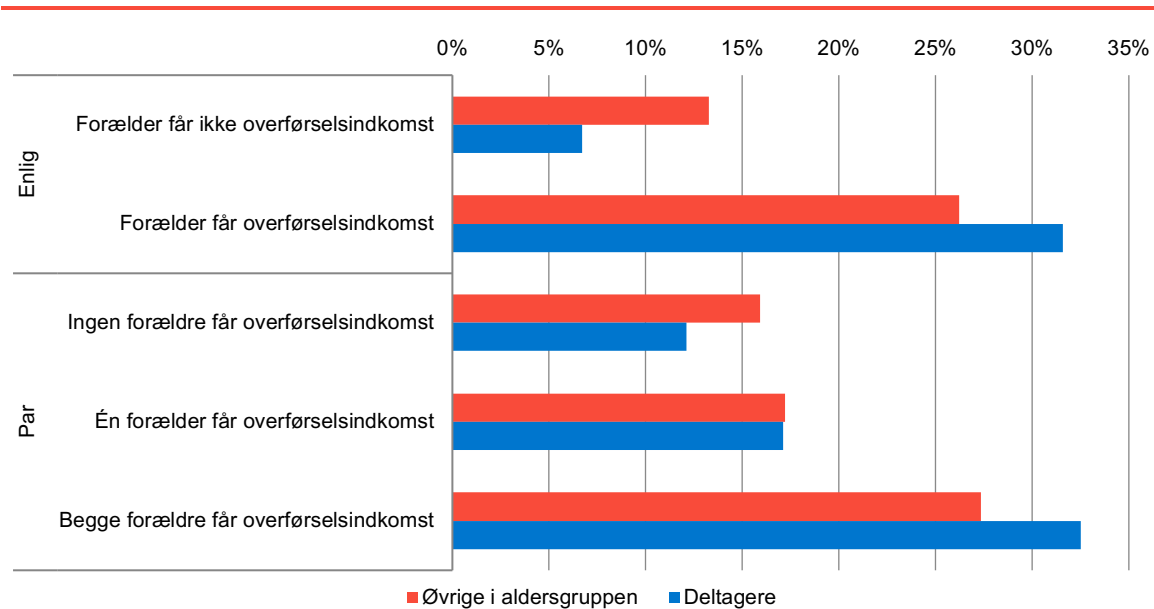
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Voksne i den erhvervsaktive alder, som ikke er i beskæftigelse, modtager ofte overførselsindkomst. Overførselsindkomster omfatter her blandt andet permanente ydelser som førtidspension og midlertidige ydelser som dagpenge og kontanthjælp. Af figur 5.6 fremgår, i hvilken udstrækning deltageres forældre modtager overførselsindkomster. Generelt ser vi, at deltagerne oftere end de jævnaldrende unge har forældre, der modtager en overførselsindkomst. 82 pct. af deltagerne og 70 pct. af de jævnaldrende har modtaget en overførselsindkomst mindst en uge i 4. kvartal.⁶

⁶ En forælder er kategoriseret som at have modtaget en overførselsindkomst, hvis pågældende har modtaget en af følgende typer af overførselsindkomster i mindst en af ugerne i 4. kvartal: arbejdsløshedsdagpenge, ordinær uddannelse og kurser (ekskl. SU), virksomhedsrettet aktivering, kontanthjælp, (for)rehabilitering, syge- og barselsdagpenge, ressourceforløb, jobafklaringsforløb, ledighedsydelse, fleksjob, førtidspension, skånejob, efterløn og folkepension.

Figur 5.6 Fordeling på, om forældrene modtager overførselsindkomst (ekskl. SU). Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Kun unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

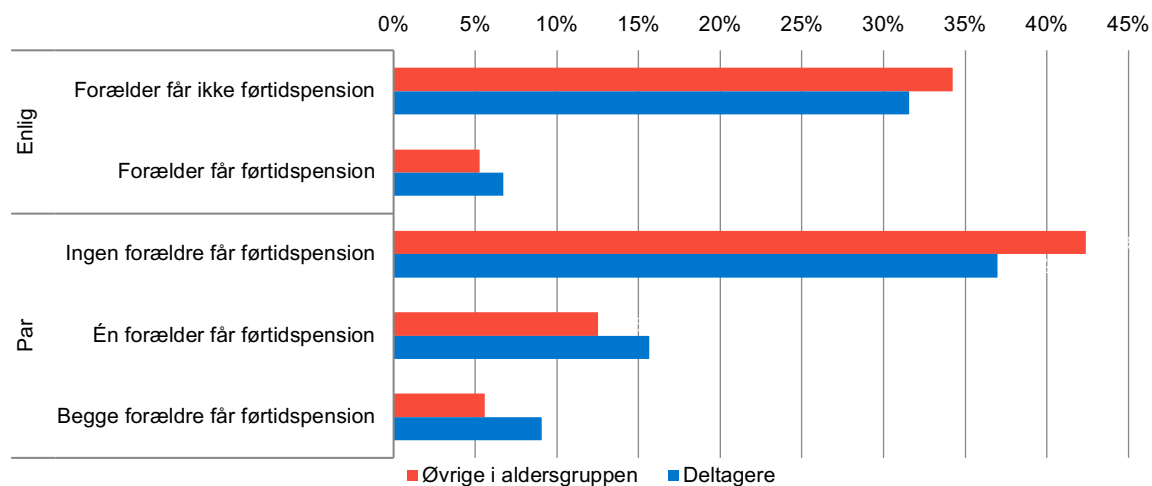
Anm.: N (Deltagere) = 760; N (Øvrige i aldersgruppen) = 15.651.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Endelig kigger vi på, i hvilken udstrækning forældre modtager førtidspension i figur 5.7. Vi finder, at en større andel af deltagerne har en forælder, der modtager førtidspension, end det er tilfældet for jævnaldrende. Blandt deltagerne har 32 pct. mindst en forælder på førtidspension mod 24 pct. blandt de øvrige unge i aldersgruppen. Der er endvidere 9 pct. af deltagerne, som har to forældre på førtidspension mod 6 pct. af de øvrige i aldersgruppen.

Figur 5.7 Fordeling på, om forældrene modtager førtidspension. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

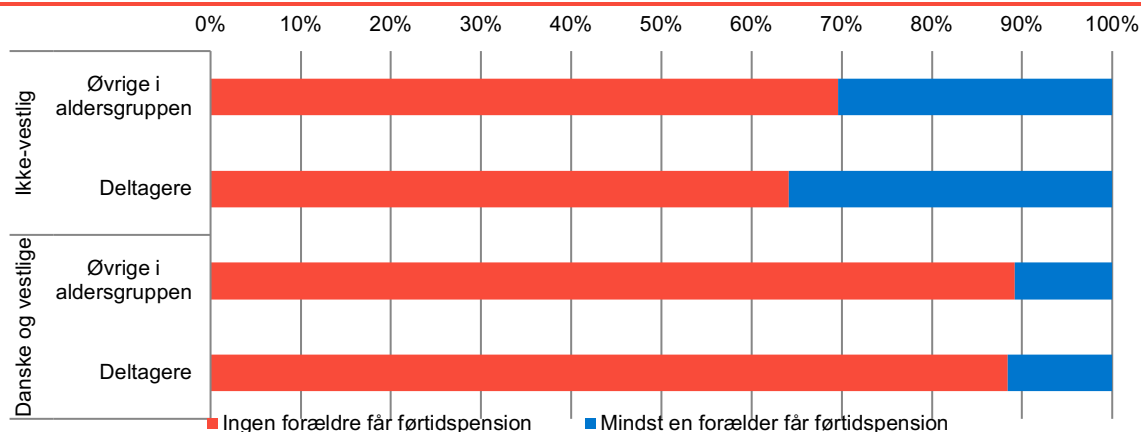
Anm.: N (Deltagere) = 760; N (Øvrige i aldersgruppen) = 15.651.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Vi finder endvidere i figur 5.8, at hos unge med ikke-vestlig baggrund har deltagerne en mindre andel med mindst en forælder, som har modtaget førtidspension end blandt øvrige unge med ikke-vestlig baggrund, henholdsvis 64 pct. og 70 pct. For unge med dansk og vestlig baggrund er der ikke forskel på andelen med mindst én forælder, der modtager førtidspension; andelen er ca. 12 pct.

Figur 5.8 Fordeling på, om forældrene modtager førtidspension. Sammenligning af 11-24-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 11-24-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Kun unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Danske og vestlige: Deltagere) = 138; N (Danske og vestlige: Øvrige i aldersgruppen) = 5.621; N (Ikke-vestlig: Deltagere) = 622; N (Ikke-vestlig: Øvrige i aldersgruppen) = 10.030.

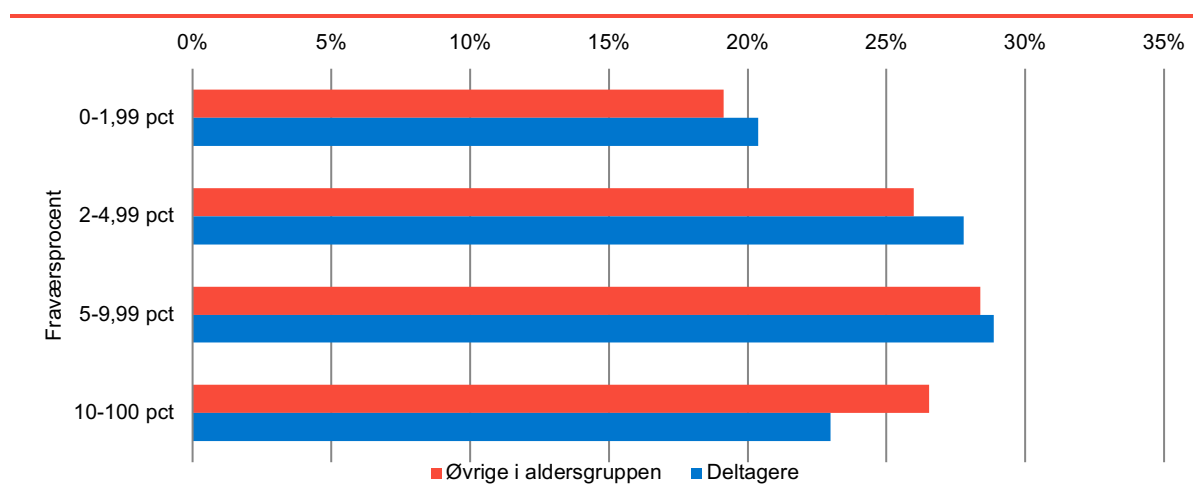
Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.4 Fravær

I dette afsnit undersøger vi, hvordan deltagere og øvrige unges fravær er i skolen, året før de er startet på aktiviteten. Figur 5.9 viser fordelingen af fravær på forskellige fraværskategorier. Her fremgår det, at 23 pct. af deltagerne har et fravær på mere end 10 pct., mens 27 pct. af øvrige unge i de støttede områder har et fravær på mere end 10 pct. Forskellene er dog ikke statistisk signifikante.

Figur 5.9 Fordeling på fravær i grundskolen (året før start på aktivitet). Sammenligning af elever i folkeskolen/specialschooler, som er deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige elever blandt beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 648; N (Øvrige i aldersgruppen) = 9.680.

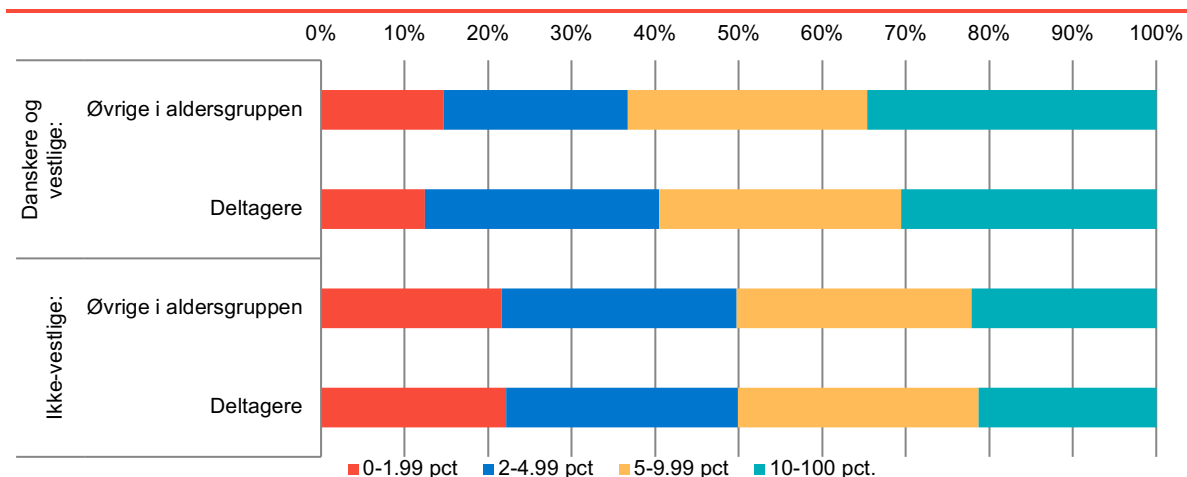
Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepegeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 5.10 tager vi højde for etnisk baggrund i forhold til deltageres fravær. Det fremgår af figuren, at blandt unge med ikke-vestlig baggrund, der deltager og ikke-deltager, er fordelingen i fravær ens. Godt 20 pct. af unge med ikke-vestlig baggrund har mere end 10 pct. fravær. For unge med dansk og vestlig baggrund er andelen af deltagere med mere end 10 pct. fravær 31 pct., mens den blandt øvrige med dansk og vestlig baggrund er 35 pct.

Figur 5.10 Fordeling på fravær i grundskolen (året før start på aktivitet). Sammenligning af elever i folkeskolen/specialskoler, som er deltagere i udvalgte aktiviteter¹⁾ og de øvrige elever blandt beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter. Særskilt efter oprindelse. Procent.

Anm.: N (Danske og vestlige: Deltagere) = 121; N (Danske og vestlige: Øvrige i aldersgruppen) = 3.448; N (Ikke-vestlig: Deltagere) = 527; N (Ikke-vestlig: Øvrige i aldersgruppen) = 6.232.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepegeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

5.5 Igangværende uddannelse

Endelig undersøger vi, om deltagerne var i gang med en uddannelse, året før de er startet på aktiviteten. I tabel 5.4 fremgår 15-20-åriges igangværende uddannelse for deltagere og øvrige unge. Vi ser, at nærmest alle 15-16-årige deltagere var i gang med uddannelse, året før de startede på aktiviteten. Det samme gælder de øvrige 15-16 årige i boligområderne. For de 17-20-årige ser vi markante forskelle på deltagerne og øvrige unge. 11 pct. af deltagere er ikke i gang med en uddannelse, mens den tilsvarende andel blandt øvrige er markant højere, nemlig 24 pct.

Tabel 5.4 Fordeling på igangværende uddannelse (året før start på aktivitet). Sammenligning af 15-20-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 15-20-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Særskilt for aldersgrupper.

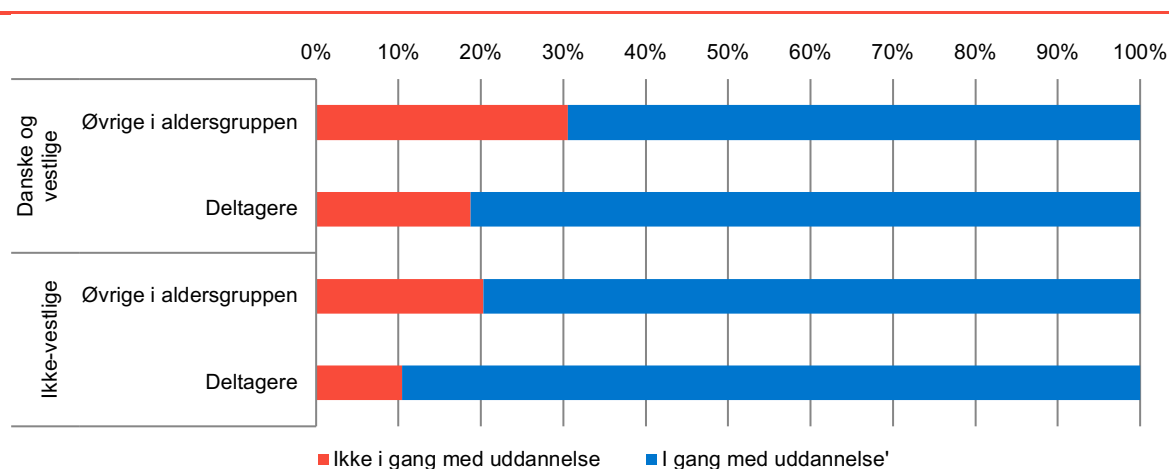
	Øvrige i aldersgruppen	Deltagere
<i>15-16 årige</i>		
Ikke i gang med uddannelse	2	1
I gang med uddannelse	98	99
I alt, procent	100	100
I alt, personer	3.090	345
<i>17-20 årige</i>		
Ikke i gang med uddannelse	24	11
Grundskole	22	53
Gymnasial uddannelse	37	27
Erhvervskompetencegivende uddannelse	17	9
I alt, procent	100	100
I alt, personer	6.529	131

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

I figur 5.11 ser vi på andelen af 17-20-årige deltagere, der er i gang med uddannelse i forhold til etnicitet. Det fremgår af figuren, at 81 pct. af deltagerne med dansk og vestlig baggrund er i gang med en uddannelse, mens den tilsvarende andel blandt øvrige unge med dansk og vestlig baggrund er 69 pct. For unge med ikke-vestlig baggrund ser vi tilsvarende, at en højere andel, 90 pct., af deltagerne er i gang med en uddannelse, mens kun 80 pct. af øvrige unge med ikke-vestlige baggrund er i gang med en uddannelse.

Figur 5.11 Fordeling på igangværende uddannelse (året før start på aktivitet). Sammenligning af 17-20-årige deltagere i udvalgte aktiviteter og de øvrige 17-20-årige beboere i boligområderne med de udvalgte aktiviteter.¹⁾ Særskilt for oprindelse. Procent.

Anm.: N (Danske og vestlige: Deltagere) = 16; N (Danske og vestlige: Øvrige i aldersgruppen) = 2.524; N (Ikke-vestlig: Deltagere) = 115; N (Ikke-vestlig: Øvrige i aldersgruppen) = 4.021.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, reaktiv læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

6 Oplevede virkninger af arbejdsmetoder og af de boligsociale uddannelsesindsatser

I dette kapitel beskriver vi de oplevede virkninger af boligsociale uddannelsesaktiviteter og af arbejdsmetoder. De vurderede virkninger er baseret på survey blandt aktører i kommuner, NGO'er og tilsvarende, som samarbejder med den boligsociale indsats samt på casestudier i boligsociale helhedsplaner, hvor der er arbejdet med de udvalgte aktiviteter: lommepengeprojekter, fritidsjob, brandkadet, mentorforløb, kreativ læring samt projekt- og eventforløb.

I dette kapitel går vi dybere ind i sammenhænge mellem de anvendte arbejdsmetoder og virkning. For at belyse hvordan disse virkninger kan forstås og forklares, bruger vi viden fra de gennemførte casestudier, som er systematiseret ud fra Dean Fixsens fokus på drivkræfter og barrierer i forhold til dimensionen *mennesker*, forstået som målgrupperne og medarbejderne i indsatserne (jf. figur 2.3).

Kapitlet er bygget op som en gennemgang af en tematisk forandringsteori, som vi har udarbejdet med baggrund i forandringsteoriene for de udvalgte aktivitetstyper og dermed på baggrund af kvalitative data og workshops med medarbejdere i de uddannelsesrettede boligsociale indsatser.

Den gennemførte interessent-survey og de gennemførte casestudier viser, at interessenterne på tværs af helhedsplaner oplever, at de uddannelsesrettede aktiviteter har haft en positiv virkning for målgruppen. De overordnede resultater er præsenteret i tabel 6.1.

Tabel 6.1 Hovedresultater samt drivkræfter og barrierer for aktiviteternes gennemslagskraft.

Hovedfund	Konkrete fund	Drivkræfter og barrierer
Målgruppen får større selvtillid og tro på egne evner	58 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at målgruppen har fået større tro på egne evner.	Ros og italesættelse af sejre og kompetencer øger selvtilliden. Ved at vise tillid til målgruppen og give dem ansvar, opbygger målgruppen en større tro på sig selv.
Målgruppen får større motivation for at uddanne sig samt bedre indblik i fremtidsmuligheder	43 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at målgruppen har fået større motivation for at uddanne sig.	Fokus på succeser skaber øget motivation. Præsentation af nye job- og uddannelsesmuligheder giver et øget indblik i fremtidsmuligheder. Forældres manglende tilknytning til uddannelse og arbejdsmarked kan være en barriere i forhold til målgruppens motivation.
Målgruppen deltager oftere i positive fritidsaktiviteter og indgår i positive sociale relationer	58 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at målgruppen har styrket deres deltagelse i 'positive' aktiviteter i fritiden. 54 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at målgruppen benytter sig mere af lokale uddannelsesrettede aktiviteter.	Manglende variation i opgaver kan være en barriere for at fastholde målgruppen i aktiviteterne. Det kan være en drivkraft, hvis man får involveret forældrene, hvis barnet har svært ved at holde fast i aktiviteten, men det kan være svært. Sceneskift fra skolen/uddannelsen understøtter målgruppen i at komme ud af eventuelle negative roller og sociale dynamikker.
Evalueringen har identificeret en række metoder og kompetencer, som anvendes i det boligsociale arbejde	Projektledere og medarbejdere i caseaktiviteter lægger vægt på både faglige, personlige og sociale medarbejderkompetencer.	Evalueringen har identificeret en række metoder og kompetencer, som anvendes i det boligsociale arbejde.

6.1 Tematisk forandringsteori

For boligsociale aktiviteter med det mål at styrke skolegang og uddannelse blandt børn og unge i udsatte boligområder, er der ofte fokus på at styrke motivation for skolegang, hverdagsmestring i

forhold til at kunne møde op og varetage skolearbejdet, samt på at styrke selvtillid og afklaring hos børn og unge, som kan have udfordringer i skole eller i forhold til uddannelse. Det vil sige, at i hovedparten af de udvalgte aktiviteter er det ikke de direkte boglige kompetencer, der er fokus på. Det er derimod en række kompetencer, som skal styrke læring i skolen og på diverse ungdoms- og erhvervsuddannelser. Disse kompetencer styrkes gennem aktiviteter, hvor der anvendes forskellige arbejdsmetoder.

Figur 6.1 Forandringsteori for skole og uddannelsestemaet.

I det følgende gennemgår vi de enkelte dele i forandringsteorien.

6.1.1 Tilgange i de uddannelsesrettede aktiviteter

I de boligsociale indsatser kan vi identificere en række gennemgående tilgange, arbejdsmetoder og principper for arbejdet. Nogle af disse er relateret til et overordnet helhedsplansniveau, og andre er relateret til et konkret udførende niveau i aktiviteterne.

På det overordnede niveau ser vi i casestudierne tendenser til, at der trods en vis variation er en række fællestræk, som hovedparten af helhedsplanerne skriver sig ind i. Et første fællestræk er, at en del af projektlederne i de boligsociale helhedsplaner opfatter deres rolle som faciliterende, brobyggende og netværksunderstøttende. Det vil sige, at de i deres arbejde har stort fokus på at opbygge faglige netværk omkring den boligsociale indsats, og at de ofte arbejder faciliterende i forhold til at skabe mødefora, samarbejdsfora og faglige netværk omkring det sociale arbejde i områderne. Ofte påtager de boligsociale medarbejdere eller projektledere sig værtsrollen i etableringen af disse netværk for på sigt at arbejde for at forankre netværket hos andre aktører.

Et andet fællestræk er, at hovedparten af de boligsociale helhedsplaner bygger på tilgange, som er empowerment-orienterede, styrkebaserede og anerkendende. Med andre ord er der i hovedparten af helhedsplanerne en mere eller mindre eksplicit formuleret tilgang, hvor der fokuseres og bygges på beboernes styrker og ressourcer, hvor succeser fremhæves, og hvor beboernes særlige vilkår, ønsker og behov inddrages i planlægningen af aktiviteter. Det er samtidig et gennemgående træk, at projektledere og medarbejdere i de boligsociale indsatser, i forhold til tidligere bevillingsrunder, er blevet mere opmærksomme på, at beboerne i det omfang, de er i stand til det, bør være medskabere af og tage ansvar for aktiviteterne. Det betyder, at de boligsociale medarbejdere nogle gange har en mere understøttende og faciliterende rolle end en egentligt udførende rolle. Det varierer dog mellem temaer for indsatserne. Inden for skole- og uddannelsesområdet kan det eksempelvis

komme til udtryk ved, at børn og unge får ansvaret for at løse konkrete opgaver i området eller ved, at børn og unge selv får en styrende rolle i projekter og kreative læringsforløb.

Et tredje fællestræk er, at der i de boligsociale indsatser er en høj grad af metodefrihed. Dermed kan medarbejdere til en vis grad tilpasse aktiviteterne efter målgruppen og de lokale behov og ressourcer. Det betyder også, at nogle projektledere peger på, at de boligsociale indsatser kan være metodeudviklende og metodeafprøvende på det konkrete udførende niveau. Her ser nogle af de boligsociale projektledere det som de boligsociale indsatsers styrke, at de kan bidrage med metodeudvikling i samarbejdet med andre aktører. Metoderne kan sidenhen implementeres i eksempelvis den kommunale drift.

6.1.2 Arbejdsmetoder i de uddannelsesrettede aktiviteter

På tværs af de otte udvalgte aktivitetstyper, der dækker de fire evalueringstemaer: forbedret skolegang og uddannelse, forøget beskæftigelse og aktiviteter, der flytter ledige tættere på arbejdsmarkedet, kriminalitetsforebyggelse samt forbedrede forældrekompetencer og forøgelse af børn trivsel, har vi på baggrund af casestudierne identificeret en række faste principper og arbejdsmetoder, der gør sig gældende for aktiviteterne. For at bidrage til en fremadrettet styrket systematik og bevidsthed vedrørende metodebrug har vi kategoriseret arbejdsmetoderne i fire overordnede grupperinger af arbejdsmetoder. En arbejdsmetode kan forstås som en central metode eller tilgang, der anvendes i forbindelse med aktiviteterne.

De fire grupperinger af arbejdsmetoder er udledt analytisk, og der kan således være tale om overlap metoder imellem, ligesom en aktivitet kan indeholde flere (grupperinger af) arbejdsmetoder. I det følgende opridser vi de fire overordnede arbejdsmetoder og beskriver de tilgange og kendetegn, der gør sig gældende for dem hver især. De fire arbejdsmetoder er:

- Praksisnær læring
- Gruppebaseret læring
- Individuel brobygning
- Samskabelse.

Inden for de uddannelsesrettede aktiviteter er særligt arbejdsmetoden *praksisnær læring* fremtrædende, mens de andre arbejdsmetoder anvendes i nogle uddannelsesrettede aktiviteter. Dette ses også i de efterfølgende afsnit, da praksisnær læring udfoldes i højere grad end de øvrige. De fire arbejdsmetoder bliver særskilt formidlet i fire temahæfter.⁷

6.1.2.1 Praksisnær læring

En arbejdsmetode, som anvendes i flere uddannelsesrettede aktiviteter, er *praksisnær læring*. Arbejdsmetoden følger en logik om, at den deltagende målgruppe får en anderledes læring ved at tage del i mere praktiske aktiviteter. Når der arbejdes med praksisnær læring, indgår deltagerne i en virkelighedsnær situation, hvor læringen er at agere i forskellige roller. De deltagende børn og unge får gennem den praksisnære læring sociale og samarbejdsrelaterede kompetencer, ligesom det er hensigten at synliggøre for de unge, at de har nogle ressourcer, som kan komme i spil og anvendes i boligområdet, i fællesskabet eller i en uddannelsesmæssig sammenhæng.

Den praksisnære læring som arbejdsmetode er baseret på en række kerneprincipper, der understøtter de uddannelsesrettede aktiviteter. Det er et bærende princip i metoden, at aktiviteterne tager

---

⁷ Praksisnær læring og gruppebaseret læring udkommer som temahæfter i efteråret 2018. Individuel brobygning og samskabelse udkommer i 2019.

afsæt i en *virkelighedsnær situation*, og at aktiviteterne finder sted i *faste rammer*. Her sker læringen således med afsæt i en situation, der afspejler virkeligheden og de spilleregler, som gør sig gældende der. Samtidig skaber de faste rammer en tryghed i aktiviteterne, der gør det nemmere for målgruppen at forholde sig til deres rolle i situationen.

Den praksisnære læring tager gerne afsæt i konkrete arbejdsopgaver. Læringen er her særligt fokuseret på at oparbejde evner og kompetencer, der bringer målgruppen tættere på at kunne varetage et 'rigtigt arbejde' og at kunne deltage i sociale fællesskaber. Typisk understøttes dette ved, at aktiviteten enten gennemføres i samarbejde med fagfolk, eksempelvis brandmænd eller kokke, eller ved, at børnene og de unge faktisk indgår i en arbejdssammenhæng, eksempelvis i et supermarked eller med arbejdsopgaver i boligområdet. Herved lærer de unge at forstå de spilleregler, som gør sig gældende på en arbejdsplads, hvilket både indbefatter, at de får løn for deres arbejde, og at der er konsekvenser i form af manglende løn eller afskedigelse, såfremt de ikke møder op. I dette ligger et tredje vigtigt princip i metoden, nemlig *synlige konsekvenser og belønning*.

Endelig er et centralt princip i den praksisnære læring en *positionering af børn og unge i nye positive roller*. Positioneringen af boligområdernes børn og unge i nye roller indbefatter, at de deltagende børn og unge skal lære at påtage sig en rolle i fællesskabet og få en oplevelse af, at de har en vigtig funktion for andre, som forventer noget af dem. Mange af deltagerne (og de unge i de udsatte boligområder) kan opleve, at det er svært at finde sin rolle og 'plads', og kan samtidig føle sig ekskluderet blandt andet grundet etnicitet og/eller udsathed. Ved at indgå i praksisnære situationer bliver de automatisk gjort til en del af et fællesskab, hvor de lærer om sociale spilleregler, der også gavner dem i sammenhænge uden for de uddannelsesrettede aktiviteter.

6.1.2.2 Gruppebaseret læring

En anden arbejdsmetode, som bliver anvendt i den uddannelsesrettede indsats, er gruppebaseret læring. Metoden er ikke så ofte anvendt som den praksisnære læring i de undersøgte aktivitetstyper, men den er dog stadig at spore i den uddannelsesrettede indsats. Metoden har til formål *at opbygge forskellige former for kompetencer* hos grupper af børn og unge i boligområdet, eksempelvis sundhed, håndtering af sociale problemer, skolegang og fritidsjob. Nogle af disse aktiviteter anvender arbejdsmetoden gruppebaseret læring, hvor den boligsociale medarbejder typisk vil facilitere gruppens læring gennem faglige oplæg samt gennem erfaringsudveksling og dialog i gruppen. For at skabe de bedste forudsætninger for læring og erfaringsudveksling er et centralt element i denne arbejdsmetode, at medarbejderen har meget fokus på at skabe et tillidsfuldt rum.

I de uddannelsesrettede aktiviteter anvendes den gruppebaserede læring blandt andet i kreative læringsaktiviteter, i brandkadetaktiviteterne og i nogle tilfælde i fritidsjobvejledningerne. I de to sidstnævnte sammenhænge er aktiviteterne i den gruppebaserede læring hovedsageligt rettet mod specifikke temaer, såsom brandslukning og jobsøgning. Dermed har den gruppebaserede læring kun i mindre grad betydning for deltagernes skolegang og uddannelse. I de kreative læringsaktiviteter er dette mere tydeligt, hvor der i grupper blandt andet arbejdes med at opbygge kompetencer i fx madlavning, dans, musik og sangskrivning.

6.1.2.3 Individuel brobygning

En tredje arbejdsmetode er individuel brobygning, der typisk understøtter de aktiviteter, som har til formål at hjælpe den enkelte beboer med konkrete udfordringer i deres hverdag og i forhold til at skabe forandring og progression i deres liv. Ofte er det vejledningsaktiviteter eller mentorindsatser, som anvender denne arbejdsmetode, og ofte har aktiviteten til formål at bygge bro og skabe kontakt til andre aktører eller systemer. I det uddannelsesrettede fokus kan det være uddannelsessteder, lærepladser

eller skoler. Det kan også være bredere forstået som brobygning til det omgivende samfund og bredere netværk.

Arbejdsmetoden handler om, at de boligsociale medarbejdere opbygger en relation til den unge, og det er med udgangspunkt i relationen, at medarbejderen vejleder og støtter den unge i at træffe og gennemføre valg. Et gennemgående træk ved arbejdsmetoden er, at medarbejderen optræder vejledende, og at der tages udgangspunkt i den enkelte unges situation, ønsker og behov. I de uddannelsesrettede aktiviteter anvendes den individuelle brobygning i mentoraktiviteter og i fritidsjobvejledninger. Dels kan både mentorer og vejledere styrke brobygningen til uddannelsessteder. Dels kan mentorer og vejledere gennem relationsopbygning og dialog med barnet eller den unge styrke personlige kompetencer, herunder selvtillid og motivation i forhold til skole og uddannelse. Det er vurderingen, at de kan styrke deltagerens forventningsmestring og identitet. Det vil sige, at de på den ene side synliggør personlige ressourcer hos deltageren og på den anden side hjælper deltageren med at få et realistisk billede af muligheder i forhold til skolegang og uddannelse.

6.1.2.4 Samskabelse

I enkelte aktivitetstyper står deltagerstyringen helt central, og det er selve deltagerstyringen, som er kerneprincippet i arbejdsmetoden. Selve aktiviteten og målet med aktiviteten kan variere meget og er i princippet underordnet, mens det centrale er de udviklingsprocesser og den læring, som deltagerne får ved selv at skulle definere og gennemføre en aktivitet. Medarbejderne opfordrer børnene og de unge til selv at tage teten, og det er vigtigt, at de fra start får en følelse af, at aktiviteterne også er deres ansvar, mens de løbende kan sparre med projektmedarbejderne.

I de uddannelsesrettede aktiviteter anvendes arbejdsmetoden *samskabelse* blandt andet i nogle kreative læringsaktiviteter. Ligesom i den praksisnære læring er det i aktiviteter, der er baseret på samskabelse, ofte et særskilt ønske at lade deltagerne opleve at indgå i en anden kontekst og få andre ressourcer i spil, end de har mulighed for i skolen. I modsætning til den praksisnære læring indebærer samskabelse som arbejdsmetode meget brede rammer for deltagerne og for deltagerstyringen.

Inden for skolegang og uddannelse er det i særlig grad i aktivitetstypen kreativ læring, at der arbejdes med samskabelse. Her lægger medarbejdere vægt på, at aktiviteterne foregår i et rum, hvor det er muligt for deltagerne at udvikle sig og bearbejde tanker og frustrationer. Ofte foregår aktiviteterne derfor i en anden kontekst end skolen. På trods af dette er det medarbejdernes vurdering, at deltagerne gennem samskabelse styrker kompetencer, som også kan være nyttige i forhold til skolegang og uddannelse. Ved at anvende arbejdsmetoden er det hensigten, at deltagerne øger deres sociale kompetencer i forhold til samarbejde, deres personlige kompetencer i forhold til selvtillid, mod og styrke til at tage initiativ og have indflydelse og i forhold til at udtrykke sig på kreative måder.

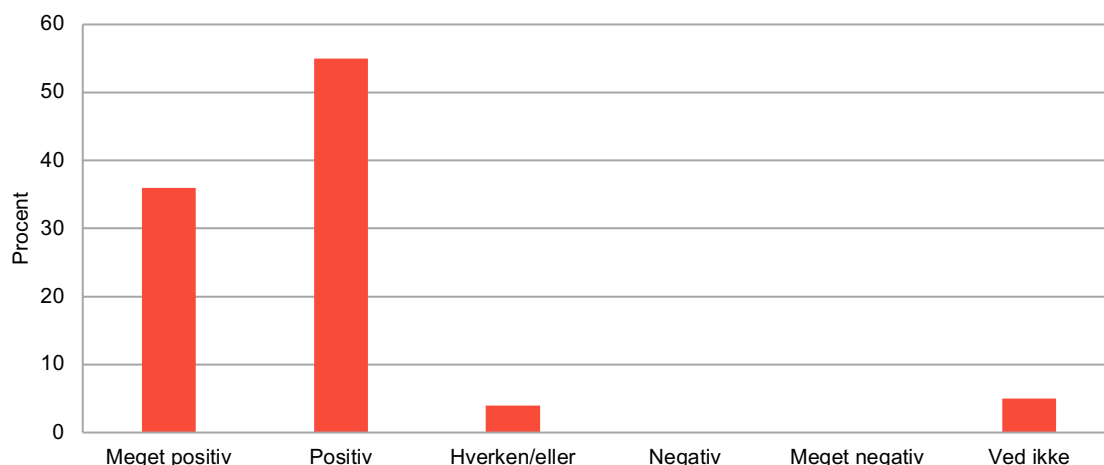
6.2 Oplevede virkninger af den boligsociale uddannelsesrettede indsats hos målgruppen

I dette afsnit beskriver vi, hvordan centrale aktører som kommunale medarbejdere, frivillige og lokale virksomheder oplever, at den boligsociale uddannelsesindsats har en gennemslagskraft for børn og unge i de udsatte boligområder. Afsnittet er baseret på analyse af interessent-survey og af casestudierne.

Overordnet set har samarbejdspartnere til de boligsociale indsatser en positiv oplevelse af den samlede gennemslagskraft på boligområdet i forhold til skolegang og uddannelse. Det fremgår af figur

6.2, at 91 pct. af interessenterne oplever, at den samlede gennemslagskraft på boligområdet er positiv eller meget positiv.

Figur 6.2 Interessenters vurdering af den boligsociale indsats samlede gennemslagskraft på boligområdet i forhold til skolegang og uddannelse. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

I de gennemførte casestudier er det oplevelsen, at boligsociale aktiviteter styrker forskellige former for kompetencer, som har betydning for skolegang og uddannelse. Disse kompetencer kan grupperes i fire kategorier, nemlig faglige kompetencer, sociale kompetencer, personlige kompetencer samt identitet og mestlingsforventning (se tekstboks). Grupperingen er inspireret af den gruppering af kompetencer, der er foretaget i Beskæftigelsesindikatorprojektet. Samarbejdspartnerne oplever ligeledes, at de boligsociale aktiviteter styrker forskellige aspekter af disse kompetencer hos målgruppen.

De fire typer af kompetencer, som de boligsociale uddannelsesrettede aktiviteter styrker

- *Faglige kompetencer:* De aspekter af faglige kompetencer, som udvikles i de boligsociale skole- og uddannelsesrettede aktiviteter, er dels nogle fagspecifikke kompetencer, såsom brug af PC, læsning og regning. Dels er det nogle mere generelle faglige kompetencer til at kunne planlægge og gennemføre opgaveløsning samt at kunne modtage instruktion og udføre en opgave uden at lade sig aflede. Det vil sige, at instruktionsforståelse og koncentrationsevne er aspekter af de faglige kompetencer. Endelig ligger der også i de faglige kompetencer en forståelse af omgivelsernes forventninger og krav. I denne sammenhæng er det en forståelse af skole og uddannelsessteders forventninger og krav til eleverne. Dog skal det ikke nødvendigvis forstås så konkret, idet hovedparten af de boligsociale aktiviteter gennemføres uden for skolen og i højere grad træner børnenes evne til generelt at forstå og håndtere forventninger og krav i de forskellige kontekster, de indgår i.
- *Sociale kompetencer:* De aspekter af sociale kompetencer, som understøttes i de boligsociale aktiviteter målrettet skolegang og uddannelse, er i høj grad deltagerens samarbejdsevner. Det vil sige evner til at kunne forhandle med andre om opgaveløsning, kunne indgå kompromisser, kunne argumentere og sætte egne og andres styrker i spil. Det er også muligheden for og evnen til at kunne søge støtte i sit netværk i forbindelse med opgaveløsning, lektier og vejledning til uddannelsesvalg. Endelig er det evnen og modet til at skabe kontakt til andre mennesker, som man ikke kender i forvejen, samt til at fremlægge og formidle fagligt stof for andre.
- *Personlige kompetencer:* De aspekter af de personlige kompetencer, som understøttes i de boligsociale aktiviteter målrettet skolegang og uddannelse, er blandt andet det, man kan kalde hverdagsmestring.

Det vil sige evnen til at planlægge og håndtere hverdagen, møde op til aftaler, stå op om morgenen og altså i denne sammenhæng mindske skolefravær. Det er også selvregulering eller selvdisciplin. Det vil sige evnen til at udsætte eller tilsidesætte egne behov og til at håndtere krav og forventninger i den kontekst, man indgår i. I de personlige kompetencer ligger også motivationen og ansvarsfølelsen, og det vil i denne sammenhæng være relateret til motivation og forståelse af ansvar for egen læring.

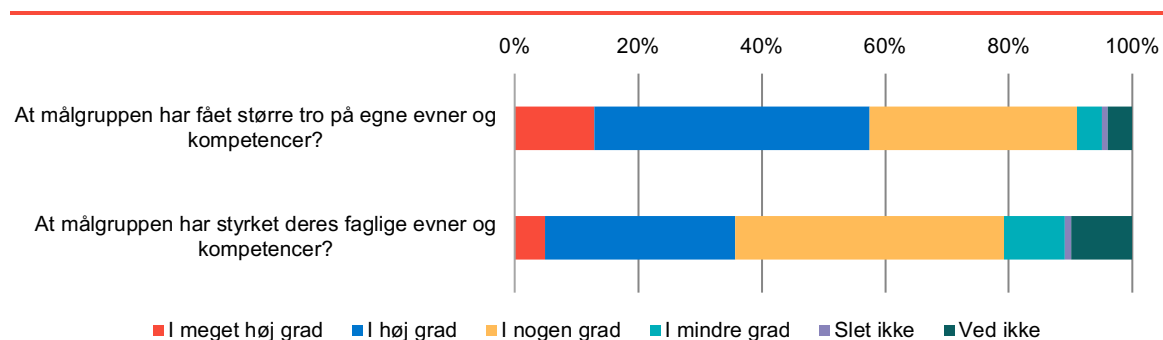
- *Identitet og mestringsforventning:* Mestringsforventning er i denne sammenhæng tæt relateret til selvtillid og troen på egen formåen i forhold til skolegang og uddannelse. Dog arbejdes der også her med bredere aspekter af mestringsforventningen og selvtilliden, idet de boligsociale aktiviteter i lige så høj grad understøtter deltagernes tro på formåen uden for skolen og i relation til andre typer af opgaver. Identitet er også tæt relateret til selvværd og følelsen af at være god nok.
- Kilde: Inspireret af Beskæftigelsesprojekt Væksthusets Forskningscenter (2012): Baggrundsnotat for udvalgte indikatorer for arbejdsmarkedsparathed.
- http://vaeksthusets-forskningscenter.dk/wp-content/uploads/2016/09/Baggrundsnotat_Indikatorer.pdf

Nedenfor præsenteres og uddybes de centrale oplevede resultater for målgruppen samt drivkræfter og barrierer herfor.

6.2.1 Børn og unge får mere selvtillid og større tro på egne evner

I figur 6.3 fremgår, at 58 pct. af interessenterne i høj eller meget høj grad oplever, at målgruppen har fået større tro på egne evner og kompetencer. I modsætning hertil viser resultaterne af interessent-surveyen, at kun ca. hver tredje adspurgte interessent i høj eller meget høj grad oplever, at målgruppen har styrket deres faglige evner og kompetencer. Det tyder derfor på, at det især er målgruppens tro på egne evner og kompetencer, der vurderes at blive udviklet gennem de uddannelsesrettede boligsociale indsatser.

Figur 6.3 Interessenternes oplevelse af, i hvilken grad de uddannelsesrettede indsatser bidrager til, at målgruppen har fået større tro på egne evner og kompetencer samt styrket deres faglige evner og kompetencer. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

Flere boligsociale medarbejdere peger på, at to centrale drivkræfter for at give målgruppen større tro på sig selv er ros og italesættelse af deres seje. En boligsocial medarbejder fortæller således:

De får stor ros i andres påhør, og det betyder rigtig meget. Det får dem til at tro på sig selv. Det er en styrke at finde ud af, at man kan nogle ting, man ikke troede, man kunne.

I forlængelse heraf peger flere boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere i casestudierne på, at mange af de børn og unge, som deltager i aktiviteterne, kan være fagligt udfordret og sjældent får ros for deres præstationer i skolen. Gennem de uddannelsesrettede aktiviteter finder flere børn

og unge dog frem til *andre* ting, de kan være gode til – som ikke nødvendigvis fremgår af curriculum i skolen eller på uddannelsen. Derigennem får de succesoplevelser og opnår en stolthed over de ting, de har præsteret i forløbet, hvilket opleves at give de unge mod til at prøve flere og nye ting af samt sætte nye mål for sig selv. En anden boligsocial medarbejder underbygger dette med, at:

Selvtillid skal opbygges ved at italesætte deres sejre.

Italesættelse af sejre og ros til deltagerne er dermed centrale drivkræfter i forhold til at skabe en større tro på egne evner og selvtillid hos målgruppen. I forlængelse heraf peger nogle boligsociale medarbejdere på, at det ligeledes kan være en drivkraft, når de viser målgruppen tillid ved fx at stille dem en opgave, der er af betydning for andre. I flere af de uddannelsesrettede aktiviteter, blandt andet mentorforløb og kreativ læring, oplever medarbejderne således at have mulighed for at 'dyrke' målgruppen mere koncentreret og få en relation af anden karakter end lærer-elev-forholdet.

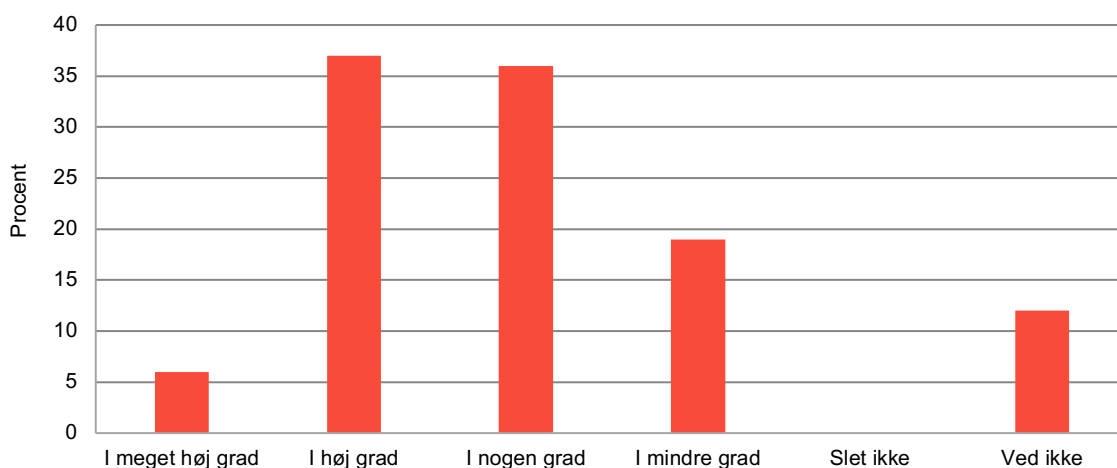
Flere børn og unge fra målgruppen fortæller også selv, at de oplever, at deltagelsen på fx et dansehold og optræden for andre beboere i området har bidraget til, at de har fået en større tro på sig selv og større selvtillid. Det tyder især på, at selvtilliden styrkes ved, at målgruppen 'bliver set' af andre, der anerkender dem for det arbejde/den aktivitet, som de udfører. Det er således centralt, dels at målgruppen oplever aktiviteten meningsfuld og oplever at få en vigtig funktion, dels at deres løsning af opgaven eller deltagelse i aktiviteten betragtes positivt af andre.

6.2.2 Større motivation for at uddanne sig samt bedre indblik i fremtidsmuligheder

Ud fra vores datakilder tegner der sig et billede af, at de uddannelsesrettede indsatser bidrager til at give målgruppen en større motivation for at uddanne sig, blandt andet ved at give målgruppen et bedre indblik i nye fremtidsmuligheder.

I figur 6.4 fremgår, at 43 pct. af interessenterne oplever, at de uddannelsesrettede aktiviteter i høj eller meget høj grad har bidraget til, at målgruppens motivation for at uddanne sig er blevet større

Figur 6.4 Interessenternes oplevelse af, i hvilken grad de uddannelsesrettede indsatser bidrager til, at målgruppens motivation for at uddanne sig er blevet større. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

I de dybdegående casestudier peger målgruppen også selv på, at de boligsociale indsatser har bidraget til, at de oplever en personlig udvikling, hvor de lærer sig selv bedre at kende og samtidig får et bedre indblik i, hvad de er gode til og ønsker at lave i fremtiden.

En drivkraft i forhold til at øge målgruppens motivation for at uddanne sig er blandt andet, at de præsenteres for nye job- og uddannelsesmuligheder, som de ikke ellers var bekendt med. De boligsociale medarbejdere har mulighed for at afsætte tid til at drøfte og opstille forskellige fremtidsscenerier for den enkelte unge, fx ved at sætte den enkelte beboer i kontakt med en mentor, eller ved at invitere andre voksne beboere ind til at holde oplæg for en gruppe børn/unge om fx 'hvad det vil sige at være tømrer'. Flere deltagere peger på, at de har fået indblik i nye muligheder, som de er blevet præsenteret for i forbindelse med de uddannelsesrettede aktiviteter. En projektansvarlig siger:

Vi giver de unge muligheden for at reflektere over: 'Hvad er det, jeg gerne vil?' Og ikke 'hvad vil min mor eller mormor gerne have, at jeg gør?' Vi præsenterer dem for, at der er et bredt spektrum af muligheder i forhold til uddannelse og arbejde, og at man også kan 'blive til noget', selvom man ikke lige bliver advokat, læge eller ingeniør.

Tæt koblet til den oplevede virkning om styrket selvtilid opleves det også motiverende, at deltagerne anerkendes for deres indsats, og det er med til at fastholde dem i de uddannelsesrettede aktiviteter og samtidig give dem en følelse af at bidrage med noget. Det er således også vigtigt at synliggøre for målgruppen selv (samt øvrige beboere), at de har opnået nye kompetencer gennem deltagelse i en pågældende aktivitet, eksempelvis ved at få et bevis eller diplom ved afslutningen af et forløb. En projektansvarlig fortæller, at mange børn og unge har stort fokus på deres fremtid, og det kan være en stor sejr og motivation for dem at få en udtalelse eller et diplom som bevis på, at de har nogle brugbare kompetencer.

I flere af de uddannelsesrettede aktiviteter arbejdes der med at styrke børn og unges motivation ved at give dem ansvar. En boligsocial medarbejder fortæller således:

Ansvar leder til motivation. Når du skal tage nogle beslutninger, som har betydning for andre mennesker – det giver motivation. Det giver også motivation, at vi viser, at vi stoler på dem og giver dem ansvar.

Det kan dermed være en drivkraft at give deltagerne ansvar og vise dem tillid for at øge deltagerens motivation. Ud over at vise tillid til deltagerne og give dem ansvar, er det vigtigt at hjælpe målgruppen med at omsætte det, de har lært i aktiviteterne. En projektmedarbejder fortæller således:

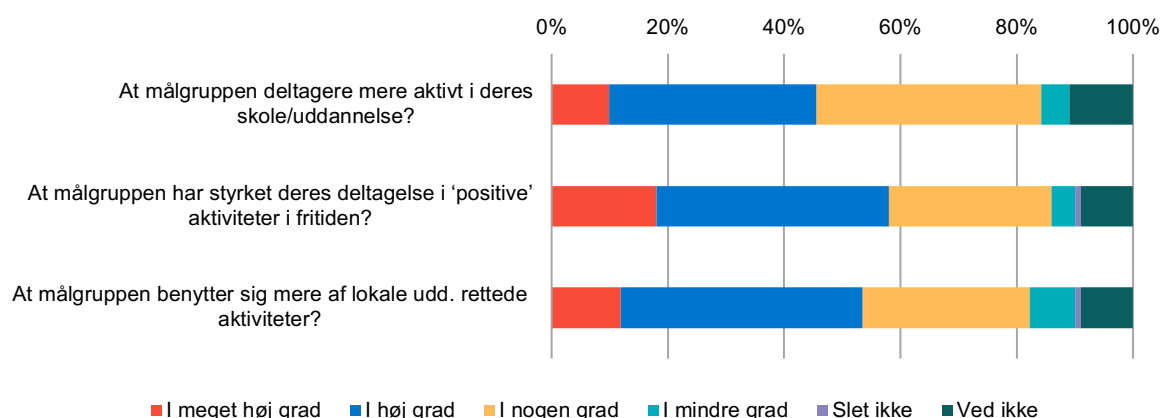
De skal have hjælp til at sætte ord på det, de har lært i projektet, så det kan blive omsat og komme i spil.

En barriere for målgruppens motivation for at uddanne sig er, at nogle i målgruppen vokser op i hjem, hvor forældrene har ringe eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelse. Mange af børnene og de unge i målgruppen kan have behov for konkret og praktisk hjælp til fx at lave deres lektier og/eller søge et fritidsjob. Her kan forældre, der er uden for uddannelse og arbejde, være en faktor, der forhindrer målgruppens motivation for at deltage og påtage sig det konkrete ansvar i den pågældende aktivitet.

6.2.3 Flere børn og unge deltager i positive aktiviteter i fritiden

Figur 6.5 viser, at godt halvdelen af interessenterne oplever, at de boligsociale indsatser i høj eller meget høj grad har bidraget til, at målgruppen benytter sig mere af lokale uddannelsesrettede aktiviteter (fx lektiecaféer). Samtidig viser resultaterne, at godt halvdelen (af interessenterne i høj eller meget høj grad oplever, at de boligsociale indsatser har bidraget til, at målgruppen har styrket deres deltagelse i positive aktiviteter i fritiden.

Figur 6.5 Interessenternes oplevelse af, i hvilken grad de uddannelsesrettede indsatser bidrager til at styrke målgruppens deltagelse i positive og uddannelsesrettede aktiviteter. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

Flere respondenter i interessent-surveyen vurderer, at de ekstra tilbud, blandt andet uddannelsesrettede, som er etableret under helhedsplanen, har bidraget til, at målgruppen har bedre mulighed for at deltage i positive aktiviteter i fritiden. I de gennemførte casestudier fortæller flere aktivitetsansvarlige ligeledes, at de oplever, at målgruppen har fået en bedre skolegang som følge af større deltagelse i positive aktiviteter i fritiden, da det giver børnene og de unge mere overskud til at fokusere på deres skolegang og uddannelse. Dette underbygges ligeledes af, at knap halvdelen af respondenterne oplever, at målgruppen deltager mere aktivt i deres skole og uddannelse.

På trods af flere tilbud er det dog ikke altid nemt at få motiveret målgruppen til at deltage i de uddannelsesrettede aktiviteter. En barriere for målgruppens deltagelse i positive fritidsaktiviteter er således manglende motivation hos målgruppen i forhold til at deltage i de iværksatte uddannelsesrettede aktiviteter. Det kan blandt andet skyldes, at nogle børn og unge ikke har interesse i det, der arbejdes med i aktiviteten, eller at de oplever aktiviteten som ensformig. Nedenstående case giver et eksempel på en deltager, som manglede motivationen.

Eksempel på motivation af deltager:

En projektmedarbejder fortæller om et eksempel med en ung deltager, som startede i et lommepegeprojekt i en lokal café. Hans motivation var meget lille, og han havde svært ved at komme til tiden. I caféen var der ikke så store konsekvenser ved ikke at dukke op, da cafépersonalet godt kunne klare opgaverne selv. Han startede i stedet i en indkøbsordning for ældre beboere, hvilken var en stor motivationsfaktor for ham, fordi der var en anden person, der er afhængig af ham. Så her kunne han godt passe sit arbejde.

Som ovenstående eksempel illustrerer, kan det være en drivkraft, at der stilles konkrete krav, og at den enkelte oplever sin deltagelse værdifuld. Nogle projektansvarlige og -medarbejdere peger også på, at en stor del af børnene og de unge i målgruppen kan have behov for, at der støttes særligt op om barnet eller den unge for at sikre fastholdelse i den konkrete aktivitet. Her kan det blandt andet være en drivkraft for den unges fastholdelse at få involveret forældrene. Samarbejdet med forældrene kan eksempelvis bygges op ved, at den projektansvarlige eller -medarbejderne prioriterer kontakten med forældrene og har samtaler med dem samt inddrager dem i de konkrete aktiviteter, der arbejdes med. På den måde opbygges også en relation til forældrene, så de boligsociale medarbejdere bedre kan bede forældrene om hjælp til at støtte op, hvis der bliver behov.

I casestudierne giver målgruppen udtryk for, at de sætter pris på de iværksatte uddannelsesrettede aktiviteter, da de kan bidrage til, at målgruppen får nye relationer og får et frirum fra skolen. En deltager fortæller blandt andet, at aktiviteten fungerede som *"et gemmested fra skolen"*, mens en anden deltager fortæller at:

... jeg godt kan lide at være i aktiviteten, fordi man bliver behandlet godt. Stemningen er god og noget helt andet end i skolen.

I forlængelse heraf peger flere boligsociale medarbejdere på, at det, at aktiviteterne foregår i en anden kontekst end skolen, giver børnene og de unge muligheden for at påtage sig en anden rolle, end de eksempelvis har i skolen. De uddannelsesrettede aktiviteter kan dermed bidrage til, at målgruppen træder ud af de vante rammer og roller, som for nogle kan opleves negative, og indtager en ny rolle, som de befinder sig bedre i.

Det fremhæves ligeledes af boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere, at deltagelse i de uddannelsesrettede aktiviteter bidrager til, at målgruppen får nye relationer og omgangsformer med jævnaldrende i området. Nogle af deltagerne udvikler sig til positive rollemodeller for andre jævnaldrende og familiemedlemmer gennem deres deltagelse i de uddannelsesrettede aktiviteter. Her mener flere boligsociale medarbejdere, at gruppedynamikken i de uddannelsesrettede aktiviteter spiller en vigtig rolle. I enkelte aktiviteter har de oplevet, at en gruppe af deltagere ikke fungerede sammen og blev uvenner, hvorefter nogle deltagere forlod aktiviteten. En dårlig gruppedynamik kan dermed være en barriere i forhold til at fastholde målgruppen i de uddannelsesrettede aktiviteter, hvor de kan indgå i nye relationer og få et frirum fra skolen.

Ud over nye relationer med jævnaldrende er det en drivkraft for fastholdelse i aktiviteten, at nogle i målgruppen er i kontakt med andre beboergrupper i boligområdet – fx ældre beboere, som de ikke har været i kontakt med tidligere. Den del af målgruppen oplever, at deres deltagelse i udvalgte aktiviteter har bidraget til, at flere beboere i området får et bedre indtryk af dem, og der bliver set mere positivt på dem i området. Dette kan være med til at nedbryde fordomme om børn og unge i området blandt andet ved, at de beboere, de opbygger relationer til, taler godt om børn og unge i området i deres omgangskreds. En deltager fortæller således:

Det skaber noget sammenhold og noget socialt. Man får mere kontakt med sine naboer og føler sig som en del af noget.

Det giver dermed de unge et nyt netværk i området og en større ansvarsfølelse og mod, som ligeledes bidrager til, at de kan agere rollemodeller for andre børn og unge.

6.2.4 Medarbejderkompetencer som drivkræfter for virkning

Analysen af casestudierne og interview med projektledere viser, at der er en række centrale kompetencer, som understøtter den boligsociale indsats på uddannelsesområdet. Boligsociale medarbejdere og projektledere lægger vægt på forskellige, men relaterede og overlappende typer af medarbejderkompetencer. Særligt fremhæves en række sociale og personlige kompetencer som vigtige drivkræfter. Det drejer sig blandt andet om, at den boligsociale medarbejder skal være omstillingsparat, tålmodig, tolerant og have forståelse for kulturforskelle. Omvendt skal den boligsociale medarbejder også være i stand til at udtrykke forventninger og tale med børn og unge som ligeværdig. En samarbejdspartner i et lommepengeprojekt forklarer:

Det kræver fordomsfrihed over for både familier og de unge. Det er en særlig rummelighed, men samtidig en vilje til at stille nogle krav. Der er en snæver balance mellem at vise overskud og turde stille krav.

I en brandkadetaktivitet er en frivillig blevet skiftet ud, fordi personen ikke kunne 'møde de unge i øjenhøjde'. Dertil fortæller en brandmand:

Hvis jeg begynder at forholde mig til viden om, hvad man kan, når man fx har ADHD, så er min identitet som brandmand allerede ved at forsvinde, og jeg forholder mig ikke til den unge som et individ.

En stor del af de medarbejderkompetencer, som både medarbejdere, projektledere og samarbejdspartnere ser som centrale for gennemførelsen af aktiviteterne, er kompetencer, som er tæt relateret til personlighed, sociale kompetencer og værdimæssigt ståsted. Det er dermed kompetencer og tilgange, som ikke nødvendigvis har et fagligt fundament. Samtidig er det dog kompetencer, som kan læres, og som er relateret til bestemte socialfaglige og pædagogiske metoder og tilgange. Det er kompetencer, som er relevante, når der arbejdes ud fra en anerkendende tilgang eller inden for den samskabende arbejdsmetode.

Det er i casestudierne særligt fremtrædende, at de boligsociale uddannelsesrettede aktiviteter gennemføres på baggrund af medarbejderes pædagogiske og relationelle kompetencer. De relationelle kompetencer giver en stærkere og mere troværdig adgang til målgruppen, og nogle boligsociale medarbejdere påpeger, at den stærke relation er essentiel for at kunne rykke de deltagende børn og unge. Samtidig er de pædagogiske kompetencer med til at sikre en metodisk bevidsthed, som kan styrke indsatsen. En medarbejder med socialrådgiverbaggrund, der arbejder med fritidsjob, fortæller, at hun bruger sine faglige kompetencer i samtaler med de unge, hvor hun bruger den aktive anerkendende lytning, er kontant og krævende, men samtidig meget rummelig.

Hertil fremhæver flere medarbejdere og frivillige i den boligsociale indsats, at de efterspørger viden om og erfaring med at anvende velafprøvede og veldefinerede metoder, som fx den motiverende samtale og den narrative tilgang. Eksempelvis oplever nogle mentorer i mentoraktiviteter, at der er behov for at have en faglighed til at håndtere komplekse problematikker. En mentor fortæller:

Det kunne være godt at blive klædt lidt på til, hvordan man taler med børn og unge om store udfordringer. Og hvordan man kan anerkende deres følelser og oplevelser. Man skal kunne møde dem og rumme, at de har seriøse problemer.

Der kan således opstå en barriere ved manglende faglige kompetencer. Dette gør sig særligt gældende, når aktiviteterne berører komplekse problemstillinger hos målgruppen. For at imødekomme behovet for faglige kompetencer arbejder nogle boligområder med kurser og supervision, således at de udførende i aktiviteterne føler sig tilstrækkeligt klædt på til deres opgave.

6.2.5 Et højt vidensniveau og forskellige fagligheder styrker uddannelsesindsatsen

Et højt vidensniveau hos både medarbejderne og samarbejdspartnere i indsatsen er afgørende. Til at understøtte vidensniveauet og fagligheden kan det være relevant at inddrage fagprofessionelle, som bidrager med et andet perspektiv på arbejdet med målgruppen.

Fra analysen af de gennemførte interview med projektledere kan der identificeres en barriere, når ikke alle medarbejdere har samme vidensniveau, indblik og forståelse for praksis. I de tilfælde erfarer nogle projektledere, at det sætter begrænsninger for, hvordan der boligsocialt kan arbejde med målgruppen. Det samme opleves i samarbejdet med forskellige samarbejdspartnere, hvor det særligt kommer til udtryk ved, at nogle kan have svært ved at forstå, at indsatsen ikke nødvendigvis kan implementeres på en dag.

Samtidig har casestudierne vist, at det kan være en drivkraft at kombinere fagprofiler i regi af det boligsociale arbejde. Ved at have en gruppe medarbejdere, der repræsenterer forskellige fagligheder, kan indsatsen i højere grad håndtere målgruppens behov og sikre, at aktiviteten faciliteres, som det var tiltænkt. I den sammenhæng oplever flere af de boligsociale medarbejdere, at det kan være en stor fordel at etablere et samarbejde med forskellige fagprofessionelle. De fagprofessionelle tilbyder andre kompetencer, som bidrager til at skabe en alsidig kompetencepulje. Det kan eksempelvis være ved at alliere sig med fx brandmænd (ved brandkadetaktiviteter), ejendomsfunktionærer (lommepengeprojekter) og kokke (kreativ læring). Med disse samarbejdsaftaler får målgruppen både den mere håndholdte indsats (via de boligsociale medarbejdere) samt en virkelighedsnær oplevelse af en arbejdsplads og de regler, rammer og rutiner, dette måtte indebære.

6.3 Metodeanvendelse, viden og medarbejderkompetencer

Med denne undersøgelse af boligsociale uddannelsesrettede aktiviteter har vi udviklet og justeret forandringsteorier bag de uddannelsesrettede aktiviteter og bag de enkelte udvalgte aktivitetstyper. Samtidig er der indsamlet oplysninger om deltagere i disse aktiviteter, således at vi har opnået større og mere generel viden om målgruppe og deltagere i disse aktiviteter. Tilsammen er der således tale om, at denne undersøgelse bidrager til en øget vidensbasering af det boligsociale arbejde ved at skabe øget bevidsthed om sammenhæng mellem aktivitet, målgruppe og forventninger til gennemslagskraft.

Casestudierne viser at en særlig styrke i det boligsociale arbejde er den relative metodefrihed og muligheden for at justere aktiviteter og metoder til den specifikke kontekst og målgruppe. Både boligsociale medarbejdere og deres kommunale samarbejdspartnere ser det som en styrke, at beboere i udvalgte boligområder kan tilbydes nogle typer af indsatsen og aktiviteter, som er mere fleksible og dynamiske, end de tilbud, der typisk ligger i det kommunale system. Derfor kan en kombination af metodestringente og mere metodisk fleksible aktiviteter være en fordel i det boligsociale arbejde. Dog er det afgørende, at der i begge tilfælde er tale om refleksion over og bevidste valg af de anvendte metoder.

Den øgede viden om aktivitetstyper og de tværgående arbejdsmetoder har også skabt mere viden om, hvilke kompetencer der er behov for blandt medarbejdere og samarbejdspartnere i det boligsociale arbejde. Relevansen af forskellige kompetencer afhænger dels af målgruppe og formål, dels af de valgte aktivitetstyper og arbejdsmetoder. Derfor kan det være vanskeligt at levere generelle retningslinjer for nødvendige kompetencer i det boligsociale arbejde. Vi kan dog se nogle tendenser på tværs af aktivitetstyper og arbejdsmetoder, hvor fire former for kompetencer er af stor betydning for virkningen. Det er i den sammenhæng vigtigt at påpege, at den enkelte medarbejder ikke nødvendigvis kan bære alle kompetencer. I stedet bør kompetencerne være til stede blandt medarbejderstaben samlet set.

For det første er det vores observation fra casestudierne, at i en række af de udvalgte aktiviteter og arbejdsmetoder øges metodebevidsthed, metodestringens og teoretisk fundament, når de udførende boligsociale medarbejdere eller kommunale samarbejdspartnere har en pædagogisk, socialfaglig baggrund eller lignende faglige kompetencer. Det gør sig særligt gældende i forhold til arbejdsmetoderne individuel brobygning og gruppebaseret læring.

For det andet viser casestudierne, at det ved anvendelsen af arbejdsmetoden praksisnær læring er særlig relevant, at medarbejdere, frivillige eller andre samarbejdspartnere i aktiviteten har faglige kompetencer eller færdigheder, som er specifikt rettet mod omdrejningspunktet i aktiviteten. I brandkadetaktiviteter er det brandmandsfærdigheder, i lommepengeprojekter og fritidsjobaktiviteter er det færdigheder forbundet med de opgaver, deltagerne skal løse, og i kreative læringsforløb er det eksempelvis færdigheder inden for madlavning, dans eller musik.

For det tredje viser casestudierne, at både boligsociale medarbejdere, samarbejdspartnere og målgruppen oplever aktiviteterne som særligt virksomme, hvis medarbejdere eller frivillige i aktiviteten er dygtige til at skabe relationer. Her drejer det sig dels om at kunne arbejde ud fra en anerkendende og rummelig tilgang og møde målgruppen ligeværdigt. Dels drejer det sig om medarbejderens personlige og sociale kompetencer.

For det fjerde oplever medarbejdere og projektledere i casestudierne, at det er vigtigt, at der er nogen omkring aktiviteten, som har strategiske kompetencer. Det vil sige kompetencer til at styre efter aktivitetens strategiske mål og konkrete succeskriterier, kompetencer til at skabe samspil mellem aktiviteter og kompetencer til at inddrage relevante samarbejdspartnere.

Endelig er det en observation fra casestudierne, at metodeanvendelse og den metodiske bevidsthed blandt medarbejdere er stærk i de indsatser, hvor projektlederen er opmærksom på vigtigheden af at afsætte tid og skabe rammer for metodisk refleksion.

7 Organisering og samarbejde om den uddannelsesrettede indsats

I dette afsnit præsenterer vi først, hvordan helhedsplanerne organiserer de uddannelsesrettede indsatser. Dernæst opridser vi de oplevede virkninger i forhold til organisering af og samarbejde om de uddannelsesrettede aktiviteter i de boligsociale indsatser. Kapitlet er baseret på den gennemførte interessent-survey på tværs af alle helhedsplaner, de dybdegående casestudier i de udvalgte helhedsplaner samt de gennemførte kvalitative interview med projektledere fra interessent-surveyen. Afslutningsvis fremhæver vi centrale erfaringer og oplevede virkninger forbundet med de faglige tilgange og anvendte kompetencer i de boligsociale indsatser.

For at belyse, hvordan disse virkninger kan forklares, bruger vi viden fra de gennemførte casestudier, som er systematiseret ud fra Dean Fixsens fokus på drivkræfter og barrierer – denne gang med fokus på dimensionerne *organisering, ledelse og mennesker* (forstået som de udførende i indsatserne), jf. figur 2.3.

I tabel 7.1 fremgår de overordnede fund i forhold til organisering, samarbejde samt faglighed og kompetencer. Hertil er opridset de centrale drivkræfter og barrierer i forhold til hvert enkelt fund, som er udledt på baggrund af casestudierne.

Tabel 7.1 Hovedfund, konkrete fund samt drivkræfter og barrierer i forhold til disse.

Hovedfund	Konkrete fund	Drivkræfter og barrierer
Styrket tværgående samarbejde om målgruppen	53 pct. af interessenterne oplever i høj grad en god rolle- og ansvarsfordeling mellem aktørerne på området og den boligsociale indsats. 70 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at det tværsektorielle samarbejde er blevet styrket under 2011-14-midlerne.	En central drivkraft for at styrke det tværgående samarbejde er den formelle organisering af samarbejdet i styre- og koordinationsgrupper. En anden drivkraft i forhold til hovedfundet er involveringen af frivillige kræfter, men disse kan også udgøre en barriere i form af ustabil fremmøde til aktiviteterne.
En mere helhedsorienteret indsats omkring målgruppen	55 pct. af interessenterne oplever i høj grad, at den boligsociale indsats har bidraget til, at det uddannelsesrettede samarbejde om målgruppen er blevet mere helhedsorienteret.	Arbejdsgrupper kan være en drivkraft for at skabe et større samarbejde mellem helhedsplanen, skoler, de lokale klubber, ungdomsskoler og UU-vejledning.
Styrket opsporing og fastholdelse af målgruppen i aktiviteter	60 pct. af interessenterne oplever i høj grad et styrket samarbejde om opsporing af målgruppen. 59 pct. oplever i høj grad, at samarbejdet om at fastholde målgruppen i aktiviteter er blevet styrket.	Involvering af lokale institutioner og samarbejdspartnere, herunder især SSP-konsulenter og lokale klubber, er en drivkraft for opsporing af målgruppen. En håndholdt og fleksibel indsats styrker fastholdelse i aktiviteterne.
Samarbejdet skaber bedre kontakt til målgruppen	60 pct. af de adspurgte interessenter oplever i høj eller i meget høj grad, at helhedsplanen har bidraget til, at de har fået bedre kontakt til målgruppen i området.	Kontakt til børn og unge styrkes, når de oplever en relation til det boligsociale, som er meningsgivende og udbytterig. En vigtig drivkraft i kontakten til målgruppen er at være til rådighed, tilgængelig og handle hurtigt, når den unge har brug for det.
Et højt vidensniveau og forskellige fagligheder styrker uddannelsesindsatsen	62 pct. af interessenterne oplever i høj eller i meget høj grad, at den boligsociale indsats giver nye perspektiver på arbejdet med målgruppen. Mindre end halvdelen af interessenterne (47 pct.) oplever i høj eller i meget høj grad, at samarbejdet med helhedsplanen har bidraget til, at de har udviklet nye metoder eller tilbud til målgruppen.	Der opstår en faglig barriere i forhold til at styrke indsatsen, når teamet omkring indsatsen ikke har det samme vidensniveau. Det kan omvendt være en drivkraft for implementering at involvere fagprofessionelle i indsatsen, da de bidrager med en anderledes tilgang og andre kompetencer, som supplerer de boligsociale medarbejderes kompetencer.

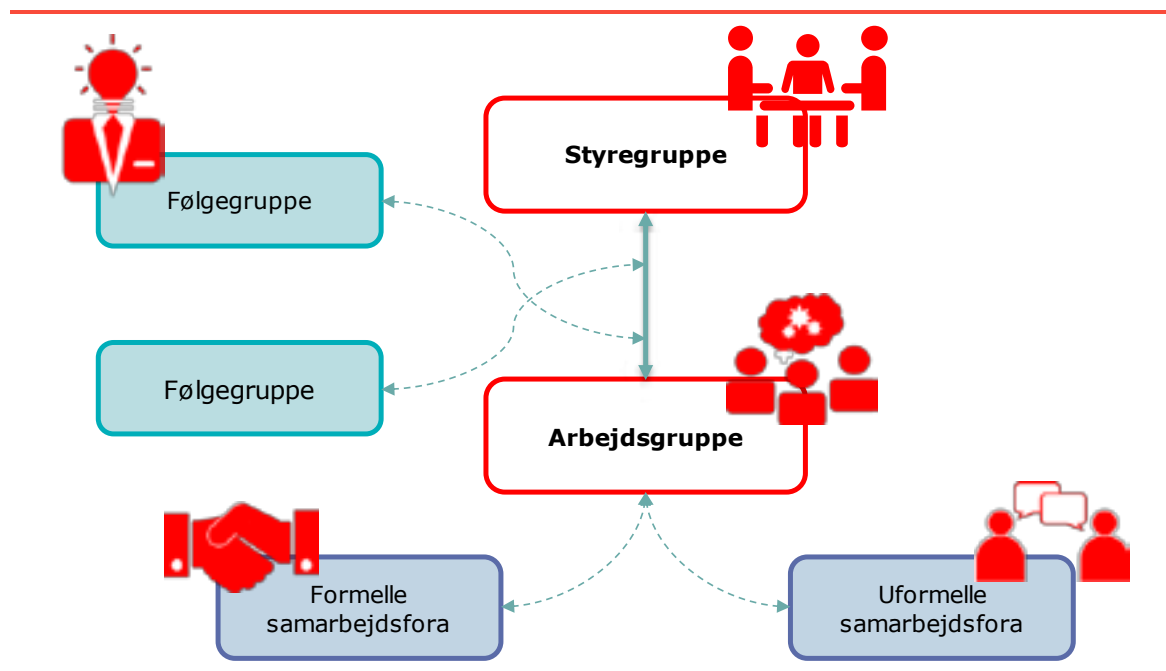
7.1 Organisering af de boligsociale indsatser

I evalueringen af den foregående uddeling fra Landsbyggefonden til boligsociale indsatser i 2006-10 puljen blev der identificeret tre typer af projektorganiseringer (Nielsen, Mølgaard & Dybdahl, 2012):

- Den centralt forankrede professionelle projektorganisering, hvor styregruppen er forankret på det øverste politiske og administrative niveau både i kommune og boligorganisation
- Den lokalt forankrede fagprofessionelle projektorganisering, som er kendetegnet ved en høj deltagelse af lokale faglige repræsentanter, fx fra lokale daginstitutioner og skoler på de beslutningstagende niveauer i organiseringen
- Den lokalt forankrede semiprofessionelle projektorganisering, som er baseret på en høj grad af deltagelse af afdelingsbestyrelsen og evt. andre beboere.

I de boligsociale indsatser under 2011-14-midlerne er der igen sket en styrkelse og formalisering af organiseringen. Således finder vi, at der er flere centralt forankrede professionelle projektorganiseringer og færre lokalt forankrede semiprofessionelle projektorganiseringer. Dette leder over i, at vi, med afsæt i de gennemførte interview, kan optegne en række organisatoriske fællestræk for helhedsplanerne, der er illustreret i figur 7.1. Som figuren viser, er den boligsociale indsats ofte organiseret med et samarbejde mellem en styregruppe og en arbejdsgruppe. Dette samarbejde bliver støttet og evalueret af en eller flere følgegrupper. Samtidig indgår arbejdsgruppen, særligt projektleder og de boligsociale medarbejdere, i formelle og uformelle samarbejdsfora. Vi udfolder de organisatoriske fællestræk herunder.

Figur 7.1 Organisering af de boligsociale indsatser.

I hovedparten af helhedsplanerne er der oprettet en styregruppe, som træffer de overordnede beslutninger og sikrer, at visionen i helhedsplanen udledes på det strategiske niveau. Styregrupperne består ofte af helhedsplanens projektleder, repræsentanter fra boligorganisationerne, kommunale repræsentanter på medarbejderniveau, faglige ledere samt forvaltningschefer og beboerrepræsen-

tanter. I nogle helhedsplaner er der nedsat en styregruppe for hvert af de indsatsområder, der arbejdes med i helhedsplanen. I enkelte helhedsplaner har man i stedet for en styregruppe nedsat en bestyrelse, som har det overordnede ansvar for helhedsplanen.⁸

Ud over styregruppen er de fleste helhedsplaner organiseret med en arbejdsgruppe (også kaldet koordinations-, drifts- eller netværksgruppe), der varetager en mere driftsorienteret og koordinerende rolle og sikrer, at indsatsen udledes på det praktiske plan. Gruppen er typisk repræsenteret af projektlederen, kommunale repræsentanter, samarbejdspartnere, relevante fagpersoner for indsatsområderne og i nogle tilfælde beboerrepræsentanter.

I flere af helhedsplanerne er der ligeledes etableret ad hoc-arbejdsgrupper, hvor konkrete aktiviteter, indsatsområder eller problemstillinger er i fokus. Typisk mødes relevante samarbejdspartnere og medarbejdere fra helhedsplanen for at drøfte udfordringer og mulige løsninger på problematikker i boligområdet. En del af ad hoc-grupperne er nedsat med beboerrepræsentanter med henblik på at understøtte beboerne i vedvarende netværk. Erfaringerne med de ad hoc-baserede beboergrupper er dog, at de ofte opløses, når de professionelle fra helhedsplanen trækker sig ud af gruppen. De ad hoc-baserede arbejdsgrupper er typisk mere fleksibelt organiseret, hvilket muliggør, at arbejdsgruppen hurtigt kan tilpasses nye behov.

For flere af helhedsplanerne gør det sig ligeledes gældende, at der er nedsat en eller flere følgegrupper, som ofte er organiseret i faglige følgegrupper, men der ses ligeledes eksempler på politiske følgegrupper, som følger styregruppens arbejde. Følgegrupperne har ofte til formål løbende at evaluere arbejdet og de konkrete aktiviteter under helhedsplanen, men der er samtidig mulighed for, at de kan komme med forslag til ændringer eller nye tiltag. De kan være repræsenteret af beboere, samarbejdspartnere, bestyrelsesmedlemmer og medarbejdere fra helhedsplanen.

Der ses ligeledes en række samarbejds- og mødefora af mere eller mindre formel karakter. I de mere formelle samarbejdsfora mødes en række samarbejdspartnere og projektlederen samt medarbejdere under helhedsplanen typisk for at diskutere en konkret aktivitet eller et specifikt tema (fx skolegang og uddannelse).

De mere uformelle samarbejdsfora handler i højere grad om at etablere et samarbejde mellem projektlederen og fx lederen af en eller flere lokale institutioner. Her kan formålet blandt andet være at informere om helhedsplanen og de igangværende tilbud, så de kan bidrage til rekrutteringen, og samtidig kan det fungere som sparringsrum for parterne. Yderligere afholder flere af helhedsplanerne løbende orienteringsmøder, der har til formål at informere om, hvad der sker i projektet. Typisk er det åbne møder, hvor alle interessenter inviteres, og der kan ligeledes være en åben invitation til beboerne i området. I nogle helhedsplaner afholdes der ligeledes enkelte dialogmøder, hvor interessenter og beboerne i området bliver informeret om arbejdet under helhedsplanen og kommer med inputs, og aktuelle problemstillinger kan diskuteres.

7.1.1 Større projektsekretariater

Med 2011-14-midlerne er der sket en justering i en række projektsekretariater landet over. Således er der blevet flere bydækkende indsats med større projektsekretariater. I nogle tilfælde er den kommunale tilknytning også øget, blandt andet i form af flere kommunale medarbejdere, som er placeret i den boligsociale indsats.

I evalueringen af den tidligere uddeling blev der identificeret fire typer af projektsekretariater (Nielsen, Mølgaard & Dybdahl, 2012). For det første det store boligorganisatoriske projektteam, som

---

⁸ Der er indført nedsættelse af en bestyrelse i forbindelse med alle helhedsplaner finansieret af 2015-18-midlerne.

udgøres af projektansatte boligsociale medarbejdere, der er udførende på størstedelen af helhedsplanens aktiviteter. For det andet det tværorganisatoriske projektteam, hvor kommunale og projektansatte boligsociale medarbejdere indgår i et fælles projektteam. For det tredje det opdeltede projektteam, hvor styringen af kommunale henholdsvis boligsociale aktiviteter foregår parallelt, og for det fjerde en-mands-projektsekretariatet, hvor der er ansat én boligsocial projektkoordinator, som igangsætter og styrer projekter. I og med at der er kommet flere bydækkende og større indsatser, og at den kommunale tilknytning er øget, er der sket ændringer i projektsekretariatene i de boligsociale indsatser under 2011-14-midlerne, som nu grundlæggende er boligorganisatoriske, tværorganisatoriske og opdeltede projektteam.

Fra casestudierne kan vi se, at der både er fordele og ulemper i de større bydækkende indsatser. Projektledere og projektmedarbejdere oplever generelt, at det kan gøre samarbejdet med kommunen – særligt på det strategiske niveau – lettere. Med den bydækkende organisering står den boligsociale indsats stærkere og kan i højere grad være en attraktiv samarbejdspartner. På det udførende niveau kan det dog i nogle tilfælde være vanskeligt for de bydækkende medarbejdere at skabe samarbejde med lokale aktører, idet der nu kan være en længere række af aktører, som den enkelte medarbejder skal oparbejde et samarbejde med. Det kan både dreje sig om lokale skoler og daginstitutioner og – i det beskæftigelsesrettede arbejde – om samarbejdet med virksomheder.

Casestudierne viser også, at i de store bydækkende indsatser kan medarbejdere i højere grad specialisere sig fagligt og i forhold til afgrænsede målgrupper. Det giver nogle fordele, at den enkelte medarbejder kan fokusere på afgrænsede temaer, såsom beskæftigelse eller det familierettede arbejde. I de store sekretariater er der også i højere grad mulighed for, at medarbejderne kan tilbyde hinanden faglig sparring, ligesom der er bedre vilkår for kommunikationsarbejde m.m. Omvendt er der en risiko for, at de store indsatser, hvor medarbejderne er forankret i sekretariater uden for boligområderne, mister eller ikke udnytter de særlige potentialer i det lokalt funderede boligsociale arbejde. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, at medarbejderne fortsat bruger tid på at være tilstedeværende i boligområderne, og at beboere kender dem og har god adgang til dem. Generelt oplever samarbejdspartnere i caseområderne netop, at de boligsociale indsatser er en særlig ressource i det tværsektorielle samarbejde, blandt andet på grund af det nære og lokale kendskab til beboerne.

7.1.2 Målstyring og fleksibilitet

Med 2011-14-midlerne er der også kommet et øget fokus på målstyring og dokumentation af resultater, end der har været i tidligere uddelinger. Generelt vurderer projektledere og medarbejdere, at det er nyttigt at have fokus på mål og milepæle. Alle helhedsplaner har udformet milepælsplaner, og i nogle caseområder anvender man aktivt milepælsplanerne som et fælles værktøj til dialog omkring indsatsen og de enkelte aktiviteter. Det er dog også en generel vurdering, at dokumentationsarbejdet kan forekomme tungt og ufleksibelt, og at det til tider kan være vanskeligt at få det til at spille sammen med en hverdag, hvor man gerne løbende vil tilpasse aktiviteterne til den varierende målgruppe. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på at finde den rette balance mellem foruddefinerede mål og muligheder for løbende justeringer.

Overordnet set tegnes et billede af, at det er vigtigt, at det boligsociale arbejde tager afsæt i en formaliseret organisering, der optegner klare rammer og snitflader både på strategisk niveau, fx mellem kommunale ledere og boligorganisation såvel som på taktisk og praktisk niveau mellem de medarbejdere, der udfører den boligsociale indsats i praksis.

7.2 Oplevet virkning i forhold til organisering og samarbejde

Overordnet set har de adspurgte aktører en positiv oplevelse af den boligsociale indsats' virkning på organiseringen af den samlede indsats over for målgruppen. Dette er særligt tydeligt ved det tværsektorielle samarbejde om målgruppen. Dette udfolder vi nærmere herunder.

7.2.1 Styrket tværgående samarbejde om skolegang og uddannelse

Den gennemførte interessent-survey viser, at det tværgående samarbejde om målgruppen i de uddannelsesrettede aktiviteter er styrket. 70 pct. af de adspurgte interessenter oplever i høj eller meget høj grad, at det tværsektorielle samarbejde om målgruppen er blevet stærkere i samarbejdet om helhedsplanen finansieret under 2011-14-midlerne.

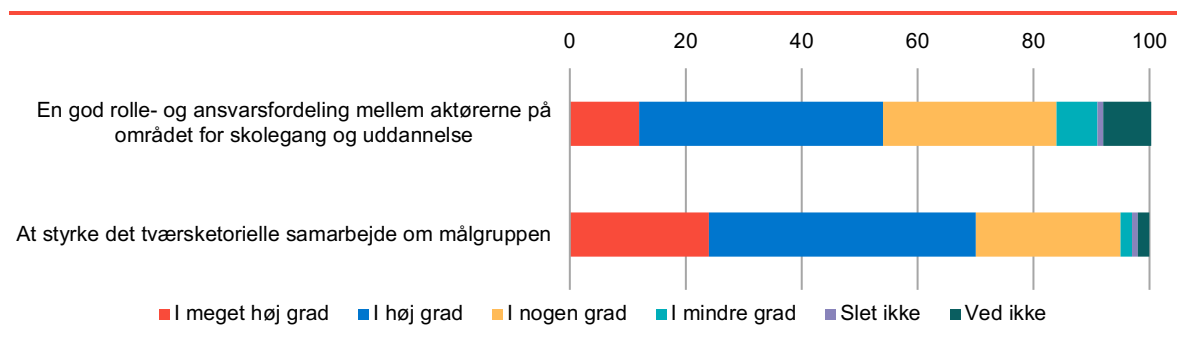
Baseret på de gennemførte casestudier er en af flere forklaringer, at organiseringen af samarbejdet foregår i formelle styre- og koordinationsgrupper. Flere projektledere peger på, at styregrupper og koordinationsgrupper ikke blot har været fora for koordinering af aktiviteter, men også har været et forum, hvori der er blevet skabt en fælles forståelse af formålet med det boligsociale arbejde blandt de forskellige aktører. Yderligere fremgår det af de kvalitative casestudier, at flere projektledere oplever, at det er vigtigt, at der sidder en repræsentant fra kommunen i styregruppen, således at koordineringen mellem forvaltningen og helhedsplanen lettes, og at der kommer større fokus på helhedsplanens arbejde i kommunen. Særligt opleves det som givende, at kommunale repræsentanter har et beslutningsmandat. En projektleder forklarer:

Et af de bedste samarbejder var med den kommunale kontaktperson, som sad lige under direktøren og kunne bidrage til, at tingene kom til at ske.

En anden drivkraft, som styrker det tværsektorielle samarbejde, er involveringen af frivillige kræfter. Flere projektledere fortæller, at frivillige kræfter understøtter arbejdet om målgruppen i skolerne ved at tilbyde alternativ læring. På den måde har de frivillige kræfter været med til at bygge bro mellem helhedsplanen og de lokale skoleinstitutioners arbejde og bidrager til at styrke det tværgående samarbejde. Omvendt kan der også være væsentlige barrierer forbundet med involveringen af frivillige kræfter. Flere projektledere fortæller, at det kan være en udfordring at fastholde frivillige, ligesom det er en oplevelse, at de frivillige kan være mere ustabile i deres fremmøde. En projektleder fortæller eksempelvis:

Frivillige er et must – intet kan gøres uden dem. Dog har der været mange udfordringer, så nu skal der minimum to frivillige på hver aktivitet, hvilket har gjort det mere stabilt.

Figur 7.2 Vurdering af det tværsektorielle samarbejde. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

Fra de kvalitative interview med projektledere viser det sig, at en barriere i det tværsektorielle samarbejde og den løbende orientering og kommunikation i samarbejdet er, hvis de involverede aktører har forskellige opfattelser af målet med projektet og ikke respekterer hinanden som ligeværdige parter. Flere projektledere fortæller, at dette især kommer til udtryk, når medlemmerne i styregrupperne har forskellige forståelser af, hvilke mål der er realistiske at nå for indsatsen. En projektleder forklarer:

Ikke alle har samme indblik i og forståelse for praksis, og de kan have svært ved at forstå, at forskellige indsatser ikke nødvendigvis kan implementeres på én dag.

Problematikken opstår især for de styregrupper, som består af mange beboerrepræsentanter, mener enkelte projektledere. Beboerne kan til tider mangle kendskab til den boligsociale indsats' strukturelle rammer og opdrag, og nogle af projektlederne fortæller, at de til tider oplever, at møder afspores. Dog mener hovedparten af projektlederne også, at beboerne repræsenterer et vigtigt perspektiv på helhedsplanens arbejde.

Resultaterne fra interessent-surveyen i figur 7.2 viser ligeledes, at 53 pct. af de adspurgte interessenter oplever, at den boligsociale indsats i høj eller meget høj grad har bidraget til en god rolle- og ansvarsfordeling mellem de aktører, som arbejder med at styrke skolegang og uddannelse i området. Flere boligsociale medarbejdere giver i casestudierne ligeledes udtryk for, at samarbejdet har skabt større afklaring af rolle- og ansvarsfordeling. De peger samtidig på, at en klar rolle- og ansvarsfordeling er en drivkraft i forhold til at skabe et godt tværgående samarbejde om målgruppen. Eksempelvis forklarer en projektleder:

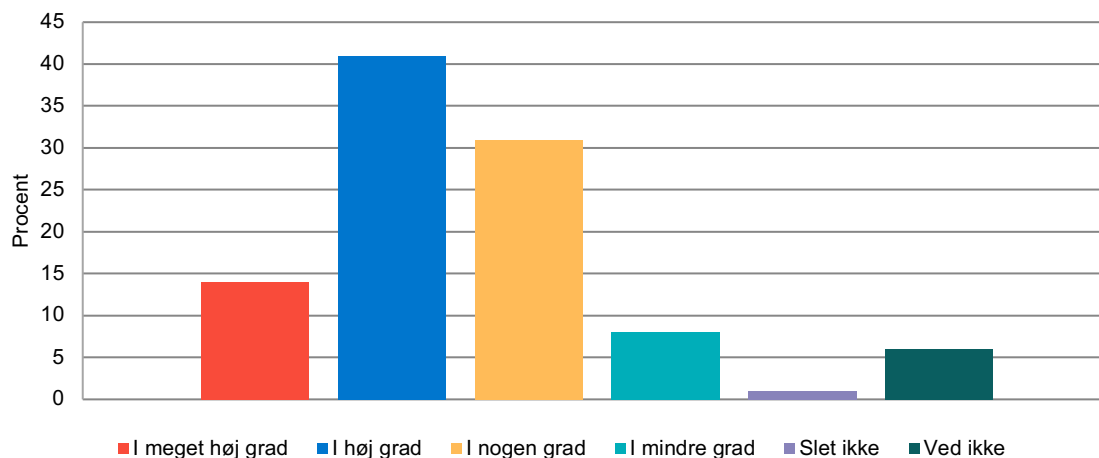
For eksempel har vi i samarbejdet omkring lommepengeprojektet forsøgt at lave en klar arbejdsfordeling med gårdmændene: I er arbejdsgivere, vi er den pædagogiske støtte. Først var der en skepsis, men da vi forklarede rollefordelingen, så blev de roligere. Dét, at vi kunne tilbyde den ekstra støtte i forhold til at følge op på de unge, har de været glade for.

7.2.2 Et styrket tværgående samarbejde har medført en mere helhedsorienteret indsats

Det styrkede tværsektorielle samarbejde har givet mulighed for, at aktørerne på området for skolegang og uddannelse kan udvikle en mere helhedsorienteret indsats. Ud fra interessent-surveyen kan vi se i figur 7.3, at 55 pct. af de adspurgte aktører i høj eller meget høj grad oplever, at den boligsociale indsats har bidraget til, at det uddannelsesrettede samarbejde om målgruppen er blevet mere helhedsorienteret.

En central drivkraft for denne oplevede virkning kan blandt andet findes i organiseringen af arbejdsgrupper og netværksfora, som er nedsat under helhedsplanen med repræsentanter fra forskellige sektorer og institutioner. Fra casestudierne kommer det til udtryk, at arbejdsgrupperne kan være med til at skabe et større samarbejde mellem helhedsplanen, skoler, de lokale klubber, ungdomsskoler og UU-vejledning. Det kan eksempelvis føre til, at medarbejdere fra helhedsplanen deltager i møder i den lokale klub omkring aktiviteter og den specifikke målgruppes behov.

Figur 7.3 Interessenternes oplevelse af, i hvilken grad helhedsplanerne medvirker til, at det uddannelsesrettede samarbejde om målgruppen er blevet mere helhedsorienteret. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

En anden drivkraft bag en mere helhedsorienteret indsats kommer frem i de kvalitative interview med projektledere, som giver udtryk for, at man styrker den helhedsorienterede indsats, når man helt eller delvist forankrer en samarbejdspartner i helhedsplanen. Eksempelvis har en helhedsplan i forbindelse med søgning af eksterne midler afsat midler til at frikøbe en UU-vejleder på fuldtid. Dette har gjort, at der er blevet skabt fokus på helhedsplanens arbejde blandt de lokale skoler, de resterende UU-vejledere og i sekretariatet. Ved at disse aktører er blevet bevidste og involverede i helhedsplanens arbejde, har det skabt en helhedsorienteret indsats i helhedsplanens arbejde. Casestudierne viser dog også, at der kan være udfordringer forbundet med at etablere et helhedsorienteret arbejde om målgruppen, blandt andet hvis rollerne mellem de kommunale og de boligsociale medarbejdere er uklare. For eksempel udtrykker enkelte boligsociale medarbejdere utilfredshed med, at de til tider varetager en oplysningsfunktion, som de oplever bør ligge hos de kommunale medarbejdere eller i hvert fald afklares med kommunen. Det tyder således på, at en afklaring af roller og funktion er en central drivkraft for at arbejde helhedsorienteret. Den helhedsorienterede indsats mener flere af projektlederne også styrker både opsporing og fastholdelse af målgruppen i aktiviteterne, da den boligsociale indsats fx kan 'bygge bro' mellem beboerne og kommunale relevante medarbejdere (SSP-konsulenter, gadeplansmedarbejdere mv.).

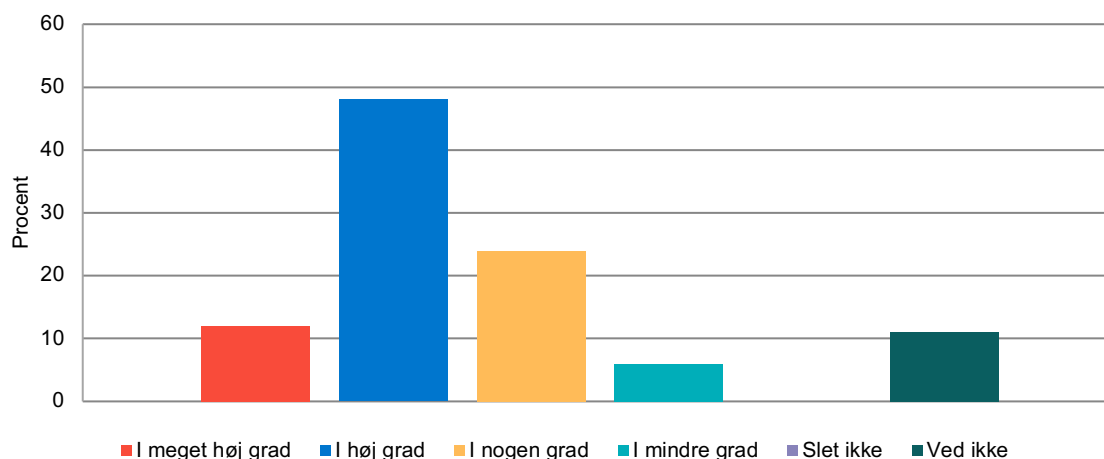
7.2.3 Den boligsociale indsats styrker samarbejdet om opsporing og fastholdelse af målgruppen

Som det kan ses i figur 7.4, oplever 60 pct. af de adspurgte interessenter, at indsatsen i høj eller meget høj grad har bidraget til et styrket samarbejde om opsporing af målgruppen med behov for støtte i boligområdet. Ud fra de kvalitative casestudier peges der på, at de lokale klubber og SSP-konsulenter er vigtige aktører i arbejdet med at opspore målgruppen til projekter, da medarbejderne i de lokale klubber har et indgående kendskab til børnene, og SSP-konsulenten har et indgående kendskab til familierne og børnene i lokalområdet. I interview med projektledere ses et eksempel på, at opsporingen af målgruppen lykkes ved at have en UU-vejleder ansat. En projektleder forklarer følgende:

I forhold til uddannelse har vi haft en UU-vejleder ansat 3 timer pr. uge, hvilket har resulteret i et godt samarbejde, hvor vi har nået mange gråzone-unge, som vi ellers ikke ville se igen.

Ud fra interview med projektledere fremgår det, at en barriere for samarbejdet om opsporing er, hvis helhedsplanen dækker flere boligområder og dermed har mange forskellige skoler, der skal etableres kontakt til. Her er det centralt, at skoleledelsen har kendskab til de boligsociale medarbejdere, og at der er etableret et samarbejde, således at skoleledelsen kan bakke op om rekrutteringen til aktiviteten, blandt andet ved at informere skolelærerne om det og understøtte dialog mellem skolelærere og boligsociale medarbejdere efter behov. I enkelte boligområder har man god erfaring med at etablere kontakt til udvalgte såkaldte 'ambassadører' – skolelærere – på skolerne, som påtager sig et ansvar for at sikre rekruttering til aktiviteten, og som kan agere kontaktperson for de øvrige lærere.

Figur 7.4 Interessenternes oplevelse af, i hvilken grad helhedsplanerne medvirker til at styrke samarbejdet om opsporing af målgruppen. Procent.

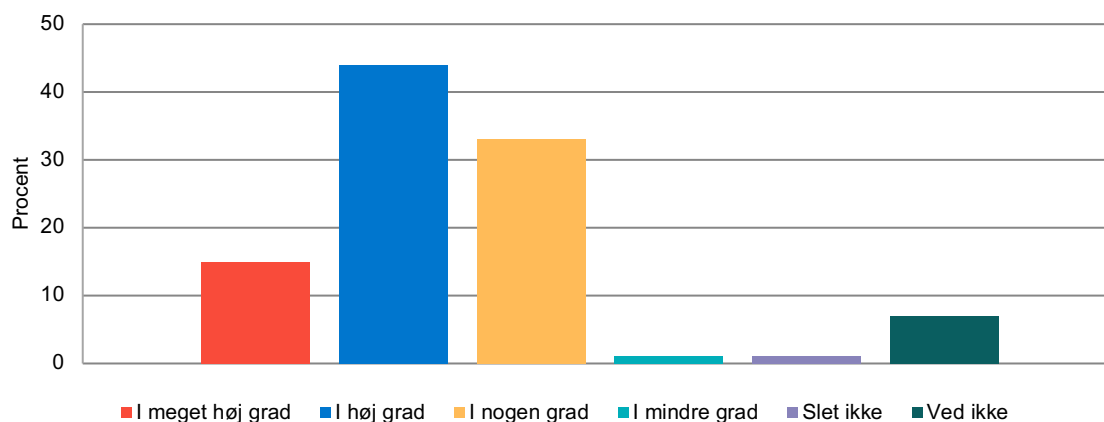

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

På tværs af de gennemførte casestudier ses den uformelle deling af viden om de uddannelsesrettede aktiviteter som en anden og central drivkraft i opsporingen af målgruppen. Hermed forstås, at flere deltagere i målgruppen kommer i kontakt med den boligsociale indsats gennem venner, familie eller eksempelvis en skolelærer eller klubmedarbejder. Opsporingen understøttes således af mund-til-mund overlevering mellem beboerne i helhedsplanen. Casestudier og interessent-survey viser, at når en uddannelsesrettet aktivitet har været i gang over længere tid, er der ofte ikke behov for at reklamere og annoncere yderligere om aktiviteten. Ofte vil de deltagende børn og unge i området bidrage til at sprede rygten i området. Det er i den forbindelse vigtigt, at projektet har et godt ry, og at det bliver positivt set på blandt de unge – for negativ omtale kan udgøre en barriere for opsporingen af målgruppen til aktiviteten.

Figur 7.5 Interessenternes oplevelse af, i hvilken grad helhedsplanerne medvirker til at styrke samarbejdet om fastholdelse af målgruppen i aktiviteter. Procent.

Anm.: N = 101.

Kilde: Interessent-survey.

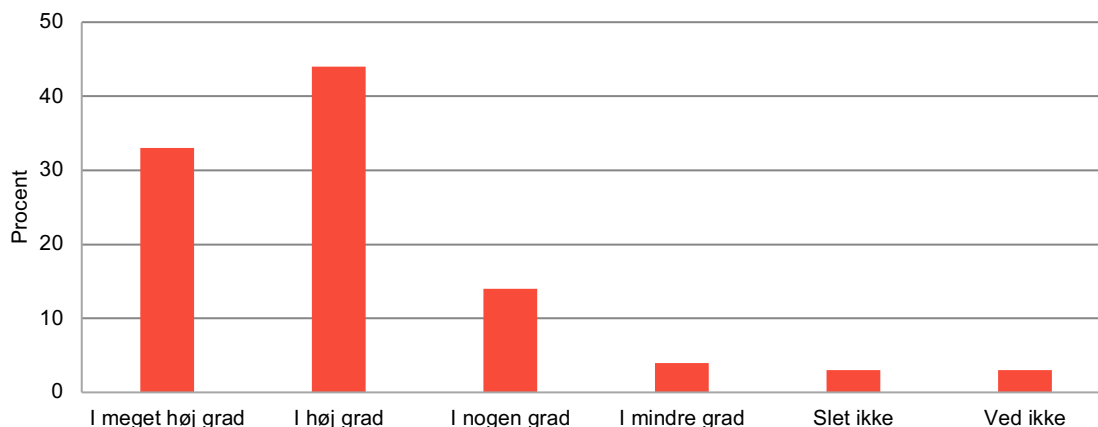
I forbindelse med en styrket oplevelse af opsporing af målgruppen til aktiviteterne, er det også vigtigt, at målgruppen – når den først er rekrutteret – bliver fastholdt i aktiviteten. Interessent-surveyen viser, at 59 pct. af de adspurgte interessenter i høj eller meget høj grad oplever, at samarbejdet om at fastholde målgruppen fra boligområdet i aktiviteter er blevet styrket som led i den boligsociale indsats under 2011-14-midlerne. På tværs af caseområderne opleves det især vigtigt at få inddraget forældrene for at understøtte opsporing og fastholdelse, men dette kræver, ifølge flere boligsociale medarbejdere og projektledere, en særskilt og vedholdende indsats. Overordnet set oplever interessenterne dog, at den boligsociale indsats bidrager til at opspore og fastholde målgruppen i aktiviteterne i kommunalt regi (såvel som de boligsociale parallelle indsatser), hvilket betragtes som en stor gevinst.

7.3 Oplevet virkning forbundet med faglige tilgange og kompetencer i de uddannelsesrettede aktiviteter

På baggrund af en analyse af det gennemførte interessent-survey, interview med projektledere og dybdegående casestudier, fremhæves den oplevede virkning af de boligsociale helhedsplaners uddannelsesrettede aktiviteter i forhold til faglige tilgange og kompetencer. Samtidig tegner vi et billede af de drivkræfter og barrierer, der kan forklare, hvad der kan hindre og forde de oplevede virkninger.

Et centralt fund i interessent-surveyen og casestudierne er, at en stor del af de adspurgte interessenter oplever, at de i samarbejdet med helhedsplanen har fået mulighed for at trække på personer med en anden viden og kompetencer i forhold til målgruppen. Ser vi på kompetenceperspektivet fra helhedsplanernes side, indikerer casestudier og interview med projektledere, at kombinationen af personlige og faglige kompetencer er en vigtig drivkraft for at opnå de ønskede virkninger af de uddannelsesrettede aktiviteter. Dette udfolder vi herunder.

Figur 7.6 Interessenters oplevelse af, i hvilken grad helhedsplanerne giver mulighed for at trække på personer, som har en anden viden og kompetencer i forhold til målgruppen. Procent.

Anm.: N = 103.

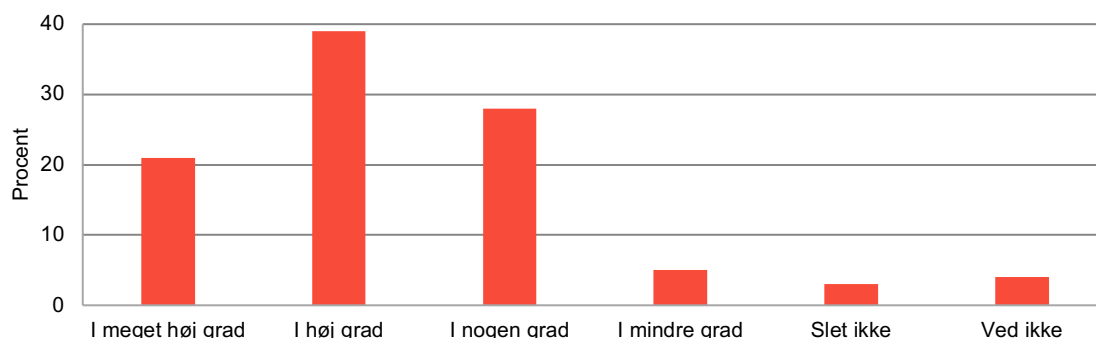
Kilde: Interessent-survey.

Som figur 7.6 viser, er der blandt de adspurgte interessenter en positiv oplevelse af de kompetencer, som helhedsplanerne bidrager med. Således svarer 77 pct., at de i høj eller meget høj grad oplever, at helhedsplanerne giver dem mulighed for at trække på en anden viden og kompetencer i forhold til målgruppen, end de selv har. I sammenhæng hermed fortæller flere samarbejdspartnere i casestudierne, at de i samarbejdet med helhedsplanen får viden om, hvem de kan kontakte om konkrete problemstillinger. På den måde bidrager samarbejdet med helhedsplanen positivt til at opbygge et fagligt netværk. Især er det interessenter med under 3 års erfaring med boligsocialt arbejde, der oplever at kunne trække på personer med en anden viden og kompetencer i forhold til målgruppen. Dette er sammenlignet med interessenter, som har over 3 års erfaring. Forskellen mellem de to grupper indikerer, at mindre erfarne samarbejdspartnere ikke har opbygget samme netværk i området.

7.3.1 Forskellige greb skaber en bedre kontakt til målgruppen

Et centralt fund i analysen af interessent-surveyen er, at den boligsociale indsats har medvirket til, at helhedsplanernes interessenter har fået bedre kontakt til målgruppen. Dette afspejles i figur 7.7. En større andel af de adspurgte interessenter (60 pct.) oplever i høj eller i meget høj grad, at de har fået bedre kontakt til målgruppen i området. Analysen af casestudier og interview med projektledere viser, at den bedre kontakt til målgruppen blandt andet er opnået ved, at interessenterne har været involveret i konkrete uddannelsesrettede aktiviteter i boligområdet. Denne inddragelse bringer interessenterne tættere på målgruppen og hjælper til at opbygge solide relationer. Herved bygger det boligsociale arbejde bro til målgruppen for de involverede interessenter.

Figur 7.7 Interessenters oplevelse af, i hvilken grad helhedsplanerne medvirker til at skabe bedre kontakt til målgruppen. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

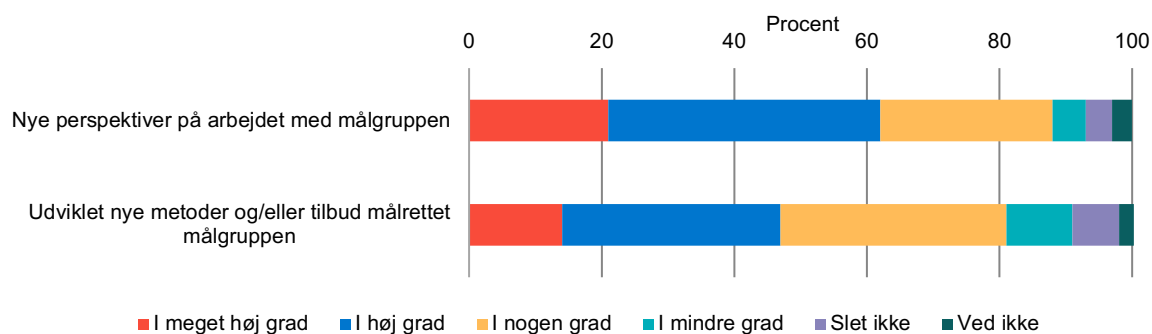
I forhold til den stærkere kontakt til målgruppen viser analysen af casestudierne, at de boligsociale medarbejdere anvender forskellige greb, som er en drivkraft i forhold til at styrke kontakten til målgruppen. Først har flere boligsociale medarbejdere fokus på at skabe en relation, som er meningsgivende og udbytterig for målgruppen. Det er et vigtigt princip i kontakten, at de unge skal have oplevelsen af at få hjælp til problemstillinger eller at blive udfordret på en positiv måde. Når relationen er nyttig for den unge, oplever flere boligsociale medarbejdere, at de nemmere kan skabe en kontakt.

En anden vigtig drivkraft i kontakten til målgruppen er, ifølge flere boligsociale medarbejdere, at være til rådighed, tilgængelig og handle hurtigt, når den unge har brug for det. Det er således vigtigt, at de involverede børn og unge oplever, at medarbejderne tager relationen seriøst. En boligsocial medarbejder sammenfatter de to drivkræfter på følgende vis:

Det er en professionel rolle, hvor det ikke bare handler om at snakke. Relationen er vigtig, men det skal være en relation, de unge oplever, de kan bruge til noget, og de unge skal fornemme, at de tages alvorligt, og at medarbejderne kan rykke noget for dem.

I tråd hermed indikerer et resultat fra interessent-surveyen, at den boligsociale indsats med sine forskelligartede kompetencer giver flere interessenter nye perspektiver på arbejdet med målgruppen (til dette svarer 62 pct. 'i høj grad' eller 'i meget høj grad'). Dette fremgår af figur 7.8.

Figur 7.8 Interessenters oplevelse af, i hvilken grad helhedsplanerne giver nye perspektiver på arbejdet med målgruppen og medvirker til at udvikle nye metoder eller tilbud. Procent.

Anm.: N = 103.

Kilde: Interessent-survey.

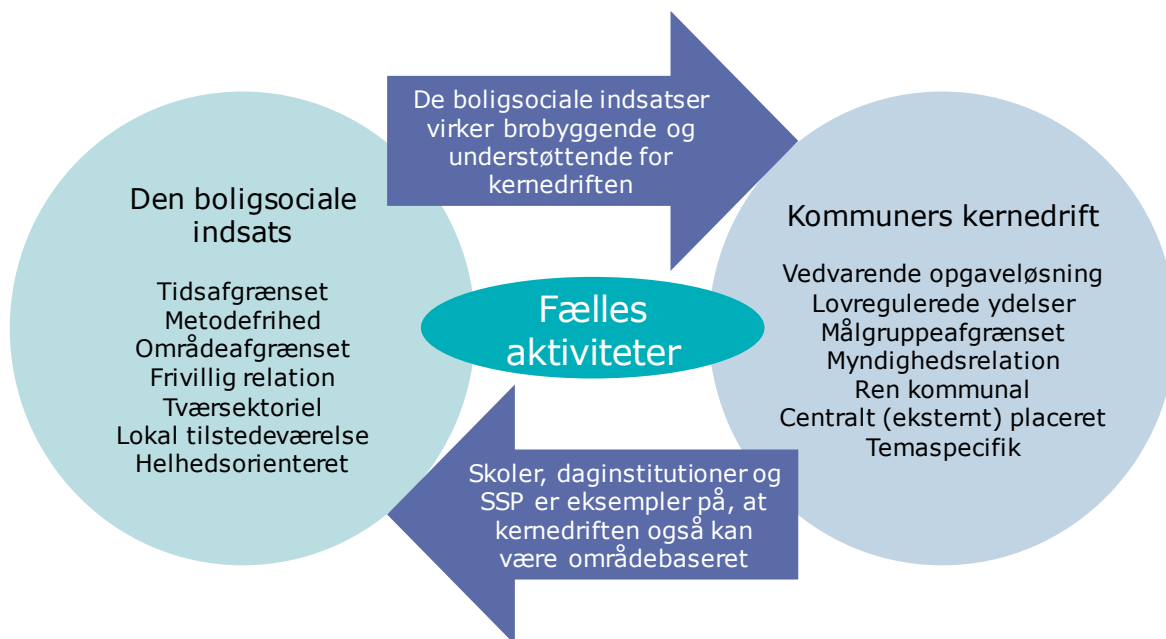
Som figuren viser, kan helhedsplanerne bidrage med nye perspektiver på målgruppen. Omvendt er der i mindre grad en oplevelse af, at samarbejdet fører til nye uddannelsesrettede metoder og tilbud. Interessent-surveyen viser, at 47 pct. af interessenterne i høj eller meget høj grad oplever, at de har udviklet nye metoder eller tilbud til målgruppen. Flere af interessenterne underbygger dette med, at de har taget udgangspunkt i eksisterende eller allerede kendte tilbud, og at samarbejdet med den boligsociale indsats ikke har bidraget til, at de har udviklet nye konkrete tilbud eller metoder til målgruppen. Der kan dog ske en tilpasning af de eksisterende metoder og tilbud til den kontekst, som indsatsen foregår i, samt til den målgruppe, der deltager i aktiviteterne. Helhedsplanerne kan således inspirere til nye perspektiver på arbejdet med målgruppen, mens de i mindre grad medvirker til, at interessenterne udvikler helt nye metoder eller tilbud målrettet målgruppen.

7.4 Samspil mellem boligsociale indsatser og kernerdriften

Den boligsociale fællesnævner blev introduceret med evalueringen af Landsbyggefondens indsatser finansieret af 2006-10-midlerne som et begreb til at illustrere de forskellige vilkår og tilgange i henholdsvis de boligsociale indsatser og den kommunale kernerdrift (Nielsen, Mølgaard & Dybdahl, 2012). På det tidspunkt var pointen at synliggøre, at der er forskellige roller og logikker på spil, afhængig af om de boligsociale problemer løses i boligorganisationen eller i kommunen. Det boligsociale arbejde var i nogle tilfælde udfordret af at skulle navigere mellem forskellige mål, tilgange og rammer i forhold til at igangsætte aktiviteter i boligområder i samarbejde med andre aktører; særlig kommunen som den væsentligste samarbejdspartner.

Denne evaluering giver nye nuancer til modellen. Ligesom tidligere er der nogle forskellige logikker på spil. Men i stedet for at tale om den boligorganisatoriske tilgang over for den kommunale tilgang giver det nu bedre mening at tale om den boligsociale indsats som en særlig indsatsform sammenlignet med både den kommunale og den boligorganisatoriske kernerdrift. De boligsociale indsatser er i højere grad blevet fælles indsatser, hvor både boligorganisationer og kommuner er involveret og udførende. Samtidig adskiller de boligsociale indsatser sig på forskellige måder fra kernerdriften både i boligorganisationer og kommuner. Figur 7.9 illustrerer forskelle mellem boligsociale indsatser og den kommunale kernerdrift på det sociale område, og hvordan de to tilgange kan spille sammen. Det vil sige, at der er tale om to logikker og arbejdsformer, som ikke nødvendigvis handler om den ansvarlige aktør, men måske i højere grad om forskellige greb og tilgange – og aspekter af aktørernes opgaver. Således kan vi nu se, at det måske i højere grad handler om en kernerdrift versus den boligsociale områdeorienterede og projektafgrænsede tilgang.

Figur 7.9 Samspil mellem boligsocial indsats og kernerdrift.

Anm.: Videreudvikling af den boligsociale fællesnævner.

Kilde: Nielsen, Mølgaard & Dybdahl (2012).

Nogle af de forskelle, som gør sig gældende mellem boligsociale indsatser og den kommunale kernerdrift, er, at de boligsociale indsatser typisk er tidsafgrænsede, der er en høj grad af metodefrihed, målgruppen er geografisk afgrænset, og deltagelse og relation mellem medarbejder og beboer er frivillig. Derudover gennemføres indsatserne i højere og højere grad i tværasektorielle samarbejder, hvor der arbejdes helhedsorienteret med problematikker i området. Endelig er den lokale tilstedeværelse i boligområdet et særligt karakteristika ved de boligsociale indsatser.

Det er gennemgående for hovedparten af caseindsatserne, at både medarbejdere og samarbejdspartnere ser det som et særligt boligsocialt bidrag, at de boligsociale medarbejdere er til stede i boligområdet. I den sammenhæng får sekretariaternes beliggenhed, aktivitetshuse eller beboerhuse i området en særlig betydning, idet det (uformelle) samspil mellem beboere og medarbejdere har bedre vilkår, når medarbejderne er fysisk til stede i området, og når der er fysiske rammer, som gør det muligt at have et åbent og nærværende sekretariat. For det andet betyder tilstedeværelsen i området, den frivillige relation og det helhedsorienterede blik på beboerne, at de boligsociale medarbejdere har et andet og til tider dybere kendskab og relation til beboerne. Således har de boligsociale medarbejdere ofte kendskab til, hvordan den enkelte beboer indgår i grupperinger i området, hvilke dynamikker der er på spil, og de kender forældrene og familierne. Det er en vurdering, som kommer til udtryk både hos boligsociale medarbejdere og hos deres kommunale samarbejdspartnere.

Det er dermed også nogle af disse særlige karakteristika og forskelle mellem de boligsociale indsatser og blandt andet den kommunale kernerdrift, som betyder, at de boligsociale indsatser kan virke brobyggende mellem beboere og den kommunale kernerdrift. På skoleområdet handler det fx om, at de boligsociale medarbejdere kan hjælpe med at skabe kontakt og forståelse mellem skoleelever, forældre og lærere. De boligsociale indsatser har ligeledes mulighed for at virke understøttende i forhold til den kommunale kernerdrift. På skoleområdet handler det fx om, at de boligsociale indsatser kan styrke børn og unges motivation for læring og skolegang ved at øge den generelle trivsel hos

børnene og ved at udvikle deres personlige, sociale og faglige kompetencer samt mestringskompetencer. Endelig kan der etableres fælles aktiviteter, som både har sit udspring i kernerdriften og i den boligsociale indsats. På skoleområdet kan det fx være fælles læringsforløb.

Ud over disse aspekter, som nuancerer og uddyber forskelle og samspil mellem de to tilgange, ser vi samtidig i nogle indsatser og inden for nogle indsatsområder tendenser til, at forskelle mellem de boligsociale indsatser og den kommunale kerneopgave bliver udvisket. Det er der flere årsager til.

For det første ser vi som nævnt flere bydækkende boligsociale indsatser. I disse indsatser kan der være tendenser til, at den enkelte medarbejder fokuserer på temaspecifikke udfordringer eller aldersafgrænsede målgrupper på tværs af boligområder, og på den måde nærmer den boligsociale tilgang sig den kommunale kerneopgaveløsning i nogle indsatser.

For det andet er der nu i højere grad end tidligere implementeret aktiviteter, som har et fast definerede forløb, en fast defineret målgruppe og en relativt fast defineret metode. Disse aktiviteter kan også nærme sig den kommunale arbejdsform. Det er særlig relevant for en række af de aktivitetstyper, som indgår i denne evaluering.

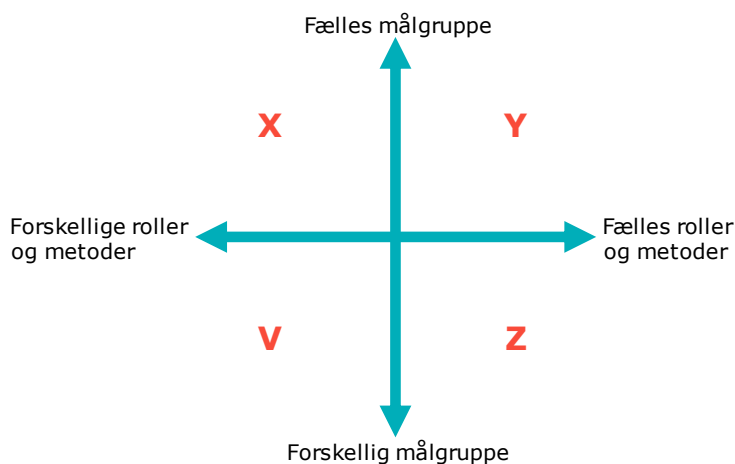
For det tredje er der med denne inddeling i mange indsatser etableret et tættere samarbejde med kommunale aktører. Samarbejdsform og organisering kan her variere, og i nogle indsatser betyder det tættere samarbejde, at de boligorganisatoriske ansatte og de kommunale medarbejdere i stigende grad arbejder på samme måder og indtager lignende roller. Det er særligt i projektsekretariater, hvor der er et såkaldt tværorganisatorisk projektteam, hvor kommunale og projektansatte boligsociale medarbejdere indgår i et fælles projektteam. Omvendt er der i andre samarbejder mellem boligsociale og kommunale medarbejdere fokus på forskelle i tilgange. Her opfattes forskellene ofte som fordele både hos de boligsociale medarbejdere og hos de kommunale samarbejdspartnere. Det kan fx være i forbindelse med rekruttering, viden om målgruppen, relationer til målgruppen, metodeudvikling, det understøttende og forebyggende arbejde. Det kan også være, når en beboers udfordringer ikke matcher de tilbud, som de kommunale aktører har på hylden, hvor de boligsociale indsatser til tider kan tilbyde nogle mere skræddersyede og håndholdte forløb.

For det fjerde er der også en del af den kommunale kernerdrift, der er tæt relateret til den boligsociale indsats, og hvor nogle af de karakteristika, som vi ser i de boligsociale indsatser, også er gældende i den kommunale kernerdrift. Inden for skolegang og uddannelse ser vi således, at en række af kerneopgaverne løses lokalt i området på lokale skoler og daginstitutioner. Ligeledes ser vi, at blandt andre de opsøgende SSP-konsulenter i høj grad arbejder områdebaseret og helhedsorienteret med børn og unge i boligområderne.

Hvorvidt og i hvor høj grad forskelle i de to tilgange kan identificeres, afhænger således af indsatsens og projektsekretariatets lokale organisering. Graden af forskelle afhænger også af indsatsområde, målgruppe, og hvilke funktioner i den kommunale indsats der refereres til. Her er der til eksempel forskel på, om der samarbejdes med en opsøgende SSP-medarbejder eller en konsulent i jobcentret.

Den boligsociale fællesnævner kan dermed tage forskellig form alt efter organisering, målgruppe og indsatsområde. I praksis ser vi, at fællesnævneren træder stærkest frem, der hvor der er fælles mål. Det kan ske på forskellige måder og i forskellige grader. I nogle tilfælde fastholdes forskellige tilgange og roller, og disse forskelle udnyttes til at skabe synergi i indsatsen. I andre tilfælde opnås synergi og fællesnævner ved, at de kommunale partnere begynder at arbejde mere boligorganisatorisk eller omvendt. I figur 7.10 har vi afbildet de dimensioner, som boligsociale og kommunale tilgange kan organisere sig omkring.

Figur 7.10 Afklaring af rollefordeling, målgruppe og metode.

I indsatser, der skal styrke skolegang og uddannelse i boligområderne, vil det typisk være skoler, klubber og UU-vejledningen, som de boligsociale indsatser samarbejder med. Her er det typisk den samme eller overlappende målgrupper, som parterne arbejder med. Samarbejdet kan her tage forskellig form (X og Y). I nogle tilfælde ser vi, at de boligsociale indsatser udfører skole-understøttende aktiviteter i børnenes fritid. I disse tilfælde drejer samarbejdet sig hovedsageligt om at koordinere aktiviteterne, således at de reelt virker understøttende for skolegangen. I andre tilfælde er der etableret fælles forløb i skolen, hvor de boligsociale indsatser byder ind med praktiske læringsforløb, valgfag eller lignende inden for skoletiden og i regi af skolen. I disse tilfælde er aktiviteterne fælles, men det varierer, hvorvidt lærere og boligsociale medarbejdere indtager forskellige roller og opgaver i aktiviteterne.

Det er en erfaring fra casestudierne, at det kan være vanskeligt at skabe et tæt samarbejde med skolerne om fælles aktiviteter, blandt andet fordi lærerne ikke kan afse tid til at indgå i projektudvikling og planlægning. I de caseområder, der har gode erfaringer med skolesamarbejde, tilbyder den boligsociale indsats en relativt færdig pakke til skolerne, som derfor oplever samarbejdet som en reel aflastning og med tydelig synergi. Eller der er ansat en projektmedarbejder på skolen, som har ressourcer til at indgå i projektudvikling og planlægning.

8 Boligsociale skole- og uddannelsesaktiviteter

I dette kapitel beskriver vi seks udvalgte skole- og uddannelsesaktiviteter i dybden. De udvalgte aktiviteter er: lommepengeprojekt, fritidsjob, mentorforløb, brandkadetforløb, projekt- og eventforløb og kreativ læring.

Analytisk tager vi i beskrivelserne et kvalitativt afsæt i de gennemførte casestudier samt workshops med boligsociale medarbejdere, der arbejder med de udvalgte aktivitetstyper. Det kvalitative fokus giver et helhedsorienteret syn på aktiviteterne i deres kontekst, herunder hvordan aktiviteterne spiller sammen med andre aktiviteter, og hvilken betydning organisering og samarbejde har for aktiviteterens gennemslagskraft.

Beskrivelserne er struktureret efter tre overordnede tematikker:

- **Kendetegn ved aktiviteten.** Her beskriver vi aktivitetens formål, indhold og hvilken målgruppe der typisk deltager i aktiviteten.
- **Gennemslagskraft af aktiviteten.** Her beskriver vi med afsæt i en forandringsteori og kvantitative analyser den gennemslagskraft, som den enkelte aktivitet bidrager med.
- **Implementering af aktiviteten i praksis.** Her beskriver vi væsentlige drivkræfter og barrierer i forhold til implementering af aktiviteten.

Analyse af implementeringen følger især tre af Fixsen's tematikker: organisering, mennesker, ledelse⁹. *Organisering* omhandler aktivitetens tilrettelæggelse, rekruttering samt rollefordeling og samarbejde. Med dimensionen *mennesker* er fokus på både medarbejderne, der skal arbejde med aktiviteten, særligt deres kompetencer, samt de borgere, der skal modtage indsatsen. *Ledelse* handler om det ledelsesmæssige fokus, opbakning og prioritering af aktiviteten.

8.1 Lommepengeprojekt

I dette afsnit beskriver vi lommepengeprojekter. Først beskrives kendetegn ved aktiviteten, dernæst gennemslagskraft og til sidst implementering af aktiviteten.

8.1.1 Kendetegn

Lommepengeprojekter har generelt et formål, der både retter sig mod den enkelte deltager og mod en gruppe af deltagere.

For den enkelte deltager er det langsigtede formål, at vedkommende bryder med negativ social arv, bliver selvforsørgende og aktiv medborger. På kortere sigt er formålet, at deltageren opnår erfaring med arbejdsmarkedet, lærer at forstå spillereglerne på en arbejdsplads og tilegner sig en arbejdskultur. Forventningen er også, at børn og unge får øget deres motivation for at gå i skole. For en samlet gruppe er formålet at styrke relationerne mellem de unge og at skabe en positiv gruppedynamik. Forventningen er, at ved at arbejde både med den enkelte og en samlet gruppe vil der være positive implikationer for resten af boligområdet, således at det sociale liv og fysiske miljø styrkes.

---

⁹ (Durlak & Dupre, 2008; Fixsen m.fl., 2005).

Lommepegeprojekter er typisk rettet mod unge beboere i de udsatte boligområder. Aktiviteten anvendes både til piger og drenge. Aldersgruppen varierer og kan rette sig mod børn ned til 10-årsalderen og op til 17-årsalderen, dog hovedsageligt unge i 13-15-årsalderen.

Karakteristika	Fakta om målgruppen
Hvem er målgruppen?	<p>Alder: Hovedparten af de unge, der deltager i lommepegeprojekterne, er 13-15 år. Således befinder 74 pct. af målgruppen sig i den aldersgruppe.</p> <p>Køn: Der er en lille overvægt af drenge i lommepegeprojekterne, der udgør 59 pct. af deltagerne.</p> <p>Etnicitet: En relativt større del af deltagere har en oprindelse i et ikke-vestligt land. Det drejer sig om 79 pct. af deltagerne. Til sammenligning er der i gennemsnit 61 pct. i boligområdet, der er jævnaldrende, og som har ikke-vestlig oprindelse.</p>
Hvordan er målgruppens familieforhold?	<p>Familiesammensætning: 65 pct. af deltagerne har en familie med to forældre. 62 pct. af deltagerne kommer fra familier med mindst tre hjemmeboende børn. Det gælder for 49 pct. af sammenlignelige unge.</p> <p>Forældre til målgruppen: Deltagerne har forældre med et lavere uddannelsesniveau end jævnaldrende unge i boligområdet. Dertil modtager deltagernes forældre i større omfang overførselsindkomst, end de øvrige i aldersgruppen. 33 pct. af deltagerne har to forældre, som modtager overførselsindkomster, mod 24 pct. af sammenlignelige unge i boligområdet.</p>
Hvordan er målgruppens skoledeltagelse?	<p>Fravær i skolen: Der er ikke forskel på deltagerne i lommepegeprojekter og sammenlignelige unge i boligområdet med hensyn til fravær i folkeskolen året før start på lommepegeprojektet.</p>

Lommepegeprojektet består i, at unge i boligområdet udfører opgaver i regi af den boligsociale indsats for afdelingsbestyrelsen, organisationsbestyrelsen, ejendomsfunktionærerne og for boligsociale medarbejdere i helhedsplanen. I nogle tilfælde ansættes de unge hos samarbejdspartnere i boligområdet. Det kan være i en beboercaf  eller på biblioteket. Konkrete arbejdsopgaver kan være at passe børn, når forældrene deltager i aktiviteter under helhedsplaner, rydde op i fælleshuset, vedligeholdelse af udearealer og distribuering af informationsmateriale. De får ofte ekstra hjælp til at løse opgaverne og m der mere tålmodighed fra arbejdsgiverens side, end de ville m de i et almindeligt fritidsjob. De unge aflønnes enten med l n, eller de opnår point, som kan omsættes til fælles oplevelser eller lignende.

De unge er i nogle tilfælde til jobsamtale, hvor forventninger og behov afklares mellem den unge og den ansvarlige for lommepegeprojektet, og der indgås i mange tilfælde en tidsbegrænset kontrakt eller aftale med den unge. Forældre kan i nogle tilfælde inddrages og deltage i informationsmøder, hvor de orienteres om indholdet og karakteren af lommepegeprojektet. Derudover kan der gennemføres udviklingsamtaler for den unge eller for den unge og forældre, hvor der er en dialog om den unges udvikling i at varetage et lommepegejob.

Unge i alderen 13 til 16 år, som modtager undervisning, må ikke have lønarbejde mere end 2 timer i hverdage og 7-8 timer i dage, hvor der ikke er undervisning. Typisk arbejder lommepegejobberne derfor 2 timer ad gangen 1-2 gange om ugen. Varighed af ansættelse ligger typisk på et halvt til et helt år.

Der er som oftest forskel på indholdet i lommepegeprojekterne afhængigt af deltagergruppens alder. For eksempel er lommepegeprojekter for den yngre del af målgruppen typisk mindre formaliseret, flere deltagere og aflønning kan foregå via point, mens det for den ældre målgruppe er mere formaliseret, og der arbejdes med ansættelsessamtaler, kontrakt og aflønning, ligesom der også er klare aftaler omkring mødetid, opgaver m.m. Jo  ldre målgruppen er, jo mere kan det ligne et fritidsjob. På den baggrund kan man tale om underkategorier eller et kontinuum.

Aktiviteten er typisk forankret i den boligsociale indsats. Der kan være samarbejde med ejendomsfunktionærer og eksterne aktører som fx SSP-konsulenter, gadeplansmedarbejder, skole, afdelingsbestyrelse og klubtilbud i boligområdet. Samarbejdspartnere afhænger af formålene i den konkrete lommepegeaktivitet. Når aktiviteten har et kriminalpræventivt sigte, indgår SSP og gadeplansmedarbejde typisk i den opsøgende rekruttering. Når aktiviteten sigter mod formålet at fastholde unge i et forløb, er det oftere skole og øvrige klubtilbud, der er samarbejdspartnere.

Lommepegeprojekterne kan organiseres i samspil med en række andre aktiviteter i området, herunder blandt andet:

- **Fritidsjob:** Lommepegeprojektet kan for den unge være en forløber til videre forløb i fritidsjob
- **Rollemodel eller mentor:** Lommepegeprojektet kan også bruges til at identificere unge, der har de fornødne kompetencer til at blive anvendt som rollemodel eller mentor
- **Boligsociale klubber og væresteder:** Arbejdsopgaverne i regi af lommepegeprojektet kan fx være i regi af klub- eller værestedsaktiviteter.

8.1.2 Gennemslagskraft

Vi har udarbejdet en forandringsteori på baggrund af workshops med medarbejdere i udvalgte lommepegeprojekter samt casestudier i lommepegeprojekter i seks boligsociale indsatser. Forandringsteorien illustrerer således gennemslagskraften af lommepegeprojekterne, der er sandsynliggjort og udfoldet på baggrund af evalueringen.

Forandringsteorien er udarbejdet på et tidligere stadie i evalueringen og er derefter kvalificeret løbende med blik for de erfaringer, som casestudierne har vist. På den måde er forandringsteorien resultatet af en udviklingsproces, hvor den viste gennemslagskraft løbende er opdateret og nuanceret, som det er blevet mere tydeligt, hvordan indsatsen virker. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, lommepegeprojekter står på. I figur 8.1 fremgår forandringsteorien.

Figur 8.1 Forandringsteori for lommepegeprojekt.

Som forandringsteorien viser, indikerer det kvalitative data, at der især anvendes arbejdsmetoden praksisnær læring i aktiviteten, hvilket medvirker til opnåelse af de kortsigtede virkninger. Arbejdsmetoderne og de virksomme mekanismer forbundet hermed konkretiseres senere i et af de følgende afsnit.

De forventende kortsigtede virkninger er, at deltagerne udvikler deres evner til at samarbejde samt indgå i dialog med og være imødekommende over for andre personer, som deltagerne typisk ellers ikke ville have dialog med. Dette ligger i forlængelse af forskningen, som viser, at på grund af fritidsjob som lommepengeprojekter opnår de unge deltagere mere selvtillid og selvværd, hvilket kan have betydning for deres sociale kompetencer (Leos-Urbel, 2014).

Nogle af de interviewede beboere i målgruppen påpeger selv, at de har stor glæde af det netværk, som lommepengeaktiviteterne har givet dem. Samtidig fortæller flere projektmedarbejdere, at deltagerne opbygger nye positive relationer i samarbejdet med hinanden og udviser en større rummelighed. Dette er i tråd med andre undersøgelser, som viser, at det at have et lommepengeprojekt har en positiv betydning for motivation og adfærd i skolen (Aner & Toft-Jensen, 2012).

Det er også en tendens, at deltageres personlige kompetencer styrkes, herunder især evnen til at mestre sin hverdag og de dertilhørende daglige gøremål samt disciplin og selvregulering. Det bliver forklaret, at børnene og de unge får positive vaner, som også smitter af på andre aktiviteter og gøremål i deres hverdag. Ligeledes bemærker flere boligsociale medarbejdere i casestudierne, at deltagerne får en større tro på sig selv i form af øget selvværd og en styrket selvtillid. Dette hænger sammen med de resultater, som forskningen har vist, at lommepengeprojekter kan føre til (Leos-Urbel, 2014).

Flere medarbejdere fortæller, at børnene og de unge er stolte af deres arbejde, og at de får en anden selvforståelse gennem deres deltagelse i lommepengeprojekterne. En projektleder eksemplificerer:

Det giver rank ryg. Det er vigtigt med alle indsatser, at når man deltager, så får man et bedre selvværd – det at opleve, at jeg kan bidrage med noget, jeg har en værdi, og jeg kan byde ind med noget – også selvom det er skrald.

Ifølge medarbejdere og projektledere kan lommepengeprojekterne også være med til at styrke deltageres faglige kvalifikationer og kompetencer, især forbundet med det at modtage instruktion, planlægge og udføre opgaver samt evne at begå sig på en arbejdsplads. Dette knytter an til forventningen om den langsigtede gennemslagskraft om, at deltagerne får styrket deres beskæftigelsesmuligheder. Sammenhængende viser andre undersøgelser også, at det at have et fritidsjob som et lommepengeprojekt har en positiv betydning på længere sigt for deltagerens beskæftigelsesmuligheder (Aner et al., 2012). Denne forventning bliver styrket af vores effektstudie. Her ser vi, at de unge, som har deltaget i lommepengejob eller en fritidsjobindsats, har tre gange så stor chance for at få et fritidsjob samme år, hvor de deltager i én af de to aktiviteter. Dertil har de chance for at fastholde fritidsjobbet, året efter at de deltog i aktiviteterne.

De boligsociale medarbejdere og samarbejdspartnere fortæller, at børnene og de unge lærer at komme til tiden, ikke at stille for mange uhensigtsmæssige krav samt at kunne tage imod en kollektiv besked. Det betyder ifølge en af de adspurgte projektledere, at børnene/de unge får lettere ved at få et fritidsjob, fordi arbejdsgiverne ved, at de har deltaget i et lommepengeprojekt og derfor evner at møde til tiden og kan varetage de arbejdsopgaver, som bliver stillet dem. Dette er også i tråd med forskningen, som pointerer, at i kraft af unges sommerjob opnår de unge deltagere en bedre selvregulering, som jo medvirker til, at de unge deltagere lærer, hvad det vil sige at have et arbejde (Leos-Urbel, 2014).

Yderligere fremhæver flere medarbejdere, at børnene og de unge udviser en større ansvarlighed, særligt for deres eget boligområde. Her indikerer casestudier umiddelbart, at deltagerne får styrket deres bevidsthed og adfærd i forhold til affaldshåndtering, graffiti og hærværk, og at det får en positiv betydning for vedligeholdelsen af området. En samarbejdsaktør, der er med til at udføre aktiviteten fortæller:

De unge føler ejerskab, ansvar og stolthed både for klubben og boligområdet. Der har aldrig været indbrud i klubben. Og de bliver helt kede af det, hvis der er nogen, der har lavet graffiti.

På samme vis oplever andre, at deltagerne tager det på sig at opdrage på andre beboere i området i forhold til at holde området rent, ligesom de giver gode vaner videre til deres yngre søskende. På den måde tyder casestudierne på, at lommepengeaktiviteten kan være med til at forbedre det fysiske miljø i boligområdet. Samtidig vurderer nogle boligsociale medarbejdere også, at lommepengeaktiviteten kan skabe brud med fordomme og konflikter mellem beboere. Der er her tale om en formodning, hvor lommepengeaktiviteten særligt tænkes at kunne afhjælpe konflikter mellem ældre beboere og de unge, som skyldes de unges adfærd.

Når vi ser på den langsigtede gennemslagskraft, har medarbejdere og projektledere en forventning om, at lommepengeprojekterne kan styrke deltagernes skolegang og uddannelse samt øge deres muligheder for at komme i beskæftigelse og blive selvforsørgende. Det er også forventningen, at man gennem lommepengeprojekterne kan styrke deltagernes aktive medborgerskab. Hvorvidt det primære fokus ligger på henholdsvis skolegang, beskæftigelse eller medborgerskab, kan variere. Medarbejdere og projektledere har dertil en forventning om, at lommepengeprojekterne kan være med til at skabe en øget trivsel og tryghed, blandt andet fordi der skabes større engagement og øget ansvar for området hos flere af de unge. Forventningen om dette resultat er tæt koblet til oplevelsen af, at deltagerne i lommepengeaktiviteter tager mere ansvar for deres eget boligområde, ligesom nogle helhedsplaner blandt andet oplever en nedgang i hærværk.

I caseaktiviteterne spænder målgruppen for lommepengeprojekterne fra 10 til 17 år. Det varierer dog aktiviteterne imellem, hvor fokus lægges. Variationen er relateret til formål og ønskede resultater. Er det hensigten, at de unge skal fra lommepengeaktiviteten og videre i et ordinært fritidsjob, er det en erfaring fra flere projekter, at det kan være en fordel at tage de unge ind i lommepengeprojekt i 13-15-årsalderen. Det skyldes, at det er meget svært at hjælpe de unge videre til ordinært fritidsjob, hvis de ved lommepengeprojektets afslutning ikke er fyldt 15 år. For at undgå et slip, hvor man mister de unge efter lommepengeprojektet, er det erfaringen, at de skal være 13-15 år. En yderligere årsag til, at lommepengeaktiviteten er velegnet til unge under 15 år, er, at det er vanskeligt for denne aldersgruppe at få et ordinært fritidsjob. Er formålet hovedsageligt rettet mod skolegang og social adfærd, er lommepengeaktiviteten relevant for en bredere aldersgruppe.

Det er endvidere erfaringen fra caseaktiviteterne, at lommepengeprojekter er nyttige i forhold til børn og unge, som har forskellige former for udfordringer. Når det er ønsket at styrke deltagernes beskæftigelsesmuligheder, skolegang og trivsel og at forebygge kriminalitet, er det relevant at inddrage børn og unge, som ikke trives i skolen, som mangler selvtillid og gode oplevelser. Det kan også være unge, som mangler sociale kompetencer eller har en uhensigtsmæssig adfærd, og det kan både være unge, som har en forstyrrende adfærd, og unge, som er stille og indadvendte. På trods af, at det er oplevelsen blandt medarbejdere, at lommepengeprojekterne er virksomme over for børn og unge med de ovennævnte udfordringer, så skal der også være et udviklingspotentiale. Medarbejderne skal altså have en forventning om, at den unge via lommepengeaktiviteten kan opnå øgede kompetencer i forhold til et fremtidigt fritidsjob, en forbedret skolegang, øget trivsel og forbedret adfærd.

Endelige er det en gennemgående erfaring fra caseaktiviteterne, at det er positivt at sammensætte gruppen af deltagere i lommepengeprojekterne, så der er en vis blanding i forhold til udfordringer og ressourcer. Dels kan det være positivt, at nogle af de lidt svagere unge har nogle rollemodeller i gruppen, som de kan lære noget af og spejle sig i. Dels kan det være positivt, at de stærkere unge får nye oplevelser og opfattelser af de svagere unge ved at se dem i nye roller og situationer og dermed får nedbrudt fordomme. I flere af aktiviteterne forsøger medarbejderne dermed at lave en blandet sammensætning i gruppen, så der er nogen, der kan trække de andre op. Derfor kan det også være nyttigt at rekruttere deltagere til lommepengeprojekter, som godt selv ville kunne finde og fastholde et ordinært fritidsjob.

8.1.3 Implementering

8.1.3.1 Rekruttering

I caseaktiviteterne er rekruttering af deltagere foregået på forskellige måder. I en del af caseaktiviteterne har medarbejdere i projektets første levetid haft brug for at have særlig opmærksomhed på rekruttering. Derfor er der i nogle aktiviteter blevet annonceret og på andre måder gjort opmærksom på aktiviteten. I hovedparten af de igangværende caseaktiviteter er det erfaringen, at det efter noget tid ikke længere er nødvendigt at annoncere eller lignende for at skabe opmærksomhed omkring aktiviteten. Når lommepengeaktiviteten har været i gang noget tid, spredes rygter blandt de unge i området. I den forbindelse er det vigtigt, at projektet har et godt ry, og at det er positivt værdisat blandt de unge. Her har enkelte caseaktiviteter i perioder kæmpet med dårligt image, blandt andet fordi det blandt de unge ikke blev opfattet som attraktivt at samle skrald på udearealerne.

Ud over annoncering og mund til mund metoden peger flere af medarbejdere og deltagere i caseaktiviteterne på, at rekruttering til lommepengeaktiviteten med fordel kan foregå blandt deltagere i andre aktiviteter i den boligsociale indsats. Her er det erfaringen, at det styrker gennemslagskraften at være bevidst om samspillet mellem aktiviteter i den boligsociale indsats og at anvende dette strategisk i planlægning, gennemførelse og organisering af aktiviteter. Som en medarbejder fortæller:

God interaktion mellem aktiviteterne skaber merværdi. For eksempel har nogle forældre i fædregruppen også børn i lommepengeprojektet. Der er gode rekrutteringsmuligheder i at tænke på tværs.

Der kan dog også være en risiko for, at det er den samme gruppe, der bliver rekrutteret til de forskellige aktiviteter i indsatserne, og at der omvendt kan være en gruppe, som man ikke får engageret. Det er da også en udfordring, som flere af medarbejderne i caseaktiviteterne peger på.

I caseaktiviteterne er der også gode erfaringer med at samarbejde med andre aktører om rekruttering til lommepengeprojekter. Det kan være skoler, klubber og UU-vejledere. Alt efter aldersgruppe og formål med lommepengeaktiviteten kan det være værd at overveje at samarbejde med nogle af disse aktører, der har kendskab til børnene og de unges situation og behov og dermed nemmere kan vurdere, om fx den enkelte unge kunne have gavn af at deltage.

8.1.3.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virksomme mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i aktiviteterne i caseaktiviteterne samt de mekanismer, som aktiveres af metoderne. Arbejdsmetoder er de metoder, som arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæves som medvirkende til, at aktiviteten afføder de ønskede resultater. I afsnittet beskriver vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever som centrale for at kunne arbejde med lommepengeprojekter.

Overordnet set tyder analysen på, at arbejdsmetoderne især virker:

- *Motiverende*, da de unge har succesoplevelser med at arbejde i området
- *Regulerende*, da de unge lærer at agere inden for nogle rammer med konkrete opgaver
- *Opbyggende*, da de unge får kendskab til egne ressourcer og belønnes for deres evner.

Fælles for lommepengeprojekterne er, at medarbejdere gennem aktiviteterne forsøger at *regulere* adfærden blandt de unge og søger at styrke forskellige former for kompetencer, som har betydning for, hvordan de begår sig i samfundet, i skolen og på en fremtidig arbejdsplads. Det gør man på flere måder. Blandt andet ved at anvende det, vi kalder for praksisnær læring.

Når der arbejdes med praksisnær læring, indgår deltagerne i en virkelighedsnær situation, hvor de lærer – i dette tilfælde – hvad det vil sige at gå på arbejde, og hvordan de opfører sig på en arbejdsplads. Derudover får de unge også gennem denne praksisnære læring sociale og samarbejdsrelaterede kompetencer, ligesom det er hensigten at synliggøre for de unge, at de har nogle ressourcer, som kan komme i spil og anvendes i boligområdet, i fællesskabet eller på en arbejdsplads. Det varierer, i hvor høj grad lommepengeprojekterne bygger på den praksisnære læring. Det tyder på, at forskelle i den praksisnære læring er knyttet til deltagerens alder, hvilket blandt andet ses, ved at den yngre del af målgruppen ikke har ligeså faste rammer, knap så firkantet tone og ikke monetære belønninger. Omvendt får lommepengeprojekterne i højere grad karakter af en virkelig arbejdsplads, jo ældre deltagerne er, hvilket blandt andet kan skyldes, at de unge selv kommer tættere på et 'rigtigt' job.

Casestudierne tyder på, at metodebevidsthed og den pædagogiske tilgang i lommepengeprojekterne er forbundet til, hvorvidt den koordinerende medarbejder har en pædagogisk eller socialfaglig baggrund. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at en pædagogisk og/eller socialfaglig baggrund i højere grad kan sikre metodisk bevidsthed og i højere grad sætte rammer og formidle formål og tilgang videre til de udførende medarbejdere.

Blandt de udførende medarbejdere varierer det, hvilke kompetencer der er centrale, alt efter om det er den yngre eller den ældre målgruppe, der arbejdes med, og alt efter graden af anvendelse af arbejdsmetoden praksisnær læring. I arbejdet med den yngre del af målgruppen tyder casestudierne på, at de pædagogiske, relationelle og understøttende kompetencer er mest centrale, mens arbejdet med den ældre del i højere grad trækker på kompetencer, som er relateret til den konkrete opgave, der skal løses i aktiviteten. Her bliver det vigtigt, at den udførende medarbejder har kompetencer til at løse den konkrete opgave, kan lære fra sig og kender jargonen på det specifikke arbejdsfelt. Det tyder dog på, at netop kombinationen af både pædagogisk faglighed såvel som evner knyttet til den konkrete opgaveløsning er at foretrække.

Medarbejderne i caseaktiviteterne oplever, at det er vigtigt at være tydelig omkring forventningerne til den unge. Det vil sige, at alle parter skal være fortrolige med rammerne omkring aktiviteten, herunder mødetider, hvorvidt man melder afbud, hvornår man holder pause osv.

I lommepengeprojekterne er det et helt gennemgående princip, at deltagerne modtager belønning for det arbejde, de udfører, og aktiviteten virker dermed *regulerende*. I den knap så formaliserede udgave består belønningen ofte i muligheden for at samle point, som kan anvendes i fællesskab til fælles oplevelser eller indkøb til eksempelvis den klub, som aktiviteten er tilknyttet. I de mere formaliserede udgaver af aktiviteten modtager deltagerne løn for det arbejde, de udfører. Belønningen virker motiverende for både at indgå i aktiviteten, såvel som for at blive fastholdt heri. Det er også gennemgående for deltagere i lommepengeprojekterne, at de trækker belønningen frem som en blandt flere årsager til deres deltagelse. Belønning – og mangel herpå – anvendes også som middel

til læring i aktiviteten. Det er således gennem belønning, at medarbejderne har mulighed for meget synligt at signalere til deltagerne, når de udfører deres job tilfredsstillende. Omvendt får man ikke belønning, hvis man ikke udfører sine opgaver, ikke møder op på arbejde eller ikke udfylder sine timesedler, så kan man reelt risikere ikke at få en belønning.

Et element i lommepegeprojekterne, som flere medarbejdere og deltagere peger på, er en positionering af deltagerne i nye positive roller. Positioneringen af boligområdernes børn og unge i nye roller har både betydning for den enkelte deltagers selvforståelse og for, hvordan omgivelserne (særligt øvrige beboere) opfatter deltagerne. Ved at lade de unge opleve, at de kan løse opgaver, bidrage til boligområdet og måske ligefrem varetage et fritidsjob, virker aktiviteten opbyggende, og det er medarbejdernes vurdering, at deltagerne oplever nye sider af sig selv, og at deres selvtillid øges. Denne positionering i nye roller kan derfor også styrke deltagernes syn og tro på sig selv i andre sammenhænge, fx i skolen. Dette bekræftes i enkelte tilfælde af lærere i skolen.

Ud over den positive positionering i boligområdet tegnes der også et billede af, at de unge får oplevelser med at indgå i nye roller i sociale fællesskaber. Medarbejderne arbejder også med netop at styrke en positiv kultur og omgangsform i gruppen af deltagere. Her har man gode erfaringer med at bruge lommepegeaktiviteten til at regulere eller påvirke de gruppedynamikker, der kan være på spil blandt deltagere – og som kan være et udtryk for nogle dynamikker eller en kultur blandt børn og unge i hele boligområdet.

8.1.3.3 Organisering, roller og samarbejde

I dette afsnit beskriver vi de forhold ved organisering, roller, ledelse og samarbejde, der kan virke som drivkræfter eller barrierer for fremdriften og resultaterne af lommepegeprojekterne.

I lommepegeprojekterne kan vi genfinde en rollefordeling, som i store træk går på tværs af caseaktiviteterne. Således er der typisk to centrale roller, nemlig for det første en boligsocial medarbejder, som koordinerer aktiviteten, som sætter rammerne, og som har fokus på mål og succeskriterier for aktiviteten. For det andet er der den medarbejder, som står for den konkrete udførelse af aktiviteten, som strukturerer opgaver og opgaveløsning i lommepegeprojekterne, og som guider de unge i arbejdet. Det er denne medarbejder, som ofte har en anden faglighed og andre opgaver ud over det boligsociale arbejde, fx ejendomsfunktionær. I den mindre formaliserede form for lommepegeaktivitet kan det også være et pædagogisk personale i en klub, som har den rolle. Den konkrete rollefordeling varierer caseaktiviteter imellem. Ud over disse to centrale roller er der projektlederen i helhedsplanen, som typisk har det endelige ansvar for aktiviteten, og som fungerer som sparringspartner for den boligsociale aktivitetskoordinator. Lommepegeprojekterne er særlige i sin organiseringsform og rollefordeling ved, at der er flere led, og ved, at der er flere fagligheder i spil. Erfaringer fra caseaktiviteter viser, at det er forskellige kompetencer, der er relevante i de forskellige roller/opgaver i aktiviteten. Samtidig viser erfaringer i caseaktiviteterne, at det stiller særlige krav til projektleder og koordinerende medarbejder i forhold til at skabe fælles forståelse af aktivitetens formål og metoder på tværs af strategisk, koordinerende og udførende niveau.

Som nævnt medfører lommepegeprojekternes organisering og rollefordeling nogle særlige vilkår for ledelse af aktiviteten – og særligt med hensyn til en fælles forståelse af aktivitetens formål og metoder. Erfaringer fra caseaktiviteterne viser, at det er vigtigt, at den boligsociale aktivitetskoordinator er eksplicit om tankerne bag aktiviteten, herunder formål og arbejdsmetoder. Samtidig er det vigtigt, at de udførende fagfolk får rum til at udnytte de særlige kompetencer, de har – især i forhold til den praksisnære læring. Hvis arbejdssituationen skal virke virkelighedsnær for de unge deltagere,

er det nyttigt, at fagfolk i aktiviteten, fx ejendomsfunktionærer, bibliotekarer eller cafépersonale, arbejder på den måde, som de plejer, og opfører sig, som de plejer også over for de unge – dog med en vis rummelighed.

8.2 Fritidsjob

I dette afsnit beskriver vi fritidsjob. Først beskrives kendetegn ved aktiviteten, dernæst gennemslagskraft og til sidst implementering af aktiviteten.

8.2.1 Kendetegn

Fritidsjobaktiviteterne har hovedsageligt til formål, at de unge bryder med negativ social arv, bliver selvforsørgende og aktive medborgere. På kortere sigt er formålet, at de unge opnår erfaring med arbejdsmarkedet, kommer til at forstå spillereglerne på en arbejdsplads og tilegner sig en arbejdskultur. I forhold til skolegang og uddannelsen er formålet med fritidsjobaktiviteter, at den arbejdskultur, de unge tager til sig i fritidsjobbet, også kan smitte af i skolegangen, som igen kan styrke muligheden for beskæftigelse. Derudover er formålet, at unge i boligområderne generelt løftes uddannelsesmæssigt og beskæftigelsesmæssigt.

Fritidsjobaktiviteter er typisk rettet mod unge beboere i udsatte boligområder. Aktiviteten anvendes både til piger og drenge. Aldersgruppen for målgruppen ligger fra 13-25 år, dog typisk med fokus på de 15-17-årige.

Karakteristika	Fakta om målgruppen
Hvem er målgruppen?	<p>Alder: Hovedparten af de unge, der deltager i fritidsjobindsatsen, er 15-17 år. Således befinder 74 pct. af målgruppen sig i den aldersgruppe.</p> <p>Køn: Der er en lille overvægt af drenge i fritidsjobindsatsen, der udgør 57 pct. af deltagerne.</p> <p>Etnicitet: Af deltagere i fritidsjobindsatsen har en større andel oprindelse i et ikke-vestligt land. Det drejer sig om 90 pct. af deltagerne, mens 72 pct. af sammenlignelige unge i boligområdet har ikke-vestlig oprindelse.</p>
Hvordan er målgruppens familieforhold?	<p>Familieforhold: 56-59 pct. bor sammen med begge forældre, og 64 pct. af deltagerne bor sammen med tre eller flere søskende.</p> <p>Forældre: Uddannelsesniveaulet er lavere blandt forældrene til deltagerne i fritidsjobindsatsen end blandt forældre til de øvrige beboere i aldersgruppen. Deltagerne har en større andel med forældre, der har uoplyst uddannelse, og en mindre andel, der har en forælder med en erhvervsfaglig uddannelse. Desuden har deltagerne en større andel med forældre, der modtager overførselsindkomst, end de jævnaldrende beboere i boligområdet.</p>
Hvordan er målgruppens skoledeltagelse?	Der er ingen forskel på deltagernes fravær i folkeskolen året før start i fritidsjobindsatsen i forhold til de jævnaldrende unge i området.

Et fritidsjob består i en formel ansættelse på en ekstern arbejdsplads, hvor den unge varetager en formaliseret arbejdsfunktion i et afgrænset antal timer. Den boligsociale indsats' rolle består overvejende i opsøgning, vejledning og brobygning til fritidsjobbet samt i nogle tilfælde også støtte til fastholdelse og støtte til arbejdsgiver. For eksempel vejledes de unge i, hvordan de kan søge de enkelte fritidsjob, og de trænes i jobsøgningsprocessens enkelte dele. De unge hjælpes til at udvikle et CV og yderligere dokumenter, som beskriver, hvad de kan. Der kan også være træning i jobsamtaleteknikker. I de boligsociale fritidsjobaktiviteter kan der typisk være dialog – enten med den en-

kelte deltager eller i grupper – hvor deltagerne stifter bekendtskab med arbejdsgivernes forventninger til deltagernes adfærd. I nogle fritidsjobaktiviteter er der indlagt et element, hvor deltagerne træner til at varetage specifikke jobfunktioner. Det kan eksempelvis være børnepasning.

Den boligsociale indsats kan have en opsøgende medarbejder, der etablerer samarbejde med erhvervslivet om fritidsjob. Under ansættelse finder opfølgning til tider sted fra den boligsociale indsats' side, så muligheder og udfordringer kan fanges i opløbet. I nogle tilfælde kan den boligsociale indsats rolle også bestå i brobygning mellem unge i lokalområdet og fritidsjobindsats i regi af anden aktør, fx kommunen.

Det vil sige, at fritidsjobaktiviteterne kan have forskellige elementer, og at det varierer de konkrete aktiviteter imellem, hvilke elementer der indgår i den specifikke aktivitet. Elementerne er kort beskrevet her:

Elementer i fritidsjobaktiviteten

Vejledning i jobsøgning:

- Deltagerne får vejledning i at skrive ansøgning, CV og gå til samtale
- Deltagerne får vejledning i at finde ledige job og/eller opsøge virksomheder og ansøge uopfordret
- Deltagerne får vejledning i forhold til at synliggøre egne ressourcer og identificere realistiske muligheder for fritidsjob
- Kan foregå individuelt eller i grupper.

Forberedelse:

- Dialog omkring deltagernes adfærd og arbejdsgivers forventninger
- Rollespil og øvelser
- Kan foregå individuelt eller i grupper.

Undervisning og træning af specifikke kompetencer:

- Deltagerne får undervisning i specifikke former for opgaveløsning fx børnepasning og cykelreparation
- Deltagerne får træning i specifikke kompetencer
- Foregår typisk i grupper.

Virksomhedsnetværk:

- De boligsociale medarbejdere oparbejder et netværk med virksomheder, som er villige til at tage unge fra boligområdet i fritidsjob.

Støtte og fastholdelse:

- Den boligsociale medarbejder er i dialog med arbejdsgiveren om den unges præstationer og eventuelle udfordringer
- Den boligsociale medarbejder har løbende kontakt til den unge for at sikre fastholdelse, og evt. hjælpe den unge med at møde til tiden eller lignende.

I nogle fritidsjobaktiviteter betaler den boligsociale indsats lønnen for de unge i de første måneders ansættelse. Her er det altså ikke til en start et reelt fritidsjob, men en mulighed for, at deltagerne kan øve sig og lære at passe et fritidsjob. På den måde minder en sådan ansættelse om deltagelse i en lømpepengeaktivitet, dog med ansættelse i en virksomhed.

Aktiviteten er typisk forankret i den boligsociale indsats. Der kan være samarbejde med UU-vejleder, jobcenter, kommunale klubber og SSP. Samarbejdet med disse aktører er typisk centreret om arbejdet med at rekruttere de unge og om at klargøre og brobygge til fritidsjobbet. Derudover kan den boligsociale fritidsjobaktivitet have et samarbejde med en række virksomheder, som aftager de unge

i fritidsjob. Samarbejdet her handler i højere grad om at understøtte den unges læring og fastholdelse i fritidsjobbet.

Fritidsjobaktiviteterne kan organiseres i samspil med en række andre aktiviteter i området, herunder blandt andet:

- Lommepegeprojektet kan for den unge være en forløber til videre forløb i fritidsjob
- Boligsociale klubber og væresteder: Rekruttering og fritidsjobvejledning kan finde sted i klubber og væresteder.

8.2.2 Gennemslagskraft

Vi har udarbejdet en forandringsteori på baggrund af workshops med medarbejdere i udvalgte fritidsjobaktiviteter samt casestudier i fritidsjobaktiviteter i seks boligsociale indsatser. Forandringsteorien illustrerer således resultaterne af fritidsjobaktiviteter, der er sandsynliggjort og udfoldet på baggrund af evalueringen.

Forandringsteorien er udarbejdet på et tidligere stadie i evalueringen og er derefter kvalificeret løbende med blik for de erfaringer, som casestudierne har vist. På den måde er forandringsteorien resultatet af en udviklingsproces, hvor den viste gennemslagskraft løbende er opdateret og nuanceret, som det er blevet mere tydeligt, hvordan indsatsen virker. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, fritidsjobaktiviteter står på. I figur 8.2 fremgår forandringsteorien.

Figur 8.2 Forandringsteori for fritidsjob.

Forventningen til den kortsigtede gennemslagskraft er, at deltagernes faglige kvalifikationer og kompetencer styrkes. Her er det særligt kompetencer til at planlægge og udføre opgaver, herunder at vurdere og eventuelt justere opgaveløsning. Ligeledes peger projektmedarbejdere på, at børnene og de unge lærer, hvad der skal til for at kunne begå sig; at møde til tiden, melde afbud ved sygdom og tage imod beskeder. Dette ligger i tråd med forskningen, som fremhæver, at deltagere i sommerjob og fritidsjobaktiviteter opnår mere selvtillid, selvværd og bedre selvregulering, som kan være med til, at de unge lærer, hvad der skal til for at kunne begå sig på en arbejdsplads (Leos-Urbel, 2014).

Desuden er forventningen, at de unge i nogle tilfælde opnår kompetencer til at udføre specifikke funktioner, fx børnepasning. Flere samarbejdspartnere oplever netop, at de unge opnår færdigheder til at begå sig i et fritidsjob. Mere konkret fremhæver nogle projektledere, at de har deltagere, som efterfølgende er kommet i arbejde. Dette kan blandt andet skyldes, at de unge får anbefalinger med fra deres arbejdsplads, som de kan bruge andetsteds, og nogle får lovning på efterfølgende ansættelse på samme arbejdsplads. Dette hænger stærkt sammen med vores effektstudie. Her ser vi, at de unge, som har deltaget i lommepegejob eller en fritidsjobindsats, har tre gange så stor chance for at få et fritidsjob samme år, hvor de deltager i én af de to aktiviteter. Dertil har de chance for at fastholde fritidsjobbet, året efter at de deltog i aktiviteterne.

Der er også en tendens til, at fritidsjobaktiviteterne på kort sigt har styrket sociale kompetencer i forhold til samarbejde om at løse en opgave og i forhold til at kunne gå i dialog og være imødekommende over for personer, som de ellers ikke ville være i dialog med. Analysen af de kvalitative datakilder viser endvidere, at netværksskabelse er noget, som målgruppen udvikler på baggrund af at deltage i aktiviteterne med hinanden. Flere unge forklarer, at de godt kan lide at være i aktiviteten:

Stemningen er god og noget helt andet end i skolen. De andre er søde, de har humor, og det er hyggeligt. Det betyder meget at være her.

På den måde får de unge styrket deres netværk og sociale kompetencer ved at udvikle nye bekendtskaber gennem deltagelse i aktiviteten. Dette følger øvrige undersøgelser, der fremhæver, at fritidsjob synes at have en positiv betydning for deltagernes motivation og adfærd (Aner & Toft-Jensen, 2012).

Endvidere er oplevelsen blandt medarbejdere, at de unge styrker deres personlige kompetencer, som er relateret til at håndtere og tackle daglige gøremål samt får forståelse for at regulere deres adfærd i forskellige kontekster. Flere ejendomsfunktionærer oplever, at de fleste unge opnår at blive klar til et fritidsjob gennem styrkelse af personlige kompetencer. Dette ligger i forlængelse af forskningen på området, som viser, at fritidsjobaktiviteter har en positiv betydning for selvregulering (Leos-Urbel, 2014). For eksempel fortæller en ejendomsfunktionær om, hvordan en deltager ændrede sin ustabile adfærd og nu er blevet stabil, imødekommende og tillidsfuld, fordi han er blevet tryk og har haft en succesoplevelse gennem aktiviteten. En deltager fortæller, at han først og fremmest havde meldt sig til aktiviteten for at tjene penge, da han havde *"lavet noget lort og skyldte nogle penge"*, men efter at være startet i projektet synes, at arbejdet var givende, da han lærte en masse. Det indikerer samtidig, at de unge får en styrket ejerskabsfølelse hos deltagerne i projektet. En ejendomsfunktionær fortæller, at to unge, efter et par ugers affalds-'snapning' i egen opgang, fik stoppet de andre unges tradition med at smide skrald i opgangen. Ejendomsfunktionærerne fortæller yderligere, at de nuværende unge i projektet også griber ind, når andre i området begår hærværk eller sviner.

På længere sigt forventer medarbejdere og projektledere i caseaktiviteterne, at fritidsjobaktiviteterne kan styrke deltagernes skolegang og uddannelse samt øge deres muligheder for at komme i beskæftigelse og blive selvforsørgende. Det er også forventningen, at man gennem fritidsjobaktiviteterne kan styrke deltagernes aktive medborgerskab, og øge deres evne til at mestre deres hverdag. Medarbejdere og projektledere har også en forventning om, at fritidsjobaktiviteterne kan bidrage til at skabe en positiv ungdomskultur i boligområdet. Typisk ligger det primære fokus dog på at øge deltagernes mulighed for på sigt at komme i beskæftigelse og blive selvforsørgende. En projektleder oplever, at de *"har knækket kurven i forhold til lillebror-generationen"*. Der er således en oplevelse af, at den nuværende målgruppe er aktive i projekter, mens den ældre generation – storebrødrene til den nuværende målgruppe – i højere grad *"står nede i centeret"*.

I caseaktiviteterne spænder målgruppen for fritidsjobaktiviteterne fra 13 til 25 år. Det varierer dog aktiviteterne imellem, hvor fokus lægges. Det er en erfaring fra casestudierne, at det kan være meget vanskeligt at finde et fritidsjob til de unge, som er under 15 år. Derfor kan det være fordelagtigt at lægge fokus på unge i alderen 15 år og opefter. Det er erfaringen fra caseaktiviteterne, at fritidsjobaktiviteterne egner sig til unge, som på den ene side har brug for hjælp til at få et fritidsjob, og som på den anden side har ressourcer og overskud nok til på sigt at kunne varetage et fritidsjob. Her varierer målgruppeafgrænsningen også med, hvilke elementer der er inkluderet i den konkrete aktivitet. Således kan fritidsjobaktiviteter, hvor der er ressourcer til en håndholdt indsats, både i jobsøgningen og i det første fritidsjob inkludere en svagere gruppe af unge, end de fritidsjobaktiviteter, som hovedsageligt indeholder vejledningsaktiviteter. Casestudierne tyder således på, at det er fremmende for aktivitetens virkning at være opmærksom på denne sammenhæng og at få tilpasset målgruppe med aktivitetens indhold.

Alt i alt er det erfaringen, at fritidsjobaktiviteterne kan skabe resultater hos unge, der på den ene side har brug for støtte og en hjælpende hånd, og som på den anden side har et vist niveau af ressourcer, så de relativt let kan hjælpes. For nogle unge i områderne kan det derfor være nyttigt at have dem i lommepengejob, inden de kommer videre i fritidsjob. Gennem lommepengejobbet kan man sikre sig, at de bliver klædt på og klar til at varetage et fritidsjob. Det er erfaringen i caseaktiviteterne, at aktiviteterne ikke kan rumme deltagere, som er i misbrug, eller som er inde i en kriminel løbebane.

I nogle fritidsjobaktiviteter arbejder projektledere og medarbejdere både med den del af målgruppen, som blot har brug for lidt vejledning og støtte til selve jobsøgningen, og den del af målgruppen, som er udfordret af flere problematikker. På tværs af casestudierne tegner sig et billede af en målgruppe, der især har udfordringer i forhold til skolegang og trivsel i skolen, familiemæssige udfordringer, manglende viden om og forståelse af arbejdsmarkedsforhold samt personlige udfordringer, fx i forhold til identitetsforståelse og manglende selvtillid. I henhold til sidstnævnte udfordring kan det netop være en hindring for unge at indgå i fritidsjobaktiviteten, at de ikke har tro på egne evner. Hertil hører sig også, at de unge, ifølge flere af de boligsociale medarbejdere, mangler opbakning i hjemmet fra deres forældre, som typisk mangler overskud til at støtte de unge og/eller har nogle (til tider urealistiske) specifikke forventninger til de unges vej gennem uddannelse og arbejdsmarked. Forventninger, som det kan være svært for de unge at leve op til. Endelig kan de familiemæssige udfordringer ligge i forældrenes manglende kendskab til arbejdsmarkedet og dermed et fravær af hjemlige rollemodeller og hjælp i forhold til uddannelse og fritidsjob. Det betyder, at en del af de unge i målgruppen mangler en arbejdskultur hjemmefra. Som en medarbejder siger:

Der er nogle særlige problematikker i forhold til den måde, de forstår sig selv på – at de føler sig lidt på kant og ikke helt som de andre (...). Generelt mangler de nogle voksne, der kan hjælpe dem med at formulere sig og se, hvad de kan og er gode til.

Enkelte medarbejdere i casestudierne peger også på nogle udfordringer, som er specifikke i forhold til en del af de unge med anden etnisk baggrund. Her oplever de en tendens til, at de unge mangler forståelse for deres eget ansvar i forhold til at finde et fritidsjob. At de blandt andet selv skal tage initiativ. Det er etniske minoritetsunge, som oplever eller forventer, at de ikke har de samme muligheder på arbejdsmarkedet som etnisk danske unge.

8.2.3 Implementering

8.2.3.1 Rekruttering

I caseaktiviteterne er der gode erfaringer med at lade rekrutteringen foregå gennem andre aktiviteter, såsom lomme pengeprojekter, klubber og væresteder og Mind Your Own Business, samt via andre aktører såsom skole, kommunal klub og UU-vejlederen. Derfor er det erfaringen, at rekrutteringen kræver, at der bruges tid på samarbejde og netværksdannelse.

Medarbejdere og projektledere i flere caseaktiviteter oplever også, at det er en fordel for rekrutteringen, hvis medarbejderen er aktiv i andre aktiviteter og kendt i boligområdet og dermed har en relation til de unge. Det kan tage tid at skabe en relation til de unge, men det er oplevelsen i flere caseaktiviteter, at en tillidsfuld relation er afgørende for, om de unge vil søge hjælp og indgå i dialog med medarbejderen, og dermed for rekrutteringen.

Endelig er det en erfaring både fra boligsociale medarbejdere og fra virksomheder, at det er vigtigt i rekrutteringen at være opmærksom på de unges motivation. En arbejdsgiver fortæller:

De skal ville det. Det skal ikke være den boligsociale medarbejder, der har tvunget dem herover. Der skal være noget motivation og lyst. Ellers dør det. Og vi får svært ved at præge dem.

8.2.3.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virksomme mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i caseaktiviteterne samt de mekanismer, som aktiveres af metoderne. Arbejdsmetoder er de metoder, som arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæves som medvirkende til, at aktiviteten afføder de ønskede resultater. I afsnittet beskriver vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever som centrale for at kunne arbejde med fritidsjobaktiviteter.

Overordnet set tyder analysen på, at arbejdsmetoderne især virker:

- *Socialiserende*, når der arbejdes med den individuelle brobygning
- *Regulerende*, når den unge indgår i den praksisnære læring
- *Opkvalificerende*, når den unge får et (realistisk) billede af egne ressourcer og evner.

Mekanismerne aktiveres ved at anvende forskellige arbejdsmetoder i de enkelte delelementer. I delelementerne vejledning og forberedelse er det særligt arbejdsmetoden individuel brobygning og til tider også den gruppebaserede læring, der er i anvendelse. I delelementerne undervisning og træning i specifikke kompetencer samt understøttelse og fastholdelse er det i højere grad den praksisnære læring, kombineret med gruppebaseret læring og/eller individuel brobygning.

Som del af fritidsjobaktiviteten arbejdes blandt andet med arbejdsmetoden individuel brobygning. Arbejdsmetoden handler om, at de boligsociale medarbejdere opbygger en relation til den unge, og det er med udgangspunkt i relationen, at medarbejderen vejleder og støtter den unge i at træffe og gennemføre valg. Et gennemgående træk ved arbejdsmetoden er, at medarbejderen optræder coachende og vejledende, og at der tages udgangspunkt i den enkelte unges situation, ønsker og behov. Arbejdsmetoden har fokus på at brobygge den unge til andre aktører og til forskellige aspekter af samfundet. I dette tilfælde er det særligt brobygning til et fritidsjob, der er i fokus, men det kan også handle om at brobygge til uddannelse, til nye netværk eller bredt til samfundet uden for boligområdet.

Det varierer, hvor tæt relationen er, og hvor intensiv og håndholdt vejledningen er. Denne variation er til dels baseret på den tid, medarbejderen har til den enkelte, men hovedsageligt handler variationen om målgruppens behov. Det betyder, at arbejdsmetoden er noget mere ressourcekrævende, når målgruppen har mange udfordringer og massivt behov for støtte til både at finde og fastholde fritidsjobbet, end når målgruppen blot har behov for lidt hjælp til at skrive en ansøgning og opdatere CV'et. Det er derfor vigtigt i implementeringen af fritidsjobaktiviteten, at man er opmærksom på, hvilke udfordringer målgruppen står med, og hvorvidt det er den mere eller mindre udfordrede del af målgruppen, som man vil rette aktiviteten mod.

Når arbejdsmetoden individuel brobygning er i spil i fritidsjobaktiviteterne, er der nogle særlige fællestrekk i de tilgange, som arbejdsmetoden bygger på. Medarbejdere i en del af caseaktiviteterne pointerer, at det er vigtigt for virkningen af aktiviteten, at den unge oplever, at den relation, han eller hun oparbejder til medarbejderen, er en relation, som "kan bruges til noget". Det vil sige, at det ikke er relationen i sig selv, der er fundamentet for forandring, men en relation, hvor den unge oplever at få hjælp eller at blive udfordret på en positiv måde. Flere medarbejdere erfarer således, at hvis relationen skal kunne forandre noget hos den unge, så skal den unge på den ene side opleve relationen som givtig for overhovedet at have motivation for at opsøge medarbejderen. På den anden side skal medarbejderen hele tiden have opmærksomhed omkring formålet med forandringen og dermed anvende relationen til at stille spørgsmål, få den unge til at reflektere og støtte den unge i handling, hvis relationen skal kunne forandre. Her er det blandt andet en erfaring, at det er vigtigt at være til rådighed, være tilgængelig og handle hurtigt, når den unge har brug for det. Det er også en erfaring, at det skaber gode resultater, at medarbejderen rent faktisk kan hjælpe den unge til at få et fritidsjob. En medarbejder fortæller:

Det er en professionel rolle, hvor det ikke bare handler om at snakke. Relationen er vigtig, men det skal være en relation, de unge oplever, de kan bruge til noget, og de unge skal fornemme, at de tages alvorligt, og at medarbejderne kan rykke noget for dem.

Et andet fællestrekk i medarbejderes erfaringer med den individuelle brobygning er, at der i vejledningen er behov for at arbejde med de unges forventninger til, hvilke muligheder, de har både i forhold til fritidsjob og på længere sigt i forhold til beskæftigelse. Således er det erfaringen, at det er vigtigt for resultaterne, at medarbejderen tager sig tid til at skabe forståelse hos den unge om krav og muligheder. Det kan både dreje sig om unge, der har urealistisk høje forventninger til fritidsjobbet, og omvendt unge, som forventer, at de ikke kan blive ansat i et fritidsjob. En medarbejder fortæller fx:

Jeg har oplevet, at en ung dreng sagde nej til et job i Kvickly, fordi som han sagde 'Det er ikke relevant for mig, når nu jeg skal være pilot'. Vi skal gøre op med de traditionelle forestillinger om, at man kun kan blive advokat, læge eller ingeniør. Vi skal få dem til at reflektere over: Hvad kan jeg godt lide at lave?

Et andet aspekt i vejledningen, som medarbejdere i flere caseaktiviteter omtaler, er, at deres rolle ikke er at løse problemer for de unge. Tværtimod er det deres oplevelse, at hvis der skal skabes varig gennemslagskraft, hvor de unge tilegner sig varige kompetencer – personlige, arbejdsmarkedsrettede og i forhold til livsmestring – er det afgørende, at den unge lærer selv at tage ansvar og initiativ.

Det er en oplevelse blandt flere medarbejdere, at det kan være en svær balancegang at give den unge tilstrækkelig med støtte uden at overtage processen. Samtidig oplever flere som nævnt, at det netop er denne balance, som er helt central for, at der kan skabes varige resultater hos den unge – herunder at den unge får styrket sin selvtillid, får nogle succesoplevelser og får mod på og erfaring med selv at træffe beslutninger og tage initiativ. En medarbejder fortæller:

Vi skal lære dem, at vi er der for dem. Men det handler ikke om, at de skal have det foræret. De skal opleve at få opbygget selvtilliden til at opnå noget selv.

Så længe den unge ikke tager ejerskab til den plan eller de mål, som han definerer sammen med medarbejderen, er det erfaringen, at de unge ofte falder fra og mister motivationen. En medarbejder fortæller:

Forandringen ligger hos den unge selv. Det skal være den unges løsning og ikke medarbejderens. Den unge skal kunne se en mening i det.

Når arbejdsmetoden praksisnær læring anvendes i fritidsjobaktiviteterne, er det hovedsageligt i selve fritidsjobbet. Her er det erfaringen, at de unge, som ikke umiddelbart kan varetage et ordinært fritidsjob, kan få meget ud af at indgå i et fritidsjoblignende arrangement. Her varetager deltagerne opgaver på lige fod med andre unge i fritidsjob i en virksomhed. Samtidig er der ekstra oplæring, elastik og rummelighed, idet formålet er, at den unge skal lære at begå sig på arbejdsmarkedet. En arbejdsgiver i et supermarked fortæller:

De skal meddele, hvis de er syge osv. Der skal være en stabilitet, for ellers får de ikke penge. Og næste skridt er så at lære dem, at de også skal lave noget, når de er her. Og det skal vi [boligsocial medarbejder og virksomhed] være fælles om at lære dem. Det skal ligne den måde, andre unge mennesker ansættes i fritidsjob.

De unge deltagere i fritidsjobbet får løn for deres arbejde, og der er konsekvenser i form af manglende løn eller afskedigelse, såfremt de ikke møder op. Her tyder det også på, at det er en fordel, hvis der er en god kontakt mellem kontaktpersonen i virksomheden og den boligsociale medarbejder, således at den boligsociale medarbejder kan støtte op og tage samtaler med den unge om den unges adfærd og/eller udfordringer. Det er erfaringen fra medarbejdere i fritidsjobaktiviteterne og i virksomhederne, at de fleste (men ikke alle) unge udvikler sig ved at komme ud i en ny sammenhæng uden for boligområdet og skulle varetage et job, hvor de er i kontakt med mange nye mennesker. En arbejdsgiver fortæller:

De unge bliver mere åbne. Mange er tit meget stille og tilbageholdende i starten. De er ikke vant til at komme ud blandt mange mennesker. De fleste af dem kan vi godt præge. Også med noget humor. De skal kunne mærke, at vi har det rart, og at det ikke er en straf at gå på arbejde.

I fritidsjobaktiviteterne er det forskellige kompetencer, som er relevante (nødvendige) i de forskellige delelementer. De nødvendige kompetencer er relateret til de to overordnede former for arbejdsmetoder. I den individuelle brobygning, som anvendes både i vejledningsdelen, i forberedelsen og i fastholdelsen, peger flere medarbejdere på, at de nødvendige kompetencer både er relateret til et personligt niveau og til et fagligt niveau. Det er erfaringen fra caseaktiviteterne generelt, at det styrker aktiviteten og resultaterne, hvis medarbejderen er god til relationsarbejde, interesserer sig for de unge og har en tro på og blik for de unges ressourcer. Medarbejderen skal også kunne udfordre de unge, skabe respekt og sørge for, at de unge holder aftaler. Det er også en erfaring, at det er nyttigt, hvis medarbejderen har viden om arbejdsmarked, beskæftigelsesområdet, ansøgningsprocesser og forståelse for arbejdsgivere. Endelig tyder det på, at det er afgørende, at medarbejderen har nogle kompetencer i forhold til vejledningsrollen og til at føre samtaler med de unge, som tager udgangspunkt i den unges livsverden, samtidig med at de kan rykke ved den unge.

En del af disse kompetencer er relateret til de pædagogiske og socialfaglige uddannelser. En medarbejder med socialrådgiverbaggrund fortæller fx, at hun bruger sine faglige kompetencer i samtalen

med de unge, hvor hun bruger den aktive anerkendende lytning, er kontant og krævende og samtidig meget rummelig. Det vil sige, hun er bevidst om at stille krav, der matcher den unges niveau. Andre medarbejdere er akademisk uddannet og har dermed ikke den socialfaglige tilgang i bagagen. Her er der nogle, der oplever det nyttigt at få de faglige værktøjer gennem kurser, fx i konfliktmægling og narrativ coaching.

I den praksisnære læring er det hovedsageligt kompetencer hos arbejdsgivere, der er centrale. Her tyder det på, at det vigtigste er, at virksomhederne bringer deres kompetencer i forhold til at indgå på en arbejdsplads i spil. Det drejer sig dels om at løse de konkrete opgaver i virksomheden og om at kunne formidle en arbejdskulturforståelse til den unge. Derudover peger arbejdsgivere på, at det for nogle af de lidt mindre ressourcestærke unge mennesker er vigtigt, at virksomheden har et rummeligt personale, og at de også forstår at skabe nogle trygge rammer for den unge. Som en arbejdsgiver fortæller:

Vi skal være gode til at tage hånd om dem. Hvis ikke vi tager ordentlig hånd om dem, så rykker de ikke, og så får de heller ikke mere tro på sig selv. Hvis vi fortæller dem, at det er et sikkert sted, og at de bare skal komme til os med spørgsmål, så kan folk rykke sig meget.

8.2.3.3 Organisering

I dette afsnit beskriver vi de forhold ved organisering, roller, ledelse og samarbejde, der kan virke som drivkræfter eller barrierer for fremdriften og gennemslagskraften af et fritidsjobprojekt.

Det er en generel vurdering på tværs af caseaktiviteterne, at det er givtigt, at den boligsociale medarbejder opdyrker et netværk blandt virksomheder og indgår aftaler med virksomheder om rekruttering m.m. Det er dog ikke alle caseaktiviteter, hvor dette sker i praksis. Det skyldes, at det er meget ressource- og tidskrævende. Er der fokus på den praksisnære læring, og er fritidsjobaktiviteten målrettet unge, som ikke umiddelbart kan varetage et fritidsjob, er det dog ret afgørende for aktivitetens resultater, at der er et samarbejde med eventuelle arbejdsgivere.

Fritidsjobaktiviteter anvendes i flere caseaktiviteter sammen med lommepengeprojekter. Her er lommepengeaktiviteten et første trin på trappen mod fritidsjobbet. I lommepengeaktiviteten styrkes de unge deltageres arbejdsmarkedsrettede, personlige og sociale kompetencer. Herefter brobygges deltagerne til fritidsjobaktiviteten, hvor de hjælpes videre til ordinært fritidsjob uden for boligområdet.

I nogle caseaktiviteter er der også spirende erfaringer med at samarbejde med den kommunale klub eller UU-vejleder om fritidsjobvejledningen. Her er det en foreløbig erfaring, at det kan være givtigt, at den boligsociale indsats tager sig af de unge, der har behov for ekstra støtte, mens medarbejdere i klubben hjælper de stærkere unge med jobsøgning. Som en af medarbejderne fortæller:

Vi prøver at styrke en fælles indsats. Måske kan det på sigt betyde, at jeg kan have den mere håndholdte indsats, og klubmedarbejdere tog den anden vejledning. På sigt håber jeg også at kunne arbejde tættere sammen med en kommunal virksomhedskonsulent.

8.3 Mentorforløb

I dette afsnit beskriver vi mentorforløb. Først beskrives kendetegn ved aktiviteten, dernæst gennemslagskraft og til sidst implementering af aktiviteten.

8.3.1 Kendetegn

Mentoraktiviteter har primært til formål at skabe forandringer for mentee. Mentoraktiviteterne anvendes til at støtte op om flere forskellige formål hos målgruppen. Således kan mentoraktiviteterne både have et beskæftigelsesrettet formål, hvor mentor støtter mentee i at komme i fritidsjob eller beskæftigelse. Mentoraktiviteterne kan også have et uddannelsesrettet sigte, hvor mentor støtter mentee i forhold til lektier og opgaver samt valg, optagelse og fastholdelse på ungdoms- eller erhvervsuddannelse eller videregående uddannelse. Mentoraktiviteterne kan endvidere have et kriminalitetsforebyggende sigte, hvor mentor støtter mentee i at komme ud af eller undgå at starte en kriminel løbebane. Mentoraktiviteterne kan derudover have et umiddelbart bredere sigte i forhold til at styrke mentees identitet og hverdagsmestring, ligesom mentoraktiviteterne anvendes til at støtte forældre i forældrerollen eller til at kompensere for manglende forældre hos børn og unge, som understøtter det langsigtede uddannelses- eller beskæftigelsesrettede formål. De specifikke formål i den enkelte mentorrelation afhænger typisk af mentees behov, og der vil typisk være flere formål med relationen.

Mentoraktiviteter anvendes til et bredt udsnit af beboere, både børn, unge og voksne, mænd og kvinder, danskere og beboere med anden etnisk baggrund. I de boligsociale indsatser er den typiske målgruppe dog unge mellem 13 og 25 år.

Karakteristika	Fakta om målgruppen
Hvem er målgruppen?	<p>Alder: Der er tendens til en lille overvægt af deltagere i aldersgruppen 15-17 år. Aldersforskellene på deltagerne i mentorforløb og de jævnaldrende beboere er dog ikke statistisk signifikante.</p> <p>Køn: Der ses store forskelle, hvad angår køn. 84 pct. af deltagerne i mentorforløbene er drenge, mens kun omkring halvdelen af sammenlignelige unge i boligområdet er drenge.</p> <p>Etnicitet: Af deltagere i mentorforløb ses en klar overvægt af børn og unge med ikke-vestlig oprindelse blandt deltagerne. 77 pct. af deltagerne i mentorforløb har ikke-vestlig oprindelse mod 56 pct. af de jævnaldrende beboere.</p>
Hvordan er målgruppens familieforhold?	<p>Familieforhold: Der er ikke forskelle på familieforholdene for deltagerne i mentorforløb og de øvrige beboere i samme aldersgruppe i boligområdet.</p> <p>Forældre: Deltagerne i mentorforløb har typisk forældre med et lavere uddannelsesniveau end de jævnaldrende unge. Flere forældre til deltagerne i mentorforløb har dog ikke oplyst uddannelsesniveau. 92 pct. af deltagerne i mentorforløb har mindst en forælder, som har modtaget overførselsindkomst, mens det samme er tilfældet for 71 pct. af sammenlignelige unge. Ligeledes modtager 41 pct. af forældrene førtidspension mod 25 pct. af forældrene til beboere i samme aldersgruppe.</p>
Hvordan er målgruppens skoledeltagelse?	Der er en tendens til, at deltagerne er overrepræsenteret blandt elever med en fraværsprocent på mellem 5 og 10 pct. Der er dog ikke signifikante forskelle i fraværet på deltagere i mentorforløbene og de jævnaldrende.

Aktivitetstypen mentor består i udvælgelse og i nogle tilfælde uddannelse af mentorer med henblik på håndholdte 1:1 forløb af børn, unge og voksne. Udvælgelse af mentorer sker ud fra relevante kriterier, og der kan etableres et decideret mentorkorps. For eksempel kan mentorer vælges blandt ressourcestærke frivillige ildsjæle, beboere med positive erfaringer bag sig, foreninger, erhvervsliv eller lignende alt afhængig af indsatsens sigte (uddannelse, job, kriminalitetsforebyggelse mv). I nogle tilfælde trænes mentorerne gennem en kort mentoruddannelse og får tilbudt efteruddannelse og løbende individuel sparring.

Der sker en matchning af mentee og mentor fx gennem opstartsmøde, og i nogle tilfælde udarbejdes en samarbejdsaftale og handlingsplan for det enkelte mentorforløb. Mentorforløbet er herefter struktureret omkring regelmæssige møder mellem mentee og mentor og løbende opfølgning på mentees handlingsplan og trivsel.

Mentee indgår i mentorforløbet på frivillig basis, mens der er enkelte eksempler på, at mentor er lønnet. Aftalen for mentorforløbet er typisk tidsafgrænset. Herefter kan mentor og mentee vurdere, om de vil fortsætte relationen på egen hånd.

I nogle indsatser er der bevidst metodisk frihed, hvor mentorerne danner deres egne tilgange og metoder til arbejdet. I andre indsatser, hvor mentorer er ansat og lønnet, er der i nogle tilfælde mere fokus på det metodisk stringente arbejde. Her anvendes diverse redskaber og tilgange inden for coaching og vejledning, så som narrativ coaching og tilværelsespsykologi.

Mentoraktiviteterne består af en række delelementer, og det varierer caseaktiviteterne imellem, hvor stor vægt, de lægger på de enkelte delelementer. Delelementerne er kort ridset op her:

Elementer i mentorforløb

Rekruttering og matchning:

- Rekruttering af mentorer
- Rekruttering af mentees
- Matchning.

Forberedelse af mentorer:

- Informationsmøder
- Mindre kursus.

Opstart af forløb:

- Hjælp til forventningsafstemning og handleplan.

Understøttelse af erfaringsudveksling og faglige input:

- Facilitering af mentor-netværk
- Informationsmøder med fagligt input.

Hvor meget understøttelse, der er fra den boligsociale indsats under forløbet, varierer. I nogle aktiviteter er der en tæt opfølgning med personale møder, undervisning og faglig sparring. I andre aktiviteter består opfølgningen af jævnlige opkald fra medarbejder til mentor og mentee, hvor der spørges ind til forløbet.

Det varierer, om mentorerne er frivillige eller ansat i den boligsociale indsats. Mentoraktiviteter med frivillige mentorer er karakteriseret ved, at relationen til mentee i højere grad bliver personlig, og der i mindre grad er forventninger om særlige kompetencer hos mentoren, og i mindre grad er faglig understøttelse og sparring for mentoren, samt at der er en højere grad af metodefrihed. Mentoraktiviteter, hvor mentoren er lønnet, er i højere grad karakteriseret ved en professionel relation, større forventning om faglige metoder og højere grad af faglig understøttelse eller uddannelse.

Det er typisk den boligsociale indsats, som står for rekruttering af både mentorer og mentee, og som står for matchning, opstartsmøder og eventuel støtte, vejledning og uddannelse af mentorer. Ofte er der et samarbejde med relevante kommunale fagcentre, skole, klub, SSP og UU-vejleder, som også støtter i rekruttering af mentees.

Mentorordning kan organiseres i samspil med øvrige aktivitetstyper i boligområdet fx:

- **Fritidsjob:** Der kan kobles en mentorindsats på fritidsjobvejledningen ved behov

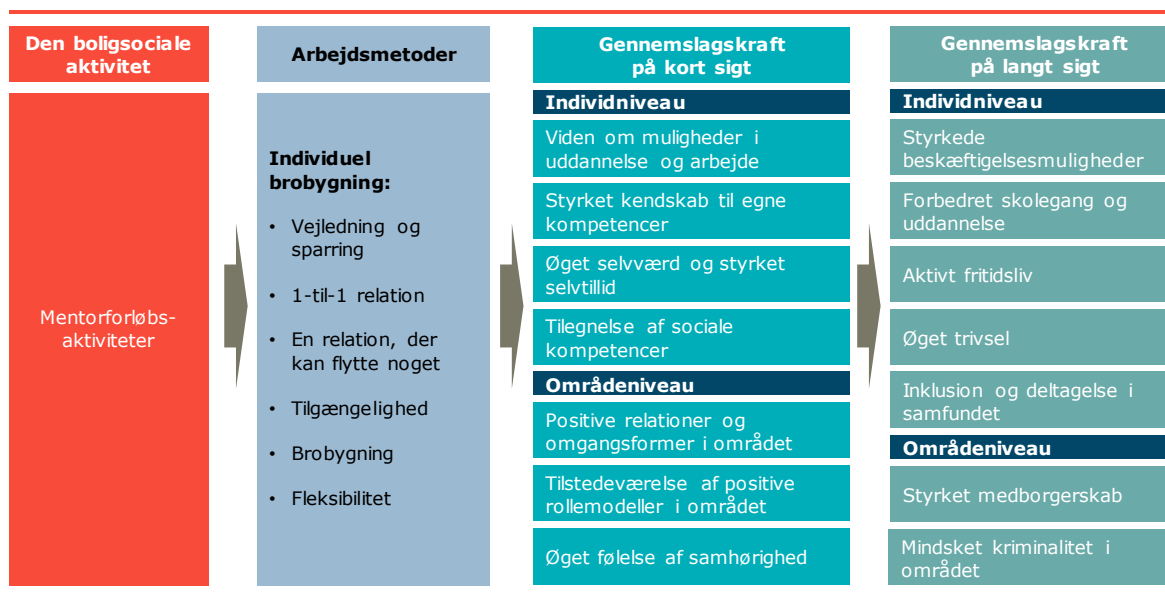
- **Boligsociale klubber og væresteder:** Dels kan rekruttering af mentees foregå i klubber og væresteder. Dels er mentoraktiviteter i enkelte tilfælde tænkt sammen med relationsarbejde, vejledning og det gruppeorienterede pædagogiske arbejde i klubberne.

8.3.2 Gennemslagskraft

Vi har udarbejdet en forandringsteori på baggrund af workshops med medarbejdere i udvalgte mentorforløb samt casestudier i mentorforløb i seks boligsociale indsatser. Forandringsteorien illustrerer således resultaterne af mentorforløb, der er sandsynliggjort og udfoldet på baggrund af evalueringen.

Forandringsteorien er udarbejdet på et tidligere stadie i evalueringen og er derefter kvalificeret løbende med blik for de erfaringer, som casestudierne har vist. På den måde er forandringsteorien resultatet af en udviklingsproces, hvor den viste gennemslagskraft løbende er opdateret og nuanceret, som det er blevet mere tydeligt, hvordan indsatsen virker. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, mentorforløb står på. I figur 8.3 fremgår forandringsteorien.

Figur 8.3 Forandringsteori for mentorforløb.

De interviewede aktører i casestudierne fremhæver, at mentoraktiviteten på kort sigt kan give mentee en øget viden om muligheder for beskæftigelse og uddannelse og samtidig en afklaring af egne kompetencer og motivation. Både mentorer og samarbejdsaktører fortæller, at de ser store forandringer hos målgruppen. Særligt er vurderingen, at mentees efterfølgende går på gymnasiet og samtidig varetager fritidsjob eller har positive fritidsaktiviteter. Dette ligger i tråd med forskningen, som viser, at frivillige mentorindsatser kan have positive effekter i forhold til blandt andet skolegang (Frederiksen, Christensen og Sonne-Frederiksen, 2013).

Ligeledes er vurderingen, at aktiviteten umiddelbart kan styrke mentees personlige kompetencer og trivsel. De unge får styrket deres egen identitet og bevidsthed omkring valg i livet. Derved opnår mentee ofte et større selvværd og øget selvtillid. Dette afspejles både i deres valg af venner, hvor færre opholder sig i gademiljøet, men også i deres udtryk, der er mere positivt. Undersøgelser viser, at unge med en mentor får styrket deres trivsel, selvværd, selvtillid og får øget sandsynligheden for at komme i uddannelse (Avlund 2018).

Medarbejdere og projektledere vurderer ligeledes, at der er et positivt udbytte af mentoraktiviteterne på områdeniveau. Det bliver fremhævet, at mentoraktiviteterne er med til at skabe en positiv ungdomskultur i boligområdet og generelt øge trivsel og tryghed, idet aktiviteten kan skabe flere positive rollemodeller i området. Dette kommer til udtryk ved, at der i mindre grad er negativ gruppedynamik i området, men i stedet er flere velfungerende unge, der kan sige fra over problematisk adfærd og derved vise vejen for andre. I forskningen bliver det ligeledes påpeget, at unge i mentorforløb får styrket deres trivsel og får en øget mulighed for at komme i uddannelse (Avlund, 2018).

På længere sigt forventer medarbejdere og projektledere i caseaktiviteterne, at mentoraktiviteter kan øge deltagernes muligheder for at komme i beskæftigelse og blive selvforsørgende. I den sammenhæng viser casestudierne tendenser til, at børn og unge hjælpes i en positiv retning mod uddannelse og beskæftigelse samt styrkes i at få aktivt medborgerskab og forhindre en kriminel løbebane.

I caseaktiviteterne spænder alderen for målgruppen bredt. Der er både mentorforløb for børn og for voksne over 30 år. Samtidig er det dog generelt for caseaktiviteterne hovedsageligt unge, som har brug for støtte i overgangen fra folkeskole og videre i job eller uddannelser, eller unge i risiko for at starte en kriminel løbebane, som er den primære målgruppe. Det vil sige, at der i praksis arbejdes mest med unge i alderen 15 til 20 år. Her er det en oplevelse på tværs af cases, at denne aldersgruppe netop har brug for støtte, og at den individorienterede relation kan være nyttig i den sammenhæng.

Det er en generel vurdering i caseaktiviteterne, at der er grænser for, hvilke udfordringer mentoraktiviteter kan arbejde med. Således kan det være svært at nå de allermest kriminalitetstruede med en frivillig indsats, ligesom det kan være vanskeligt for mentorer at håndtere svære misbrug eller psykiske problemer. Det er derfor erfaringen, at det er vigtigt at være opmærksom på, om den unges udfordringer kan håndteres i en mentorindsats, eller om der er andre professionelle aktører eller myndigheder, som der skal brobygges til. Samtidig viser erfaringer fra caseaktiviteterne også, at de tunge udfordringer først viser sig i løbet af mentorforløbet. Her er det vigtigt, at mentoren er bevidst om egne begrænsninger og oplever at få støtte fra den boligsociale indsats til at brobygge til andre aktører. I en af caseaktiviteterne har man været nødt til at ændre målgruppen for mentoraktiviteterne, hvor det før var unge, der var i risiko for at komme ud i bandekriminalitet, har man oplevet, at disse unge var for svære at nå, og at det giver bedre mening at arbejde med mentoraktiviteten over for de unge, som er mindre kriminalitetstruede. En mentor fortæller:

Med de ressourcer vi har, hvem kan vi så redde? Dem på kanten af loven, som har potentiale. Ikke de ca. 10, som er dybt kriminelle og har hashmisbrug.

8.3.3 Implementering

8.3.3.1 Rekruttering af deltagere

I og med at de boligsociale medarbejdere gennem alle deres aktiviteter er i kontakt med en lang række beboere, har de gode muligheder for at opfange beboere, som kan have behov for en ekstra støtte gennem en mentor. Derfor foregår rekrutteringen til mentoraktiviteten generelt blandt de boligsociale aktiviteter. Det er en generel erfaring, at rekrutteringen af mentees er et mere ressourcekrævende arbejde end forventet. På tværs af caseområderne fremhæves det, at rekruttering af mentees bedst sker via personer, som i forvejen har en relativt tæt kontakt til de unge. Det kan enten være medarbejdere i andre aktiviteter i den boligsociale indsats, eller det kan være medarbejdere i skoler, UU-vejleder, sagsbehandlere m.m. Rekrutteringen foregår derfor ofte i boligsociale klubber og væresteder og igennem det øvrige arbejde med børn og unge i området. Den løbende kontakt og de åbne døre i den boligsociale indsats, hvor beboerne kan komme forbi til en snak, betyder

også, at medarbejderne har god føling med børn og unge i området og derfor kan få øje på beboere, som kan have nytte af at få tilknyttet en mentor.

I flere caseaktiviteter oplever man, at det kan være vanskeligt for de unge at se meningen med et mentorforløb. En årsag kan være, at de unge i forvejen har haft mange kontaktpersoner gennem livet, og at de derfor ikke oplever behov for endnu én. Ligeledes findes der også mentorer som et kommunalt tilbud, som de unge kunne forveksle den boligsociale indsats med. Desuden oplever flere medarbejdere i mentoraktiviteterne, at det kan være tabubelagt for de unge at have brug for en mentor. Her er det erfaringen, at det kan være nyttigt at kalde det noget andet eller at afdramatisere ved at fortælle om egne erfaringer med mentorer eller lignende. En medarbejder fortæller:

Vi kalder det somme tider for rollemodeller, fordi de unge forbinder mentor med noget negativt. At bruge ordet rollemodel kunne dog også signalere noget negativt for de unge. Derfor bruges også ordet voksenalderen ind imellem.

Det kan også være nyttigt at konkretisere forløbet og mentorens funktion ved at knytte det an til en meget konkret og afgrænset udfordring. De unge kan have svært ved at se, hvad de skal bruge en mentor til, eller hvorfor de skulle have behov for en rollemodel. Medarbejderen uddyber: *Det er vigtigt, at de unge kan se og er enige i behovet, og der er det lettere, hvis det er noget konkret fx lektiehjælp.* Det er således vigtigt at være opmærksom på, hvilke ord der bruges om mentoraktiviteter, og hvilke konnotationer ordene har for målgruppen. I et af caseområderne har man oplevet, at ordet rollemodel betød, at de unge mentees forventede at blive koblet sammen med en mentor, som selv var ung, og som de kunne identificere sig med – og så blev skuffede. Det er således også vigtigt at være tydelige omkring, hvad der ligger i mentor-rollen.

Rekruttering af mentorer

På baggrund af caseaktiviteterne er det vanskeligt at konkludere om gode kanaler til rekruttering af mentorer. Således er der med blandet succes blevet forsøgt rekrutteret gennem flyers, annoncer i aviser, hos den kommunale frivilligkoordinator, informationsmøder og præsentationer på uddannelsessteder, foreninger og netværk. Ofte har den boligsociale medarbejder efterfølgende afholdt samtaler med interesserede mentorer for at afklare, hvad forløbet indebærer, og for at få en større viden om personen til brug ved matchning. Casestudierne tyder dog på, at det er forskellige kanaler, der anvendes alt efter, om det er hensigten, at mentoren skal være en rollemodel, som mentee kan identificere sig med, eller om mentoren i højere grad skal være en voksen person, som skal styrke mentees netværk uden for boligområdet. I aktiviteter, hvor mentoren også tænkes som en rollemodel for den unge, har man rekrutteret blandt unge, som man har kendskab til gennem den boligsociale indsats, og som har opnået en positiv udvikling. I aktiviteter, hvor mentoren er en voksen person, har man i højere grad rekrutteret ved annoncer og informationsaftener, som har tiltrukket personer, der bor uden for boligområdet.

Både medarbejdere, mentorer og mentees lægger stor vægt på, at matchningen af mentor med mentee er helt afgørende for, hvor god relationen bliver, og dermed hvor langt, man kan komme i forløbet. Det er da også på grund af manglende match, at flere af caseaktiviteterne har oplevet nogle af de største udfordringer i mentoraktiviteterne. Omvendt peger mentorer og mentee med gode oplevelser fra forløbet på, at det har været det gode match, som har styrket virkningen. På tværs af caseaktiviteterne peger både medarbejdere, mentorer og mentees på nogle forhold, som kan definere et godt match. Det drejer sig om fælles interesser, god kemi, og at mentoren har mulighed for at hjælpe mentee med de konkrete udfordringer, som forløbet omhandler. Flere medarbejdere har derfor god erfaring med at spørge både mentor og mentee om fritidsinteresser, uddannelse og beskæftigelse, inden der matches. En mentor fortæller.

Det er godt, hvis der er nogle fælles interesser. Og der skal også matches i forhold til behov og mulighed for at hjælpe med de ting, som mentee gerne vil have hjælp til. Det er vigtigt at have nogle fælles interesser. Hvis den unge skal føle sig tryk og have lyst til at spørge. Det kan godt være grænseoverskridende. Derfor kan det være en god ting at kunne løsne op og snakke om andre ting.

Det er også i flere af caseaktiviteterne vurderingen, at relationen skal være frivillig. Det vil sige, at både mentor og mentee skal have mulighed for at sige nej tak ved det første møde, og i nogle tilfælde er der også mulighed for at afbryde forløbet undervejs. Således er det erfaringen, at hvis den unge ikke har lyst til relationen, så kommer det ikke til at virke efter hensigten.

8.3.3.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virksomme mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i caseaktiviteterne, samt de mekanismer, som aktiveres af metoderne. Arbejdsmetoder er de metoder, som arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæves som medvirkende til, at aktiviteten afføder de ønskede resultater. I afsnittet beskriver vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever som centrale for at kunne arbejde med mentoraktiviteter.

Overordnet set tyder analysen på, at arbejdsmetoderne især virker:

- *Relationsopbyggende*, da mentorforholdet blandt andet handler om at opbygge en tillidsfuld relation
- *Inddragende*, da mentee oplever at have indflydelse på forløbet og at blive set og hørt.

I mentoraktiviteterne er det hovedsageligt arbejdsmetoden individuel brobygning, der anvendes. Det vil sige, at mentor opbygger en relation til mentee, som kan anvendes til at skabe nogle resultater og forandringer hos den unge. Der lægges typisk en handleplan for forløbet, eller mentor og mentee taler løbende om, hvilke mål mentee gerne vil arbejde med. Ved opstart af forløbet er den boligsociale medarbejder typisk med til et første møde, og der er i den forbindelse gode erfaringer med, at medarbejderne understøtter en forventningsafstemning hos mentor og mentee og hjælper dem med at lave aftaler om møder, temaer, og hvad de vil lave sammen.

Samtidig er det en erfaring i caseaktiviteterne, at det er afgørende for virkningen af relationen, at handleplanen løbende justeres efter mentees behov. Ofte dukker der nye problemstillinger op, når relationen bliver dybere, og når mentor og mentee har arbejdet med nogle mål i en periode. Derfor er den fleksible og håndholdte tilgang helt central for mentoraktiviteterne. Det betyder også, at det kan være virksomt, at mentoren nogle gange har fokus på nogle langsigtede mål om beskæftigelse og andre gange på hverdagsmestring og hjælp til at komme op om morgenen.

I et af caseområderne er mentoraktiviteten tænkt sammen med en bredere indsats i en større gruppe af udsatte unge fra boligområdet. Således arbejder medarbejder og mentor både på det individuelle og et gruppeorienteret plan. Her oplever de, at det virker særlig godt at supplere disse to tilgange, fordi det giver mulighed for dels at indvirke i en bredere kreds af unge, og dels fordi det giver mentorerne indblik i den kontekst og gruppedynamik, mentees indgår i. Det oplever de giver dem mulighed for at yde en mere kvalificeret støtte til mentees. I det samme område har de desuden haft særlig fokus på, at mentorer skal være fra boligområdet. Her er det oplevelsen, at det giver nogle særlig fordele i arbejdet. En mentor fortæller:

Relationen er stærkere, fordi man har samme vilkår og kender hinandens familier, de er loyale, og vi er loyale, de kan ikke lyve i forhold til, hvad der foregår. Udfordringen kan være, at du er på arbejde konstant, fordi man er i sit eget område.

Det er en vurdering blandt medarbejdere i aktiviteterne, at det er vigtigt at klæde mentorerne godt på og bruge noget tid på at forventningsafstemme, så mentoren er klar til at indgå i et forløb. I nogle af caseaktiviteterne forberedes mentoren med en enkelt samtale, i andre aktiviteter er der kurser for mentorer. Denne variation skyldes dels en variation i afsatte ressourcer til aktiviteten, dels forskelle i tilgange og forventninger til arbejdet som mentor. Hvor man i nogle aktiviteter fokuserer på, at mentorrelationen er personlig, og at mentoren hovedsageligt skal bruge sine personlige kompetencer, lægger man i andre områder større vægt på, at der er en vis metodebevidsthed og faglighed i mentorarbejdet. Uanset hvad er det generelt for caseområderne, at både medarbejdere, mentorer og mentees lægger vægt på, at de personlige kompetencer hos mentor er helt centrale for et vellykket mentorforløb. Som en medarbejder fortæller:

Hvad skal der til for at være en god rollemodel? Personlige ressourcer. Det, man kan byde ind med, byder man ind med. Man skal ikke lave om på sig selv. Man skal ikke være psykolog eller lærer. Man skal være en person. En rollemodel på det liv, du lever. De unge skal opleve den verden, som rollemodellen er en del af.

Den autentiske relation, hvor mentoren bruger egne livserfaringer, holdninger og egen person i sin relation med mentee, er således central i mentoraktiviteten.

I nogle af caseområderne lægger man særligt vægt på, at mentorerne også har faglige kvalifikationer. Og hvis mentor ikke har de faglige kompetencer, understøtter den boligsociale medarbejder med kurser og supervision. Her er det centralt, at mentorerne ud over de personlige kompetencer også har redskaber til at flytte mentees gennem samtaler og kan have et fælles afsæt med nogle af de professionelle aktører, der kan være omkring mentee. Mentorerne kan opleve, at der er behov for at have en faglighed eller blive klædt på til at håndtere, at nogle mentees har komplekse problematikker, som man skal forholde sig til. En mentor fortæller:

Det kunne være godt at blive klædt lidt på til, hvordan man taler med børn og unge om store udfordringer. Og hvordan man kan anerkende deres følelser og oplevelser. Man skal kunne møde dem og rumme, at de har seriøse problemer. ... Det er også vigtigt, at man er bevidst om, at man ikke kan redde sin mentee. ... Jeg oplever det som en fordel at have en faglighed, jeg kan trække på. Jeg kan se, at nogle af de andre mentorer kan have svært ved at håndtere nogle af de udfordringer, mentee står med, det kan være misbrug osv. Det kan være svært for en frivillig at håndtere.

Ud fra caseaktiviteterne tyder det på, at den tætte opfølgning er særlig central, når mentorer er unge, mens de mere modne mentorer i højere grad kan basere deres mentoraktivitet på personlige kompetencer og erfaring.

I en caseaktivitet har de særligt gode erfaringer med at have en tæt opfølgning og fælles metodisk tilgang til mentorarbejdet. Her tyder det på, at den tætte opfølgning er særlig vigtigt, når mentorerne selv er unge fra området. Her oplever medarbejderen, at det er vigtigt og givtigt for resultaterne, at rammer og metoder for arbejdet er relativt definerede. I denne aktivitet indgår både den boligsociale medarbejder og en kommunal samarbejdsaktør, og sammen afholder de personalemøder og individuel sparring med mentorerne. De to medarbejdere oversætter det teoretiske og metodiske fundament, så det kan anvendes af mentorerne i praksis.

I caseaktiviteterne er det erfaringen, at det kan være en særlig drivkraft for virkningen af mentorindsatsen, at mentor er en frivillig og ikke en lønnet medarbejder. Både i forhold til at motivere de unge til at tage imod mentorindsatsen og i forhold til relationsskabelsen og de unges forandringsprocesser. Det har stor betydning for de unge, at mentoren mødes med den unge af lyst. En mentee svarer på spørgsmålet om, hvorvidt det er vigtigt, at hendes mentor er frivillig:

Ja, jeg har haft mange kontaktpersoner ansat af kommunen, som får løn for det osv. Det synes jeg, jeg har haft meget af. Så jeg ville gerne finde en, der var sammen med mig, fordi hun havde lyst til at være sammen med mig og ikke, fordi hun fik løn for det. Det betyder, at jeg ved, at X (mentor) har lyst til at se mig. [...] Jeg ved, at jeg altid kan skrive eller ringe til X. Hun svarer altid. Det betyder meget, at der altid er én.

Det er således en drivkraft i mentoraktiviteten, når mentor indgår i relationen til mentee som frivillig og står til rådighed, når den unge har behov for det (inden for rimelighedens grænse). I denne form for mentorrelation er det da også de personlige kompetencer, som både medarbejdere og mentorer peger på som afgørende. De faglige kompetencer bliver dermed mindre vigtige. I disse aktiviteter er der af samme grund ikke så stort fokus på at klæde mentorerne fagligt på til at varetage mentorrollen. I stedet lægger medarbejdere vægt på, at mentoren skal være en personlig relation og bruge sine personlige kompetencer i relationen. Det tyder altså på, at det kan give en særlig relation, kan styrke rekruttering og motivation hos den unge, og kan give den unge en særlig støtte gennem livet, at mentoren er frivillig, og at relationen ikke nødvendigvis stopper, når det formelle forløb slutter.

Omvendt tyder casestudierne på, at ønsker man, at mentoraktiviteten skal være en professionel relation, hvor de faglige kompetencer hos medarbejderen er central, så kan det være en styrke at ansætte og aflønne mentorerne. Et ansættelsesforhold gør det i højere grad muligt at arbejde mere stringent metodisk og at stille krav til, at mentorerne går til opgaven på en bestemt måde. En medarbejder fortæller:

Vi kan forlange mere af dem. Tiden har også ændret sig. Der er færre udsatte unge i kriminalitet. Det er nemmere at være stringent metodisk, når de er ansatte. Men det er ikke strengt nødvendigt, at de skal være ansatte, men jeg ville ikke som arbejdsgiver kunne forlange det samme af dem, hvis de var frivillige. Når det er med fast løn, så skal der også virkelig udvikles noget på det.

I enkelte af caseaktiviteterne oplever de da også, at de har svært ved at finde frivillige mentorer, som medarbejderen har lyst til at sende de unge med lidt sværere udfordringer hen til. Det er spørgsmålet, om mentoren har de rette kompetencer til at løfte den unge og håndtere den unges problemstillinger. En projektleder fortæller, at han er tryggere ved, at hans medarbejdere, som han har faglig tillid til, tager sig af de udsatte unge. Han fortæller:

Mine medarbejdere står til rådighed med det samme, og jeg er tryk ved deres faglighed. Så matchingen med de frivillige er sværere. Fordi de er sikkert gode nok og søde, men jeg ved ikke med sikkerhed, hvad de reelt kan, og hvad de kan give de unge. [...] Det er sårbart. Vi har lidt svært ved at slippe de sårbare unge og turde overlevere dem. [...] Vi må ikke lave endnu et svigt mere for den unge.

8.3.3.3 Organisering, roller og samarbejde

I nogle caseaktiviteter er der et tæt samarbejde med kommunale aktører omkring mentorindsatsen. Det kommunale samarbejde kan være fokuseret omkring forskellige delelementer af aktiviteten. I

nogle tilfælde er samarbejdet fokuseret omkring rekruttering, i andre aktiviteter er der også samarbejde omkring den løbende støtte og vejledning af mentorer. Både medarbejdere i den boligsociale indsats og kommunale samarbejdspartner ser det som en fordel at være fælles om rekruttering af mentees, idet det giver de kommunale samarbejdspartner mulighed for at tilbyde borgere en ekstra personlig støtte ved behov. Casestudierne tyder desuden på, at det kan styrke aktiviteten, at der også er et kommunalt samarbejde omkring forberedelse og den løbende støtte af mentorer. Det styrker mentors mulighed for at brobygge til personer og enheder i kommunen, hvis der opstår behov for det. Samtidig peger nogle mentorer også på, at det er vigtigt, at aktiviteten ikke er kommunal, og at mentor kan agere frit og støtte mentee også i kontakten med kommunen.

I de mentoraktiviteter, hvor mentor er lønnet, og hvor der er fokus på metodeanvendelse og faglig udvikling, er det vigtigt, at der er en medarbejder eller kommunal samarbejdspartner, som varetager den faglige sparring og tegner den metodiske vinkel i aktiviteten. Her skal der altså være en medarbejder, som har kendskab til relevante socialfaglige og pædagogiske metoder og tilgange, og som løbende kan formidle det til mentorer og tilbyde dem sparring. I mentoraktiviteter, hvor mentor er frivillig, og der er metodisk frihed og større fokus på personlige end faglige kompetencer, er det en anden form for støtte, der er behov for. I disse aktiviteter er det vigtigt, at mentoren altid kan hente hjælp og støtte i den boligsociale indsats, hvis der opstår udfordringer i relationen eller hos mentee, som mentoren har brug for hjælp til at håndtere.

8.4 Brandkadet

I dette afsnit beskriver vi brandkadet. Først beskrives kendetegn ved aktiviteten, dernæst gennemslagskraft og til sidst implementering af aktiviteten.

8.4.1 Kendetegn

Brandkadetaktiviteten er opstået som et forsøg på at forebygge påsatte brande og stenkast mod brandvæsnet i de udsatte boligområder ved at skabe indsigt i de unges (deltagernes) hverdag og udfordringer hos brandmændene og ved at øge de unges kendskab til brandmændenes hverdag og opgaver.

Formålet med aktivitetstypen Brandkadetter er således todelt. *For det første* er hensigten med forløbet, at deltagerne resocialiseres gennem tilegnelsen af faglige kompetencer i grundlæggende brandmandsfærdigheder. Deltagerne opnår herved specifikke kompetencer, som fremadrettet kan bruges i jobsøgning samt kan medvirke til, at deres trivsel øges, den uroskabende og kriminelle adfærd reduceres og at de unge får styrkede beskæftigelsesmuligheder. Gennem de positive relationer til voksne tilegner de unge sig nye værdier og et ændret syn på myndigheder. *For det andet* er formålet med forløbet, at trygheden både i området og blandt de øvrige beboere styrkes. Dette antages, at kunne opnås gennem de unges styrkede relation og tillid til brandvæsnet, som derved kan arbejde i området uden at blive mødt med mistillid og aggression. Således har indsatsen også et tryghedsorienteret sigte, der knytter sig til boligområdet.

Målgruppen for aktiviteten er bred, men typisk afgrænset til unge fra 13-24 år. Det er som oftest unge, der er skoletrætte, mangler fritidsaktiviteter og/eller er i risiko for at blive kriminel.

Karakteristika	Fakta om målgruppen
Hvem er målgruppen?	<p>Alder: 14-15-årige unge er overrepræsenterede blandt brandkadetterne.</p> <p>Køn: Drengene er overrepræsenteret blandt brandkadetter: 74 pct. af brandkadetterne er drenge, mens der er omtrent lige mange drenge og piger blandt sammenlignelige unge i boligområdet.</p> <p>Etnicitet: Der er ikke forskel på andelen med ikke-vestlig oprindelse blandt deltagerne i brandkadetter og de øvrige beboere i aldersgruppen.</p>
Hvordan er målgruppens familieforhold?	<p>Familieforhold: Der er ikke forskelle på familieforholdene for deltagerne i brandkadetforløb og de øvrige beboere i samme aldersgruppe.</p> <p>Forældre: Der tyder ikke på, at der er forskel på deltagerne i brandkadetter og de jævnaldrende beboere med hensyn til forældrenes socioøkonomiske baggrund.</p>
Hvordan er målgruppens skoledeltagelse?	Deltagerne i brandkadetter er overrepræsenteret blandt elever med en fraværsprocent på 5-10 pct., men til gengæld underrepræsenteret blandt elever med et fravær på 10 pct. eller derover.

Brandkadetaktiviteten er en aktivitet, der er organiseret i et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplan og det lokale brandvæsen. Den boligsociale indsats kan være primus motor eller kan indgå i og støtte op omkring anden aktørs organisering af aktiviteten (fx kommune). Brandkadetaktiviteten organiseres typisk af en række sektorer og fagligheder, herunder kommunale repræsentanter, aktører fra den boligsociale helhedsplan, boligorganisationen samt beredskab og/eller det lokale brandvæsen. Som oftest er der etableret en styregruppe, der definerer aktiviteten, udvikler en rekrutteringsstrategi og sikrer midler og klar organisering omkring aktiviteten. Derudover arbejder man nogle steder med en arbejdsgruppe, der løbende evaluerer og justerer aktivitetens konkrete indhold og praktiske udmøntning i samspil med styregruppen.

Brandkadetaktiviteten kan foregå som både et ugentligt forløb, hvor børnene/de unge deltager i et koncentreret forløb og ikke går i skole, men det kan også foregå over en længere tidsperiode (flere måneder eller et år) i de unges fritid. Aktiviteten er som oftest struktureret som et kursusforløb, hvor de unge uddannes i fx førstehjælp, redning og brandslukning. Kurset indeholder både samarbejdsøvelser, teori og praksisnær afprøvning i samarbejde med beredskabet.

Kurset kan også opbygges som en kontaktpersonsordning, hvor kontaktpersonen/redderen agerer som mentor for den unge. De unge bliver desuden ofte tilknyttet et vagthold og kommer herigennem til at lære og opleve den disciplin, vagtholdet arbejder under. Når forløbet er slut, følges der ofte op med et videre forløb for den unge, evt. kan dette nedskrives i en decideret handlingsplan. Her kan det fx være sigtet at få den unge til at indgå i frivillige aktiviteter eller få dem ud i fritidsjob, ligesom helhedsplanen formidler samarbejde med de unges skole, så de unge følges fra flere sider. Efter kursets afslutning modtager de unge typisk et diplom på, at de har gennemført forløbet.

De undersøgte caseaktiviteter varierer i form, intensitet og organisering. Nogle af caseaktiviteterne arbejder med et kortvarigt forløb, hvor deltagerne indgår i aktiviteten over en uge, hvor de har fri fra skole (fx i efterårsferien), mens andre brandkadetaktiviteter foregår over flere måneder og/eller med opfølgende aktiviteter efter et intensivt kort forløb.

8.4.2 Gennemslagskraft

Vi har udarbejdet en forandringsteori på baggrund af workshops med medarbejdere i udvalgte mentorforløb samt casestudier i brandkadetaktiviteter i seks boligsociale indsatser. Forandringsteorien illustrerer således resultaterne af brandkadetaktiviteter, der er sandsynliggjort og udfoldet på baggrund af evalueringen.

Forandringsteorien er udarbejdet på et tidligere stadie i evalueringen og er derefter kvalificeret løbende med blik for de erfaringer, som casestudierne har vist. På den måde er forandringsteorien resultatet af en udviklingsproces, hvor den viste gennemslagskraft løbende er opdateret og nuanceret, som det er blevet mere tydeligt, hvordan indsatsen virker. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, brandkadetaktiviteter står på. I figur 8.4 fremgår forandringsteorien.

Figur 8.4 Forandringsteori for brandkadet.

De interviewede medarbejdere, projektledere og samarbejdspartnere vurderer, at aktiviteten på kort sigt bidrager til, at målgruppen tilegner sig grundlæggende brandmandsfærdigheder og kendskab til brandvæsenet og autoriteter, der færdes i området. Selve kendskabet og de tilegnede færdigheder har i et caseområde medvirket til, at nogle af de tidligere deltagere er gået videre ind i brandvæsenet. Denne tendens er i tråd med forskningen, som viser, at brandkadetaktiviteter kan have en positiv betydning for job og uddannelse (Christensen, 2012). Samtidig giver kendskabet til brandvæsenet som en autoritet en positiv oplevelse for brandvæsenet, der ikke møder samme modstand ved udrykning i boligområdet.

Flere af de adspurgte projektledere, medarbejdere og samarbejdspartnere vurderer ligeledes, at aktiviteten bidrager til at opbygge deltagernes selvværd og selvtillid blandt andet gennem løbende succesoplevelser og positionering i nye positive roller. En samarbejdspartner fortæller, at de ændrer sig meget i løbet af aktiviteten, og at de virker mere glade og har et glimt i øjet, når aktiviteten er slut. En medarbejder eksemplificerer:

Det er stort, at de kan stille sig op og sige, at de er gode til røgdykning eller kan redde liv eller slukke brand. Og for nogen er forløbet også en lille diamant på vejen, som gør, at de engang om 10 år træffer nogle gode valg.

Vurderingen er endvidere, at brandkadetaktiviteten på den korte bane bidrager til, at deltagerne får større kendskab til deres beskæftigelsesmuligheder fremadrettet. Dertil får deltagerne også en joberfaring, som de aktivt bruger til deres CV. Dette har blandt andet resulteret i, at nogle deltagere efterfølgende har fået et fritidsjob.

Ligeledes har projektledere og medarbejdere en forventning om, at unge på længere sigt forbedrer deres skolegang og uddannelse, styrker deres beskæftigelsesmuligheder (fx ved at få et fritidsjob) og har en reduceret risiko for at gå ned ad en kriminel løbebane.

Derudover er forventningen blandt de interviewede i casestudierne, at brandkadetaktiviteterne også har en positiv virkning på boligområdet. På kort sigt forventes brandkadetaktiviteter at styrke en fællesskabsfølelse og et netværk for de unge selv samt med øvrige beboere og dermed et styrket ansvar fordelt på flere beboere. Projektlederne giver her udtryk for en forventning om, at aktiviteten på længere sigt kan føre til en styrket relation mellem de unge i området og autoriteter med tilknytning dertil og hermed forebygge kriminaliteten i området og styrke trygheden for de øvrige beboere i området.

På tværs af caseaktiviteterne tegner der sig et billede af, at børnene og de unges deltagelse i aktiviteten motiveres af flere elementer; herunder især spænding forbundet med øvelserne samt den positive synlighed, de får over for andre beboere i boligområdet via deres deltagelse. Det er en drivkraft for både rekruttering og fastholdelse, at øvelserne er grænseoverskridende og anderledes end dagligdagen i skolen. Mange af børnene og de unge finder det fysisk hårdt, men også motiverende, at man aktiveres rent fysisk og ikke er stillesiddende (som man typisk er det i skolen).

I nogle af caseaktiviteterne arbejder man med ansøgningsprocedurer, hvor børnene/de unge skal skrive en ansøgning, og bliver udvalgt til at deltage. Dette fremhæves af flere af de unge som én af grundene til, at de også fastholdes i aktiviteten, fordi de netop har fået en plads, som en anden også gerne ville have. Det er således en stor drivkraft, når aktiviteten opleves attraktiv – *sej* – hos børnene og de unge selv, og de unge oplever sig positivt udvalgt. Dette understøttes især gennem den afsluttende opvisning/afslutning, hvor brandkadetterne typisk modtager et diplom og anerkendes foran deres venner, familie og øvrige personer i deres boligområde. Som en af deltagerne siger:

Det fedeste var klart afslutningen, fordi folk kom og så én og så det, man havde lært. Og så det med, at man fik diplom, som hvis man havde gennemført et svært spil eller noget.

8.4.3 Implementering

I de efterfølgende afsnit præsenterer vi viden om implementeringen af brandkadetaktiviteten, herunder drivkræfter og barrierer forbundet med organisatoriske, ledelsesmæssige, kompetencemæssige og kontekstuelle faktorer, der kan have indflydelse på, hvordan aktiviteten ser ud og virker i praksis over for målgruppen.

8.4.3.1 Rekruttering af deltagere

Erfaringerne fra de udvalgte caseområder er, at det er vigtigt at alliere sig med de lokale skoler, ungdomsskoler og klubber for at sikre tilstrækkelig rekruttering af børn og unge til aktiviteten. Især i en af caseaktiviteterne oplever en af de boligsociale medarbejdere, at arbejdet med den lokale skole har været svær, og at det kræver kontakt til en lokal 'ildsjæl' at få promoveret og deraf rekrutteret til aktiviteten. Der pågår et stort arbejde med at sikre, at denne ildsjæl har kendskab til aktiviteten og kan motivere målgruppen til at deltage. For at understøtte skolerne som essentiel rekrutteringskanal har et af caseområderne også haft god erfaring med at holde den afsluttende opvisning, efter et endt brandkadetforløb, på den lokale skole. Opvisningen tiltrækker opmærksomhed fra både elever, forældre og lærere, da brandmændene blandt andet møder op i deres uniformer, og kadetterne modtager deres diplomer foran hele skolen.

Casestudierne tegner et billede af, at man foretrækker at etablere deltagerhold, der består af 'lillebror-segmentet' og dermed ikke allerede begår kriminalitet, men i højere grad har behov for en spændende aktivitet i fritiden for at komme væk fra gaden. Medarbejdere i caseaktiviteterne ser det også som en fordel, at deltagerholdet består af både såkaldte ressourcestærke såvel som børn/unge med færre ressourcer for at bidrage til at løfte sidstnævnte gruppe via de øvrige deltagere også. På tværs af caseområderne udtrykker flere af medarbejderne også, at de ønsker en målgruppe, der favner både piger og drenge, etnisk danskere og etniske minoriteter samt både ressource svage og ressourcestærke børn og unge. Det kan dog opleves vanskeligt især at rekruttere piger til aktiviteten, da aktiviteten fremstår fysisk krævende, hvilket pigerne kan blive afskrækket af. I et af caseområderne oplever man, at det blandt andet handler om, at pigerne og delvist også drengene ikke har tilstrækkeligt indblik i, hvad aktiviteten handler om. Derfor har de blandt andet besluttet sig for at lave nogle film om indsatsen, så de unge kan få visualiseret, hvad det indebærer at deltage i brandkadetaktiviteten.

En barriere i forbindelse med rekruttering af målgruppen, er også, at brandkadetaktiviteten 'konkurrerer' med en række øvrige aktiviteter i boligområderne. Ifølge samarbejdspartnere i to af caseaktiviteterne er det vigtigt, at aktiviteten får karakter af noget anderledes end aktiviteter forbundet med skolen og ungdomsskolen. Her fremhæves elementet af 'spænding' især som en drivkraft for at sikre tilstrækkelig rekruttering, såvel som dét, at aktiviteten foregår i en anden kontekst – på brandstationen – end boligområdet.

8.4.3.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virkningsfulde mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i caseaktiviteterne samt de mekanismer, som aktiveres af metoderne. Arbejdsmetoder er de metoder, som arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæves som medvirkende til, at aktiviteten afføder de ønskede resultater. I afsnittet beskriver vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever som centrale for at kunne arbejde med fritidsjobaktiviteter.

Overordnet set tyder analysen på, at arbejdsmetoderne især virker:

- *Regulerende*, da brandkadetternes adfærd skal tilpasses rammer, rutiner og regler
- *Ansvarliggørende*, da brandkadetterne får tildelt specifikke opgaver
- *Inkluderende*, da brandkadetterne oplever at blive del af et arbejdsfællesskab.

Den dybdegående caseundersøgelse tegner et billede af, at en central drivkraft i brandkadetaktiviteten er, at den opleves virkelighedsnær, og arbejdsmetoden praksisnær læring er helt central i aktiviteten.

Det fremhæves blandt andet som vigtigt, at aktiviteten finder sted på en brandstation, at børnene/de unge får uniform på og deltager i øvelser, der er tæt på de opgaver, som brandvæsenet løser i virkeligheden. Som en af de projektansvarlige i et af caseområderne fortæller:

Uniformen får dem [målgruppen] til at ranke ryggen og gør dem bevidst om, at der forventes noget af dem.

Ligesådan er brandstationen som arbejdsplads med til at sætte nogle bestemte regler og rammer for adfærd, der blandt andet handler om, at de kan samarbejde, kommunikere og påtager sig et ansvar for fællesskabet. Man kan således sige, at en af de virkningsfulde mekanismer i aktiviteten er, at den virker *regulerende* på deltagerens adfærd, da deltagerne blandt andet får klare instruktioner, som de skal følge og dermed regulere deres adfærd efter. En projektansvarlig i et af caseområderne understreger også vigtigheden af, at børnene og de unge får en specifik rolle og ansvar i

aktiviteten, da mange af deltagerne (og de unge i de boligsociale områder) kan opleve at have svært ved at finde sin rolle og 'plads' og kan føle sig ekskluderet blandt andet grundet etnicitet og/eller udsathed. Som en af brandmændene fortæller, er brandmændenes virkelighed blandt andet, at alle personer udfylder en specifik funktion i en fælles opgaveløsning, og hvis de ikke lykkes med denne opgave, går det ud over de øvrige personer – og opgaven mislykkes. Netop det at få en specifik funktion og dertilhørende opgave virker ansvarliggørende, da det kan have konsekvenser for resten af teamet, hvis den enkelte ikke formår at løfte sin opgave.

Både brandmænd såvel som boligsociale medarbejdere og øvrige samarbejdspartnere på tværs af de udvalgte caseområder understreger, at brandmændenes tilgang til målgruppen er en drivkraft for de positive ændringer og den virkning, som de oplever, at aktiviteten har. Det tyder især på at handle om den klarhed, regler og konsekvenser, som opstilles for målgruppen, når de indgår i aktiviteten.

En af brandmændene i et caseområde fortæller: *"Værdisættet er lidt kæft, trit og retning – på den gode måde. Det er nemt for den unge at være i".* I tråd hermed oplever en af de boligsociale medarbejdere, at brandmændenes tilgang og de opgaver, som børnene og de unge får som led i aktiviteten, kan give børnene og de unge en række succesoplevelser, som de ikke nødvendigvis har oplevet at få i skolen, da opgaver er mere konkrete, og succes kan handle om at gøre det, som der bliver sagt. Samtidig er der konsekvenser, hvis deltagerne siger fra, og brandmændene arbejder med at rykke deres grænser. Som en af brandmændene fortæller: *"Vi tager ikke nej for nej".* Samtidig med at netop brandmændenes tilgang, der ikke nødvendigvis bunder i en pædagogisk tilgang, kan have en positiv virkning på målgruppen, oplever nogle af brandmændene såvel som de boligsociale medarbejdere også, at det kan være problematisk ikke at have de fornødne kompetencer til at håndtere de udfordringer, som nogle af deltagerne kan stå i.

Nogle af brandmændene har været på Brandkadet.dk's kurser, hvor de blandt andet har fået indblik i, hvor forskellige udfordringer deltagerne kan have, fx viden om diagnoser, og hvordan dette håndteres. Det opleves således som en drivkraft, at brandmændene modtager en opkvalificering, der klæder dem på til at kunne tage højde for de behov og hensyn, som deltagerne i aktiviteten måtte have.

8.4.3.3 Organisering, roller og samarbejde

I dette afsnit beskriver vi de forhold ved organisering, roller, ledelse og samarbejde, der kan virke som drivkræfter eller barrierer for fremdriften og resultaterne af brandkadetaktiviteter.

I organiseringen af brandkadetaktiviteten oplever caseområderne, at den interne organisering og rollefordeling mellem brandvæsen og den projektansvarlige er veldefineret og i overvejende grad virker efter hensigten. Aktørerne fra brandvæsenet har en klar opfattelse af, at de indgår i projektet som udførende (enten lønnede eller frivillige) medarbejdere, der driver aktiviteten i praksis som del af deres øvrige arbejde. På samme vis ved den projektansvarlige i helhedsplanen, at hans/hendes funktion i højere grad er forbundet med rekruttering til aktiviteten, koordinering med øvrige tilbud, kontakt med forældrene og en evt. efterfølgende opfølgning eller henvisning til andre tilbud. De udførende aktører fra brandvæsenet såvel som den projektansvarlige hos helhedsplanen har således typisk en klarhed over, hvilke opgaver de hver især skal varetage, og hvordan deres forskellige bidrag, kompetencer og fagligheder bedst spiller sammen i forhold til at sikre, at aktiviteten har den ønskede drift og virkning for de børn og unge, der indgår i den.

De boligsociale medarbejdere har typisk en opgave i at koordinere med de øvrige tiltag omkring de unge og varetage strategien omkring rekruttering af de unge, hvorfor den således ikke er delt ud på (for) mange hænder. Dette oplever både medarbejderne såvel som aktørerne fra brandvæsenet som en god arbejdsfordeling, da brandmændene finder god mening i at drive aktiviteten, men ikke

oplever at have hverken ønske om, kompetencer eller ressourcer til at varetage den koordinerende (og ledelsesmæssige) opgave forbundet med aktiviteten. Omvendt kan det dog også være en udfordring at justere aktivitetens indhold og tidsplan, så den stemmer overens med brandmændenes vagtplan, hvilket fremhæves som en barriere i samarbejdet, men som blandt andet kan medieres gennem en tæt dialog mellem projektlederen for den boligsociale helhedsplan og ledelsen hos brandvæsenet, der fx kan indgå en skriftlig samarbejdsaftale og udpege de brandmænd, som kan understøtte samarbejdet.

I nogle af caseaktiviteterne fortæller både brandmænd og boligsociale medarbejdere, at en barriere i forbindelse med brandvæsenets inddragelse i aktiviteten er de organisatoriske ændringer af brandvæsenet, som ikke længere er kommunalt, men i højere grad tværkommunalt. Det tværkommunale brandvæsen har ikke en ligeså tæt tilknytning til det enkelte boligområde, hvorfra flere af brandkadetterne kommer, og brandstationen er således heller ikke lokaliseret i målgruppens nærområde, hvilket kan komplicere transport og dermed de unges fremmøde. En anden barriere, som følge af omorganiseringen af brandvæsenet, er, at samarbejdet mellem helhedsplanen, kommunen og brandvæsenet udfordres af en ny organisering og større fysiske afstande. En af de boligsociale medarbejdere understreger, at det har været vigtigt med en god relation til udvalgte (ledende) brandmænd, der har bidraget til at fastholde et fokus på brandkadetaktiviteten, selvom der har foregået omstruktureringer.

På tværs af caseaktiviteterne tyder det på, at der er god erfaring med at tilknytte en kommunal gadeplansmedarbejder eller børne-/ungemedarbejder til aktiviteten, fx fra kommunens socialforvaltning eller børne- og ungeforvaltning. Det opleves som en drivkraft for henholdsvis at rekruttere og fastholde de unge i aktiviteten, da medarbejderen ofte kender de unge i målgruppen fra andre sammenhænge, fx fordi medarbejderen har været i dialog med den unge i forbindelse med aktiviteter i området eller via familiens kontakt med kommunen. Derudover kan den kommunale medarbejder også have en opmærksomhed på særligt udsatte børn og unge, der kan have behov for at få en yderligere støtte end den, der ligger i brandkadetaktiviteten. I alle caseaktiviteter indgår medarbejderen som en fast deltager i brandkadetaktiviteten, og det er især en drivkraft, hvis medarbejderen deltager i alle opgaver og aktiviteter på samme vilkår som de unge og derigennem opnår en ligeværdig og tillidsfuld relation til dem. Ifølge en af de boligsociale aktivitetsansvarlige skaber gade- og udearbejderens deltagelse et tættere samarbejde mellem de boligsociale aktiviteter og kommunens arbejde. Det kommer blandt andet til udtryk i en af caseaktiviteterne, hvor gademedarbejderen understøtter, at deltagere med behov herfor også får etableret en støttekontaktperson eller anden kommunal støtte til at fastholde dem i deres uddannelse og skole.

I caseaktiviteterne arbejder man også med et samarbejde etableret på tværs af sektorer og fagligheder via henholdsvis en arbejdsgruppe og styregruppe. Grupperne skal sikre aktivitetens drift, løbende tilpasninger og understøtte gode resultater. Ved at etablere en tværsektoriel styregruppe sikres en vidensdeling, der fremmer en oplevelse hos de unge af at indgå i en sammenhængende aktivitet. Hovedparten af respondenterne på tværs af både organisering og boligområde oplever det også som en drivkraft for aktiviteten, at alle arbejder med det samme mål for øje: Nemlig at støtte de unges trivsel og samtidig bidrage til, at brandmændene kan løse deres kerneopgave.

8.5 Projekt- og eventforløb

I dette afsnit beskriver vi projekt- og eventforløb. Først beskrives kendetegn ved aktiviteten, dernæst gennemslagskraft og til sidst implementering af aktiviteten.

8.5.1 Kendetegn

Formålet med aktivitetstypen projekt- og eventaktiviteter er at uddanne beboere i projektledelse og personligt lederskab samt sætte gang i aktiviteter i boligområdet. Målet er, at flere beboere engagerer sig i at lave aktiviteter og events i boligområdet og på den måde tager ansvar for lokalområdet. Herigennem skærpes deltagerens kvalifikationer i projektledelse, og deres iværksætterkompetencer styrkes.

For deltagerne er formålet desuden at styrke deres selvtillid, kompetencer og identitet. Deltagerne skal blive gode rollemodeller og dermed bygge bro til kvarterets mange forskellige beboergrupper. Derudover er formålet også, at unge får mulighed for at fremstå positivt over for andre beboere i området og via succesoplevelser erfare, at der er alternativer til deres nuværende adfærdsmønstre. Det forventes således, at projekt- og eventaktiviteter øger deltagerens selvtillid og gåpåmod, øger initiativ til at engagere sig som frivillig i de igangsatte projekter, giver succesoplevelser, der skaber motivation for aktiv deltagelse i sociale netværk og giver viden om projektledelse og projektskabelse. Det primære formål med projekt- og eventaktiviteterne er at skabe empowerment for deltagerne, hvorimod fremtidig beskæftigelse er et sekundært fokus.

Eventforløb kan både være målrettet børn, unge og voksne, men målgruppen vil typisk være unge, fx i alderen 15 til 24 år, eller voksne, der gerne vil klædes på til eller støttes i at skabe projekter eller iværksætte aktiviteter i boligområdet.

Hensigten er, at deltagerne i projekt- og eventaktiviteterne kan have forskellige ressourcer og baggrund, så sammensætningen af deltagerne er divers og dermed fordrer et bredere netværk og arbejdsfællesskab. I nogle tilfælde håndplukkes områdets ressourcestærke unge til et undervisningsforløb i projektledelse, som således skal motivere og tiltrække de mindre ressourcestærke unge. De fungerer således som rollemodeller, og deres funktion er, via projekter med udspring i egne idéer, at trække de mindre ressourcestærke unge væk fra eventuelle kriminelle miljøer. I andre tilfælde er det voksne beboere, som henvender sig til den boligsociale indsats med ønske om hjælp til at gennemføre en aktivitet. I disse tilfælde kan deltagelsen i eventforløb styrke beboeres kompetencer og motivation i forhold til beskæftigelse.

Projekt- og eventforløb er en aktivitetstype, hvor børn, unge og voksne lærer at planlægge og udføre events, aktiviteter og projekter. I nogle tilfælde er der også fokus på støtte til fundraising.

Forløbet kan således indeholde undervisning i at planlægge og udføre events og at fundraise til en aktivitet samt sparring og støtte i selve planlægningen og gennemførelse af et konkret event, projekt eller arrangement. Den mere undervisningsbaserede udgave af projekt- og eventaktiviteterne kan være modulinddelt og bygget op om et konkret forsøg med at igangsætte et projekt. Undervisning vil typisk foregå over en periode med regelmæssige undervisningsgange, hvor fx teamledere, professionelle projektledere, kommunale medarbejdere med projektledererfaring og iværksættere kan inviteres til at holde oplæg. Disse undervisere skal være med til at kvalificere deltagerens egne iværksætteridéer samt deres evner til at udvikle og lede projekter.

Typisk vil projekt- og eventaktiviteterne være organiseret, så det boligsociale team (projektleder og medarbejdere) har en koordinerende og igangsættende funktion og dermed understøtter beboernes engagement til at starte projekter eller stable konkrete arrangementer på benene. Den boligsociale indsats' rolle består i at guide beboerne i deres idéer og udførelse af projekter. For eksempel kan idéerne være urealistiske i forhold til økonomi, udførelse m.m.

Deltagerne følges tættest i opstartsfasen, og herefter er målet, at projektet skal blive selvkørende og uafhængig af den boligsociale indsats. I andre tilfælde faciliterer de boligsociale medarbejdere

undervisning og rådgivning og har ligeledes en opsøgende funktion i forhold til at finde samarbejdspartnere, som eksempelvis ungdomsskoler og andre projektlederkurser. Der kan således inddrages eksterne aktører med fx projektledelses- eller iværksættererfaring, der kan holde oplæg, og der kan etableres samarbejde med virksomheder eller andre aktører, som kan være relevante samarbejdspartnere i de enkelte projekter og arrangementer.

Det er centralt, at projekterne og arrangementerne, der iværksættes, udspringer af beboernes engagement og idéer. Ved at inddrage professionelle projektledere og skabe en deltagersammensætning med en kombination af beboere med forskellige ressourcer og baggrund, skaber projekt- og eventaktiviteterne et grundlag for udvikling af målgruppens iværksætteridéer samt deres evner til at udvikle og lede et projekt.

Der er flere forskellige tilgange til organiseringen af projekt- og eventaktiviteter. Det kan konkret være:

- Et undervisningsforløb, som man kan melde sig til med faste ugentlige undervisningsgange, hvor forløbet er knyttet sammen med nogle konkrete projekter, som deltagerne har interesse i at igangsætte
- Et undervisningsforløb for unge i boligområdet, som dels deltager i undervisningsforløbet, men som også dels kan bruge aktiviteten som en fritidsaktivitet
- Kvartalsvise aktivitetsmøder, hvor beboere, der har idéer eller lyst til at starte et projekt, kan dukke op og bidrage med det, de har lyst til.

Undervisningsforløbene kan tilrettelægges på forskellige måder, som ovennævnte også fremhæver. Et caseområde har gennemført det første undervisningsforløb på baggrund af tilmeldinger, mens det andet undervisningsforløb er suppleret ved at håndplukke nogle deltagere og beboere til at indgå i forløbet.

I de kvartalsvise aktivitetsmøder er fokus på at igangsætte små projekter, som ikke er for forpligtende for de enkelte beboere at være involveret i. Dette er med til at skabe mindre, men succesfulde projekter og arrangementer, som kan motivere flere beboere til at indgå i projekt- og eventaktiviteterne.

8.5.2 Gennemslagskraft

Som del af evalueringen og det indledende analysearbejde har repræsentanter fra tre udvalgte boligområder, i samarbejde med konsortiet, udviklet en forandringsteori for projekt- og eventaktiviteter på tværs af områderne. Den udviklede forandringsteori for projekt- og eventaktiviteter har dannet afsæt for de dybdegående casestudier og dertilhørende undersøgelse af praksis i de tre boligområder.

Forandringsteorien er udarbejdet på et tidligere stadie i evalueringen og er derefter kvalificeret løbende med blik for de erfaringer, som casestudierne har vist. På den måde er forandringsteorien resultatet af en udviklingsproces, hvor den viste gennemslagskraft løbende er opdateret og nuanceret, som det er blevet mere tydeligt, hvordan indsatsen virker. Arbejdet med at kvalificere forandringsteorien bidrager til at præcisere det vidensgrundlag, projekt- og eventforløb står på. I figur 8.5 fremgår forandringsteorien.

Figur 8.5 Forandringsteori for projekt- og eventforløb.

Interviewene med medarbejdere, projektledere og samarbejdspartnere vurderer, at aktiviteten bidrager til, at den enkelte tilegner sig kompetencer i forhold til at planlægge, styre og afholde projekter og arrangementer, og tilegner sig erfaringer, som kan skrives på CV'et og bruges i fremtidige jobansøgninger. I forskningen er der også noget, der tyder på, at unges deltagelse i sådanne aktiviteter kan være medvirkende til, at de unge deltagere opnår bedre selvregulering, som jo medvirker til, at de unge deltagere lærer, hvad det vil sige at have et arbejde (Leos-Urbel, 2014).

Et andet resultat på kort sigt er, at deltagelse i projekt- og eventaktiviteter giver deltagerne øget kendskab til egne fremtidsmuligheder og øgede sociale kompetencer. Desuden er det forventningen, at deltagerne via de tillærte kompetencer og erfaringer opnår øget selvværd og styrket selvtillid. Dette kortsigtede resultat finder opbakning i forskningen, som viser, at på grund af aktiviteter som projekt- og eventforløb opnår de unge deltagere mere selvtillid og selvværd, hvilket kan have betydning for deres sociale kompetencer (Leos-Urbel, 2014).

På længere sigt er forventningen, at projekt- og eventforløb kan styrke deltagere til at kunne bidrage til boligområdet og til samfundet generelt og dermed øge deltagelse og fastholdelse i uddannelses-systemet og styrke deres beskæftigelsesmuligheder. Samtidig opleves det, at deltagerne i kraft af øget selvtillid og selvværd på længere sigt oplever øget trivsel.

For boligområdet er det forventningen, at projekt- og eventaktiviteterne på kortere sigt vil skabe et styrket netværk og samarbejde i boligområdet og dermed positiv omtale og anerkendelse fra beboerne i området. Det forventes, at disse umiddelbare resultater i boligområdet på længere sigt kan føre til et stærkt lokalt netværk og engagement i boligområdet og samtidig, at lokalområdet bliver en integreret del af samfundet og et attraktivt boligområde med et positivt omdømme.

I caseaktiviteterne spænder målgruppen for projekt- og eventforløb i alder, og dette har en betydning for, hvilket formål og hvilket ønskede resultat, som deltageren slutter af med at få fra forløbet. Derfor er det centralt at have øje for deltagerens alder og indtænke dette, når der forventningsafstemmes om deltagerens mål og dermed aktivitetens virkning.

Det er erfaringen fra caseaktiviteterne, at projekt- og eventforløb er nyttige i forhold til børn og unge, som har forskellige former for udfordringer. Når det er ønsket at styrke deltagernes beskæftigelsesmuligheder, skolegang og trivsel og at forebygge kriminalitet, er det relevant at inddrage børn og unge, som ikke trives i skolen, som mangler selvtillid og gode oplevelser. Det kan også være unge, som mangler sociale kompetencer eller har en uhensigtsmæssig adfærd, og det kan både være unge, som har en forstyrrende adfærd, og unge, som er stille og indadvendte. På trods af at det er oplevelsen blandt medarbejdere i casestudierne, at projekt- og eventforløb er virkningsfulde over for børn og unge med de ovennævnte udfordringer, så skal der også være et udviklingspotentiale. Medarbejderne skal altså have en forventning om, at den unge via projekt- og eventforløb kan opnå forbedrede beskæftigelsesmuligheder, forbedret skolegang, øget trivsel, forbedret adfærd og øgede kompetencer i forhold til et fremtidigt fritidsjob.

Det er en gennemgående erfaring fra caseaktiviteterne, at det er positivt at sammensætte gruppen af deltagere i projekt- og eventforløb, så der er en vis blanding i forhold til udfordringer og ressourcer. Dels kan det være positivt, at nogle af de lidt svagere unge har nogle rollemønstre i gruppen, som de kan lære noget af og spejle sig i. Dels kan det være positivt, at de stærkere unge får nye oplevelser og opfattelser af de svagere unge ved at se dem i nye roller og situationer og dermed får nedbrudt fordomme. I flere af aktiviteterne forsøger medarbejderne dermed at lave en blandet sammensætning i gruppen, så der er nogen, der kan trække de andre op. Derfor kan det også være nyttigt at rekruttere deltagere til projekt- og eventforløb, som godt selv ville kunne finde og fastholde et ordinært fritidsjob.

8.5.3 Implementering

I de efterfølgende afsnit præsenterer vi, hvordan projekt- og eventaktiviteter konkret er blevet implementeret i praksis i udvalgte caseområder. Kapitlet beskriver de foreløbige erfaringer med implementeringen af projekt- og eventaktiviteter, herunder hvilke drivkræfter og barrierer ved organisatoriske, ledelsesmæssige, kompetencemæssige og kontekstuelle faktorer der kan have indflydelse på, hvordan aktiviteten ser ud og virker i praksis over for målgruppen.

8.5.3.1 Rekruttering af deltagerne

På tværs af boligområderne har man oplevet, at det kan være vanskeligt at få beboerne engageret i at igangsætte projekter og arrangementer. Erfaringen fra de projektansvarlige er, at det kræver et indledende arbejde at skabe et ejerskab til projekt- og eventaktiviteterne, så beboerne ved, at de har muligheden for at starte og indgå i projekter, og at det er *deres* projekter og ikke fx kommunens eller det boligsociale teams projekter. Samtidig oplever både projektmedarbejdere og enkelte beboere, at det kan være vanskeligt at skabe ejerskab til at fortsætte de igangsatte projekter blandt beboerne. Det er typisk de samme beboere, der går igen, når projekter skal videreføres, eller når nye projekter eller arrangementer skal startes. Det er således erfaringen, at udbredelse af projekt- og eventaktiviteterne i boligområdet og rekruttering til nye projekter kan være svær. Det kræver en længere opstartsproces, før beboerne bliver opmærksomme på, at det er på deres initiativ, at projekter og events iværksættes, og at det er deres idéer og ønsker, der driver aktiviteterne. En drivkraft ved rekrutteringen er derfor, at de projektansvarlige gør det klart, at det er beboerne selv, der står for arrangementerne, fx ved at gøre det tydeligt, at det er beboerne og ikke de projektansvarlige, der er værter ved arrangementer, der afholdes i boligområderne.

8.5.3.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virksomme mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i projekt- og eventaktiviteterne i caseområderne samt de virksomme mekanismer ved arbejdsmetoderne. Arbejdsmetoder er de metoder, som

arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæves som medvirkende til, at aktiviteten afføder de ønskede resultater. I afsnittet beskriver vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever som centrale for at kunne udføre projekt- og eventaktiviteter.

Overordnet set tyder analysen på, at arbejdsmetoderne især virker:

- *Motiverende*, da beboerne får mod på at føre egne projekter og initiativer ud i livet
- *Opbyggende*, da beboerne får viden og erfaring om projektledelse, som de kan bruge til at drive deres projekter
- *Relationsopbyggende*, da aktiviteterne giver beboerne mulighed for at få nye positive relationer.

Det er centralt for projekt- og eventaktiviteterne, at de skal udspringe af beboernes idéer og ønsker til projekter i boligområdet og dermed være drevet af, at beboerne har ejerskab over projekterne. Det er derfor i høj grad samskabelse, der bruges som tilgang og arbejdsmetode i projekt- og eventaktiviteterne. Det betyder, at alle kan byde ind med det, de har at komme med, og projektleder og projektansvarlige faciliterer, at beboerne kan starte projekter og lave arrangementer i boligområdet. De projektansvarlige arbejder derfor ved at være åbne og lyttende, men også ved at kunne stille de rette spørgsmål og understøtte, at projekterne har et bredere perspektiv og kommer hele boligområdet til gavn. Samskabelsestilgangen i projekt- og eventaktiviteterne virker således, fordi det er motiverende for beboerne, at projekterne og arrangementerne udspringer fra beboerne selv, og virker opkvalificerende, fordi beboerne bliver understøttet i at føre deres projekter ud i livet og derved får erfaring med at starte og drive projekter eller planlægge større arrangementer. En projektansvarlig påpeger, at dette kræver en særlig tilgang, som indebærer:

Vi skal ikke gå foran – vi skal gå ved siden af.

Projekt- og eventaktiviteterne virker på tværs af caseområderne ved, at beboerne samles i grupper og indgår i et undervisningsforløb eller får støtte til sammen at udføre projektet eller arrangementet. Deltagerne får dermed opkvalificering i at stable projekter på benene og får konkret erfaring og træning i disse kompetencer ved at gennemføre projekterne. At projekt- og eventaktiviteterne oftest gennemføres med grupper af beboere betyder, at aktiviteten styrker samarbejde mellem de enkelte beboere og sammenholdet i boligområdet.

I projekt- og eventaktiviteter, der er rettet mod de unge, kan der være en større grad af pædagogisk arbejde og dermed mere pædagogiske arbejdsmetoder, hvor aktiviteterne ikke kun har til formål at beboerne i området understøttes i at skabe projekter og arrangementer, men at aktiviteten i sig selv også er en fritidsaktivitet for de unge – og en mulighed for at opbygge relationer og arbejde pædagogisk med de unge. Her er det vigtigt, at tilgangen til de unge er at møde dem der, hvor de er, skabe en god relation og ikke presse de unge for hårdt, men derimod skabe et godt rum for socialt samvær. På tværs af caseområderne bliver det fremhævet, at tilgangen i projekt- og eventaktiviteter handler om at støtte beboerne der, hvor de er, så projekterne kan realiseres. Nogle projekter bliver hurtigt selvkørende, hvor andre har brug for højere grad af støtte. En projektmedarbejder fremhæver, hvilke kompetencer der er nødvendige for at gennemføre projekt- og eventaktiviteter:

Man skal være lyttende, god til at skabe relationer til beboere og så er personlige kompetencer vigtige.

8.5.3.3 Organisering, roller og samarbejde

I dette afsnit beskriver vi de forhold ved organisering, roller, ledelse og samarbejde, der kan virke som drivkræfter eller barrierer for fremdriften og resultaterne af projekt- og eventaktiviteter.

På tværs af caseområderne har oplevelsen været, at det kan være vanskeligt at få etableret de nødvendige og ønskværdige samarbejdsrelationer til fx private virksomheder og kommunale aktører. Her er erfaringen, at samarbejdsaftaler ikke nødvendigvis er nok til at få samarbejdet til at leve i praksis. Selvom der kan være interesse for at indgå i samarbejdsrelationer, er det især en barriere, hvis samarbejdsaftalerne er indgået, lang tid før helhedsplanen træder i kraft, eller hvis samarbejdsaftalerne er indgået på et højere ledelsesniveau, men ikke implementeret videre på medarbejderniveau. Projektlederne påpeger, at fleksibiliteten i den boligsociale indsats er en drivkraft, der kan imødekomme ovenstående problematik. Projektlederne oplever, at de kan gå pragmatisk til værks i forhold til samarbejdsaftalerne og få det til at virke, fx ved at tilpasse sig til de dagsordener, der opstår, og definere projekt- og eventaktiviteterne efter, hvad der kan lade sig gøre. Konkret har man i et caseområde oplevet, at det ikke gik så hurtigt med at få etableret samarbejde med virksomhederne om projekt- og eventaktiviteterne, som man havde håbet, men man har håndteret dette ved, at der nu holdes udviklingsmøder med virksomhederne i stedet for egentlige samarbejder om projekter.

På tværs af caseområderne beskriver projektlederne, at deres centrale opgave er at få rammerne til at fungere, så de projektansvarlige kan føre projekt- og eventaktiviteterne ud i livet. For projekt- og eventaktiviteterne er det særligt vigtigt, at der er tilpas manøvrerum inden for rammerne, så de konkrete projekter og arrangementer kan tilpasses til beboernes præferencer, fordi det mest centrale i indsatsen er, at beboerne vil deltage i og gerne drive projekter og arrangementer. På tværs af caseområderne bliver det derfor beskrevet som en drivkraft, når projektlederen eller lederen af helhedsplanen sørger for at bane vejen og være ambassadør, fx over for samarbejdspartnere, men samtidig uddelegerer opgaver til de projektansvarlige og til beboerne, når det kommer til udførelsen af projekt- og eventaktiviteterne. I et af caseområderne har man gode erfaringer med at holde stop-op møder hver tredje måned mellem de projektansvarlige. Dette sikrer en tæt opfølgning på projekt- og eventaktiviteterne, hvor projektlederen og de projektansvarlige sammen kigger på, hvordan det går, om milepælene og succeskriterierne i projektplanen nås, og projektlederen kan på baggrund heraf videreformidle projekternes status og fremdrift til styregruppen.

8.6 Kreativ læring

I dette afsnit beskriver vi kreative læringsaktiviteter. Først beskrives kendetegn ved aktiviteten, dernæst gennemslagskraft og til sidst implementering af aktiviteten.

8.6.1 Kendetegn

Formålet med aktivitetstypen kreativ læring er at skabe en aktiv og sammenhængende hverdag for børn og unge i lokalområdet samt skabe en alsidig udvikling, hvor det enkelte barn eller unges sociale adfærd og selvværd styrkes gennem tilegnelsen af nye og positive handle- og udtryksmåder. Desuden er formålet med aktiviteten, at målgruppen tilegner sig og fastholder 'sunde' fritidsinteresser og generelt opnår et mere aktivt fritidsliv. Aktiviteten rummer en bred vifte af fritidsaktiviteter inden for flere temaer, fx musik, dans og madlavning, og de har til hensigt at motivere lokalområdets børn og unge til skole og uddannelse og, i et bredere sigte, at styrke det lokale engagement og den sociale sammenhængskraft i boligområdet.

Målgruppen for aktiviteten er bredt defineret som lokalområdets børn og unge, men er typisk afgrænset til aldersgruppen 10-18 år. Det er som oftest skoletrætte børn og unge, som mangler positive måder at bruge deres energi og fritid på. Der kan være tale om børn og unge fra familier med sociale, økonomiske og/eller helbredsmæssige problematikker, fx hvor økonomien ikke rækker til, at børnene går til fritidsaktiviteter, eller hvor sund kost ikke bliver prioriteret i hjemmet.

Aktiviteten rummer en bred vifte af forskelligartede fritidsaktiviteter inden for en række kreative temaer såsom musik, dans, teater og madlavning. Aktiviteten er som oftest struktureret som holdundervisning og typisk rettet mod et afsluttende arrangement, fx en opvisning eller en koncert. Der findes også mere løst strukturerede aktiviteter, som typisk danner rammen om et uformelt og ad hoc-baseret fælleskab om en fælles interesse, fx unge, der mødes for at indspille musik i et studie. De undervisningsbaserede udgaver af aktiviteten vil typisk følge et fast forløb med faste deltagere, mens de mere løst strukturerede aktiviteter typisk har løbende optag og bliver tilpasset den lokale kontekst og målgruppens behov.

Aktiviteten kreativ læring er typisk organiseret i et samarbejde mellem den boligsociale helhedsplan og kommunale eller frivillige aktører. De samarbejdende aktører kan repræsentere forskellige fagligheder og sektorer, alt efter fritidsaktivitetens tema. Det kan være medarbejdere fra den lokale skole, danse- og musikundervisere eller andre lokale aktører. Typisk vil aktiviteten være organiseret ved, at den samarbejdende aktør er ansvarlig for selve udførelsen af aktiviteten, som fx danseundervisning eller madlavningskursus, mens de boligsociale understøtter aktiviteten med koordinering, rekruttering, lokalefaciliteter og lignende.

8.6.2 Gennemslagskraft

På baggrund af workshops med medarbejdere i udvalgte kreative læringsprojekter samt casestudier i fire boligsociale indsatser har vi udarbejdet en forandringsteori. Forandringsteorien illustrerer medarbejders forventninger og forestillinger om sammenhænge mellem aktivitet og gennemslagskraft. Forandringsteorien er kvalificeret og nuanceret i en proces med blik for de erfaringer, som casestudierne har vist. Dette er særligt i forhold til de kortsigtede virkninger, som de boligsociale medarbejdere, samarbejdspartnere og målgruppen selv oplever, at kreative læringsaktiviteter medvirker til. På den måde afspejler forandringsteorien i figur 8.6 de forventninger til kortsigtede og langsigtede virkninger, som vi empirisk har identificeret under casestudierne. Med andre ord er der tale om oplevede virkninger, som vi kan optegne med afsæt i de gennemførte casestudier.

Figur 8.6 Forandringsteori for kreative læringsaktiviteter.

De kreative læringsaktiviteter baserer sig på arbejdsmetoderne samskabelse, gruppebaseret læring og praksisnær læring. Med den samskabende tilgang tager aktiviteterne udgangspunkt i børnenes

og de unges motivation og initiativer, enten i selve aktiviteterne udformning eller i samspillet med projektmedarbejderen undervejs. Den samskabende tilgang tager også udgangspunkt i, at forældrene involveres i aktiviteten som støtte for barnet. Samtidig giver kontakten med fagfolk et praksisorienteret læringsrum for målgruppen, og den gruppebaserede undervisning understøtter udvikling af konkrete kompetencer. Arbejdsmetoderne og de virksomme mekanismer forbundet hermed udbygges senere.

På kort sigt kan den samskabende, gruppebaserede og praksisnære læring være med til at give den enkelte faglige kompetencer og viden om fagområdet for den kreative aktivitet. Analysen viser eksempelvis, at børnene og de unge, der deltager i madlavningsaktiviteter, lærer om hygiejneregler og forskellige madlavningsteknikker. Nogle deltagerne fortæller dertil, at de får erfaring med at lave mad, gøre rent, samarbejde med andre og at dekorere maden. Mere bredt set indikerer resultaterne, at målgruppen med deres deltagelse i de kreative læringsaktiviteter bliver mere innovative, initiativrige og koncentrerede.

En anden forventning fra projektledernes side, som delvist underbygges empirisk, er, at de unges motivation for at lære nyt andre steder bliver forøget, særligt i skolen. Dette er særligt koblet til en anden virkning, som flere boligsociale medarbejdere peger mod: At barnet eller den unge oplever en større selvtillid og opnår nye positive handlemåder. Flere medarbejdere fortæller, at deltagerne vokser med de kreative aktiviteter og får en større tro på sig selv. De positive handlemåder kommer til udtryk ved, at de unge undgår negative aktiviteter og har noget positivt at bruge deres tid på. Derved bliver færre en del af den gadeorienterede livsstil.

Yderligere peger nogle medarbejdere også på et positivt kortsigtet resultat ved, at målgruppens forældre i større grad inddrages og tager del i barnets liv. Under aktiviteten oplever medarbejderne, at forældrene møder op til større arrangementer, eksempelvis opvisninger eller diplomoverrækkelser. En pointe er dog, at ikke alle forældre er lige engagerede, hvorfor der er svingende resultater i forhold til forældrenes inddragelse i barnets/den unges liv.

Når vi ser på gennemslagskraft på længere sigt, har medarbejdere og projektledere i caseaktiviteterne en *forventning* om, at på længere sigt skal dette føre til, at den enkelte klarer sig bedre i skolen og fremadrettet i sit videre uddannelsesliv. Med den forbedrede skolegang som afsæt er det også forventningen, at den unge på længere sigt har styrkede beskæftigelsesmuligheder. Det er dog vigtigt at have for øje, at den kausale sammenhæng er ikke empirisk understøttet, da de langsigtede effekter først forventes at optræde efter flere år. Samtidig er det også forventningen, at aktiviteterne bidrager til, at barnet eller den unge på den lange bane får et mere aktivt og sundt fritidsliv og samlet får en positiv identitetsudvikling.

På områdeniveauet er der en formodning om, at boligområdet vil få flere synlige rollemodeller, som viser vejen for andre unge i området, ligesom netværket og samarbejdet i området bliver styrket yderligere. Samtidig er det også en forventning, at der sker en større bevægelse i, hvem der bor i området, således at flere nye beboere kommer til, fordi området får et mere positivt omdømme, mens andre også får mulighed for at bo andre steder.

Det er centralt på tværs af caseområderne, at børnene og de unge kan have vanskeligt ved at møde op til aktiviteterne i kreativ læring. Det kræver således en særskilt indsats, fx fra den projektansvarlige, at minde børnene og de unge om, at det er i dag, der er en aktivitet, og hvis et sammenhængende forløb strækker sig over flere måneder, kan det være en udfordring at fastholde børnene i indsatsen. Selvom det i alle fire caseområder fremhæves som en positiv og vigtig faktor, at aktiviteterne er gratis, fremhæver en projektansvarlig, at det også kan blive en barriere for fremmødet, fordi det er let at fravælge noget, som er gratis. De projektansvarlige og underviserne i kreativ læring

arbejder derfor særskilt på at styrke børnene og de unge i at udføre den aktivitet, de har påbegyndt og meldt sig til. Det gør de blandt andet ved at belønne en god indsats og skabe spænding med udfordringer, som er med til at opfordre målgruppen til at engagere sig i aktiviteterne.

Det er en drivkraft for kreativ læring, at aktiviteterne og undervisningen foregår i boligområdet. Dette understøtter aktivitetens frivillige karakter, og at det er børnenes og de unges fritidsinteresse, hvor man kun kommer, hvis man har lyst, og hvor man har mulighed for at præge dagsordenen. På den måde kan aktiviteterne i kreativ læring være et alternativ til ungdomsklub eller fritidsaktiviteter, som de unge ellers ikke har mulighed for at deltage i. De unge synes også selv, at det er fedt, at aktiviteterne foregår midt i deres boligområde.

Samtidig giver det mulighed for, at de unge bliver præget i det miljø, hvor de bor, og forholder sig til deres boligområde via de aktiviteter, de laver i kreativ læring. En underviser fortæller, at de fleste unge tager udgangspunkt i deres boligblok, når de skal lave musik, hvilket giver dem et stærkere tilhørsforhold og får dem til at reflektere over deres egen opførelse i deres boligblok:

Hvis de præger deres blok [i deres musik], hvorfor så gå rundt og ødelægge den?

Det er også en drivkraft for målgruppens motivation, at de fleste aktiviteter i kreativ læring er fleksible og kan tilpasses efter børnenes og de unges interesser, så det bliver attraktivt at være med. Temaerne og fokus skal således sagtens ændre sig, men det er et grundlæggende princip, at børnene skal være aktive omkring og motiveret af emnet. Samtidig får børnene og de unge mulighed for at lave spændende ting i deres fritid, som de ellers ikke ville have ressourcer til. Derfor kan den gratis aktivitet også være en drivkraft for målgruppens motivation.

Foruden fleksibiliteten oplever flere af caseområderne også, at formen for de kreative læringsaktiviteter skaber en god dynamik, der har en positiv virkning på de deltagende børn og unge. En projektmedarbejder fortæller, at aktiviteten udgør en socialiserende ramme for børnene og de unge. Den mere uformelle dynamik giver en nærhed, og medarbejderne får mulighed for at snakke med de unge på en anden måde, fordi de lettere åbner sig op i den dynamik, som aktiviteten skaber.

8.6.3 Implementering

I de efterfølgende afsnit præsenterer vi, hvordan aktiviteterne konkret er blevet implementeret i praksis i udvalgte caseområder. Afsnittet beskriver de foreløbige erfaringer med implementeringen af kreative læringsaktiviteter, herunder hvilke drivkræfter og barrierer ved organisatoriske, ledelsesmæssige, kompetencemæssige og kontekstuelle faktorer der kan have indflydelse på, hvordan aktiviteten ser ud og virker i praksis over for målgruppen.

8.6.3.1 Rekruttering af deltagere

I de kreative læringsaktiviteter nævner flere, at det i rekrutteringen kan være svært at nå ud til de børn og unge, som har det største behov for at være med i aktiviteterne. Rekrutteringen rammer ofte dem, som i forvejen er i klubtilbud, og selvom de også har glæde af indsatsen, kan det være en barriere, at indsatsen ikke når bredere ud. Det er derfor også et fokusområde blandt caseområderne, at der skal være et mindre overlap mellem klubtilbuddet og de kreative læringsaktiviteter. En af mulighederne for at nedbryde rekrutteringsbarrieren er gennem de unge, der allerede er en del af aktiviteten. Det virker ifølge et caseområde som en drivkraft for rekrutteringen, at de unge hører fra andre, at det er sjovt at være med, og at de får mulighed for at prøve nye oplevelser. Når aktiviteten har et godt ry, og det spredes i boligområdet, giver det flere mod på at være med. Flere af de interviewede unge er med i en kreativ læringsaktivitet, fordi de har hørt om det fra en ven eller veninde.

Det kan også virke positivt for rekrutteringen, at projektmedarbejderne er opsøgende på skoler og i lokalområdet. Det kan være ved konkrete aktiviteter eller gennem opslag på skolerne og på de sociale medier.

I forlængelse af at der kan være en potentiel barriere i rekrutteringen af de, som særligt har behov for en indsats, nævner flere af de interviewede medarbejdere forældrene som en central spiller i rekrutteringen og fastholdelsen af børnenes deltagelse i aktiviteterne i kreativ læring. Når der skabes en kontakt til forældrene, oplever caseområderne det som en stor styrke for aktiviteten, og blandt de børn og unge, som deltager i de kreative læringsaktiviteter, er flere blevet opfordret af deres forældre. Det kan derfor være en drivkraft for børnenes deltagelse, at medarbejderne og underviserne i kreativ læring har personlig kontakt til forældrene.

Erfaringen for flere af de projektansvarlige er, at det kan være vanskeligt at få etableret kontakt og samarbejde med forældrene. Dels i de familier, hvor forældrene har mindre grad af overskud og ressourcer, men også i familier, hvor forældrene fx arbejder på det tidspunkt, hvor børnene har fri, og aktiviteterne i kreativ læring foregår. Samtidig har nogle af projektmedarbejderne oplevet at have udfordringer med at kommunikere med forældrene, og det er ikke lykkedes at inddrage forældrene som frivillige i aktiviteterne. Det er således en erfaring på tværs af caseområderne, at det er vigtigt at få inddraget forældrene for at understøtte, at børnene fortsætter og kommer til aktiviteterne i kreativ læring, men at dette kræver en særskilt og vedholdende indsats.

Et gennemgående træk for de kreative læringsaktiviteter er det tydelige læringselement. Der er dog en forskel i, hvad målgruppen lærer, ligesom det varierer, hvor fastlagt indholdet af aktiviteten er. I nogle af aktiviteterne er aktiviteten fastsat til et enkelt emne. Det er særligt gældende for madlavningsaktiviteterne, som er koncentreret om undervisning i madlavning, køkkenteknikker og hygiejne. Strukturen ses som en måde at arbejde med konkrete vaner, men også med at skabe kreativitet inden for nogle faste rammer. I en anden case kan målgruppen vælge sig ind på ét af to spor, et med musik eller et med dans, og de følger herefter et forløb omkring det valgte spor. Der er her i større grad lagt op til, at børnene eller de unge skal gøre det, de finder mest interessant, hvilket ses som en styrke, fordi det i højere grad taler til målgruppens interesser. Som et tredje eksempel kan aktiviteterne også have et løst formuleret og eventbaseret format, hvor aktiviteterne især afhænger af de ansattes kompetencer, men også af de deltagende børn og unges interesser og motivation. I en case betyder det, at der løbende afholdes forskellige små kreative læringsaktiviteter og events, som kan have et varierende indhold. Det vigtigste er her, at børnene og de unge er aktive, og det oplever den pågældende case at kunne fremskynde med de skiftende aktiviteter.

Forskelle er der også i, om der er et fast struktureret forløb for aktiviteterne. Hos nogle cases er der fastsat en periode for, hvor lang tid forløbet varer, enten som et bestemt antal gange eller over en fastlagt tidsperiode, eksempelvis et skolehalvår. For de kreative læringsaktiviteter, som har en fast rutine, er hensigten, at børnene og de unge kommer igennem et planlagt forløb med en bestemt læring. I madlavningsaktiviteterne kan det eksempelvis være, at de unge introduceres til udvalgte køkkenteknikker. Andre kreative læringsaktiviteter kører mere flydende, og det er ikke aftalt, hvornår et forløb stopper. Det kan i den sammenhæng også være de unge selv, som arrangerer og afholder aktiviteterne, hvilket giver dem mulighed for at udleve interesser og idéer. En styrke er her, at børnene og de unge sjældent falder fra på grund af kedsomhed, eftersom de selv har været med til at forme aktiviteten.

Fælles for de forskellige tilgange er, at aktiviteten normalt har et slutprodukt eller mål, der typisk involverer andre aktører, såsom forældre eller frivillige. Det kan eksempelvis være, at et forløb afsluttes med en restaurantaften for børnenes forældre eller en opvisning af dans for en professionel, der efterfølgende udleverer et diplom.

8.6.3.2 Arbejdsmetoder, kompetencer og virksomme mekanismer

I det følgende beskriver vi de arbejdsmetoder, der anvendes i caseaktiviteterne, samt de mekanismer, som aktiveres af metoderne. Arbejdsmetoder er de metoder, som arbejdes med i hver enkelt aktivitet, som af de boligsociale medarbejdere fremhæves som medvirkende til, at aktiviteten afføder den ønskede gennemslagskraft. I afsnittet beskriver vi endvidere de kompetencer, som man i caseområderne oplever som centrale for at kunne arbejde med kreative læringsaktiviteter.

Overordnet set tyder analysen på, at arbejdsmetoderne især virker:

- *Ansvarliggørende*, da deltagerne får større selvtillid og dermed mod på at tage ansvar
- *Opbyggende*, da de unge får kendskab til egne (evt. nye) evner og anerkendes herfor.

I de kreative læringsaktiviteter er samskabelse om aktiviteten en central arbejdsmetode. De unge involveres i aktiviteterne og er nogle gange med til at styre indholdet. På tværs af caseområderne fremhæves det, at relationelle kompetencer sammen med en opmuntrende og tålmodig tilgang er med til at drive samskabelsen. Medarbejderne opfordrer børnene og de unge til selv at tage teten, og det er vigtigt, at de fra start får en følelse af, at aktiviteterne også er deres ansvar, mens de løbende kan sparre med projektmedarbejderne. En projektmedarbejder fortæller, at den samskabende tilgang giver de unge et ejerskab over aktiviteten, ligesom de får en større selvtillid og et mod på at tage ansvar. Det gør den særligt, når de unge møder anerkendelse og støtte fra projektmedarbejderne, og derfor er det også vigtigt, at medarbejderne udviser forståelse og samtidig støtter og roser de unges initiativ. På den måde virker den samskabende metode opkvalificerende, selvudviklende og ansvarliggørende for de deltagende børn og unge.

Samtidig er det vigtigt, at de unge i høj grad oplever processen som målet. Derfor gør medarbejderne meget ud af, at aktiviteterne skal være et andet rum end skolen, hvor de unge kan udtrykke sig og komme af med deres tanker. Det fortælles på tværs af caseaktiviteterne, at de unge skal have mulighed for at have det sjovt undervejs med deres aktiviteter og føle, at det i sig selv er en succes. En projektmedarbejder fremhæver, at det i den sammenhæng er vigtigt at anerkende de unge for deres kreativitet og talent, fordi det ellers ofte er det, de mangler i skolen. Det er i den forbindelse vigtigt med en vedholdende anerkendelse. Ved at gøre dette virker den samskabende tilgang motiverende, og samtidig giver det barnet eller den unge indsigt i egne eksisterende ressourcer.

I kreativ læring arbejder projekterne også med en praksisnær og gruppebaseret læring. For at understøtte denne arbejdsmetode er det nødvendigt med pædagogiske og fagprofessionelle kompetencer inden for fx madlavning, dans, musik og sangskrivning. I caseaktiviteterne er det erfaringen, at kombinationen af disse kompetencer appellerer til børnene og er en drivkraft for børnenes udbytte af kreativ læring. De pædagogiske kompetencer understøtter relationsarbejdet og dermed en god kontakt til børnene, de unge og deres familier. Det er som medarbejder vigtigt at være kreativ, opfindsom, kunne motivere børnene og give dem ansvar. De pædagogiske kompetencer understøtter derigennem rekruttering og fastholdelse af motivationen hos børnene. Yderligere har de pædagogiske kompetencer også en vigtig funktion i forhold til at støtte den gruppebaserede undervisning og relationerne imellem børnene. En projektmedarbejder fortæller, at de i aktiviteterne har fokus på at skabe et fællesskab, hvor de unge får nye venskaber og et stærkere netværk.

Den praksisnære metode virker samtidig stærkest, når den bringes i spil med fagprofessionelle kompetencer. Den fagprofessionelle viser andre måder at arbejde på, fx med sine hænder eller med sin kreativitet. Når det er en person, der brænder for faget, og som er god til det, har det en positivt afsmittende effekt på børnene og de unge. Derfor virker den praksisnære metode interessevækkende og opkvalificerende for de unge, som får en ny viden og samtidig oplever det spændende, fordi de får

mulighed for at lære om nogle konkrete kompetencer, som den fagprofessionelle har tilegnet sig. Derfor er det vigtigt at have både pædagogiske og fagprofessionelle kompetencer i aktiviteten.

I den praksisnære metode er det yderligere et vigtigt element, at de deltagende børn og unge møder synlige konsekvenser og belønninger. På tværs af caseområdernes praktiseres den anerkendende tilgang ved, at de unge kan se frem mod en konkret belønning for deres arbejde. I en madlavningsaktivitet har et projekt arbejdet med at give børnene stjerner efter hver undervisningsgang, efter hvordan de klarer sig på forskellige områder. Tilsvarende får de unge i en danseaktivitet, som før nævnt, et diplom, når aktiviteten er slut. Den synlige belønning virker motiverende for målgruppen.

8.6.3.3 Organisering, roller og samarbejde

I dette afsnit beskriver vi de forhold ved organisering, roller, ledelse og samarbejde, der kan virke som drivkræfter eller barrierer for fremdriften og gennemslagskraften af de kreative læringsaktiviteter.

På tværs af de caseområderne, der arbejder med kreative læringsaktiviteter, fremhæves samarbejdet med de kommunale klubtilbud som en vigtig faktor i forhold til aktiviteterne. De nævner blandt andet muligheden for at sparre omkring målgruppen som en drivkraft, ligesom klubberne typisk har gode faciliteter, der kan bruges til de kreative læringsaktiviteter.

Hvis ikke samarbejdet fungerer, kan det være en barriere for indsatsen. En konkret barriere kan være, hvis helhedsplanen og klubben ikke arbejder mod de samme mål med aktiviteterne. En af de udvalgte cases fortæller, at de har opstillet fælles milepæle og succeskriterier sammen med klubben, men at medarbejderne i klubben kan finde det svært at arbejde med målene. Dette afspejler sig blandt andet i tilgangen til de enkelte aktiviteter. I de kreative læringsaktiviteter er et vigtigt element for flere af caseområderne, at de unge er med til at skabe og præge aktiviteterne. Det står til tider i modsætning til klubberne, som oftere udvælger aktiviteterne for de unge. For at undgå en uklarhed omkring mål med aktiviteterne er det ifølge caseområdernes projektmedarbejdere vigtigt med en løbende dialog og koordination. Det er noget, som projekterne oplever tager tid, men dialogen sikrer, at samarbejdet med klubben bliver en drivkraft frem for en barriere. Som en medarbejder fortæller:

Vi er blevet bedre til at tale om, hvordan vi kan understøtte hinanden. Det er noget, der er vokset med tiden. Vi taler mere sammen løbende. Vi holder hinanden orienteret og bruger hinandens viden.

Koordinationen skal også fokusere på, at de kreative læringsaktiviteter ikke erstatter kommunale tilbud. En helhedsplan har tidligere oplevet at oprette en klub drevet af frivillige, som medførte, at mange børn stoppede i den kommunale klub og flyttede til den frivillige klub. Derfor er det en vigtig drivkraft for aktiviteterne, at de koordineres med den kommunale klub, så det sikres, at målgruppen både udvikles af de kreative læringsaktiviteter og af deltagelsen i klubben. Det spiller samtidig sammen med formålet for de kreative læringsaktiviteter om at nå de børn, som ikke er i en klub (frem for de, som er). Ved at lave aktiviteter, som ikke erstatter klubben, kan det også give mulighed for at rumme andre børn og unge end de, som allerede er i en klub. Derfor er koordinationen af aktiviteter central, og det fremhæves blandt andet, at koordinationen kan styrkes, hvis der fra kommunalt regi udpeges en kontaktperson i klubben, som er med i finansieringen eller sidder som en del af den boligsociale indsats.

Samarbejdet med andre aktører end klubberne kan ligeledes give anledning til udfordringer for de kreative læringsaktiviteter. Det oplever flere af de udvalgte cases på forskellige niveauer. Én helhedsplan har haft meget svært ved at etablere et samarbejde med den lokale skole, fordi der ikke

har været en solid ledelse på skolen. Den utilstrækkelige ledelse kan betyde en manglende opbakning fra medarbejderne, og samlet kan det betyde store vanskeligheder i forhold til at starte et samarbejde op. I nogle af de kreative læringsaktiviteter er skolerne en nødvendig samarbejdsaktør, og hvis der ikke er ledelsesopbakning, kan det være en barriere for aktiviteterne.

På et højere niveau kan samarbejdet med forvaltningen være en indgang til mange vigtige ressourcer i aktiviteterne. Det kan dog også være en barriere for helhedsplanen, da der bruges mange ressourcer på andet end de kreative læringsaktiviteter. Problematikken opstår særligt, hvis samarbejdet ikke er styret i den samme retning, og de enkelte aktører i stedet har deres egen dagsorden. Derfor er det vigtigt, at samarbejdet er præget af åbenhed og en direkte kommunikation. De forskellige caseområder oplever, at det er en vigtig drivkraft for aktiviteterne, hvis forvaltningen er lydhør og bakker op om aktiviteterne.

Stor udskiftning i medarbejderstaben kan være en barriere for, at de kreative læringsaktiviteter forløber optimalt. På tværs af caseområderne opleves der en stor afhængighed af fagkundskaber i forhold til musik, dans og madlavning. Aktiviteterne har brug for den faglige personlighed, som understøtter den konkrete aktivitet, og som kan være med til at igangsætte og inspirere børnene i de konkrete aktiviteter. Én helhedsplan havde tidligere mange musiske læringsaktiviteter, som nu ikke kører længere, fordi der ikke er en medarbejder, som kan noget inden for musik. En anden case har oplevet, at udskiftning i medarbejderstaben har skabt uklarhed om projektets retning og koncept. For at begrænse usikkerhed omkring projektets koncept kan det være en mulighed at arbejde med intensive forløb, der tydeliggør projektets vinkel for nye medarbejdere.

Ud over kontinuitet er det også vigtigt, at projektteamets medlemmer kan arbejde selvstændigt. På tværs af caseområderne er der gode erfaringer med, at projektlederen har et overordnet ansvar og som sparringspartner, mens de enkelte projektmedarbejdere får meget frihed og ansvar til at køre projekterne selv. Det bemærkes, at fagspecialisterne er glade for at kunne være selvkørende. Hvis projektmedarbejderne føler sig for låst, kan det gøre dem nervøse for at træde forkert. Det har en helhedsplan oplevet på grund af nogle meget specifikke aktivitetsbeskrivelser, der gjorde medarbejderne usikre på, om de kunne træde uden for de etablerede rammer. Her er det vigtigt, at projektlederen har et ansvar for aktiviteterne ud ad til og samtidig sparrer med og vejleder de medarbejdere, der har brug for det.

Litteratur

- Allington, R.L., A. McGill-Franzen, G. Camilli, L. Williams, J. Graff, J. Zeig, C. Zmach & R. Nowak (2010): "Addressing Summer Reading Setback among Economically Disadvantaged Elementary Students". *Reading Psychology*, 31(5), s. 411-427.
- Aner, L.G & J. Toft-Jensen (2012): *Godt på vej – Virkningen af fritidsjobaktiviteter i udsatte boligområder*. Hvidovre: CFBU.
- Anthony, E.K., C.F. Alter & J.M. Jenson (2009): "Development of a Risk and Resilience-Based Out-of-School Time Program for Children and Youths". *Social Work*, 55, s. 45-55.
- Atkinson, A.B. (2009): *The EU and Social Inclusion: Facing the Challenges*. UK, Bristol: Policy Press.
- Avlund, N. (2018): *Løsninger til udsatte boligområder – Katalog over 33 områdefokuserede indsatser evalueret af Center for Boligsocial Udvikling*. Hvidovre: CFBU.
- Bakken, A., K. Hegna & E. Backe-Hansen (2008): *Er det skolens skyld? En kunnskapsoversikt om skolens bidrag til kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner*. Oslo: NOVA – Norsk institutt of forskning om oppvekst, velferd og aldring, Rapport 2/2008.
- Batty, E. & S. Pearson (2010): *Improving Attainment? Interventions in Education by the New Deal for Communities Programme*. Identificeret 20170901 https://www.researchgate.net/publication/277803900_Improving_attainment_Interventions_in_education_by_the_New_Deal_for_Communities_Programme
- Cassen, R. & G. Kindgon (2007): *Tackling Low Educational Achievement*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Christensen, K.O. (2012): *BRANDKADET. Vidensindsamling om brandkadetprojekter*. Hvidovre: CFBU.
- Christoffersen, M. (2003): *Risikofaktorer i barndommen og social arv*. København: Socialforskningsinstituttet, arbejdsrapport 1, Vidensopsamlingen om social arv 2003.
- Deding, M. & V. Jakobsen (2006): *Indvandreres arbejdsliv og familieliv*. København: Socialforskningsinstituttet 06:31.
- Durlak, J.A & E.P. Dupre (2008): "Implementation Matters: A Review of Research on the Influence of Implementation on Program Outcomes and the Factors Affecting Implementation". I: *American Journal of Community Psychology*. (41)3-4.
- Esping-Andersen, G. (2002): *Why we need a new welfare state*. UK: Oxford University Press.
- Fallesen, P. & F. Bernardi (2018): *Parental Welfare Dependency and Children's Educational Attainment in Denmark*. København: The Rockwool Foundation Research Unit: Study Paper No. 126.
- Fixsen, D.L., S.F. Naoom, K.A. Blase, R.M. Friedman & F. Wallace (2005): *Implementation Research: A synthesis of Literature*. Tampa: University of South Florida.

- Foldgast, A.M., A.M. Sonne-Frederiksen & R.E. Mygind (2016): *Bakken - En evaluering af et alternativt undervisningsforløb for børn og unge i Charlottetkvarteret*. Hvidovre: CFBU.
- Frederiksen, N. Ø., K.O. Christensne & A. Sonne-Frederiksen (2013): *Mentorer i udsatte boligområder - Sådan tilrettelægges den virkningsfulde indsats*. Hvidovre: CFBU.
- Gallie, D., S. Paugam & S. Jacobs (2003): "Unemployment, Poverty and Social Isolation: Is there a Vicious Circle of Social Exclusion?". *European Societies* (1), s. 1-32.
- Jakobsen, V. (2015): *Uddannelses- og beskæftigelsesmønstre i årene efter grundskolen. En sammenligning af indvandrere fra ikke-vestlige lande og etniske danskere*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:17.
- Jakobsen, V. & A. Liversage (2010): *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet. Litteraturstudier og registerdata*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:29.
- Jæger, M.M., M. Munk & N. Ploug (2003): *Ulighed og livsløb: Analyser af betydningen af social baggrund*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Kjer, M.G., R.C.H. Jørgensen, L. Mehlsen & V. Jakobsen (2016): *Effektfulde indsatser i boligområder til at forbedre børns skolegang og uddannelse og forældres arbejdsmarkedsparticipation: En systematisk forskningsoversigt, nr. 2 og 3 af 4*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:12.
- Kolodziejczyk, C. & H. Hummelgaard (2012): *Indvandreres og efterkommeres vej gennem de erhvervsfaglige uddannelser*. København: AKF Rapport.
- Landsbyggefondens (2015): *Landsbyggefondens årsberetning 2015*. København: Landsbyggefondens.
- Landsbyggefondens (2010): *Vejledning om udarbejdelse af ansøgning i henhold til lov om almene boliger m.v. § 91a og fondens regulativ om tilskud til boligsocial indsats (boligsociale aktiviteter og huslejestøtte) i udsatte almene boligområder*. Identificeret 20170824 på <https://lb.dk/media/1202935/vejledning-2011-14-midlerne-28-3-2011-rent-4-.pdf>
- Lang, J. M., J. Waterman & B.L. Baker (2009): "Computeen: A Randomized Trial of a Preventive Computer and Psychosocial Skills Curriculum for At-Risk Adolescents". *Journal of Primary Prevention*, 30(5), s. 587-603.
- Larsen, C. (2000): "Uddannelse og danskundskaber". I: G.V. Mogensen & P.C. Matthiessen: *Integration i Danmark omkring årtusindskiftet*. Aarhus: Rockwool Fondens Forskningsenhed og Aarhus Universitetsforlag.
- Leos-Urbel, J. (2014): "What is a Summer Job Worth? The Impact of Summer Youth Employment on Academic Outcomes". *Journal of Policy Analysis and Management*, 33(4), s. 891-911.
- Madsen, M.F., S.F. Mühldorff, L. Kjeldsen & K.K. Pedersen (2012): *Boligsociale lektiecaféer – En udstrakt hånd til børn og unge i udsatte boligområder*. Hvidovre: CFBU.
- Meyer, B.D., W.K. Viscusi & D.L. Durbin (1995): "Workers' Compensation and Injury Duration: Evidence from a Natural Experiment". *American Economic Review*, s. 322-340.
- Munk, M. (2008): "Køn, social mobilitet og social reproduktion – maskulin dominans og kvindernes indtog i uddannelsessystemet". *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, Vol 2.

- Nelson, L.P., S.K. McMahan & T. Torres (2012): "The Impact of a Junior High School Community Intervention Project: Moving beyond the Testing Juggernaut and into a Community of Creative Learners". *School Community Journal*, 22(1), s. 125-144.
- Nielsen, H., A. Mølgaard & L. Dybdal (2012): *Procesevaluering af boligsociale indsatser: Delrapport 2: Kvalitativ kortlægning af Landsbyggefondens 2006-2010-pulje med fokus på projektorganisering og samarbejde*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:28.
- Rapp-Paglicci, L., C. Stewart & S.W. Rowe (2009): "Evaluating the Effects of the Prodigy Cultural Arts Program on Symptoms of Mental Health Disorders in At-Risk and Adjudicated Youths". *Best Practices in Mental Health*, 5(1), s. 65-73.
- Schwartz, S. & K. Soyemoto (2013): "Creating Change From The Inside: Youth Development within a Young Community Organizing Program". *Journal of Community Psychology*, 41 (3), s. 341-358.
- Socialministeriet (2010): *Aftale mellem regeringen (Venstre og Konservative Folkeparti), Dansk Folkeparti og Radikale Venstre om styrket indsats i ghettoområder og anvendelse af den almene boligsektors midler*. København: Socialministeriet.
- Socialstyrelsen (2017): *Vidensdeklaration. Socialstyrelsens Vidensdeklaration af sociale indsatser og metoder*. Odense: Socialstyrelsen.
- Sokal, L., H. Katz, A. Sych-Yereniuk, L. Chochinov-Harder, M. Adkins, T. Grills, C. Stewart & G. Priddle (2005): "Factors Affecting Inner-City Boys' Reading: Are Male Teachers the Answer?". *Canadian Journal of Urban Research*, 14(1), s. 107-130.
- Sutphen, R.D., J.P. Ford & C. Flaherty (2010): "Truancy Interventions: A Review of the Research Literature". *Research on Social Work Practice*, 20(2), s. 161-171.
- Sørensen, N.U. (red.) (2010): "Unge, køn og uddannelse". *Ungdomsforskning*, Center for Ungdomsforskning, nr. 3 & 4, 2010.
- Tranæs, T., J.G. Andersen, C. Hvidtfeld, B. Jensen, M.L. Schultz-Nielsen & L.V. Slot (2008): *Indvandrere og det danske uddannelsessystem*. København: Gyldendal og Rockwool Fondens Forskningsenhed.
- Undervisningsministeriet (2017): *Sådan er elevernes fravær i skoleåret 2016/17*. København: Undervisningsministeriet, Styrelsen for It og Læring.
- Undervisningsministeriet (2014): *Elevfravær, karakterer og overgang til/status på ungdomsuddannelse*. København: Undervisningsministeriet, Kontor for Analyse og Administration.
- Whiteley, P. (2014): "Does Citizenship Education Work. Evidence from a Decade of Citizenship Education in Secondary Schools in England". *Parliamentary Affairs*, 67, s. 513-535.

Bilag 1 Beskrivelse af uddannelsesrettede aktiviteter

Faglige kompetencer og boligkompetencer

Lommepegeindsats

Lommepegeprojektet er målrettet en afgrænset deltagergruppe i alderen 10-19 år. Projektet kan have fokus på kriminalitetstruede eller uroskabende unge, der har brug for en håndholdt indsats, mens projektet andre steder har fokus på unge, der er kompetente og ansvarlige nok til at bestride et lommepegejob.

Et lommepegeprojekt består i, at deltagerne udfører opgaver i regi af den boligsociale indsats for afdelingsbestyrelsen, organisationsbestyrelsen, ejendomsfunktionærerne eller for boligsociale medarbejdere i helhedsplanen. De unge aflønnes enten med oplevelser eller penge. Konkrete arbejdsopgaver kan være at passe børn, når forældrene deltager i aktiviteter under helhedsplaner, vaske op og rydde op i fælleshuset, vedligeholdelse af udearealer, kopiering og distribuering af informationsmateriale. Ofte er lommepegeprojektet tidsafgrænset på mellem 3-12 måneder, hvor antallet af timer kan variere, men som regel højst 2-4 timer om ugen.

Hensigten med lommepegeprojektet er overordnet set at styrke deltagernes selvværd og selvtilid samt tilliden mellem deltagerne, fagpersoner og øvrige beboere i området. Selvværd og selvtilid styrkes ved, at den unge opnår større kendskab til og flere kompetencer i at begå sig på arbejdsmarkedet, fx adfærd omkring fx mødetider, opførsel, påklædning, sprog mv. Herudover kan projektet være at træne de unge i at skrive CV, ansøgninger, gå til jobsamtaler og holde udkig efter relevante job.

Typisk er der opsøgende indsats forud for iværksættelse af et lommepegeprojekt, således at de unge, der er i målgruppen for et lommepegeprojekt, identificeres. Selve projektet baserer sig ofte på en håndholdt, anerkendelsesorienteret tilgang med fokus på ansvar og udvikling.

Aktiviteten er typisk forankret i den boligsociale indsats, som er primus motor. Der kan desuden være samarbejde med ejendomsfunktionærer og eksterne aktører som fx SSP-konsulenter, gadeplansmedarbejder, skole, afdelingsbestyrelsen, klubtilbud i boligområdet og væsentlige samarbejdspartnere. Valget af samarbejdspartnere afspejles af, hvilken målgruppe der er for lommepegeprojektet. Når der er defineret et kriminalpræventivt sigte med indsatsen, indgår SSP og gadeplansmedarbejdere typisk i den opsøgende rekruttering. Når det er unge, der skal trænes i at fastholde et forløb, er det oftere skole og øvrige klubtilbud, der er samarbejdsaktører.

Fritidsjob

Fritidsjobindsatsen er typisk målrettet de 15-20-årige, og ofte overgår deltagerne i lommepegeprojekter til en fritidsjobindsats. Deltagerne udvælges ofte ud fra, at de er ansvarsfulde og i stand til at overholde aftaler.

En fritidsjobindsats består i en formel ansættelse af den unge, hvor vedkommende varetager en arbejdsfunktion i et afgrænset antal timer. Fritidsjob kan enten være i regi af den boligsociale indsats eller hos en aktør uden for helhedsplanen. Når fritidsjobbet er hos ekstern aktør, består den boligsociale indsats' rolle overvejende i opsøgning, vejledning og brobygning til fritidsjobbet. Eksempelvis vejledes de unge i, hvordan de kan søge de enkelte job, og de trænes i jobsøgningsprocessens enkelte dele. Under ansættelse finder opfølgning til tider sted fra den boligsociale indsats' side, så problemer og udfordringer kan fanges i opløbet. I nogle tilfælde kan den boligsociale indsats' rolle også

bestå i brobygning mellem unge i lokalområdet og fritidsjobindsats i regi af anden aktør, fx kommune eller lignende.

Formålet med fritidsjobindsatsen er at styrke deltageres kompetencer og erfaring i at være på arbejdsmarkedet gennem at varetage et job; møde til tiden, opfylde krav, overholde regler osv. Desuden kan fritidsjobbet give deltagerne en stabil voksenkontakt og bidrage til at skabe et netværk, der rækker over boligområdet.

Den boligsociale indsats' rolle er ofte at identificere de unge og skabe en brobygning til fritidsjob, og fritidsjobindsatsen kan også være forankret i andet regi, fx hos kommunen.

Brandkadetter

Brandkadetprojektet henvender sig typisk til unge drenge og mænd i alderen mellem 13-24 år. Ofte er der tale om socialt udsatte, uroskabende og kriminalitetstruede unge. Forløb kan vare fra en uge, hvor det er bygget op over et intensivt forløb, til nogle måneder.

Aktiviteten består i, at en gruppe unge uddannes til såkaldte brandkadetter via et kursusforløb, hvor deltagerne uddannes i fx førstehjælp, redning og brandslukning. Kurset indeholder både samarbejdsøvelser, teori og praksisnær afprøvning i samarbejde med beredskabet. Der kan eventuelt laves en samarbejdskontrakt ved opstart med Brandvæsen og SSP, og efter kursets afslutning modtager de unge et diplom. Kurset opbygges om en kontaktpersonsordning, hvor kontaktpersonen/redderen agerer som mentor for den unge. De unge bliver desuden ofte tilknyttet et vagthold og kommer herigennem til at lære og opleve den disciplin, vagtholdet arbejder under.

Når forløbet er slut, følges der op med et videre forløb for den unge, eventuelt i form af en konkret handleplan. Her kan sigtet være at få den unge til at indgå i frivillige aktiviteter eller få dem ud i fritidsjob, ligesom helhedsplanen formidler samarbejde med de unges skole, så de unge følges fra flere sider. Der kan også sikres efterfølgende netværk mellem de unge.

Sigtet med aktiviteten er at resocialisere deltagerne gennem tilegnelse af konkret erfaring og faglige kompetencer i grundlæggende brandmandsfærdigheder. Derved får de specifikke kompetencer, de kan bruge fremadrettet i jobsøgning, deres trivsel øges, den uroskabende og kriminelle adfærd reduceres, og forventningen er, at de får øget motivation for uddannelse. Gennem de positive relationer til de voksne forventes de unge desuden at få andre mere positive værdier og syn på myndigheder.

Derudover har brandkadetaktiviteten et tryghedsorienteret sigte i lokalområdet. De unge får styrket deres relation og tillid til brandvæsenet, som derved kan arbejde i et område uden at blive mødt med mistillid og eventuel aggression. Hermed antages trygheden i området og blandt de øvrige beboere at blive styrket.

Den boligsociale indsats kan være primus motor eller kan indgå i og støtte op omkring anden aktørs organisering af aktiviteten (fx kommune).

Juniorpædagoger

Aktiviteten er målrettet unge i alderen 16-25 år, der har en interesse for at blive pædagog. Aktiviteten forløber typisk over en afgrænset periode på et par måneder.

Som juniorpædagog gennemføres et kursusforløb og efterfølgende en kortere praktik med henblik på at erfare, hvordan arbejdsliv og hverdagen som pædagog former sig i eksempelvis en børnehave. Deltagerne modtager et kursusbevis efter gennemførelse af kurset, og der laves en kontrakt inden

praktikforløbet i en daginstitution. Forældrene til institutionens børn informeres om, at der starter en juniorpædagog. I praktikforløbet møder de unge nogle timer hver uge for at være sammen med og lege med børnene. Forløbet er ulønnet, men efter aftale med fagforeningerne får deltagerne en bonus efter endt praktikforløb.

Hensigten med indsatsen er at styrke de unges arbejdsmarkedskendskab og konkrete kompetencer og afklare uddannelsesønsker. Forventningen er, at forløbet kan motivere deltagerne til at færdiggøre folkeskolen og påbegynde en ungdomsuddannelse.

Den boligsociale indsats er primus motor på indsatsen i samarbejde med fx ungdomsskole og daginstitutionerne.

Beboerjournalister

Aktiviteten henvender sig til unge og øvrige voksne beboere, fx ledige, der interesserer sig for formidling.

Beboerjournalister er en aktivitetstype, hvor unge trænes og opkvalificeres i journalistisk formidling af historier fra boligområdet, hvorigennem de udvikler deres konkrete formidlingskompetencer og samtidig får tidlige arbejdsmarkedserfaringer. Aktiviteten kan udvikles og udføres gennem samarbejde med fx lokale aviser, der i øvrigt bringer artikler om lokalområdet.

Hensigten med aktiviteten er at styrke deltagerens selvtillid, kompetencer til at begå sig i samfundet og samfundskendskab, samt forbedring af skolegang og afklaring i forhold til uddannelse. Aktiviteten har også til hensigt at udvide ledige beboeres arbejdsmarkedsmuligheder gennem kompetenceopbygning, arbejdspladskendskab mv. Derudover kan aktiviteterne have fokus på imageforbedring af området, styrkelse af lokalt ejerskab og socialt netværk i området. I nogle aktiviteter er der formelt opkvalificerende kursusforløb over nogle måneder, mens aktiviteten andre steder er mere af ad hoc-karakter.

Det er oftest den boligsociale indsats, der driver aktiviteten, eventuelt i et samarbejde med den lokale presse. Der kan desuden være tilknyttet en journalist til at opkvalificere deltagerne.

Praktikpladser

Målgruppen er beboere, der står uden for arbejdsmarkedet, og som har svært ved at finde vej ind på arbejdsmarkedet. Nogle praktikpladser kan være målrettet unge, der netop er gået ud af folkeskolen, for at fastholde dem i uddannelsessystemet. Praktikforløbet forløber over en afgrænset periode, fx nogle måneder eller uger. Varigheden af praktikforløbet kan dog variere. Praktikforløbet er typisk fuldtids.

Praktikpladser har til formål at fremme beskæftigelse og selvforsørgelse blandt ledige borgere i området, og aktiviteten foregår oftest i forbindelse med en beskæftigelsesindsats. Gennem praktikforløbet får de ledige konkret arbejdsmarkedsrettet erfaring, både i forhold til specifikke jobfunktioner og i forhold til generel arbejdspladskultur. Samtidig opkvalificeres den ledige fagligt gennem fx mestrelære og løbende sidemandsoplæring. Den ledige får desuden kvalificeret sit fremtidige valg af beskæftigelse eller uddannelse.

Formålet med aktiviteten er at styrke den lediges kompetencer og muligheder på arbejdsmarkedet og udvikle deltagerens faglige kompetencer gennem konkret erhvervs erfaring.

Den boligsociale er ofte opsøgende både i forhold til deltagere og i forhold til anskaffelsen af praktikpladser. Praktikpladser findes typisk i samarbejde med kommune og/eller virksomheder. I nogle tilfælde har de boligsociale indsatser selv praktikpladser, fx i regi af den fysiske renoveringsindsats i området.

Den boligsociale indsats' rolle består typisk i brobygning mellem borger og jobcenter, socialforvaltning (kommune) eller virksomhed, fx gennem opsøgende arbejde i forhold til de lokale virksomheder, formidling af virksomhedsbesøg.

Demokrati og ungeråd

Målgruppen for aktiviteten er unge typisk op til 25 år. Der er ofte en strategi for rekruttering af unge til rådet; nogle steder vælges de unge til rådet gennem en formel demokratisk beslutningsproces, andre steder udpeges de gennem netværk. Varigheden er typisk et år eller to.

Aktivitetstypen demokrati- og ungeråd sigter mod at give de unge indsigt og kompetenceopbygning i bestyrelsesarbejde og demokratiske beslutningsprocesser og institutioner i samfundet mere generelt. Det er antagelsen, at de herigennem bliver i stand til at tage større ansvar for dem selv og deres lokale område og at anvende de formelle beslutningsprocesser. Et mere aktivt fritidsliv er også en del af formålet, ligesom deltagelse også styrker de unges deltagelse i uddannelse og deres selvværd mere generelt. I nogle tilfælde samarbejder Ungerådet med afdelingsbestyrelsen og opfattes som en "rugekasse" eller forløber for unge til afdelingsbestyrelsesdeltagelse. Demokrati- og ungeråd kan desuden bidrage til at sikre de unge en stemme i området.

Ungerådet får typisk bevilliget nogle penge til afholdelse af aktiviteter og er gerne forpligtet til at afholde bestemte aktiviteter om året, fx sammen med andre unge. De unge kan også deltage i aktiviteter som fx byrådsmøde eller valgcafé, hvor de fungerer som ambassadører for områdets unge. Nogle steder modtager de unge undervisning eller kurser i demokratisk deltagelse og processer. Ungerådet konstituerer sig i en bestyrelse med formand og andre poster, fx medieansvarlig mv., som står for videreformidling til områdets øvrige unge.

Det boligsociale arbejde er ofte opsøgende og faciliterende.

Lektiecaféer

En bred målgruppe af børn deltager gerne i lektiecaféerne, men der er typisk fokus på børn, der mangler forældre støtte til lektiehjælp, og som er fagligt udfordret i skolen. Nogle tilbud kan være køns- og aldersopdelte.

Aktivitetstypen har til formål at støtte børn og unge i at fastholde skolegang og forbedre deres faglige og skolemæssige kompetencer. Sigtet er at forbedre børn og unges skolegang gennem tilbud om lektiehjælp, og at deres fravær herigennem mindskes, og deres faglige kompetencer styrkes. Desuden bidrager lektiecaféer til at sikre et aktivitetstilbud i fritiden og styrke børnenes sociale netværk og den positive voksenkontakt.

Tilbuddet består i en lektiecafé efter skoletid, hvor der sidder frivillige, der støtter og hjælper børn og unge med deres lektier. Tilbuddet har oftest en åben drop-in karakter og varetages gerne af frivillige organisationer som fx Ungdommens Røde Kors eller Dansk Flygtningehjælp.

Med folkeskolereformen er lektiecaféerne i nogle tilfælde blevet udfaset, idet der er integreret lektiehjælp i skoletiden i kommunen i stedet. I andre tilfælde har lektiecaféen ændret fokus til at fokusere mere på eksempelvis trivsel og samvær.

Helhedsplaner tager typisk initiativ til lektiecaféen og etablerer samarbejde med frivillige foreninger eller organisationer i boligområdet og/eller inddrager frivillige beboere. Lektiecaféen foregår ofte i relation til klubtilbud eller på skoler i lokalområdet. Det kan også være den boligsociale indsats, der stiller lokaler til rådighed. Der er ofte talte om individuel og håndholdt støtte.

Sociale kompetencer

Boligsociale klubber

Klubber er til alle børn og unge i boligområdet; der er klubber, der kan have særligt fokus på foreningsløse eller udsatte børn. Ofte er det for børn og unge i alderen 10-17 år. De boligsociale klubber kan være åben én eller flere gange om ugen eller hver dag, oftest i eftermiddagstimerne efter endt skoledag.

Klubaktiviteten er et sted for børn og unge i lokalområdet med henblik på at give dem tilbud i deres fritid, hvor de kan mødes, være trygge og deltage i forskellige aktiviteter. Samtidig får børn og unge et alternativ til at "hænge ud" på gaden, og deres evner til at indgå i fællesskaber styrkes. Hermed øges børnenes trivsel og tryghed.

Aktiviteter, der udbydes, kan være spil, wii, smykker, negle, mad, ture ud af huset, kreative værksteder, boldspil og lektiecafé. Klubben kan give børnene et fællesskab og netværk og muliggøre, at de får nye venskaber. Herudover kan klubben give støtte og vejledning, og der kan blive videre henvist til andre tilbud, fx ungdomsskole, lommepegejob og fritidsjob.

Klubben kan eventuel være målrettet grupper med særlige behov, fx piger med anden etnisk baggrund, udadreagerende drenge, foreningsløse børn og unge. For pigeclubber er det ofte formålet at skabe et særligt tilbud til udsatte piger, gennem fx trygge rammer, ture ud af huset, pigeaftener, kreative værksteder og lektiecafé. Pigeclubben skal give et frirum for piger (særligt etniske piger), hvor de kan få støtte og vejledning, og hvor de kan få et netværk.

Tilbuddet er i høj grad bundet til lokalområdet, dvs. såfremt den boligsociale indsats dækker flere boligområder, er der ofte et klubtilbud i hvert område.

Klubtilbuddet er forankret i den boligsociale indsats, ofte i samarbejde med kommunale aktører, foreninger (fx idrætsforeninger) og civilsamfund. Der kan være relationer til andre boligsociale projekter, fx brobygning, lommepegeprojekt, fritidsjobvejledning.

Væresteder

Væresteder er lokaler eller klubhus, hvor unge – typisk socialt udsatte og kriminalitetsruede unge – kan opholde sig under opsyn. Der er typisk tale om unge fra 15 år og op efter, om end nogle væresteder sætter aldersgrænsen ved 18 år og ældre. Opadtil afgrænses værestedet typisk ved 25- eller 30-årsalderen. Væresteder adskiller sig fra boligsociale klubber ved målgruppen. Værestedet er typisk målrettet uroskabende og kriminalitetstruede (evt. tidligere kriminelle) unge, mens boligsociale klubber har fokus på at skabe fritidsaktiviteter og socialt netværk for en bredere gruppe af unge ofte under 18 år.

Sigtet med væresteder er at skabe en platform for kontakt til grupper af unge og brobygge til uddannelse og job samt generelt at arbejde med de unges trivsel, sociale inklusion og adfærd. Der kan

ske gennem "udstationerede" medarbejdere fra jobcenter eller UU-vejleder i værestedet på afgrænsede tidspunkter. I nogle tilfælde kan sigtet med værestedet også være at få de unge væk fra gaden og dermed skabe større tryghed blandt beboere og mindre hærværk i området.

Der kan i værestedet tilbydes forskellige aktivitetsmuligheder, fx computere, billard, dart og køkken, hvor der kan laves mad. Der kan også være træningsfaciliteter eller -hold, udflugter, caféaftener mv. Hertil kan der være faglige indlæg og individuel rådgivning af de unge ved relevant aktør (fx UU-vejleder eller jobkonsulent) i afgrænsede tidsrum.

Nogle steder udfører værestedets medarbejdere opsøgende gadeplansarbejde i lokalområdet i forhold til at nå de unge, der hænger ud dér, og få dem til at komme i værestedet.

I nogle tilfælde drives værestederne af den boligsociale indsats i samspil med andre aktører som eksempelvis SSP, kommune, politi. I andre tilfælde støtter den boligsociale indsats op omkring kommunalt værested i boligområdet.

Der arbejdes både gruppebaseret og individuelt med målgruppen. Der er fokus på ansvarliggørelse af de unge, styrkelse af selvværd, selvtillid og adfærdsregulering.

Kreativ læring

Der er tale om en bred vifte af fritidsaktiviteter for børn og unge inden for kreativ læring. Aktiviteterne kan til dels omfatte struktureret holdundervisning, fx i musik eller dans eller aktiviteter rettet mod at arrangere en teaterforestilling, en sommerfest eller en koncert. I andre tilfælde arrangerer den boligsociale indsats kreative fritidsaktiviteter for en gruppe af ad hoc unge, eller aktiviteten danner ramme om, at en gruppe unge mødes uformelt omkring fx at spille musik i et studie, hvor den boligsociale indsats stiller et lokale til rådighed.

Sigtet er at skabe en mere sammenhængende hverdag for områdets børn og unge og skabe en alsidig udvikling, hvor det enkelte barn eller unges sociale adfærd og selvværd samt dets evne til at samarbejde styrkes. I nogle tilfælde udføres aktiviteten i samarbejde med skolen (fx i forbindelse med temauger), og her er sigtet desuden at styrke sammenhæng mellem skoledag og fritid.

Desuden skal vedkommendes evne til at lære skærpes, og gennem aktiviteten skal der skabes positive måder at bruge sin energi på, hvilket skal motivere børnene og de unge til skole, uddannelse og lokalt engagement. Konkrete eksempler omfatter fx, at de deltagende børn og unge begynder at anvende positive reaktionsmønstre i sociale sammenhænge, at de oplever glæde og anerkendelse gennem musikken eller dansen, at selvværdet højnes, og at de opnår nye kvalifikationer. Et fald i skolefravær blandt deltagerne er ligeledes et konkret målopfyldelseskriterium. I relation til kriminalitet er et synligt fald på boligselskabernes hærværkskonti et konkret målopfyldelseskriterium, der viser, at deltagerne bruger deres tid og energi mere konstruktivt.

Aktiviteterne inden for kreativ læring har forskellig varighed og intensitet; det afhænger af den konkrete aktivitet. Der kan være tale om fx undervisningsaktiviteter med nogle lektioner om ugen af en times varighed eller øvemuligheder minimum to gange om ugen.

I nogle tilfælde er den boligsociale indsats primus motor, i andre tilfælde medarbejdere fra dagtilbud eller musikskoler. Der ses dog generelt et samarbejde mellem den boligsociale og aktører såsom ungdomsskolen, den lokale skole, musikskolen, danseundervisere og en række lokale civile aktører, UU-vejledere, ligesom også medarbejdere, der beskæftiger sig med kriminalitetsforebyggelse, kan være inddraget.

De boligsociale medarbejdere har forskellige roller og funktioner; fra koordinering og projektledelse til at understøtte lokalfaciliteter, fx at skabe adgang til musikvelokaler samt sale til danseundervisning.

Projekt- og eventforløb

Aktiviteten projekt- og eventforløb er målrettet unge og unge voksne, der er ledige, og som heller ikke er i gang med en uddannelse. Aktiviteten foregår typisk som undervisning hen over en periode med regelmæssige undervisningsgange.

Aktiviteten kan være modulinddelt og bygget op om konkrete forsøg med igangsættelse af et projekt. Ofte inddrages professionelle projektledere eller personer med erfaring med projektledelse samt iværksættere med henblik på at kvalificere målgruppens idéer samt deres evner i at udvikle og lede et projekt. Forud for igangsættelse af aktiviteten gennemføres typisk en målrettet rekruttering, hvor hensigten er at kombinere beboere med forskellige ressourcer og baggrund på en måde, så alle får udbytte af uddannelsen og et bredere netværk og arbejdsfællesskab. Undervisningen gennemføres typisk af teamledere, professionelle projektledere, kommunale medarbejdere med projektledererfaring og iværksættere.

Sigtet med aktiviteten er, at deltagerne gennem kompetenceopbygning i projektledelser og afholdelse af events opnår personlige kompetencer for ledelse, som de kan bruge i forhold til fremtidige uddannelse og jobmuligheder. Intentionen er ligeledes at styrke deltagerens iværksætterkompetencer og støtte generelt iværksætteri i boligområdet.

Støtte til fritidsaktiviteter

Målgruppen er børn og unge typisk mellem 6 og 17 år, som ikke er tilknyttet forening eller fritidsaktivitet, og hvor familierne er uden tilstrækkelig økonomiske midler til at finansiere barnets fritidsdeltagelse, eller hvor der er kulturelle barrierer i forhold til at deltage i foreningslivet.

Aktiviteten giver børn og unge fra familier med få økonomiske midler mulighed for at prøve etablerede fritidstilbud af gennem økonomisk støtte. Sigtet er gennem børn og unges deltagelse i foreningslivet at styrke deres trivsel, sociale kompetencer og kompetencer i den konkrete fritidsaktivitet. Samtidig er ideen, at social arv modvirkes, idet der kompenseres for familiens manglende mulighed for at yde økonomisk støtte til barnets fritidsliv.

Aktiviteten kan være organiseret i form af fritidspas, hvor den unge gives fri adgang til introduktionsgange i en eller flere foreninger for at blive inspireret til at finde den rette idrætsgren eller forening. Den kan også være organiseret som egentlig årlig betaling af kontingent, hvor barnet/den unge visiteres. Tidligere har den boligsociale indsats kunnet bidrage med direkte økonomisk støtte til fritidspas, men dette er ikke længere tilfældet. Den boligsociale indsats' rolle er derfor typisk at opspøge og identificere de unge, formidle kontakt til relevante idrætsforeninger og/eller opspøge og udvikle partnerskab med anden aktør (fx fra civilsamfundet, kommune), der kan understøtte indsatsen og eventuelt betale fritidspas eller kontingent.

Aktiviteten kan være forankret i regi af den boligsociale indsats med samarbejde med relevant aktør inden for foreningslivet m.fl. Den boligsociale indsats kan også støtte op med fritidspasordning i kommunen fx ved at finde og henvise relevante børn til indsatsen.

Forenings- og fritidsguides

Primært er målgruppen børn og unge, som ikke er tilknyttet forening eller fritidsaktivitet, og hvor der kan være barriere grundet social udsathed eller manglende kulturelt kendskab til foreningslivet. Børnenes alder kan være forskellig, mellem 6-17 år. Målgruppen er også, evt. sekundært, børnenes forældre eller både børn og forældre.

Foreningsguiderne er grupper af frivillige, som vejleder og guider børn og unge fra udsatte boligområder – og deres forældre – ind i foreningslivet. Dermed skaber de mulighed for, at børn og unge kan gå til en aktivitet i en idræts- eller kulturforening tæt på, hvor de bor. Formålet er at fremme børn og unges involvering i fritidslivet for derved at øge børnenes trivsel. Hertil er formålet at fremme børnenes netværk i og uden for boligområdet og lære dem om det omkringliggende samfund.

Aktiviteten kan være forankret i regi af den boligsociale indsats med samarbejde med kommune og relevante aktør inden for foreningslivet m.fl. Den boligsociale indsats kan også støtte op en kommunal ordning fx ved at finde og henvise relevante børn til indsatsen.

Sportsaktiviteter

Enten alene eller i samspil med idrætsforeninger, kommune mv. udfører den boligsociale indsats idræts- og sportsaktiviteter i området for børn og unge i alderen 6-18 år. I nogle tilfælde kommer idrætsforeningerne eller kommunale aktører ud i boligområdet med henblik på at afholde aktiviteter, der inspirerer områdets børn og unge til at deltage i foreningslivet.

I andre tilfælde arrangerer den boligsociale indsats selv aktiviteten, fx gennem idrætscontainere, street fodbold mv., eller gør en aktiv indsats for at rekruttere frivillige til lokale sportsforeninger.

Formålet er at sikre fritidstilbud for børn og unge i et lokalområde og styrke deres foreningsdeltagelse. Samtidig styrker aktiviteten børnenes trivsel og fysiske form og giver dem en mulighed for at omgås andre børn og unge. Ydermere er formålet at gøre lokalområdets børn og unge opmærksomme på de forskellige idrætsforeninger, der findes i og uden for lokalområdet.

Nogle steder er tilbuddet målrettet fx overvægtige børn eller børn, der ikke er tilstrækkeligt fysisk aktive. For andre grupper kan sigtet også være at forebygge uroskabende adfærd i området.

Ofte udbydes fritidsaktiviteter flere gange om ugen og særligt uden for skoletid. Aktiviteten er typisk forankret i regi af den boligsociale indsats i samspil med relevante samarbejdspartnere. I nogle tilfælde kan den boligsociale indsats være at støtte op, fx omkring lokal idrætsforening, der kommer ud i området for at afholde aktiviteter.

Idrætsafprøvning

Målgruppen er børn og unge, der ikke normalt deltager i fritidsaktiviteter, fx grundet økonomiske, sociale eller kulturelle barrierer. Børn og unge transporteres til idrætsaktiviteten og støttes generelt i deres deltagelse. Aktiviteten sker gerne i tæt samarbejde med lokale idrætsforeninger, hvor den boligsociale indsats blandt andet står for at identificere og "rekruttere" unge fra boligområdet til indsatsen. I nogle tilfælde er de unge identificeret og har afprøvet idrætsaktiviteten gennem idræts- og sportsaktiviteter i lokalområdet (se denne aktivitetstype). I nogle tilfælde tilbydes de unge et trænerkursus i idrætsforeningen eller rekrutteres til at støtte op omkring andre aspekter af idrætslivet.

Sigtet er at stimulere børnenes nysgerrighed og kendskab til sport og idræt og herigennem øge deres engagement i det lokale fritidsliv. Dette støtter samtidig op omkring børnenes sociale kompetencer og almindelige trivsel. For unge, der tilbydes et trænerkursus, er sigtet at opkvalificere dem yderligere og evt. videre bruge deres trænerkompetencer i lokalområdet og gennem deres netværk og lokalkendskab at udbrede idrætsdeltagelse yderligere blandt områdets børn og unge.

Vejledning og rådgivning

Job- og uddannelsesvejledning

Målgruppen for denne aktivitet er udsatte unge i alderen 15-30 år, der er i gang eller skal i gang med uddannelse eller job. Job- og uddannelsesvejledning er et åbent tilbud om råd og vejledning og kan benyttes så ofte, som man har lyst.

Denne aktivitetstype har fokus på at vejlede de unge i forhold til job og uddannelse. Nogle tilbud er alene rettet mod job, mens andre kombinerer de to aspekter. Der kan være samarbejde med kommunen omkring vejledningen, eller vejledningen kan ske i kombination med fremskudt beskæftigelsestilbud eller anden kommunal vejledning. Ud over 1-1 støtte og vejledning, foregår der også fælles aktiviteter, fx besøg på uddannelsesinstitutioner, lokale virksomheder, kursus i CV skrivning osv. Vejledningen kan også resultere i rådgivning, der retter sig mod andre dele af den unges liv end skole og beskæftigelse.

Sigtet er at hjælpe deltagerne med at afklare, hvad de gerne vil, og hvilke muligheder de har, for dernæst at støtte dem i forfølge det, de gerne vil, eksempelvis at hjælpe med at søge optagelse på studie/uddannelse. Forventningen er, at afklaring, vejledning og rådgivning kan bidrage til, at den unge kommer videre i sit liv, får bedre muligheder og bedre trivsel.

Den boligsociale indsats har ofte et samarbejde med fx kommunens job- eller UU-vejledere. Samarbejdet kan tage forskellig form. I nogle tilfælde sidder de boligsociale medarbejdere og kommunale medarbejdere i samme lokale, i andre tilfælde kan der henvises og brobygges på tværs eller til andre tilbud placeret i lokalområdet.

Mentor

Denne aktivitet har to målgrupper. Den ene gruppe er mentorer, der ofte er frivillige fra området fra uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Den anden gruppe er mentees, der typisk er unge med behov for ekstra støtte i regi af job og uddannelse. De fleste mentorforløb har unge i alderen 13-25 år som målgruppe. Mentorforløbet er ofte afgrænset til et antal måneder, evt. med mulighed for forlængelse eller opfølgning.

Aktivitetstypen består i udvælgelse og uddannelse af mentorer med henblik på håndholdte 1:1 forløb for unge og unge voksne med det sigte at styrke viden og erfaringer på arbejdsmarkedet eller uddannelsesrettede uddannelsesforløb. Udvalgelse af mentorer sker ud fra relevante kriterier, og der kan eventuelt etableres et mentorkorps. Mentorer trænes gennem en kort mentoruddannelse og får tilbudt efteruddannelse og løbende individuel sparring. Mentorforløbene bygger på frivillighed og er tidsbegrænsede.

Der sker en matchning af de unge med mentoren, fx gennem opstartsmøde, og i regi af det enkelte mentorforløb konkretiseres en handlingsplan. Mentorforløbet er herefter struktureret omkring regel-

mæssige møder mellem den unge og mentoren samt løbende opfølgning på den unges handlingsplan og trivsel. Mentorforløbet er fra begge parter side baseret på frivillighed og er afgrænset til en bestemt tidsperiode. Skulle det være den unges interesse at fastholde en mentor længere, så skal mentor og koordinator typisk vurdere mulighederne på individuel basis.

Sigtet med aktiviteten er at hjælpe deltagerne videre i forhold til uddannelse og beskæftigelse, og at de får et øget selvværd og tro på egne evner og kompetencer. Forventningen er, at det sker på baggrund af en tillidsfuld relation mellem mentor og mentee, hvor mentor hele tiden kan skubbe mentee videre i positiv retning.

Mentorforløb kan være forankret i regi af den boligsociale indsats, men kan også være forankret andetsteds, fx i kommunen, hvortil den boligsociale indsats henviser deres unge.

Rollemodel

Der er to målgrupper for denne aktivitet. Den ene er *Rollemodellerne*, der er engagerede unge eller voksne, der vurderes at kunne optræde som forbillede for andre inden for beskæftigelsesområdet gennem deres personlige baggrund og livserfaring. Det er typisk mere ressourcestærke unge/voksne. Den anden målgruppe er *Målgruppen for rollemodellernes virke*, og de er typisk unge fra lokalområdet i alderen 13-25 år, der kommer fra socialt udsatte familier.

Rollemodelaktiviteten tager afsæt i en ung-til-ung relation og sigter mod at give unge fra lokalmiljøet inspiration til uddannelse, job, positiv livsstil (fx sundhed) og tage del i samfundet i generel forstand. Antagelsen er, at nogle unge lytter mere til unge, de kan identificere sig med, snarere end til fx lærere eller vejledere. I rollemodellernes dialog med de unge er det derfor den personlige historie, der er omdrejningspunktet. Målgruppen oplever rollemodellen som troværdig, fordi hun/han har et personligt erfaringsgrundlag at tale ud fra og en historie, deltagerne kan spejle sig i.

Der er fokus på at bygge en tillidsfuld relation op til de unge i området gennem kontinuerlig og uforpligtende kontakt. Uforpligtende aktiviteter kan være et godt redskab til at facilitere denne kontakt. Nogle rollemodeller kan være ansat, fx i et værested eller lignende.

Der udvælges et antal rollemodeller i form af unge eller voksne, der har personlige erfaringer, der kan spejle nogle af de udfordringer, lokalområdets børn eller unge står i, fx i forhold til at komme ind på arbejdsmarkedet. Det kan være temaer relateret til at få praktikplads eller fritidsjob, kendskab til arbejdspladskultur, skoleforløb mv. Rollemodellen har gerne positive erfaringer i forhold til at håndtere disse udfordringer og begå sig i samfundet generelt.

Der er også rollemodelaktiviteter, hvor fokus er på, at både den unge og rollemodellen får et udbytte af relationen. Rollemodellen kan eksempelvis få en frivillig kontrakt, som giver bevis på forløbet. Forinden har rollemodellen været igennem en form for oplæring, fx gennem et struktureret program, der skal introducere de unge til forskellige miljøer (foreningsliv, skoler og virksomheder), som de af personlige årsager ikke færdes i. Her kan de opøve nye færdigheder og erfaringer, som gør dem i stand til at hjælpe andre. Den unge kandidat skal blandt andet klædes på til at hjælpe andre i brugen af IT, deltagelse i mere sport, og de tilbydes eksempelvis træneruddannelse. De skal følge et struktureret program, som tilrettelægges mellem indsatsens koordinator og dennes samarbejdspartnere. Blandt organisationerne er biblioteket, ungdomsskolen, en computerklub, idrætsklubber og frivillige sociale organisationer.

I mange aktiviteter er den boligsociale helhedsplan drivkraften bag aktiviteten og samarbejder om aktiviteten med andre relevante aktører, fx kommunen, SSP eller foreningstiltag.

Forebyggelse af fravær

Skoletrivsel

Den primære målgruppe er skoleelever på samtlige klassetrin, men særligt, hvor fraværet er højt (ofte lidt ældre klasser). Sekundære målgrupper er aktører, der involveres i den helhedsorienterede indsats, fx personer fra foreningslivet, forældre, herunder kan der være særligt fokus på forældre med anden etnisk baggrund, fx med henblik på at styrke involvering i forældrearrangementer og skolegang. Aktiviteterne tager afsæt i en helhedsorienteret tilgang til skolegang med fokus på at øge trivlsen i klasser, hvor eleverne har højt fravær, og derigennem udvikle miljøet mellem de unge og reducere fravær. Der arbejdes gerne bredt med involvering af forældre, lærere og faggrupper. Aktiviteterne kan fx være:

- En trivselsperson, der holder møder med lærerteam i de klasser, hvor fraværet er højt, eller som tilknyttes undervisningen i en periode som støtteperson til klasser, hvor fraværet er højt
- Inddragelse af forældre i indsatsen
- Udvikling af ungemiljø på skole mere generelt, fx med inddragelse af klub- og foreningsmiljø
- Evt. dialog med enkeltstående unge.

Aktiviteterne strækker sig typisk fra nogle måneder til et år eller mere. Intensiteten varierer, men fx kan en trivselsperson deltage i klasseundervisning flere gange om ugen.

Ofte er indsatsen forankret uden for den boligsociale indsats, fx på den lokale skole eller i kommunen. I nogle tilfælde kan den boligsociale indsats dog også have det organisatoriske ansvar for gennemførelsen af aktiviteter i samarbejde med de lokale skoler, skole- og kulturforvaltningen og familie- og beskæftigelsesforvaltning.

Elevtrivsel

Aktiviteterne rettet mod elevtrivsel er fokuseret på det enkelte barns problematiske fravær og læringsudfordring. Tiltaget skal bidrage til, at uheldsmæssigt fravær reduceres, og at barnets evne og motivation til læring styrkes, hvorved den unge fastholdes i et skole- og uddannelsesforløb med øget trivsel. Aktiviteterne og erfaringer med at afholde disse aktiviteter er generelt få i det boligsociale arbejde på nuværende tidspunkt. Typisk er den håndholdte indsats forankret på den lokale skole, men den boligsociale indsats kan støtte op fx ved at varetage vækkeursfunktion, dvs. sørge for, at børnene kommer op og møder om morgenen eller forestår holdholdte læringsforløb for børn eller unge med behov. Der kan også være tale om forældreinddragelse med hjemmebesøg hos forældrene (aktivitetskombination med Forebyggende Samtaler).

Aktiviteten er typisk forankret hos anden aktør, men den boligsociale indsats kan have en støttende rolle.

Forældrekompetence

Forældrenetværk

Denne aktivitet har udsatte familier som målgruppe, eksempelvis familier, der oplever mistrivsel. Det kan være begrundet i mange forhold, herunder fattigdom, isolation, tidligt forældreskab, udfordringer med at kombinere arbejds- og familieliv, psykisk sygdom samt manglende integration for familier med anden etnisk baggrund end dansk. Nogle forekomster af aktivitetstypen kan have specifikke

målgrupper, fx fædre (med fokus på at styrke fædrolleren gennem aktiviteter for fædre og børn) eller forældre med anden etnisk baggrund.

Forældrenetværk og -aktiviteter er en aktivitetstype, der sigter mod at styrke og opbygge netværk mellem familier og/eller forældre i området og anvende dette som afsæt til at styrke (forældre)kompetencer, viden og sociale aktiviteter i området. Forældrenetværk består ofte af en kerne af deltagere, hvor andre beboere deltager mere ad hoc, og aktiviteterne udbydes bredt for alle områdets familier som ad hoc-møder/-tilbud.

Netværket faciliterer brobygning og netværk mellem beboere, skaber rammer for nye fællesskaber og anvendes gerne som afsæt for temaoplæg, erfaringsudveksling og kompetenceopbygning, fx omkring forældrenes evne til at støtte op om barnets trivsel og skolegang. Netværket kan også fremme det frivillige arbejde med børn og unges fritidsliv og dermed styrke forældrene i at organisere projekter og aktiviteter på græsrodsplan og styrke deres børns trivsel. Netværkene arrangerer ofte aktiviteter, der involverer børn, og kan evt. have et særskilt fokus, fx omkring skolegang eller sportsaktiviteter. I forhold til forældre med anden etnisk baggrund kan der være et særskilt fokus på at styrke integration af disse familier og deres børn.

Typiske aktiviteter, der arrangeres, er kulturelle, sociale eller sportslige arrangementer, forskellige oplæg eller temadage, ture eller udflugter for beboerne, ud af byen eller i lokalområdet. På ture indgår forskellige aktiviteter, fx kultur, natur, sport. Der kan også være tale om regelmæssige møder mellem en gruppe familier (både børn og voksne) i beboerhuse til fælles madlavning og spisning. Der er mulighed for, at børnene kan lege og deltage i aktiviteter i de tilstødende lokaler, mens forældrene har besøg af en oplægsholder.

Der kan være en tovholder for netværket, fx en medarbejder fra den boligsociale indsats eller fra den lokale skole. I nogle tilfælde står tovholderen for at planlægge og koordinere netværkets møde, fx i form af en forældrecafé, som danner platform for forældrenetværket.

Intensitet og varighed er forskellig. Der kan afholdes foredragsrække eller familieaktiviteter af varierende længde (fra enkelte foredrag pr. år til 8-10 foredrag eller familieaktiviteter pr. sæson eller som årlig forældreskole/lejrskole). Der kan også afholdes tættere forløb over en periode, hvor der er flere forskellige aktiviteter af mere forpligtende karakter. I de mere intense forløb tænkes familierne ikke knyttet til indsatsen på ubestemt tid, men aktiviteten skal løbende udskifte familierne. I langt de fleste indsatser lægges der op til, at familierne danner netværk og fortsætter med at mødes, efter at indsatsen er holdt op.

Primært er aktiviteten forankret i regi af den boligsociale indsats, men ofte i samarbejde med fx sundhedsplejerske, pædagoger, lærer, socialrådgiver, familiekonsulent, UU-vejleder, SSP mv. Herudover kan anvendes frivillige til for eksempel at afvikle sociale arrangementer og børnepasning i forbindelse hermed og som mentorer. Den boligsociale medarbejder kan være ansvarlig for rekruttering, afholdelse af informationsmøde og være kontaktperson til familierne. De kan stå for planlægning og afvikling af de konkrete aktiviteter.

Rådgivning og forebyggende samtaler

Når der er tale om bekymrende adfærd i forhold til skolegang, fx fravær eller negativ adfærd i skolen, kan der aflægges hjemmebesøg hos forældrene med det sigte at styrke forældrenes ansvarstagelse og at bringe dem til at tage hånd om bekymrende fravær og støtte bedre op om deres børns skolegang og almindelige trivsel. Også det tværsektorielle samspil skal styrkes.

Ved hjemmebesøgene gennemføres der samtaler, der omhandler børnenes skolegang, uddannelsesmuligheder, fritidsliv, og hvordan disse bedres. Der kan også være fokus på børns uroskabende eller tidligt kriminelle adfærd.

Afhængig af fokus deltager forskellige aktører i hjemmebesøget. Hvis der er bekymring i forhold til skolegang og fravær, kan det være repræsentant fra skolen og den boligsociale medarbejder; er der sociale aspekter af sagen, kan repræsentant fra kommunens sociale indsats inddrages. Er der problematikker i forhold til kriminalitet, kan SSP-medarbejder deltage, eller ved mere bekymrende sager, det kriminalpræventive politi. I nogle tilfælde tager den boligsociale medarbejder den første samtale og kan herefter overdrage opfølgende besøg til andre relevante myndigheder.

I nogle tilfælde foregår samtalerne efter et planlagt forløb med fast skabelon for at sikre, at relevante emner tages op, og at der kan indgås aftaler om fritidsliv, som ungdomsskolen kan følge op på. I andre tilfælde gennemføres kun en enkelt samtale.

Forældreprogrammer og -kurser

Aktivitetstypen dækker over forældreprogrammer og -skoler, der sigter mod at styrke forældrekompetencer gennem strukturerede undervisningsforløb for en afgrænset deltagerkare. En række programmer har fokus på forældre til børn i førskolealderen, eller før barnet bliver født, men der er også eksempler på forældreprogrammer, der har til formål at styrke forældrenes kendskab til børnenes skolegang og deres evne til at støtte børnene i skolegangen. Oftest er der tale om en deltagergruppe på ca. 6-15 deltagere, der er afgrænset gennem forløbet. Forløb kan være fra nogle få uger til et år; i enkelte tilfælde længere. I nogle tilfælde kan forældreprogrammerne være særligt målrettet forældre med anden etnisk baggrund.

Programmer sigter mod at styrke forældreskab, forældrenes kompetencer og deres evne til at tage aktivt og kompetent ansvar for deres barn, fx gennem redskaber til at styrke børnenes sociale kompetencer, deres evne til at samarbejde samt kompetence til at arbejde med positive opdragelsesmetoder. Derved bidrages der til, at børn uanset økonomisk og sociokulturel baggrund får mulighed for at vokse op i trivsel og tryghed, og deres selv-reguleringsevne og selvværd, sociale kompetencer, deres skoleparathed og de generelle færdigheder, der kræves for at mestre livet, fremmes.

Kurserne er ofte opbygget med moduler, fx temabaserede, og består af fx rådgivning og faglig viden, netværk og aktiviteter. Det faglige indhold i modulerne kan være fx at forstå dit barn, forælderrollen, højt læsning og sprog, konflikthåndtering, småbørnsaktiviteter, familieøkonomi, kost og hverdag med institution, job og uddannelse. Der er vægt på aktiv inddragelse af familiernes egne erfaringer. I forlængelse af forældreskolen kan der anvendes mentor og individuel sparring, hvor forældre som del af aktiviteten får individuel vejledning eller tilknyttes en mentor

Der sker ofte fortløbende justeringer af indhold, form og hyppighed ud fra indhentede erfaringer, ligesom indsatserne kan have en mere eller mindre struktureret karakter. Der kan undervejs være behov for at tage hånd om sproglige udfordringer, kulturelle misforståelser og ønske om kønsopdelte aktiviteter. Der er fokus på at understøtte netværksdannelse mellem familierne, og der lægges vægt på at støtte initiativer og aktiviteter, som deltagerne sætter i gang, fx picnic, barnevognsgåtur, legepladsbesøg. Som del af langsigtet netværksdannelse vil der blive afholdt en årlig familieejr. Der er dermed oftest tale om kursusforløb, der udvikles og tilpasses lokalt, frem for implementering af et fastlagt program. I enkeltstående tilfælde er der dog tale om implementering af velbeskrevne programmer, som fx de Utrolige År (i et enkelt tilfælde) eller God Familiestart: De Utrolige År er udviklet i USA, er manual- og vidensbaseret og anvendes i flere danske kommuner. De Utrolige År er særligt rettet mod familier med konflikter og sigter mod at styrke tilknytning og det positive samspil mellem

børn og forældre. Der findes både programmer med et universelt forebyggende sigte samt programmer med behandlende sigte. Programmerne er aldersopdelt.

Forældreprogrammer er typisk forankret i regi af den boligsociale indsats, men der kan være samarbejde med andre aktører, fx kommune. For eksempel kan der indgå sundhedsplejerske, jordemødre, boligsociale medarbejdere og frivillige.

Bilag 2 Beskrivelse af registerdata

Til de beskrivende analyser af beboerne i områder med en helhedsplan, målgruppeanalyserne og effektanalyserne anvender vi registerdata fra følgende datakilder:

- Landsbyggefondens oplysninger om helhedsplanerne
- Registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for It og Læring (STIL).

I det følgende beskriver vi først dataene fra Landsbyggefonden og registerdataene fra Danmarks Statistik og STIL. Dernæst redegør vi for variable, som er brugt til de registerbaserede analyser.

Data fra Landsbyggefonden

De data fra Landsbyggefonden, som vi anvender i projektet, stammer fra Landsbyggefondens driftsstøttesystem og giver os oplysninger om, hvilke almene boligafdelinger der indgår i de enkelte helhedsplaner med midler fra 2011-14-puljen. Derudover er der en række oplysninger om hver helhedsplan. Der er blandt andet oplysninger om det samlede budget, lokal medfinansiering, aktiviteter og formålet med indsatsen. Der er i alt 89 helhedsplaner. Af de 89 helhedsplaner er der 86, som har indsatser, der har til formål at øge beskæftigelsen.

Registerdata fra Danmarks Statistik og STIL

I denne rapport anvender vi oplysninger fra Danmarks Statistiks registre for perioden 2004-2016. For denne periode har vi oplysninger om:

- Alle beboere i almene boliger
- Personer, der er til- og fraflyttet en almen bolig i perioden
- 10 pct. af hele befolkningen.

Med disse registerdata er det dels muligt at følge personer over tid; data er således longitudinale. Dels er det muligt at lave tværsnitsanalyser, hvor forskellige år sammenlignes. For lejerne giver data endvidere mulighed for at se på hele E-familien (se nedenfor under familieforhold), herunder forældrene til børn og unge.

På baggrund af data om beboere i den almene sektor og oplysninger fra Landsbyggefonden kan vi afgrænse, hvilke beboere der bor i et område med en helhedsplan. Dette bruger vi for det første i beskrivelsen af beboernes udvikling og forandringer, hvor vi sammenligner beboere i områder med en helhedsplan med en 10-procents-stikprøve af befolkningen på en række demografiske og socio-økonomiske faktorer. For det andet bruger vi det til målgruppeanalysen, hvor vi sammenligner deltagere i udvalgte aktiviteter med de øvrige beboere i helhedsplanen (se bilag 3 om indsamling af deltageroplysninger).

Det, at vi har data om personer, før de flytter til en almen bolig, og efter at de er flyttet fra en almen bolig, betyder, at vi fx kan følge beboere i et område med en helhedsplan over tid, selvom de er flyttet til et andet område. Det udnytter vi fx, når vi beskriver de unges uddannelsesforløb i kapitel 5, hvor vi tager udgangspunkt i unge, der bor i et område med en helhedsplan i 2011. I analyserne følger vi også deltagerne i aktiviteter, selvom de ikke nødvendigvis bor i et område med en helhedsplan før eller efter deltagelsen i aktiviteten.

Registre og variable

I denne rapport anvender vi oplysninger fra følgende registre fra Danmarks Statistik:

- IEPE – indvandrere og efterkommere
- BEF – befolkningen
- UDDA – uddannelser (BUE)
- Elevregisteret (KOTRE)
- Institutionsregistret (INST)
- UDFK – folkeskolekarakterer
- IDAP – IDA persondata
- IND – indkomst
- AKM – arbejdsklassifikationsmodulet
- BFL – deltageret lønmodtagerdata fra e-indkomst (månedlig lønbeløb, månedlig antal løntimer)
- DREAM – databasen
- BOL – boligtællingen
- SSSY – sygesikring.

I rapporten anvender vi endvidere oplysninger fra følgende registre fra STIL:

- Elevfravær
- Nationale test.

I følgende beskriver vi de nogle af de variable, som vi anvender til analyserne i denne rapport.

Familieforhold

Variablene vedrørende familieforhold tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks E-familie-begreb (se Danmarks Statistik, 2010). Ifølge definitionen af en E-familie består en familie af en eller flere personer, der bor på den samme adresse og har visse indbyrdes relationer. En familie kan bestå af en enlig eller et par¹⁰ med eller uden hjemmeboende børn under 25 år. Vi deler familierne op i to familietyper: enlig og par. En parfamilie kan fx bestå af to voksne, som er et par, *eller* to voksne, som er et par, og hjemmeboende børn.

Anvendelsen af E-familiebegrebet indebærer fx, at to personer, der er gift, kun er en del af den samme familie, hvis de bor på samme adresse, mens de er en del af to forskellige familier, hvis de bor på hver sin adresse. Også kun de børn, der bor på samme adresse som forælderen, er en del af forælderen familie. For et barn, som fx bor sammen med sin biologiske mor og morens ægtefælle, som ikke er barnets biologiske far, vil både moren og morens ægtefælle blive opfattet som forældre til barnet. Det vil sige, at når vi i analyserne inddrager forældrenes socioøkonomiske karakteristika, er det ikke nødvendigvis de biologiske forældres karakteristika, men "sambo-forældrenes" karakteristika. En person under 25 år, som bor hos sine forældre, er endvidere ikke en del af forældrenes familie, hvis personen selv er gift eller har et barn. I så fald har personen sin egen familie sammen med ægtefællen/barnet.

---

¹⁰ Et par kan være gift, samlevende eller samboende.

Etnicitet

Vi deler befolkningen op efter herkomst og oprindelsesland, hvor herkomst beskriver, om personen er indvandrer, efterkommer eller dansker. I de fleste analyser deler vi befolkningen op i tre grupper: personer med dansk oprindelse, personer med vestlig oprindelse og personer med ikke-vestlig oprindelse. Personer med dansk oprindelse afgrænses efter variabelen herkomst. Personer med vestlig og ikke-vestlig oprindelse er enten indvandrere eller efterkommere.¹¹ Vestlige lande omfatter alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand. Ikke-vestlige lande er alle øvrige lande.

Uddannelsesoplysninger

Vi anvender igangværende uddannelse og højest fuldført uddannelse i flere af analyserne i rapporten.

Sammenligning af uddannelsesniveaut for beboere i områder med en helhedsplan og i befolkningen generelt vanskeliggøres dog af, at der bor mange indvandrere i de udsatte boligområder, og at vi har mangelfulde oplysninger om indvandrernes uddannelse. Det sidste hænger sammen med, at de fleste indvandrere ikke har afsluttet en uddannelse i Danmark. Danmarks Statistisk har prøvet at mindske problemet med manglende uddannelsesoplysninger ved at gennemføre spørgeskemaundersøgelser blandt indvandrere og spørge til deres uddannelse, men der er stadig mange indvandrere, der mangler oplysninger for.¹²

Vi anvender også oplysninger om de unges karakterniveau i 9. klasse, og om de unge efter 9. klasse har taget folkeskolens afgangsprøve. Vi kategoriserer en person som havende taget afgangsprøven, hvis der i karakterdatasættet er prøvekarakterer for personen i alle de bundne prøvefag – uanset hvilken karakterer personen har fået. Vi har karakteroplysninger for perioden 2008-2016, og i denne periode er der 8 eller 9 bundne prøvefag. I 2011 er der 9 bundne prøvefag: Dansk – læsning, Dansk – mundtlig, Dansk – orden, Dansk – retskrivning, Dansk – skriftlig, Matematik – problemløsning, Matematik – færdigheder, Engelsk – mundtlig og Fysik/kemi – praktisk/mundtlig.

Elevfravær

Fraværet er opgjort for elever i 0.-10. klasse i folkeskoler og specialskoler. Skolerne indberetter elevernes dagsfravær for hver af skolens elever. Det er op til skolelederen at fastsætte, hvordan dagsfravær defineres. Fraværet skal fordeles på følgende årsagskategorier: (1) Fravær på grund af sygdom, (2) Fravær med skolelederens tilladelse (ekstraordinær frihed) og (3) Ulovligt fravær. Vi har lavet analyserne for det samlede fravær og beregnet en fraværsprocent for skoleåret.

Nationale test

I hvert fag tester de nationale test eleverne inden for tre overordnede områder, som kaldes profilområder. For eksempel er profil-områderne i faget dansk er profilområderne sprogforståelse, afkodning og tekstforståelse. Vi anvender test for dansk i 8. klasse og matematik i 3. klasse. Vi viser et gennemsnit for scorerne i de tre profilområder.

---

¹¹ Danmarks Statistik opdeler befolkningen i Indvandrere, efterkommere og personer med dansk oprindelse (se Danmarks Statistik, 2017).

¹² Danmark Statistik har importeret oplysninger om uddannelse for en større gruppe af indvandrerne (se fx Mørkeberg, 2000). Vi har dog valgt at kategorisere højeste fuldførte uddannelse som uoplyst, hvis uddannelsesoplysningen er importeret. Sidstnævnte kan vi se ud fra variabelen HF_KILDE.

Tilknytningen til arbejdsmarkedet

Vi anvender forskellige mål for arbejdsmarkedstilknytning. En udfordring i forhold til at måle arbejdsmarkedstilknytningen for perioden 2004-2016 er, at nogle af de centrale registre vedrørende arbejdsmarkedstilknytning og indkomst i skrivende stund ikke er opdateret frem til 2016. Hvilke variable/oplysninger, vi har anvendt, er beskrevet i det nedenstående:

- Antal løntimer og lønindkomst baseret på indkomstregisteret: Vi har oplysninger om antal løntimer og den samlede lønindkomst for hvert kvartal fra 1. kvartal 2008 til 3. kvartal 2016. Bemærk, at når løntimer eller lønindkomst anvendes til at afgrænse beskæftigelse, indgår kun beskæftigelse som lønmodtager. Beskæftigelse som selvstændig indgår ikke. Derfor undervurderes det samlede beskæftigelsesniveau.
- Socioøkonomisk status (socio13): Socioøkonomisk status dannes ud fra oplysninger om den væsentligste indkomstkilde for personen i året. Ud fra indkomstkilden fastlægges, om personen er selvstændig, medarbejdende ægtefælle, lønmodtager, arbejdsløs eller uden for arbejdsstyrken, herunder pensionist, kontanthjælpsmodtager eller uddannelsessøgende. Oplysninger om indkomst er suppleret med oplysninger om deltagelse i uddannelse. Vi har oplysninger om socioøkonomisk status for 2004-2015.

NEET- og restgruppe

Vi kombinerer oplysninger om uddannelse og beskæftigelse for at afgøre, om personerne er i NEET-gruppen og restgruppen. NEET-gruppen består af personer, som hverken er i gang med uddannelse eller i beskæftigelse. Restgruppen er personer, som hverken er i gang med uddannelse eller i beskæftigelse, og som ikke har færdiggjort uddannelse på et højere niveau end grundskolen.

Overførselsindkomster

Oplysninger om overførselsindkomster henter vi fra DREAM-databasen, som er en forløbsdatabase baseret på data fra Beskæftigelsesministeriet, Undervisningsministeriet, CPR-registret samt SKAT. Datasættet omfatter samtlige personer, der har modtaget visse offentlige overførselsindkomster fra medio 1991 og frem. Arten af ydelse angives ugevis for hver enkelt person. Den ugentlige ydelsesoplysning angiver fx, om personen har været ledig, på orlov, på efterløn, syg, på kontanthjælp, været på SU-berettiget uddannelse eller i aktivering. Blot en person har været på en ydelse, fx dagpenge, en dag i ugen registreres det. Nogle personer er på forskellige ydelser i løbet af en uge, og da der kun kan registreres én ydelse pr. uge, foretages der en prioritering mellem ydelserne. Vi anvender oplysninger fra DREAM-databasen for perioden 2004-2016.

I nogle af analyserne viser vi blandt andet andelen, som har modtaget en overførselsindkomst (ekskl. SU). De typer indkomst, som her indgår, er:

- Arbejdsløshedsdagpenge (passiv)
- Ordinær uddannelse og kurser (ekskl. SU)
- Virksomhedsrettet aktivering
- Kontanthjælp, (for)revalidering (passiv)
- Syge- og barselsdagpenge, ressourceforløb, jobafklaringsforløb (passiv)
- Ledighedsydelse
- Fleksjob
- Førtidspension, skånejob
- Efterløn/Folkepension.

Brug af sundhedsydelse

I effektanalyserne indgår der variable, som beskriver personernes kontakt til almen læge, speciallæge, tandlæge, fysioterapeut og psykolog. Den almene læge vil typisk være personens praktiserende læge, i hvert fald hvis besøget foregår i dagtimerne. Opgørelserne bygger på sygesikringsregisteret, og derfor er det kun sundhedsydelser med offentligt tilskud, som indgår i tabellerne. For almene læger og speciallæger gives der dog typisk tilskud til alle behandlinger.

Bopælskommune

Endelig anvender vi en variabel for bopælskommune i effektanalyserne. Her er kommuner inddelt på følgende måde:

- Københavns og Frederiksberg Kommune
- Storkøbenhavnske kommuner (ekskl. Københavns og Frederiksberg Kommune): Albertslund, Ballerup, Brøndby, Dragør, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Høje-Taastrup, Ishøj, Rødovre, Tårnby, Vallensbæk
- Bykommuner: Esbjerg, Odense, Aalborg og Aarhus Kommune
- Øvrige kommuner.

Bilag 3   Indsamling af deltageroplysninger

En udfordring ved tidligere evalueringer af boligsociale indsatser er, at vi ikke har haft viden om, hvilke beboere der har deltaget i de boligsociale indsatser. Til evalueringen af boligsociale indsatser har vi derfor udvalgt nogle aktiviteter og bedt medarbejdere i de boligsociale helhedsplaner om at indsamle oplysninger om deltagerne i disse aktiviteter. Oplysningerne er indsamlet fra 2016 og indsamles så længe, der stadig er helhedsplaner for 2011-14-midlerne, der har disse aktiviteter. Vi har bedt om oplysninger om deltagere fra 2014 og frem. De boligsociale medarbejdere har efter samtykke fra beboerne indsamlet oplysninger om deltagernes cpr-nummer *eller* oplysninger om navn, adresse og dato for beboelse. Disse oplysninger gør det muligt for Danmarks Statistik at koble forskellige registeroplysninger på for deltagere i aktiviteter.

De udvalgte aktiviteter er lommepengeprojekt, fritidsjobindsats, brandkadetprojekt, mentorordning (mentees) og projekt- og eventforløb, som alle er målrettet de unge beboere, samt netværksmøde, som er målrettet voksne kvinder.

Vi har ikke fået oplysninger om alle deltagere i aktiviteterne i hvert boligområde, hvilket især hænger sammen med, at vi har bedt om oplysninger tilbage i tid (for 2014 og 2015). Indsamlingen af oplysninger om deltagerne er blandt andet afhængig af projektmedarbejdernes viden og hukommelse. Især medarbejderskift/sygemeldte medarbejdere er da også blevet angivet som årsag til, at det har været svært at finde oplysninger om deltagere. Desuden har medarbejderskift/sygemeldte medarbejdere gjort det sværere at opnå samtykke fra deltagerne. Selvom der er flere projektmedarbejdere i en helhedsplan, er det ofte én medarbejder, der har stået for en given aktivitet, fx bydelsmødre. Hvis denne medarbejder har skiftet job, er det sværere at få deltagernes samtykke, da deltagerne ikke kender de øvrige projektmedarbejdere lige så godt som den medarbejder, der har stået for aktiviteten. Ud over at give oplysninger om deltagere, som de har fået samtykke fra, har vi også bedt områderne vurdere, hvor mange deltagere der i alt har deltaget i en aktivitet i perioden. Det giver os et skøn over, hvor stor en andel af deltagerne, de har oplysninger for, og som har givet samtykke. Andelen af alle deltagere, som har givet samtykke, svinger fra 0 til 100 pct.

I målgruppeanalyserne i kapitel 5 og bilag 8 sammenligner vi deltagere i en given aktivitet med jævnaldrende, som bor i de samme boligområder. Alle i den relevante aldersgruppe, der bor i disse områder i 2015, og som ikke (ifølge vores oplysninger) er startet i en af de udvalgte aktiviteter i 2012, 2013, 2014, 2015 eller 2016, indgår i sammenligningsgruppen.

Bilagsfigur 1.1 og 1.2 viser antallet af personer, som vi har fået oplyst har deltaget i en af de udvalgte aktiviteter. Bemærk, at i modsætning til analyserne i kapitel 5 kan en person godt optræde to gange i de to tabeller vist her, hvis de har deltaget i mere end en aktivitet (fx både har deltaget i et lommepengeprojekt og været brandkadet). Der er endvidere færre deltagere i hver aktivitet i tabeller og figurer vist i bilag 8. Det skyldes, at vi har valgt at se på specifikke aldersgrupper i analyserne i bilag 8.

Bilagsfigur 3.1 Fordeling på år, deltagerne er startet i en af de udvalgte aktiviteter¹⁾?

Startår	Antal deltagere
2012	15
2013	48
2014	231
2015	331
2015	255
I alt, personer	880

Anm.: Bemærk, at hvis en person har deltaget i to forskellige aktiviteter, så indgår personen to gange i tabellen.

Note 1: De udvalgte aktiviteter er fritidsjobindsats, lommepengeprojekt, brandkadet, mentorordning, kreativ læring og projekt- og eventforløb.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 3.2 Fordeling på, hvilke af de udvalgte aktiviteter deltagerne er startet på.

Aktiviteter	Antal deltagere
Lommepengeprojekt	308
Fritidsjobindsats	215
Kombination af lommepengeprojekt og fritidsjobindsats	172
Brandkadetter	67
Mentorordning	59
Kreativ læring	32
Projekt- og eventforløb	27
I alt, personer	880

Anm.: Bemærk, at hvis en person har deltaget i to forskellige aktiviteter, så indgår personen to gange i tabellen.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilag 4 Metodebeskrivelse for interessent-survey

Interessent-surveyens målgruppe er udpegede interessenter på tværs af helhedsplaner finansieret af 2011-14-midlerne fra Landsbyggefonden. Interessenterne er identificeret af projektlederne fra helhedsplanerne. I alt har 306 interessenter bidraget til interessent-surveyen. Da nogle interessenter har besvaret spørgsmål om flere temaer, er der på tværs af temaer opnået 364 besvarelser. Fordelingen af besvarelser på temaer er vist i bilagstabel 4.1.

Bilagstabel 4.1 Fordeling af besvarelser på temaniveau

Tema	Antal besvarelser
Skolegang og uddannelse	103
Beskæftigelse og fastholdelse på arbejdsmarkedet	57*
Kriminalitetsforebyggelse	82
Forældrekompetencer og børns trivsel	124
Total	364

Anm.: *På spørgsmålet: 'Hvilken indvirkning oplever du, at den boligsociale indsats samlet set har haft på boligområdet i forhold til beskæftigelse' er der to interessenter, som har valgt ikke at besvare spørgsmålet.

Kilde: Interessent-survey.

Formål med interessent-surveyen

Formålet med at gennemføre interessent-surveyen er, at foretage en afdækning i bredden af den gennemslagskraft, som den boligsociale indsats har medvirket til i det pågældende boligområde og organiseringen herom. Surveyen afdækker de overordnede oplevede virkninger skabt for målgruppe, det faglige udbytte og de organisatoriske virkninger af den boligsociale indsats inden for de fire temaer (skolegang og uddannelse, beskæftigelse, kriminalitetsforebyggelse, forældrekompetencer og børn trivsel). Vi ser således ikke specifikt på aktivitetstyper og virkningen heraf. Interessent-surveyen skal derimod bidrage til at belyse virkninger af de boligsociale indsatser, finansieret af 2011-14-midlerne, på temaniveau.

Tilgang til interessent-surveyen

I dette afsnit udfoldes den konkrete tilgang til gennemførelsen af interessent-surveyen. Herunder præsenteres udviklingen af spørgeskemaet, forberedelsen af gennemførelse af surveyen, identifikation af interessenter, pilottest af spørgeskema og gennemførelsen af interessent-surveyen.

Udvikling af spørgeskemaet

Konsortiet har udviklet et struktureret spørgeskema, som dannede afsæt for dialogen med respondenterne i forbindelse med interessent-surveyen.

Spørgeguiden er opbygget i en række kategorier, der hver især indeholder en række spørgsmål. Nogle kategorier kan anvendes på tværs af temaer, mens andre kategorier indeholder spørgsmål og svarkategorier, der er udviklet specifikt til at afdække arbejdet inden for ét af de fire temaer (beskæftigelse, uddannelse, forældrekompetencer og børns trivsel samt forebyggelse af kriminalitet).

De udvalgte spørgsmål (indikatorer) i spørgeskemaet er udvalgt og udviklet med udgangspunkt i evalueringens øvrige datakilder, herunder især de kvalitative casestudier samt forskningsoversigterne. Helt konkret spørges til udvalgte virkninger, som i følge både forskning, kvalitative data samt det politiske og formelle opdrag er ønskværdige at opnå.

Spørgeskemaet består primært af lukkede svarkategorier, som knyttes til 'I hvilken grad-spørgsmål', hvilket gør det muligt at kvantificere de svar, som vi får i surveyen. Derudover er der indarbejdet enkelte udvalgte åbne svarkategorier. De åbne svarkategorier giver mulighed for at udfolde svarene med mere fyldestgørende observationer og nuanceringer.

Forberedelse til gennemførelse af survey

Som forberedelse til at gennemføre de konkrete interview med relevante interessenter (se mere i afsnit 1.2.3), er der foretaget en systematisk afdækning af, hvilke temaer der er relevante at afdække i hvilke boligområder. Denne afdækning foretages med udgangspunkt i valideringsrunden fra forår/sommer 2015, hvor alle aktivitetstyper i alle områder blev afdækket systematisk. De identificerede temaer for hvert område er valideret af projektleder ved den første dialog (se nedenfor).

Identifikation af interessenter

Sideløbende med udvikling af spørgeguiden og opsamling på valideringsrunden er de relevante og foretrukne respondenter til surveyen identificeret. Det er forsøgt at identificere ca. 3-5 aktører pr. tema pr. boligområde. Der er foretaget en intensiv indsats for at finde de rigtige aktører at interviewe, som fulgte følgende to trin:

1. En systematisk telefonrundringning til projektlederne i alle helhedsplaner, der har bistået med at identificere de relevante nøglepersoner for hvert (valideret) tema
2. En efterfølgende snowballing-metode, der sikrede, at den mest kvalificerede interessent indgik i surveyen.

I identifikation af respondenter er afgørende inklusionskriterier, at respondenterne har kendskab til det boligsociale arbejde under 2011-14-midlerne. Hermed menes, at respondenterne skal have (haft) en større eller mindre rolle i samarbejdet omkring de boligsociale aktiviteter. Der er både inddraget interessenter på et strategisk niveau og udførende niveau, men evaluator har været særligt opmærksom på at inddrage interessenter på det udførende niveau, da erfaringen er, at disse har et tættere kendskab til de konkrete virkninger af den boligsociale indsats. Derudover er interessenter, som var 100 pct. finansieret af helhedsplanen, ekskluderet.

En central erfaring i forbindelse med surveyen var, at projektlederne ofte arbejdede tæt med udvalgte få interessenter på tværs af flere temaer, hvilket vanskeliggjorde det at identificere 3-5 interessenter pr. tema pr. helhedsplan.

Mini-interview med projektledere

Som led i første trin af identifikation af de rette interessenter, blev der ved kontakten til projektlederne af de boligsociale helhedsplaner gennemført et mini-interview. Interviewet havde til formål at afdække, hvordan helhedsplanerne var organiseret i forhold til de fire temaer, hvilke aktører der var involveret i diverse grupper, samt hvordan den valgte organisering fungerede.

Den samlede svarprocent hos projektlederne var 62 pct. og således højere end forventet. De resterende, det ikke var mulige at kontakte, skyldtes blandt andet skift i projektledelsen eller tidspunktet

for surveyen (oveni ny helhedsplan, der startede op mv.). I nogle tilfælde var det muligt at identificere en anden relevant person, som havde været involveret i arbejdet under helhedsplanen, og som kunne hjælpe med at identificere interessenter og besvare spørgsmål omkring organisering i forbindelse med mini-interviewet.

På baggrund af interview med de boligsociale projektledere identificerede vi i alt ca. 500 interessenter, hvilket giver en svarprocent på ca. 60 pct. Dette er en forholdsvis høj svarprocent taget i betragtning, at interessenterne indledningsvist blev screenet og flere ekskluderet, da de ikke var relevante.

Pilottest af spørgeskema

Inden gennemførelsen af interessent-surveyen er der gennemført en pilottest af spørgeskemaet. Her blev i alt 40 af de identificerede interessenter udvalgt. Interessenterne blev udvalgt med henblik på at få en variation i forhold til organisatorisk tilknytning, stilling, geografi samt antal afdelinger i helhedsplanen. Der er ikke foretaget større ændringer af indholdsmæssig karakter i forlængelse af pilottesten, men der blev foretaget mindre justeringer og tilpasninger af spørgeskemaet.

Herunder blev følgende justeret:

- Flere af spørgsmålene blev formuleret mere temaspecifikt, da det gjorde det nemmere for interessenterne at huske på at svare med udgangspunkt i ét bestemt tema, fremfor på tværs af flere
- Svarkategorien 'ikke relevant' blev fjernet, da det gav anledning til forvirring for flere interessenter
- Vi oprettede muligheden for at fremsende survey pr. mail, efter en indledende telefonisk dialog, da flere interessenter ønskede at se skemaet selv, mens de besvarede det.

Gennemførelse af interessent-survey

Interessent-surveyen er gennemført i perioden januar-marts 2018. Det udviklede spørgeskema er opsat i SurveyXact for at sikre systematik i gennemførelsen af den. Hver interessent ringes op af en konsulent på et aftalt tidspunkt, og interviewer følger spørgeskemaet slavisk og noterer svarene elektronisk undervejs (i SurveyXact). I det interviewet foregår, spørger hver interviewer ind til alle spørgsmål og nævner alle svarkategorier. Respondenten får dog mulighed for at nuancere svarene og komme med supplerende svar ved de udvalgte spørgsmål med åbne svarkategorier. Surveyen foregår således som systematiske telefoninterview af 20-30 minutters varighed afhængigt af, hvor mange temaer, interessenten har været involveret i.

Hvert interview indledes med en validering af, hvilke temaer, interessenten har været involveret i. En respondent kan godt krydse af i flere temaer. For eksempel kan en lokal skoleleder godt både have samarbejdet med den boligsociale indsats i forhold til at forebygge kriminalitet og i forhold til at understøtte, at børn og unge fastholdes og kommer i uddannelse.

Alle identificerede interessenter blev forsøgt kontaktet tre gange pr. telefon. Hvis det ikke var muligt at opnå kontakt i løbet af tre forsøg, frafaldt respondenterne. Hvis der var oplyst en mail på respondenterne, blev det ligeledes forsøgt at opnå kontakt denne vej.

Bilag 5 Metodebeskrivelse for casebesøg

Der er gennemført casebesøg i forbindelse med evalueringen af 2011-14-midlerne for Landsbyggefonden. Casebesøgene er gennemført med henblik på at indsamle viden om, hvordan de udvalgte otte aktivitetstyper implementeres i praksis.

Casebesøgene er foretaget i udvalgte boligområder med helhedsplaner, som er finansieret af 2011-14-midlerne fra Landsbyggefonden. I casebesøgene er både projektledere, boligsociale medarbejdere, samarbejdspartnere og deltagere blevet interviewet med henblik på at få et indblik i deres erfaringer med de forskellige udvalgte indsatser. Der er foretaget casebesøg i udvalgte boligområder med henblik på at interviewe indsatsernes relevante aktører. Derudover er der foretaget genbesøg i udvalgte boligområder for at kunne gå i dybden med de resultater og erfaringer, som vi allerede havde stiftet bekendtskab med i forbindelse med det indledende casebesøg.

I bilagstabel 5.1 præsenteres antal boligsociale medarbejdere, samarbejdspartnere og deltagere, som har deltaget i interview i forbindelse med både casebesøg og genbesøg. Samlet har vi talt med 182 relevante aktører, og dertil har vi også interviewet projektledere i hver af de 14 udvalgte boligområder.

Bilagstabel 5.1 Antal interview på casebesøgene.

Aktivitet	Boligsociale medarbejdere	Samarbejdspartnere	Deltagere
Brandkadet	5	14	14
Mentor	7	9	3
Fritidsjob	9	9	10
Lomme pengeprojekt	14	15	24
Projekt og event	3	5	7
Kreativ læring	9	2	18
Netværksmødre	5	1	7
Familieprogrammer	6	7	11
I alt	53	48	80

Der er interviewet flest aktører under de første casebesøg (139). Genbesøgene har været målrettet en indsamling af viden om bestemte aktiviteter, hvor vi har set et behov for at kvalificere det eksisterende grundlag, som rapporten står på. Her har vi interviewet 12 projektledere, 18 boligsociale medarbejdere, 15 samarbejdspartnere og 11 deltagere.

Vi har under genbesøgene primært haft fokus på aktivitetstyperne lomme pengeprojekter, netværksmødre, familieprogrammer, mentorforløb og projekt- og eventforløb. Yderligere har vi haft et særligt fokus på at indhente viden om samarbejde, særligt set fra samarbejdspartneres side, kompetencer og målgruppen for de forskellige aktiviteter.

Formål med casebesøg

Formålet med casebesøgene var at foretage en dyberegående undersøgelse af arbejdet med indsatserne og få indblik i implementeringen af aktiviteterne i praksis. Herunder har vi haft fokus på, hvilke drivkræfter og barrierer, man oplever i praksis for at sikre den gode gennemslagskraft. På den måde

afdækker vi de erfaringer, som aktørerne har med arbejdet, samt hvad der driver indsatsen, og hvilke faktorer, som blokerer for, at indsatsen lykkes. Interviewene har fokus på at afdække de fem dimensioner, som fremhæves af Dean Fixsen i hans implementeringsforskning, altså; organisering, ledelse, mennesker, indsats og kontekst. Vi har især haft fokus på at udlede, hvilke metoder der opleves virkningsfulde i det boligsociale arbejde, samt hvilke kompetencer der er afgørende for, at arbejdet med de boligsociale indsatser har den ønskede virkning for de pågældende målgrupper.

Ved de senere gennemførte genbesøg har formålet været er at bygge oven på de første casebesøg og derved få endnu dybere viden omkring de udvalgte boligområder. Ved genbesøgene har vi arbejdet ud fra en række hypoteser, opstillet på baggrund af de kvantitative resultater fra registerdata såvel som de kvalitative tendenser fra de tidligere casebesøg. Ved at foretage genbesøgene har vi kunnet få endnu dybere erfaring med aktørernes og deltagernes arbejde med aktiviteterne. Vi har på besøgene kunnet stille mere specifikke spørgsmål til aktiviteterne, da vi i forvejen havde viden med fra de første casebesøg, og vi har således kunnet etablere en række hypoteser, som vi har testet gennem vores genbesøg.

I casestudierne har vi været inspirerede af den tilgang inden for evaluering, som på dansk kaldes virkningsevaluering og på engelsk *realistic evaluation*. I virkningsevaluering er det formålet at få nuanceret viden om, hvad der virker for hvem under hvilke omstændigheder. Det vil sige, at vi ved at basere casestudierne på virkningsevalueringens tilgang kan nuancere de generelle konklusioner, som vi opnår gennem effektstudierne. Virkningsevalueringerne i caseaktiviteterne skal dermed bidrage med en dybere forståelse for, hvad det er, der virker (blandt andet arbejdsmetode og mekanismer) under hvilke omstændigheder (blandt andet implementeringskonteksten).

Udvikling af interviewguides

Interviewguides til casebesøgene er opbygget i de kategorier, som vores implementeringsanalyse har fokus på (organisering, ledelse, mennesker, kontekst og indsats, jf. Fixsen). For hver kategori har vi udviklet en række spørgsmål, som er målrettet henholdsvis projektledere, medarbejdere, samarbejdspartnere og deltagere.

Interviewguides indledes med en afdækning af den generelle ledelse og organisering af den boligsociale indsats. Dernæst udforskede vi den pågældende aktivitetstype og arbejdet med denne. Der bliver både spurgt ind til aktivitetens målgruppe, aktivitetens historik, eventuelle ændringer i aktiviteten og tilgang og kompetencer i arbejdet med aktiviteten. Dernæst belyses drivkræfter og barrierer i forhold til arbejdet med aktiviteten for at blive klogere på, hvad der driver eller blokerer for, at indsatsen bliver vellykket for deltagerne.

Til genbesøgene er der tilsvarende udviklet en interviewguide, som er videreudviklet på baggrund af viden – samt *videnshuller* – afdækket ved de første besøg. På den vis har vi sikret et samlet billede af de udvalgte aktiviteter implementering i praksis og drivkræfter/barrierer forbundet hermed.

Gennemførelse af casebesøg

De første casebesøg er gennemført i perioden september 2016 til april 2017, mens genbesøgene er blevet gennemført fra november 2017 frem til januar 2018. Casebesøgene er alle foretaget af erfarne konsulenter fra Rambøll samt Louise Glerup Aner, der i de fleste tilfælde har haft en projekt-assistent med som referent eller optaget og dernæst transkriberet (på temaniveau) interviewene.

Casebesøgene har primært bestået af semistrukturerede enkelt- og gruppeinterview. Interviewene har været løst strukturerede, således at det var muligt at gå i dybden med den erfaring og den viden, som interviewpersonen/personerne giver udtryk for i interviewet.

Yderligere er der på casebesøgene også gennemført observationsstudier, hvor vi har fulgt udførelsen af specifikke aktiviteter i helhedsplanerne. Her har fokus været på at følge deltagernes oplevelser med de pågældende aktiviteter samt at opleve, hvordan aktiviteterne gennemføres i en virkelig situation, dermed har vi fået mulighed for at koble interviewdata med observationsdata, og dermed har vi kvalificeret datavaliditeten.

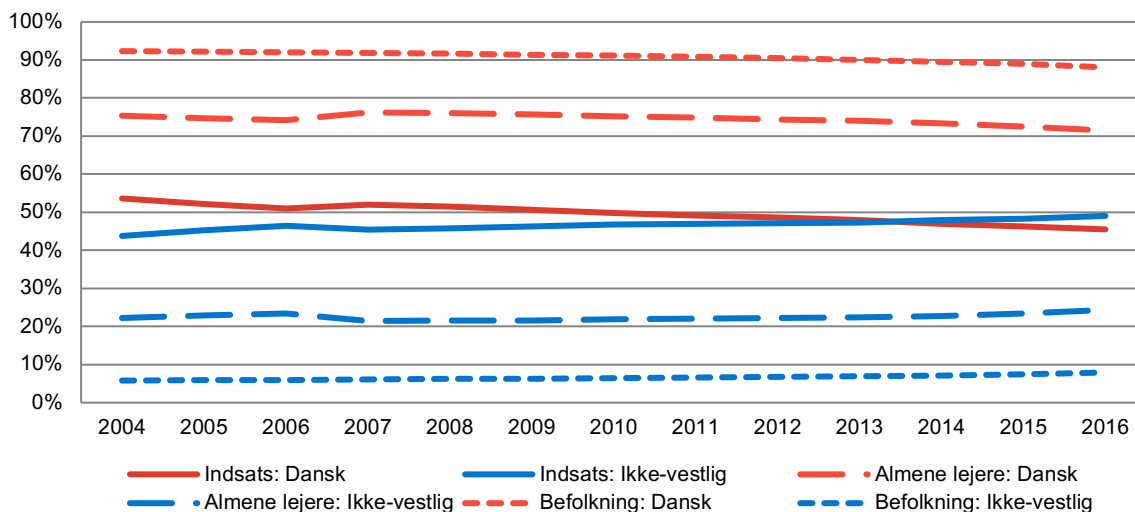
Opsamling og analyse af casebesøg

Under hvert casebesøg har en assistent taget referat af de forskellige interview. Efter det enkelte besøg er der udformet en caserapport, som analytisk har samlet de vigtigste pointer i forhold til helhedsplanens organisering, virkninger for målgruppen, drivkræfter og barrierer i implementeringen samt relevante pointer omkring de enkelte aktivitetstyper.

Alle caserapporter og referater fra casebesøg har dannet udgangspunkt for et efterfølgende syntesemøde mellem de udgående konsulenter hos Rambøll samt Louise Glerup Aner, hvor der i fællesskab er udledt de overordnede tematikker og erfaringer på tværs af områderne samt for hver aktivitetstype. Denne syntese har dannet afsæt for afrapporteringen i rapporten.

Bilag 6 Supplerende beskrivende analyser til kapitel 5

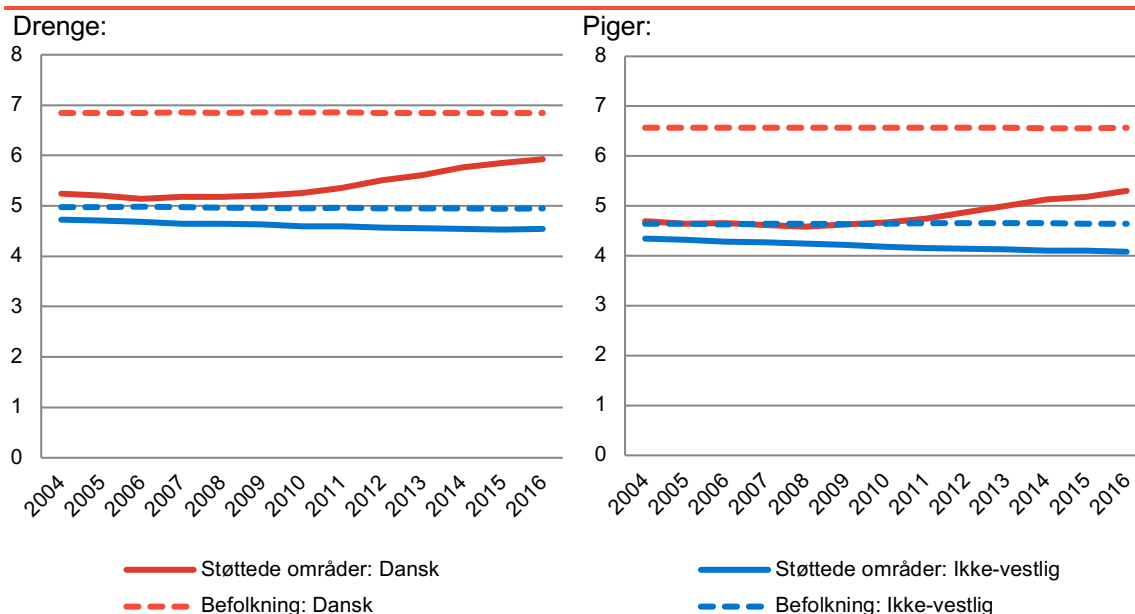
Bilagsfigur 6.1 Udvikling i andelen med dansk og ikke-vestlig oprindelse i de støttede boligområder, blandt almene lejere og i befolkningen i perioden 2004-2016. Procent.

Anm.: N (Støttede områder: Dansk) = 113.525; N (Almene lejere: Dansk) = 695.190; N (Befolkning: Dansk) = 493.661. N (Støttede områder: Ikke-vestlig) = 107.569; N (Almene lejere: Ikke-vestlig) = 228.432; N (Befolkning: Ikke-vestlig) = 44.418.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

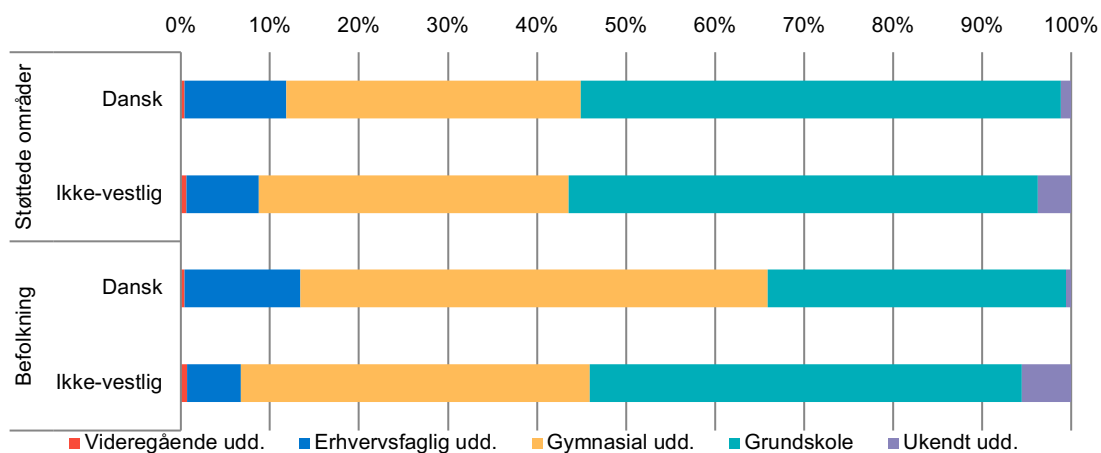
Bilagsfigur 6.2 Karaktergennemsnit ved afgangsprøve i 9. klasse, matematik (bundne prøvefag) opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2004-2016. Særskilt for oprindelse og køn.

Anm.: N (drengene, støttede områder og danske) = 7.609; N (drengene, støttede områder og ikke-vestlige) = 12.310; N (drengene, befolkningen og danske) = 35.677; N (drengene, befolkningen og ikke-vestlige) = 3.425. N (piger, støttede områder og danske) = 8.247; N (piger, støttede områder og ikke-vestlige) = 12.858; N (piger, befolkningen og danske) = 35.191; N (piger, befolkningen og ikke-vestlige) = 3.242.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.3 Fordeling af 21-årige fuldført uddannelse opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskilt for oprindelse. Procent.

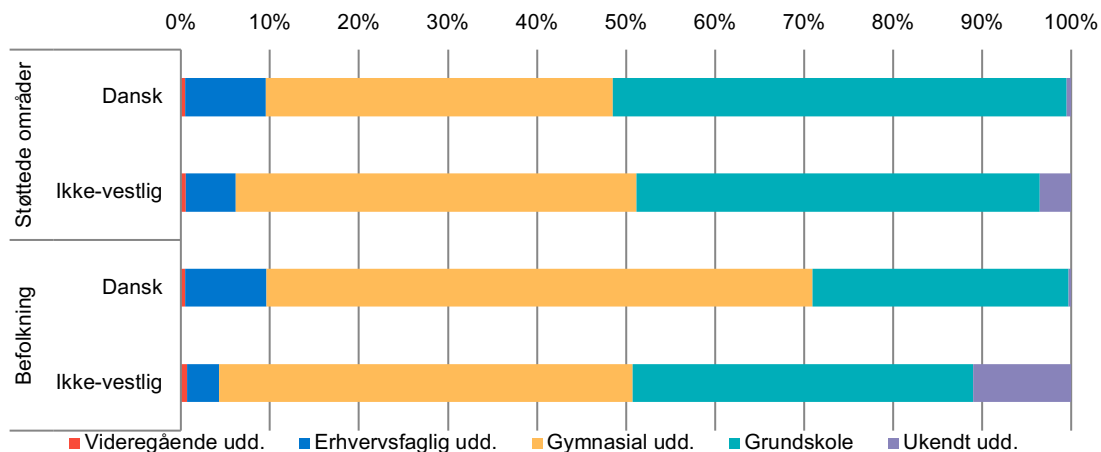

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 1.607; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 1.563; N (Befolkningen og danske) = 5.764; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 594.

Højest fuldførte uddannelse er opgjort d. 1. oktober.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.4 Fordeling af 21-årige fuldført uddannelse opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2016. Særskilt for oprindelse. Procent.

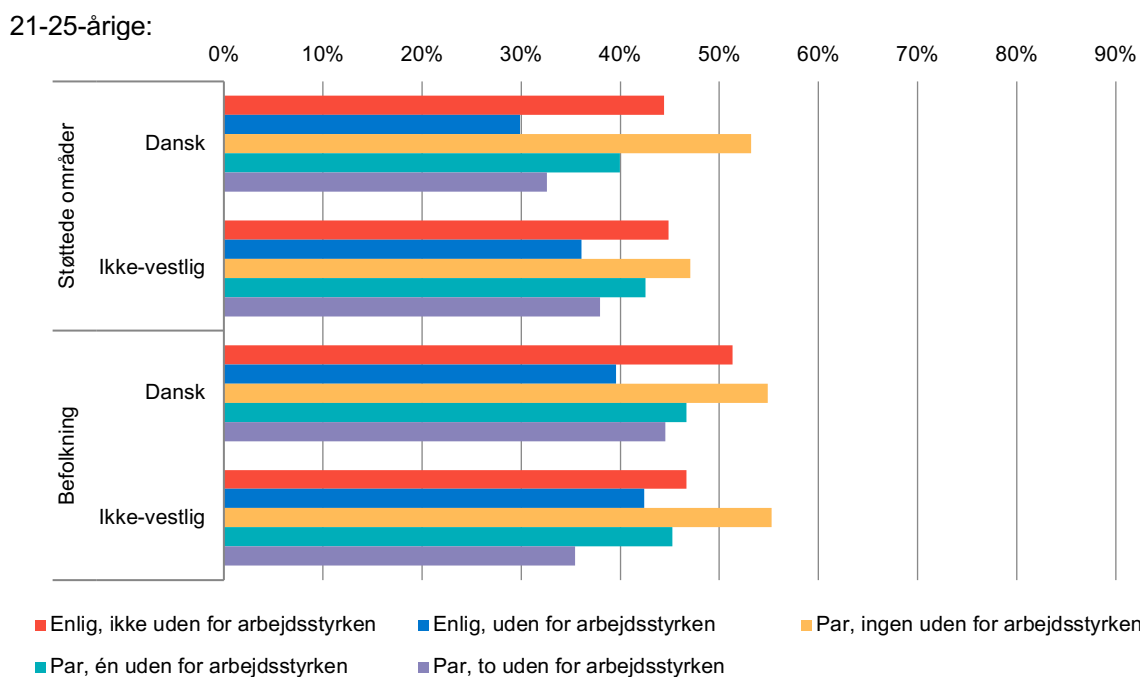
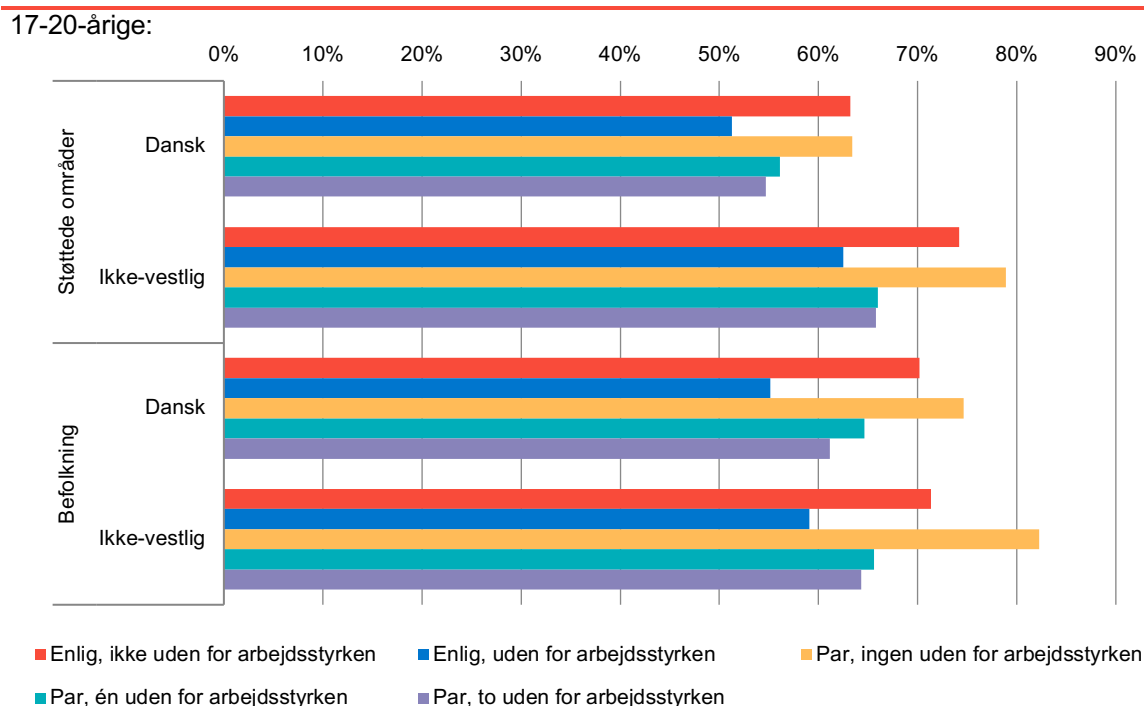

Anm.: N (Støttede områder og danske) = 1.368; N (Støttede områder og ikke-vestlige) = 1.710; N (Befolkningen og danske) = 6.352; N (Befolkningen og ikke-vestlige) = 719.

Højest fuldførte uddannelse er opgjort d. 1. oktober.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilagsfigur 6.5 Andelen med en igangværende uddannelse, blandt 17-25-årige, opgjort for de støttede områder og for befolkningen i 2011. Særskit for oprindelse og aldersgrupper. Procent.

Anm.: N (17-20 år, støttede områder og danske) = 4.898; N (17-20 år, støttede områder og ikke-vestlige) = 8.068; N (17-20 år, befolkningen og danske) = 24.035; N (17-20 år, befolkningen og ikke-vestlige) = 2.248. N (21-25 år, støttede områder og danske) = 6.388; N (21-25 år, støttede områder og ikke-vestlige) = 4.802; N (21-25 år, befolkningen og danske) = 22.032; N (21-25 år, befolkningen og ikke-vestlige) = 1.775.

De 17-20-årige var hjemmeboende som 16-årige, samme tidspunkt som forældrebaggrunden er målt; de 21-25-årige var hjemmeboende som 18-årige, samme tidspunkt som forældrebaggrunden er målt.

Igangværende uddannelse er opgjort d. 1. oktober.

Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik og Landsbyggefondens driftsstøttesystem.

Bilag 7 Tabeller fra interessent-survey

I følgende tabelbilag vises de samlede resultater fra den gennemførte interessent-survey med samarbejdspartnere inden for temaet: skolegang og uddannelse. Resultaterne fra interessent-surveyen omhandler både det faglige udbytte, organisatoriske virkninger samt virkninger for målgruppen, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Nedenfor vises karakteristika af de adspurgte interessenter. Derefter præsenteres de oplevede virkninger for målgruppen samt det faglige udbytte og organisatoriske virkninger, som den boligsociale indsats har bidraget til. For temaet skolegang og uddannelse er målgruppen børn og unge i alderen 6-25 år. I alt har 103 interessenter besvaret spørgsmålene for dette tema.

Karakteristika af interessenter

Bilagstabel 7.1 Samarbejde med helhedsplanen*

Samarbejde med helhedsplanen	Pct.
Udførende i én udvalgt aktivitet	31
Udførende i flere aktiviteter	29
Deltager i arbejdsgruppe, styregruppe eller følgegruppe	45
Deltager i styregruppe/bestyrelse for helhedsplanen	14
Sparringspartner i forbindelse med Én aktivitet	17
Sparringspartner i forbindelse med Flere aktiviteter	31
Rekrutteringskanal til udvalgte aktiviteter	20
Andet	4

Anm.: *Da flere interessenter har samarbejdet med helhedsplanen om flere ting, summerer procenterne sammen til over 100 pct.

Kilde: Interessent-survey.

Bilagstabel 7.2 Organisatorisk tilhørsforhold

Organisatorisk tilhørsforhold	Pct.
Ansæt i kommunal forvaltning (centralt placeret)	13
Ansæt i kommunal forvaltning (udgående)	14
Ansæt i kommunal institution i lokalområdet	58
Ansæt i boligorganisation	1
Tilknyttet en frivillig organisation	8
Ansæt i privat virksomhed	1
Andet	6

Kilde: Interessent-survey.

Bilagstabel 7.3 Stilling.

Stilling	Pct.
Chef på forvaltningsniveau	1
Daglig leder	53
Medarbejder	34
Frivillig	4
Andet	9

Kilde: Interessent-survey

Bilagstabel 7.4 Anciennitet med boligsocialt arbejde.

Anciennitet med boligsocialt arbejde	Pct.
Under 1 år	1
1-3 år	29
4-6 år	34
7-10 år	15
Over 10 år	21

Kilde: Interessent-survey.

Oplevede virkninger for målgruppen

I det følgende vises undersøgelsens resultater for målgruppen, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Bilagstabel 7.5 I hvilken grad oplever du, at den boligsociale indsats har bidraget til ...

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
At målgruppen benytter sig mere af lokale uddannelsesrettede aktiviteter?	12	42	29	8	1	9
At målgruppen deltager mere aktivt i deres skole/uddannelse?	10	36	39	5	0	11
At målgruppen har styrket deres deltagelse i 'positive' aktiviteter i fritiden?	18	40	28	4	1	9
At målgruppens motivation for at uddanne sig er blevet større?	6	37	36	19	0	12
At målgruppen har styrket deres faglige evner og kompetencer?	5	31	44	10	1	10
At målgruppen er blevet mere skole- og uddannelsesparat?	4	28	49	5	1	14
At målgruppen har fået større tro på egne evner og kompetencer?	13	45	34	4	1	4
At målgruppen benytter sig mere af lokale uddannelsesrettede aktiviteter?	12	42	29	8	1	9

Anm.: Alle tallene i tabellen er opgjort i pct.

Kilde: Interessent-survey.

Fagligt udbytte

I det følgende vises undersøgelsens resultater for det faglige udbytte, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Bilagstabel 7.6 I hvilken grad oplever du, at den boligsociale indsats har bidraget til ...

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
Bedre kontakt til målgruppen i området?	21	39	28	5	3	4
Større viden om behov og udfordringer hos målgruppen i boligområdet?	25	49	17	4	2	3
Nye perspektiver på arbejdet med målgruppen?	21	41	26	5	4	3
Udviklet nye metoder og/eller tilbud målrettet målgruppen?	14	33	34	10	7	3
Flere muligheder for at tænke på personer, som har en anden viden og kompetencer i forhold til målgruppen, end du selv besidder?	33	44	14	4	3	3

Anm.: Alle tallene i tabellen er opgjort i pct.

Kilde: Interessent-survey.

Oplevede organisatoriske virkninger

I det følgende vises undersøgelsens organisatoriske resultater, som den boligsociale indsats har bidraget til.

Bilagstabel 7.7 I hvilken grad oplever du, at den boligsociale indsats har bidraget til...

	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Ved ikke
At styrke det tværsektorielle samarbejde om målgruppen	24	46	25	2	1	2
At det uddannelsesrettede samarbejde om målgruppen er blevet mere helhedsorienteret?	14	41	31	8	1	6
En god rolle- og ansvarsfordeling mellem de aktører, som arbejder med at styrke skolegang og uddannelse i området?	12	42	30	7	1	9
At styrke samarbejdet om opsporing af målgruppen med behov for støtte i boligområdet?	12	48	24	6	0	11
At styrke samarbejdet om at fastholde målgruppen fra boligområdet i aktiviteter?	15	44	33	1	1	7

Anm.: Alle tallene i tabellen er opgjort i pct.

Kilde: Interessent-survey.

Bilag 8 Målgruppeanalyser – udvalgte aktiviteter for unge

Lommepengeprojekt

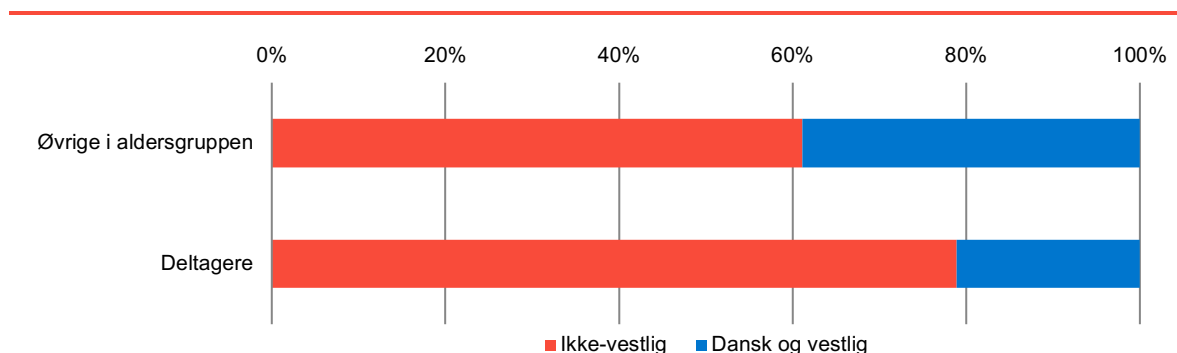
I dette afsnit beskriver vi de unge, der deltager i et lommepengeprojekt, med hensyn til oprindelse, alder, køn, familieforhold, forældrenes socioøkonomiske karakteristika og fravær i skolen. Disse karakteristika er vist for det år, deltagerne er startet i lommepengeprojektet. I beskrivelsen sammenligner vi endvidere deltagerne med de øvrige unge i boligområderne inden for samme aldersgruppe.

Vi anvender oplysninger om deltagere indrapporteret af boligområderne til beskrivelsen af deltagerne i lommepengeprojekter, som er i aldersgruppen 11-17 år.¹³

Deltagernes oprindelse, alder og køn

Bilagsfigur 8.1 viser fordelingen på oprindelse. Der er en overvægt med oprindelse i et ikke-vestligt land blandt deltagerne i lommepengeprojekter: 79 pct. af deltagerne mod 61 pct. af de øvrige i aldersgruppen har ikke-vestlig oprindelse.

Bilagsfigur 8.1 Fordeling på oprindelse. Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepengeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepengeprojekter. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 294; N (Øvrige i aldersgruppen) = 5.235.

Kilde: Egne beregninger på registerdata..

Hvordan deltagerne er fordelt på alder og køn, fremgår af bilagstabel 8.1 og bilagsfigur 8.2. Hovedparten af de unge, der deltager i lommepengeprojekterne, er 13-15 år. Der er endvidere en lille overvægt af drenge i lommepengeprojekterne: Mens 59 af deltagerne er drenge, er der en nogenlunde lige aldersfordeling blandt de øvrige i aldersgruppen.

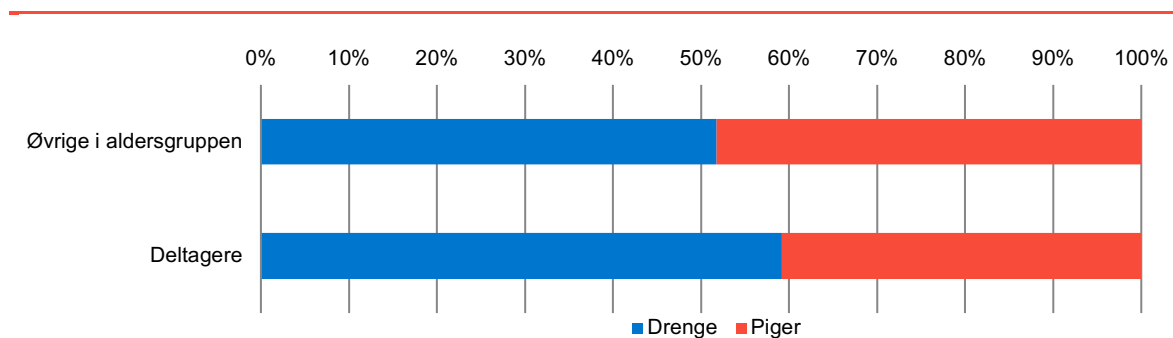
¹³ Bilag 1 indeholder en nærmere beskrivelse af indsamling af oplysninger om deltagere og dannelse af en sammenligningsgruppe.

Bilagstabel 8.1 Fordeling på alder. Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepengeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepengeprojekter.

	Øvrige i aldersgruppen	Deltagere
11-12 år	28	7
13 år	14	23
14 år	14	31
15 år	15	20
16 år	15	11
17 år	15	7
I alt	100	100
N	5.235	294

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.2 Fordeling på køn. Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepengeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepengeprojekter. Procent.

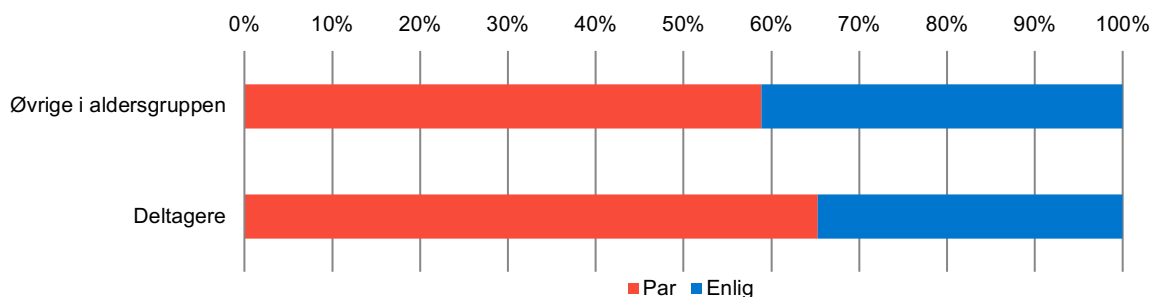
Anm.: N (Deltagere) = 294; N (Øvrige i aldersgruppen) = 5.235.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Familieforhold og forældrebaggrund

I dette afsnit ser vi på, hvad der kendetegner deltagernes familieforhold og forældrebaggrund. Alle deltagerne i lommepengeprojekter er hjemmeboende, dvs. de bor sammen med mindst én forælder. Bilagsfigur 8.3 viser, om den unge bor i en familie med en eller to voksne (forældre). 65 pct. af deltagerne har en familie med to forældre, hvilket er en lidt højere andel end hos de øvrige i aldersgruppen, hvor 59 pct. har en familie med to forældre. Bilagsfigur 8.4 viser endvidere, at deltagerne kommer fra forholdsvis børnerige familier. Mens 62 pct. af deltagerne kommer fra familier med mindst 3 hjemmeboende børn, gælder det samme 49 pct. af de øvrige unge.

Bilagsfigur 8.3 Fordeling på familietype.¹⁾ Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepengeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepengeprojekter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

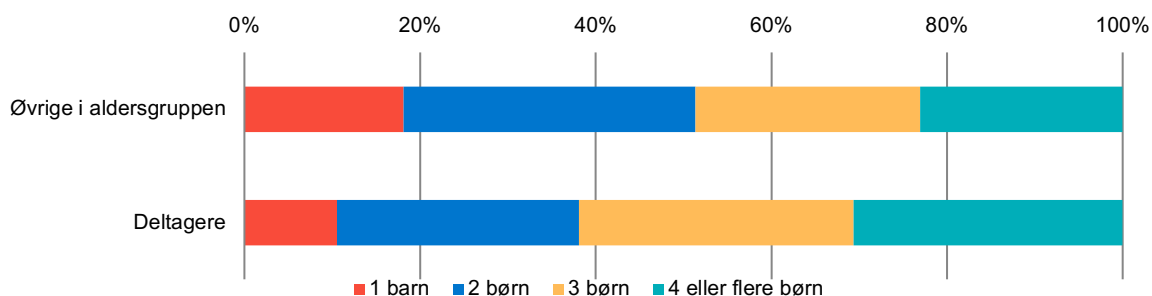

Anm.: N (Deltagere) = 294; N (Øvrige i aldersgruppen) = 5.144.

Note 1: Familietype beskriver, om familiens består af en enlig forælder og hjemmeboende børn eller af to forældre og hjemmeboende børn.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.4 Fordeling på antal hjemmeboende børn i familien. Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepengeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepengeprojekter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

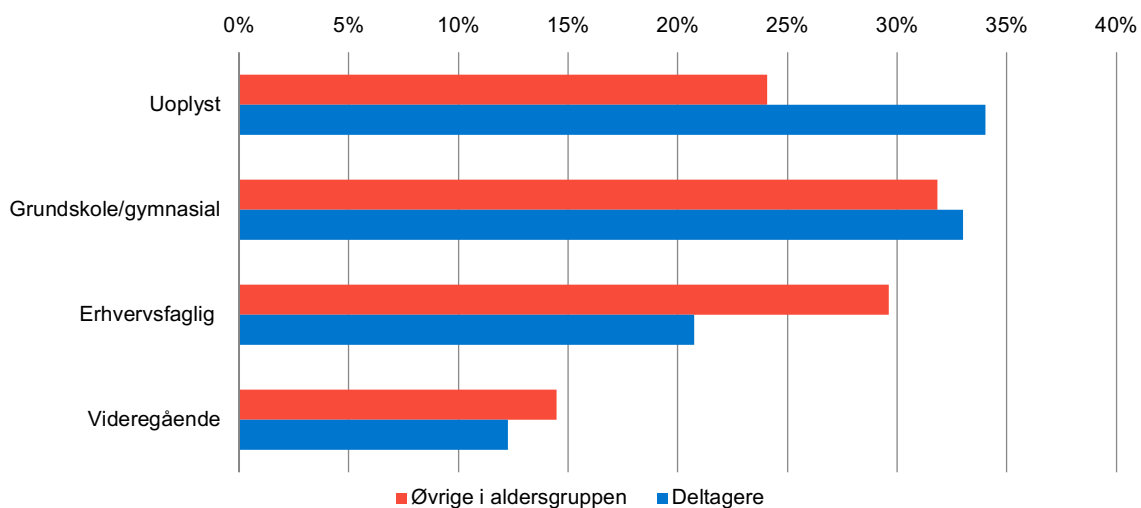

Anm.: N (Deltagere) = 294; N (Øvrige i aldersgruppen) = 5.144.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.5 viser fordelingen på forældrenes uddannelsesniveau for deltagerne i lommepengeprojekter og for de øvrige i aldersgruppen og tyder på, at deltagerne har forældre med et lavere uddannelsesniveau end de jævnaldrende unge. Deltagerne har en større andel, hvor forældrenes uddannelse er uoplyst, og en mindre andel med forældre med en erhvervskompetencegivende uddannelse (især med en erhvervsfaglig uddannelse). For eksempel har 21 pct. af deltagerne mod 30 pct. af de øvrige i aldersgruppen en forælder med en erhvervsfaglig uddannelse.

Bilagsfigur 8.5 Fordeling på forældrenes uddannelsesniveau.¹⁾ Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepegeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepegeprojekter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

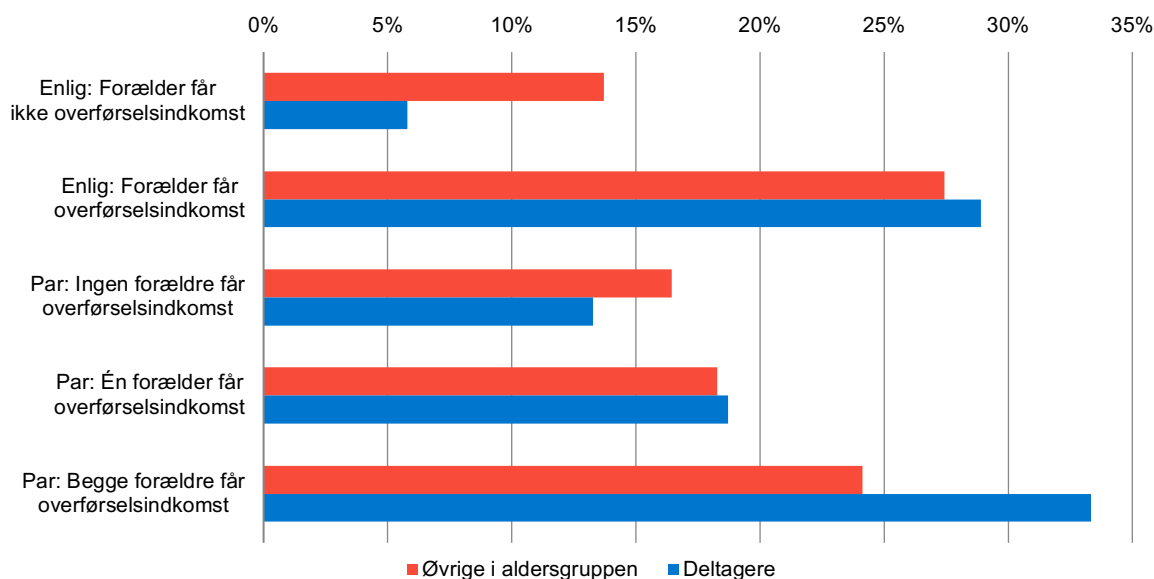
Anm.: N (Deltagere) = 294; N (Øvrige i aldersgruppen) = 5.144.

Note 1: Figuren viser uddannelsesniveaet for den forælder, som har det højeste uddannelsesniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

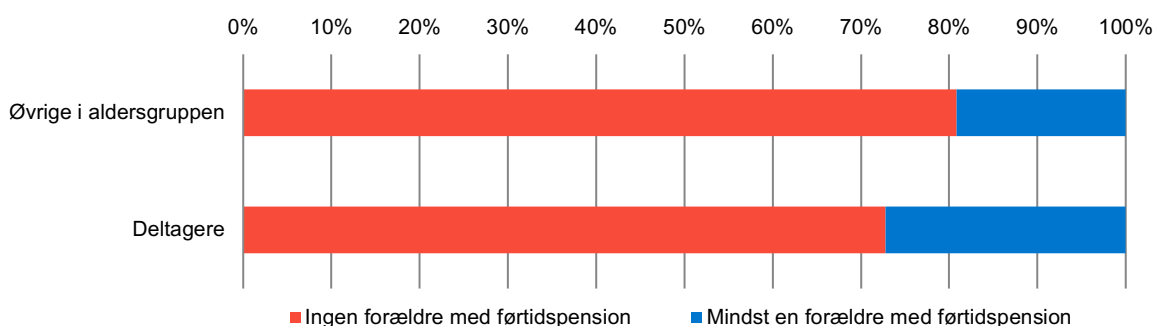
Vi kan beskrive arbejdsmarkedstilknytningen ved at kigge på modtagelse af overførselsindkomster. Bilagsfigur 8.6 viser, om forældrene modtager overførselsindkomst (ekskl. SU). Deltagerne i lommepegeprojekter har i større omfang forældre, som modtager overførselsindkomst, end de øvrige i aldersgruppen. 33 pct. af deltagerne har to forældre, som modtager overførselsindkomster, mens det samme gælder 24 pct. af de øvrige i aldersgruppen.

Bilagsfigur 8.6 Fordeling på, om forældrene modtager overførselsindkomst (ekskl. SU). Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepengeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepengeprojekter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 294; N (Øvrige i aldersgruppen) = 5.144.
 Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.7 Fordeling på, om forældrene modtager førtidspension. Sammenligning af 11-17-årige deltagere i lommepengeprojekter og de øvrige 11-17-årige beboere i boligområderne med lommepengeprojekter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 294; N (Øvrige i aldersgruppen) = 5.144.
 Kilde: Egne beregninger på registerdata.

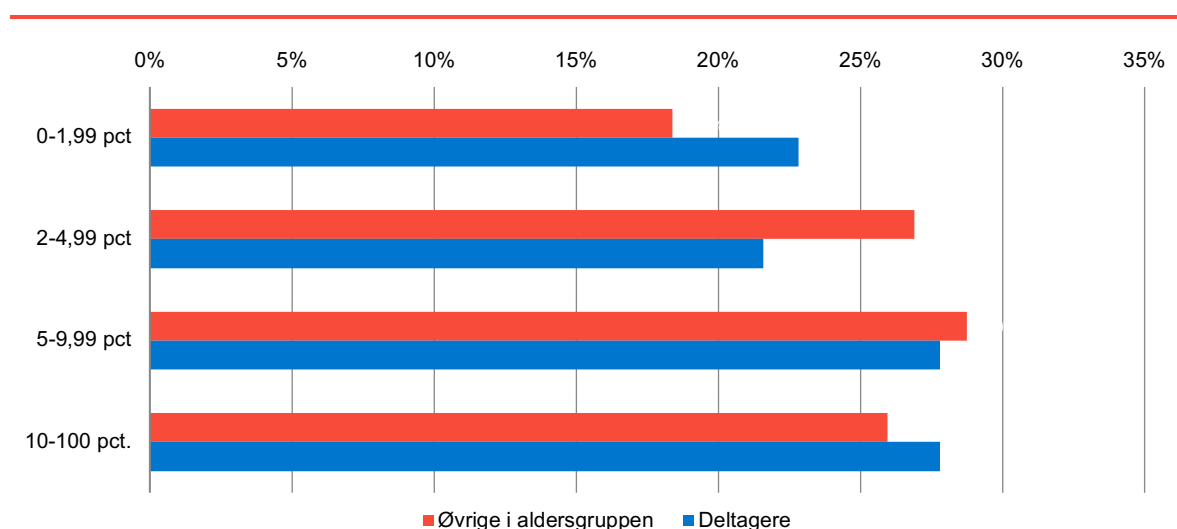
Førtidspension er en permanent tilbagetrækningsydelse. Bilagsfigur 8.7 viser andelen, som har mindst en forælder, der modtager førtidspension. 27 pct. af deltagerne i lommeprojekterne har mindst en forælder, som modtager førtidspension, mens det samme gælder 19 pct. af de øvrige i aldersgruppen. Sammen med de øvrige figurer i dette afsnit viser dette, at deltagerne i lommepengeprojektet har en svagere socioøkonomisk baggrund end de jævnaldrende beboere.

Fravær i skolen

Selvom deltagerne i lommepengeprojekter og de jævnaldrende unge i boligområderne adskiller sig på en række karakteristika, fx køn, familieforhold og forældrenes socioøkonomiske karakteristika, er der ikke forskel på de to grupper med hensyn til fravær i folkeskolen året før start på lommepengeprojektet. Bilagsfigur 8.8 viser, at der er en lidt højere andel, som har en fraværsprocent på mindst 5 pct., men forskellene er ikke statistisk signifikante.

Bilagsfigur 8.8 Fordeling på fraværsprocent i grundskolen. ¹⁾ Sammenligning af elever i folkeskolen/specialschooler, som er deltagere i lommepengeprojekter, og de øvrige elever blandt beboere i boligområderne med lommepengeprojekter. ²⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 241; N (Øvrige i aldersgruppen) = 4.175.

Note 1: Fravær er målt året før start i lommepengeprojekt.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Fritidsjobindsats

I dette afsnit beskriver vi de unge, der deltager i en fritidsjobindsats, med hensyn til oprindelse, alder, køn, familieforhold, forældrenes socioøkonomiske karakteristika og fravær i skolen. Disse karakteristika er vist for de år, deltagerne er startet i indsatsen. I beskrivelsen sammenligner vi endvidere deltagerne med de øvrige unge i boligområderne inden for samme aldersgruppe.

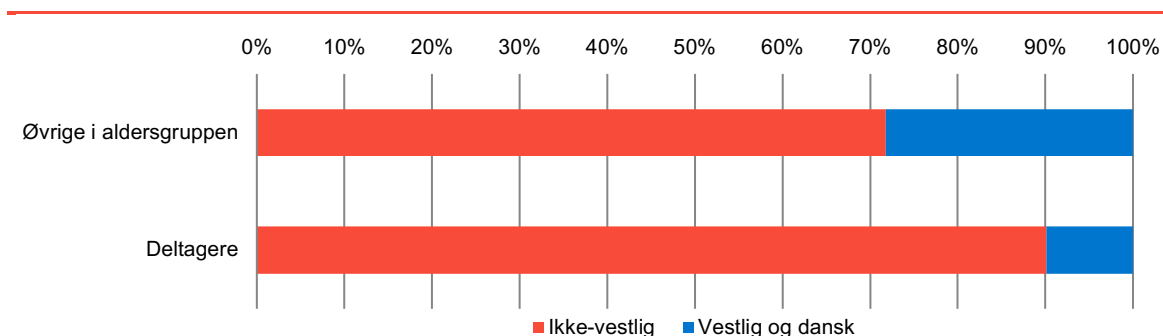
Vi anvender oplysninger om deltagere indrapporteret af boligområderne til beskrivelsen af deltagerne i lommepengeprojekter, som er i aldersgruppen 13-18 år.¹⁴

Deltagernes oprindelse, alder og køn

Vi starter med at sammenligne fordelingen på oprindelse for deltagerne i fritidsjobindsatsen og de øvrige unge i aldersgruppen. Bilagsfigur 8.9 viser, at 90 pct. af deltagerne i fritidsjobindsatsen har ikke-vestlig oprindelse, mens den tilsvarende andel er 72 pct. blandt de jævnaldrende i boligområderne med en fritidsjobindsats. Det fremgår endvidere af bilagstabel 8.2, at mange unge i fritidsjob er 15 eller 16 år, det vil sige, at de unge har fritidsjob, mens de er i gang med uddannelsen i grundskolen.

¹⁴ Bilag 1 indeholder en nærmere beskrivelse af indsamling af oplysninger om deltagere og dannelse af en sammenligningsgruppe.

Bilagsfigur 8.9 Fordeling på oprindelse. Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 192; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.992.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

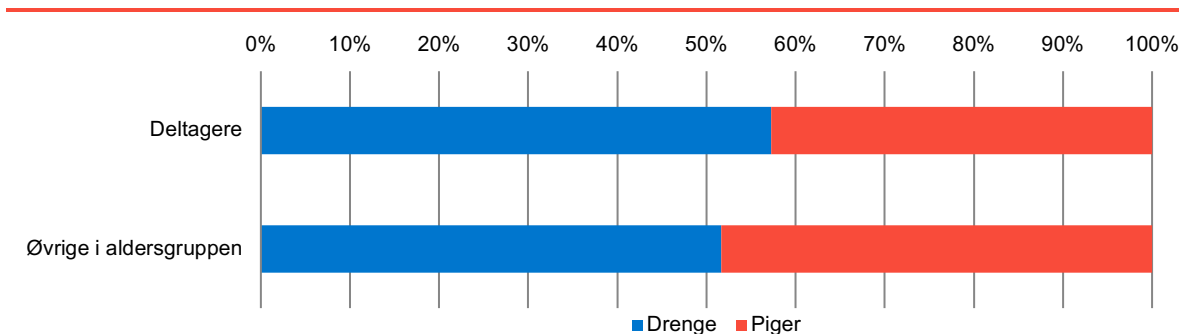
Bilagstabel 8.2 Fordeling på alder. Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats.

	Øvrige i aldersgruppen	Deltagere
13-14 år	34	17
15 år	17	27
16 år	17	28
17 år	15	19
18 år	17	9
I alt	100	100
N	2992	192

Kilde: Egne beregninger på registerdata

Bilagsfigur 8.10 viser fordelingen på køn. Der er en lille overvægt af drenge blandt deltagerne i en fritidsjobindsats. For deltagerne er 57 pct. drenge, mens den tilsvarende andel for de øvrige 13-18-årige er 52 pct.

Bilagsfigur 8.10 Fordeling på køn. Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

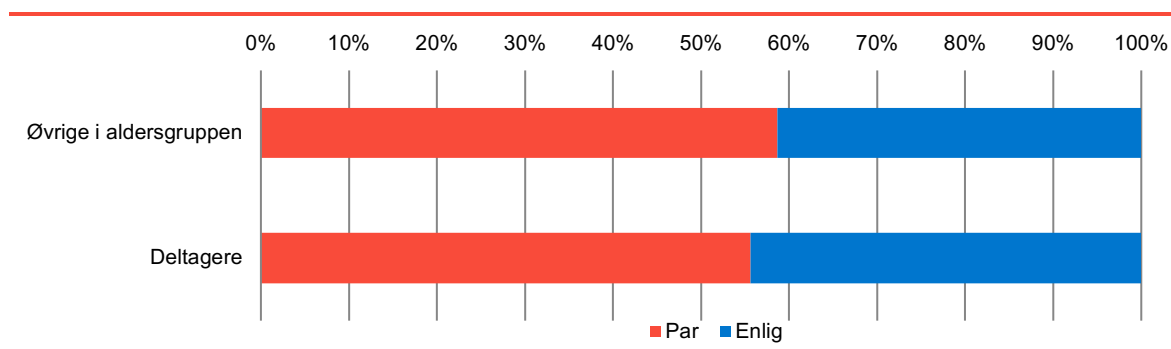
Anm.: N (Deltagere) = 192; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.992.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Familieforhold og forældrebaggrund

I dette afsnit ser vi på, hvad der kendetegner deltageres familieforhold og forældrebaggrund. Næsten alle deltagerne i lommepegeprojekter er hjemmeboende, dvs. de bor sammen med mindst én forælder.¹⁵ Af bilagsfigur 8.11 fremgår det, at 56-59 pct. bor i en familie med to voksne. Der er ikke statistisk signifikant forskel på, om deltagerne i en fritidsjobindsats og de øvrige unge beboere bor sammen med en eller to voksne. Der er til gengæld forskel på deltagerne og de øvrige i aldersgruppen med hensyn til, hvor børnerige familier de tilhører.

Bilagsfigur 8.11 Fordeling på familietype.²⁾ Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats.¹⁾ Procent.

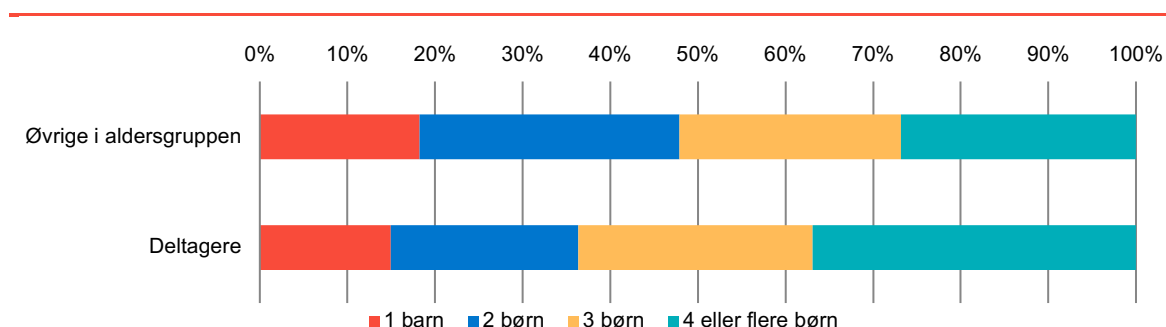
Anm.: N (Deltagere) = 187; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.790.

Note 1: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Note 2: Familietype beskriver, om familiens består af en enlig forælder og hjemmeboende børn eller af to forældre og hjemmeboende børn.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.12 Fordeling på antal hjemmeboende børn i familien. Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 187; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.790.

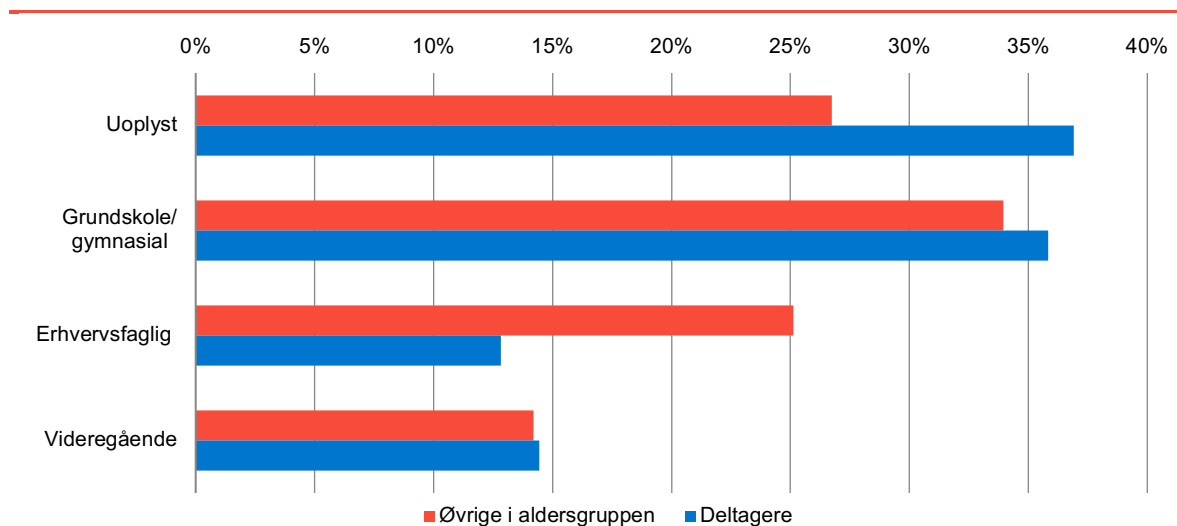
Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Vi går nu over til at se på forældrenes socioøkonomiske karakteristika. Bilagsfigur 8.13 viser forældrenes uddannelsesniveau for deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige beboere i aldersgruppen. Fordelingerne vist i figuren tyder på, at uddannelsesniveaut er lavere blandt forældrene til deltagerne i en fritidsjobindsats end blandt forældre til de øvrige beboere i aldersgruppen. Deltagerne har en større andel med forældre, der har uoplyst uddannelse, og en mindre andel, der har en

¹⁵ 187 ud af 192 deltagere er hjemmeboende.

forælder med en erhvervsfaglig uddannelse. 13 pct. af deltagerne har en forælder med en erhvervsfaglig uddannelse, mens den tilsvarende andel for de øvrige beboere i aldersgruppen er 25 pct. Der er ikke forskel på andel i de to grupper, der har en forælder med en videregående uddannelse.

Bilagsfigur 8.13 Fordeling på forældrenes uddannelsesniveau.¹⁾ Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats. Procent.

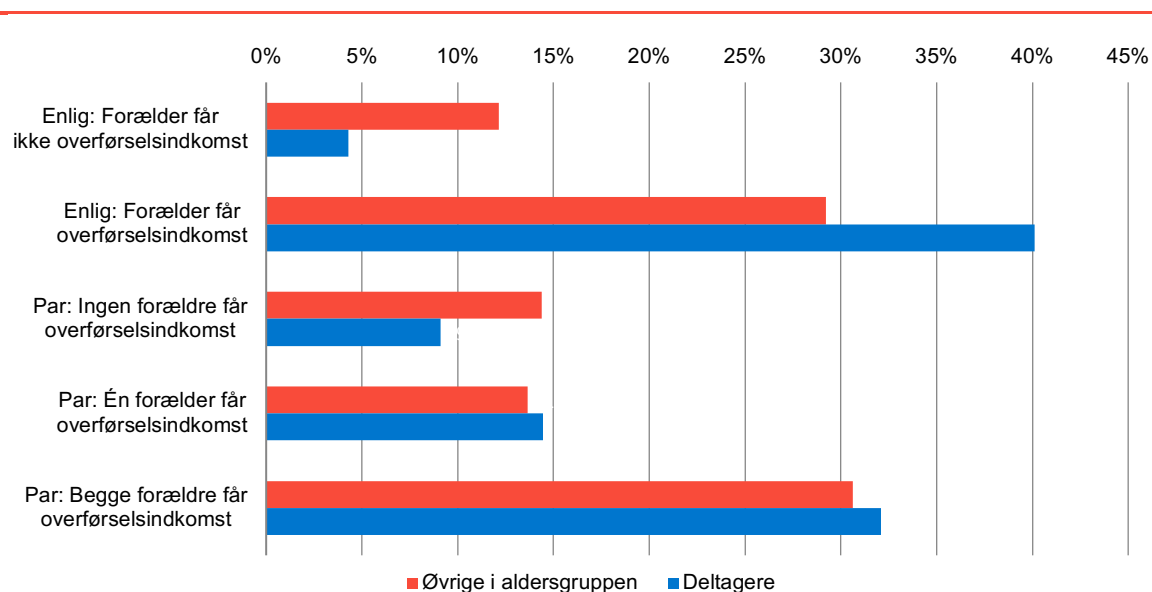
Anm.: N (Deltagere) = 187; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.790.

Note 1: Figuren viser uddannelsesniveaueet for den forælder, som har det højeste uddannelsesniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.14 viser, om forældrene modtager overførselsindkomst (ekskl. SU). Deltagere i en fritidsjobindsats har en større andel med forældre, der modtager overførselsindkomst end de jævnaldrende beboere i boligområdet. Deltagerne har især en større andel end de jævnaldrende beboere, som bor med en forælder, der er eneforsørger og modtager overførselsindkomst. Dette gælder for 40 pct. af deltagerne og 29 pct. af de jævnaldrende beboere.

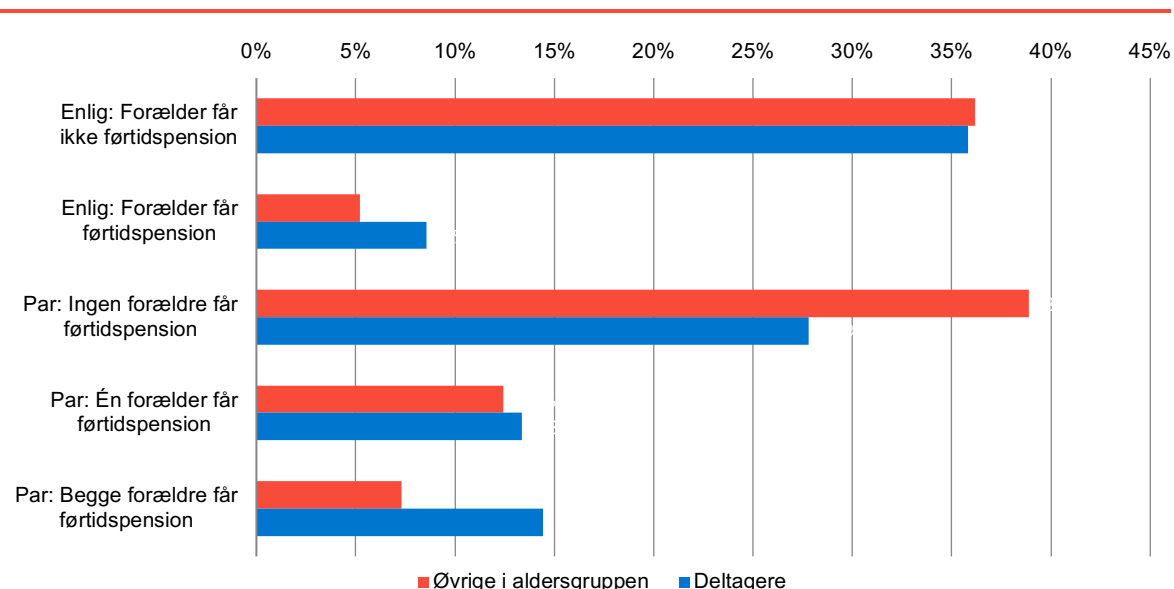
Bilagsfigur 8.14 Fordeling på, om forældrene modtager overførselsindkomst (ekskl. SU). Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 187; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.790.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.15 Fordeling på, om forældrene modtager førtidspension. Sammenligning af 13-18-årige deltagere i en fritidsjobindsats og de øvrige 13-18-årige beboere i boligområderne med fritidsjobindsats. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 187; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.790.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

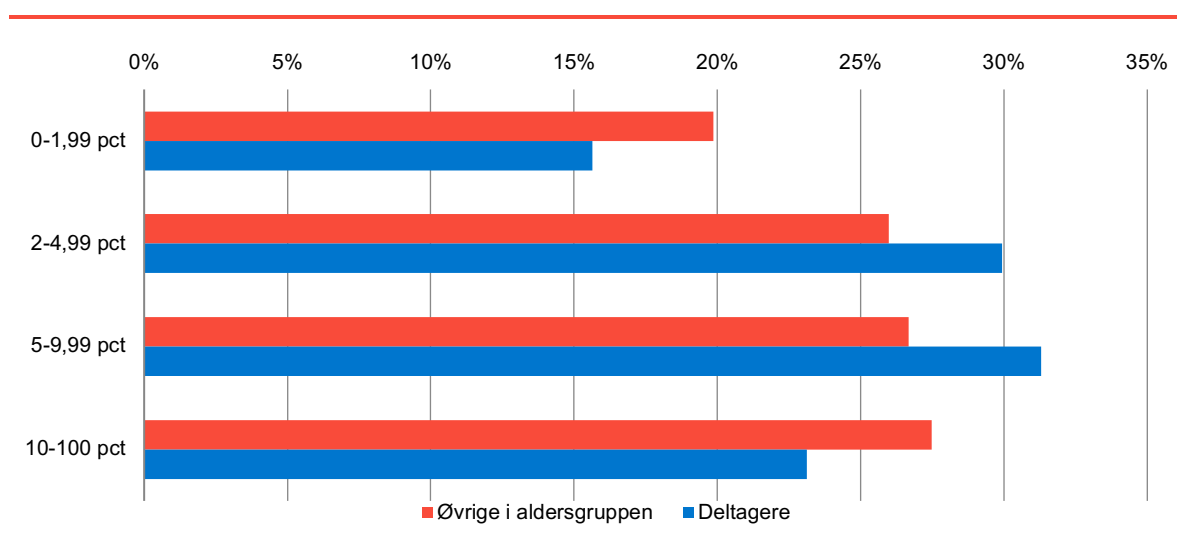
Førtidspension er en permanent tilbagetrækningsydelse. Bilagsfigur 8.15 viser, om forældrene modtager førtidspension. En større andel af deltagerne end af de jævnaldrende beboere har en forælder, som modtager førtidspension. Især er der flere af deltagerne, som har to forældre, der modtager

førtidspension: 14 pct. af deltagerne og 7 pct. af de jævnaldrende beboere har to forældre, som modtager førtidspension.

Fravær i skolen

Fordelingen på fraværsprocent i grundskolen er vist i bilagsfigur 8.16. Selvom deltagerne i lommepegeprojekter og de jævnaldrende unge i boligområderne adskiller sig på en række karakteristika, fx køn, familieforhold og forældrenes socioøkonomiske karakteristika, er der ikke forskel på de to grupper med hensyn til fravær i folkeskolen året før start i fritidsjobindsatsen.

Bilagsfigur 8.16 Fordeling på fraværsprocent i grundskolen. ¹⁾ Sammenligning af elever i folkeskolen/specialskoler, som er deltagere i en fritidsjobindsats, og de øvrige elever blandt beboere i boligområderne med fritidsjobindsats. ²⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 147; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.155.

Note 1: fravær er målt året før start i fritidsjobindsats.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Mentorforløb

I dette afsnit beskriver vi de unge, der deltager i et mentorforløb som mentees med hensyn til oprindelse, alder, køn, familieforhold, forældrenes socioøkonomiske karakteristika og fravær i skolen. Disse karakteristika er vist for det år, deltagerne er startet i et mentorforløb. I beskrivelsen sammenligner vi endvidere deltagerne med de øvrige unge i boligområderne inden for samme aldersgruppe.

Vi anvender oplysninger om deltagere indrapporteret af boligområderne til beskrivelsen af deltagerne i lommepegeprojekter, som er i aldersgruppen 12-21 år.¹⁶

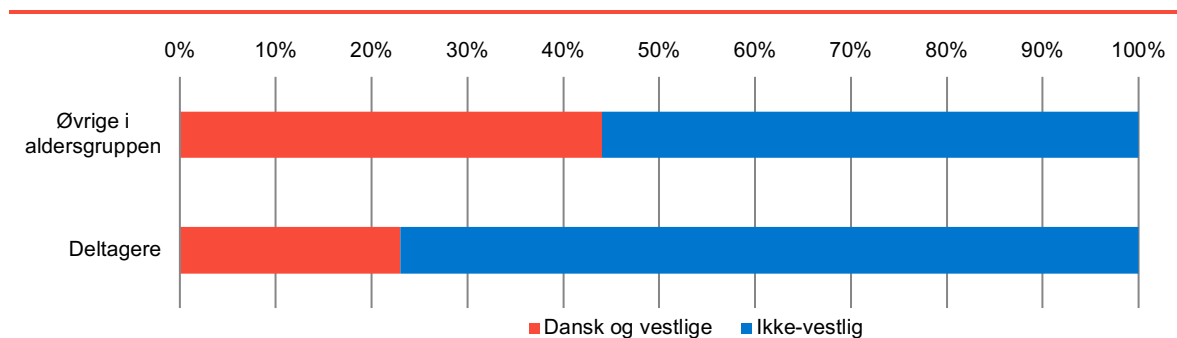
Deltagernes oprindelse, alder og køn

Bilagsfigur 8.17 viser fordelingen på oprindelse for deltagere i mentorforløb og for jævnaldrende beboerne. Der er en klar overvægt af børn og unge med ikke-vestlig oprindelse blandt deltagerne.

¹⁶ Bilag 1 indeholder en nærmere beskrivelse af indsamling af oplysninger om deltagere og dannelse af en sammenligningsgruppe.

77 pct. af deltagerne i mentorforløb har ikke-vestlig oprindelse mod 56 pct. af de jævnaldrende beboere.

Bilagsfigur 8.17 Fordeling på oprindelse. Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 43; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.702.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagstabel 8.3 Fordeling på alder. Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb.¹⁾

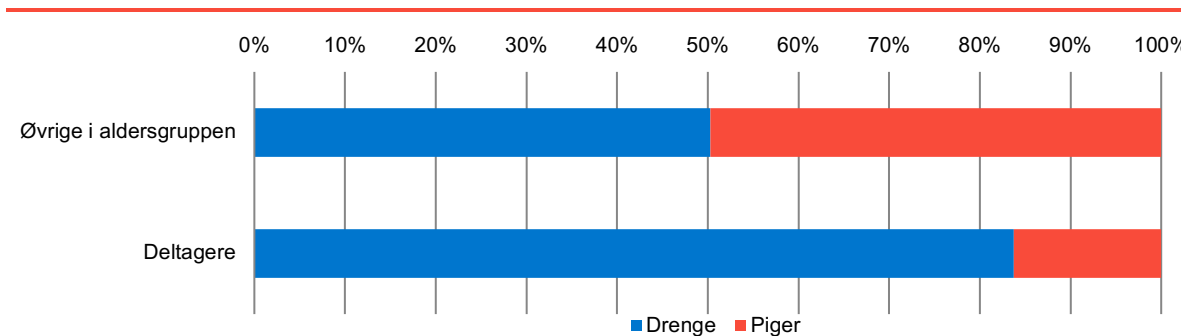
	Øvrige i aldersgruppen	Deltagere
12-14 år	28	21
15-17 år	31	42
18-21 år	42	37
I alt, procent	100	100
I alt, personer	2.702	43

Note1: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Deltagernes aldersfordeling er vist i bilagstabel 8.3. Der er tendens til en lille overvægt af deltagere i aldersgruppen 15-17 år. Aldersforskellene på deltagerne i mentorforløb og de jævnaldrende beboere er dog ikke statistisk signifikante. Som det fremgår af bilagsfigur 8.18, er der til gengæld store forskelle med hensyn til køn. 84 pct. af deltagerne i mentorforløbene er drenge, mens kun omkring halvdelen af de øvrige i aldersgruppen er drenge.

Bilagsfigur 8.18 Fordeling på køn. Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb. Procent.

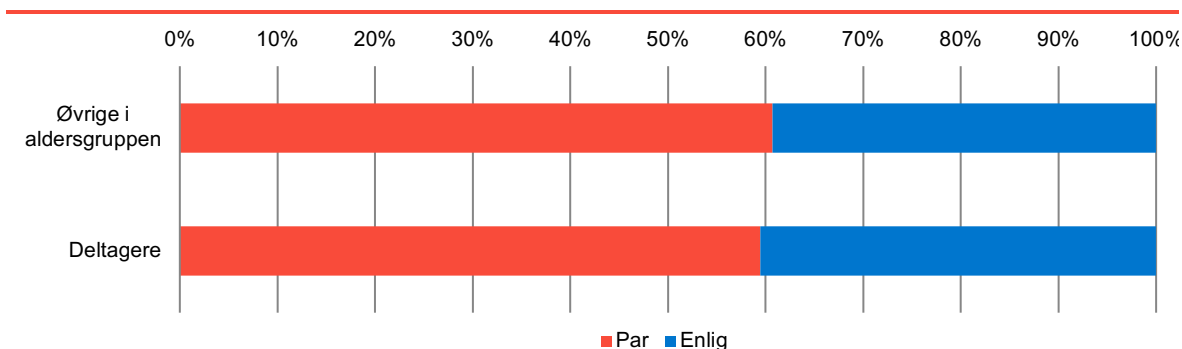
Anm.: N (Deltagere) = 43; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.702.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Familieforhold og forældrebaggrund

Vi går nu over til at se på, hvad der karakteriserer deltagernes familieforhold og forældrenes socio-økonomiske karakteristika. Der er ikke forskelle på familieforholdene for deltagerne i mentorforløb og de øvrige beboere i samme aldersgruppe. Bilagsfigur 8.19 viser fordelingen på familietype, og bilagsfigur 8.20 viser fordelingen på antal hjemmeboende børn i familien. Omkring 60 pct. af de unge i begge grupper bor i en familie med to voksne (et par), og antallet af børn i familien er også omtrent det samme i de to grupper. For eksempel har omkring en fjerdedel ikke hjemmeboende søskende (da der kun er 1 hjemmeboende barn i familien).

Bilagsfigur 8.19 Fordeling på familietype¹⁾. Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb.²⁾ Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent

Anm.: N (Deltagere) = 38; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.202.

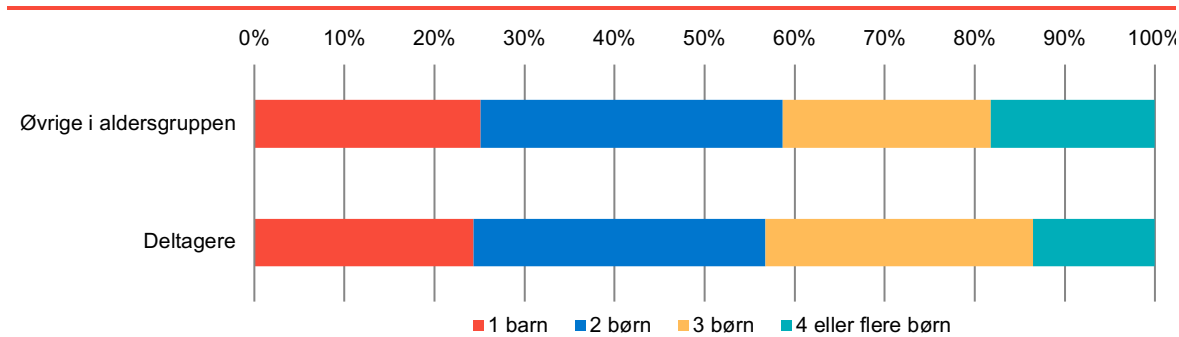
Note 1: Familietype beskriver, om familien består af en enlig forælder og hjemmeboende børn eller af to forældre og hjemmeboende børn.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.20 Fordeling på antal hjemmeboende børn i familien. Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb.¹⁾ Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

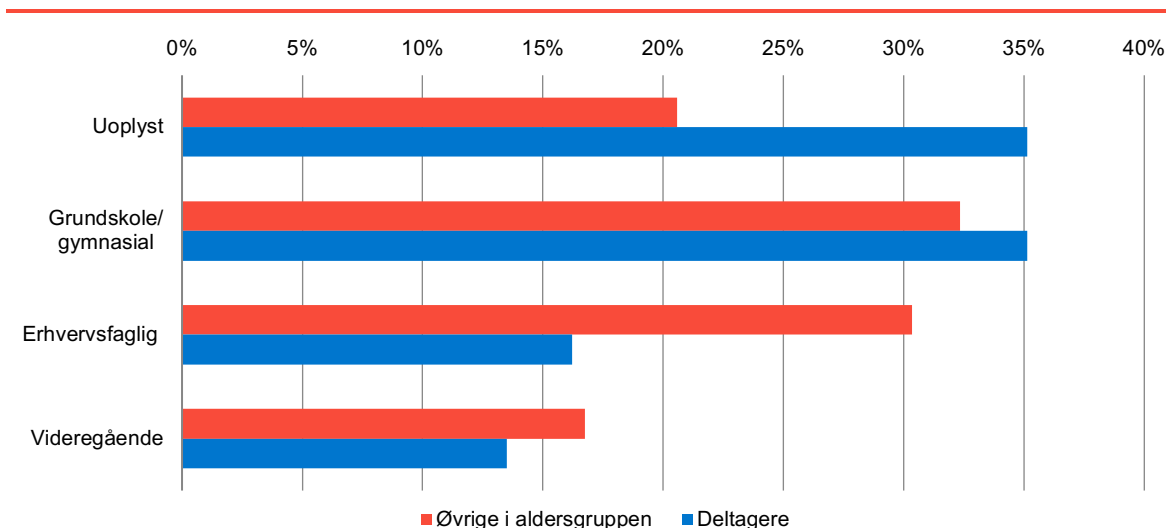
Anm.: N (Deltagere) = 38; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.202.

Note 1: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Fordelingen på forældrenes uddannelsesniveau er vist i bilagsfigur 8.21. Fordelingerne i figurene tyder på, at deltagerne har forældre med et lavere uddannelsesniveau end de jævnaldrende unge. Deltagerne har en større andel, hvor forældrenes uddannelse er uoplyst, og en mindre andel med forældre med en erhvervskompetencegivende uddannelse (især med en erhvervsfaglig uddannelse). For eksempel har 16 pct. af deltagerne mod 30 pct. af de øvrige i aldersgruppen en forælder med en erhvervsfaglig uddannelse.

Bilagsfigur 8.21 Fordeling på forældrenes uddannelsesniveau.¹⁾ Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb. Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren.

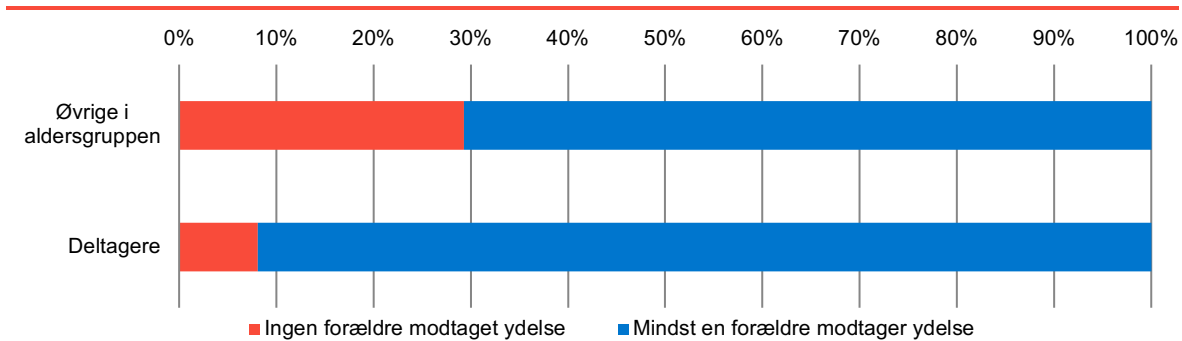

Anm.: N (Deltagere) = 38; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.202.

Note 1: Figuren viser uddannelsesniveaue for den forælder, som har det højeste uddannelsesniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata

Bilagsfigur 8.22 Fordeling på, om forældrene modtager overførselsindkomst (ekskl. SU). Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb. Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

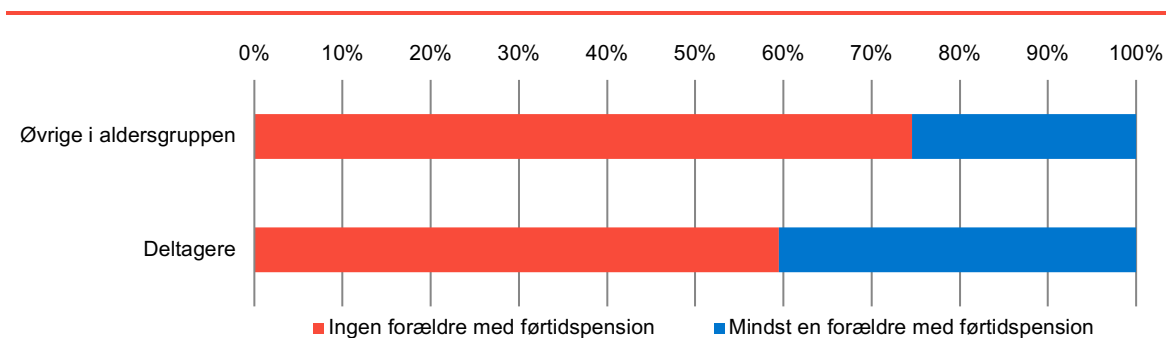

Anm.: N (Deltagere) = 38; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.202.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Andelen, som har en forælder, der modtager overførselsindkomst, er vist i bilagsfigur 8.22. 92. pct. af deltagerne i mentorforløb har mindst en forælder, som har modtaget overførselsindkomst, mens det samme er tilfældet for 71 pct. af de jævnaldrende beboere. Af bilagsfigur 8.23 fremgår det endvidere, at 41 pct. af deltagerne i mentorforløb og 25 pct. af beboerne i samme aldersgruppe har mindst en forælder, der modtager førtidspension. Bilagsfigur 8.21-8.23 viser dermed, at deltagerne i mentorforløbene kommer fra familier med en forholdsvis svag socioøkonomisk baggrund i forhold til det boligområde, hvor de bor.

Bilagsfigur 8.23 Fordeling på om forældrene modtager førtidspension. Sammenligning af 12-21-årige deltagere i et mentorforløb og de øvrige 12-21-årige beboere i boligområderne med mentorforløb. Kun børn og unge, som er hjemmeboende, indgår i figuren. Procent.

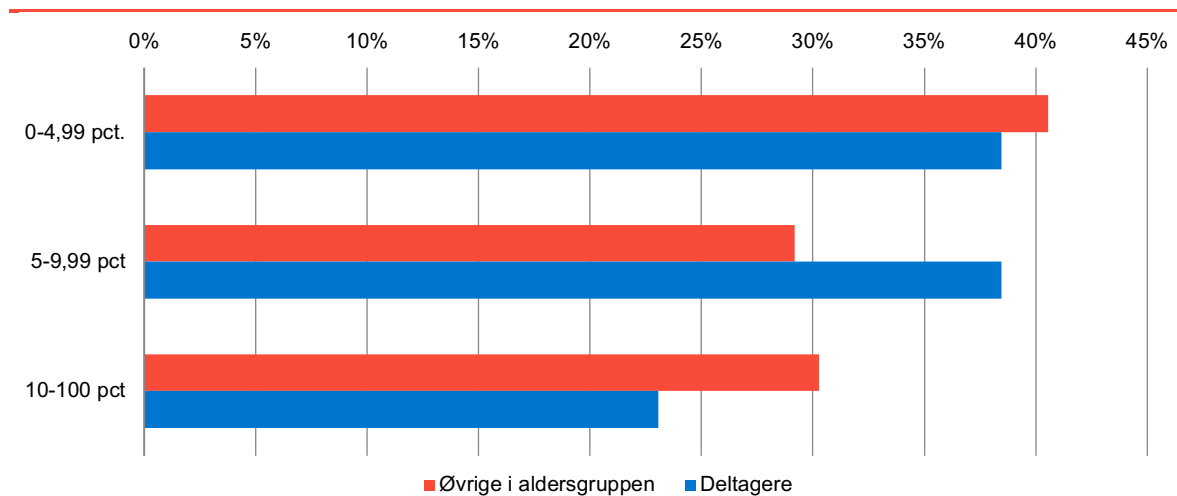
Anm.: N (Deltagere) = 38; N (Øvrige i aldersgruppen) = 2.202.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Fravær i skolen

Fordelingen på skolefraværprocent er vist i bilagsfigur 8.24. Der er en tendens til, at deltagerne er overrepræsenteret blandt elever med en fraværprocent på mellem 5 og 10 pct. Der er dog ikke signifikante forskelle i fraværet på deltagere i mentorforløbene og de jævnaldrende.

Bilagsfigur 8.24 Fordeling på fraværsprocent i grundskolen.¹⁾ Sammenligning af elever i folkeskolen/specialsoler, som er deltagere i et mentorforløb, og de øvrige elever blandt beboere i boligområderne med mentorforløb.²⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 26; N (Øvrige i aldersgruppen) = 1.361.

Note 1: Fravær er målt året før start i fritidsjobindsats.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Brandkadetter

I dette afsnit beskriver vi de unge, der deltager i brandkadetter, med hensyn til oprindelse, alder, køn, familieforhold, forældrenes socioøkonomiske karakteristika og fravær i skolen. Disse karakteristika er vist for de år, deltagerne er startet i indsatsen. I beskrivelsen sammenligner vi endvidere deltagerne med de øvrige unge i boligområderne inden for samme aldersgruppe.

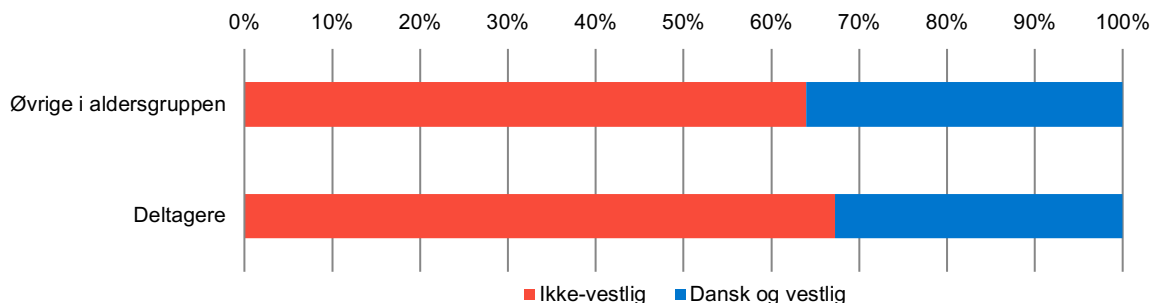
Vi anvender oplysninger om deltagere indrapporteret af boligområderne til beskrivelsen af deltagerne i lommepengeprojekter, som er i aldersgruppen 13-16 år.¹⁷

Deltagernes oprindelse, alder og køn

Fordelingen på oprindelse er vist i bilagsfigur 8.25. Der er ikke forskel på andelen med ikke-vestlig oprindelse blandt deltagerne i brandkadetter og de øvrige beboere i aldersgruppen. Til gengæld viser bilagstabel 8.4, at 14-15-årige er overrepræsenteret blandt brandkadetterne. Ligeledes viser bilagsfigur 8.26, at drengene er overrepræsenteret blandt brandkadetter: 74 pct. af brandkadetterne er drenge, mens der er omtrent lige mange drenge og piger blandt de jævnaldrende beboere.

¹⁷ Bilag 1 indeholder en nærmere beskrivelse af indsamling af oplysninger om deltagere og dannelse af en sammenligningsgruppe.

Bilagsgfigur 8.25 Fordeling på oprindelse. Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter.¹⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 61; N (Øvrige i aldersgruppen) = 561.

Note 1: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

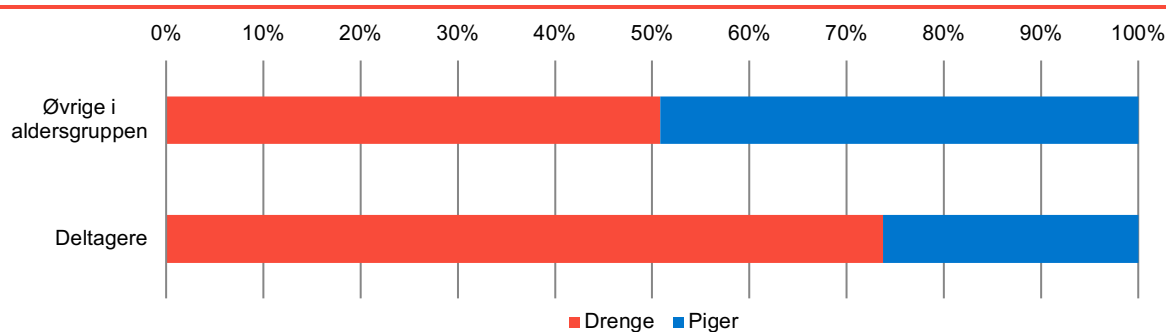
Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagstabel 8.4 Fordeling på alder. Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter. Procent.

	Øvrige i aldersgruppen	Deltagere
13	25	10
14	27	38
15	24	38
16	25	15
I alt, procent	100	100
I alt, personer	561	61

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsgfigur 8.26 Fordeling på køn. Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter. Procent.

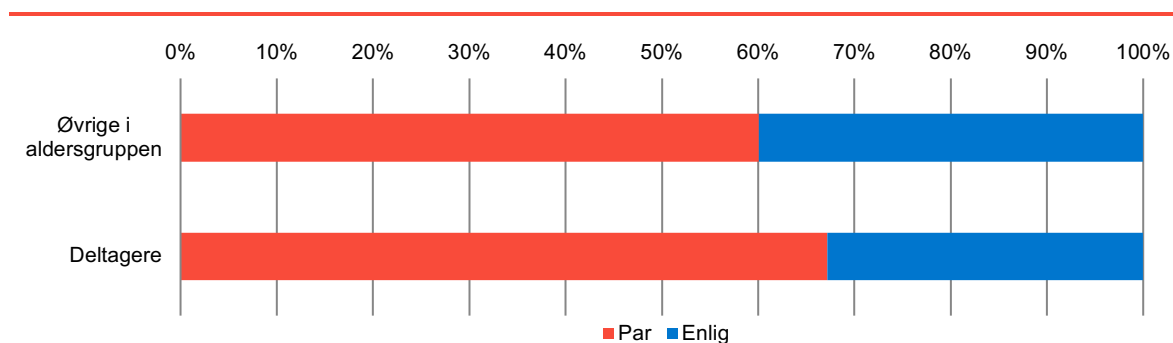
Anm.: N (Deltagere) = 61; N (Øvrige i aldersgruppen) = 561.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Familieforhold og forældrebaggrund

Der er ikke forskelle på familieforholdene for deltagerne i brandkadetter og de øvrige beboere i samme aldersgruppe. Bilagsfigur 8.27 viser fordelingen på familietype, og bilagsfigur 8.28 viser fordelingen på antal hjemmeboende børn i familien. Omkring 60 pct. af de unge i begge grupper bor i en familie med to voksne (et par), og antallet af børn i familien er også omtrent det samme i de to grupper. For eksempel har omkring en femtedel ikke hjemmeboende søskende (da der kun er 1 hjemmeboende barn i familien).

Bilagsfigur 8.27 Fordeling på familietype.¹⁾ Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren.²⁾ Procent.

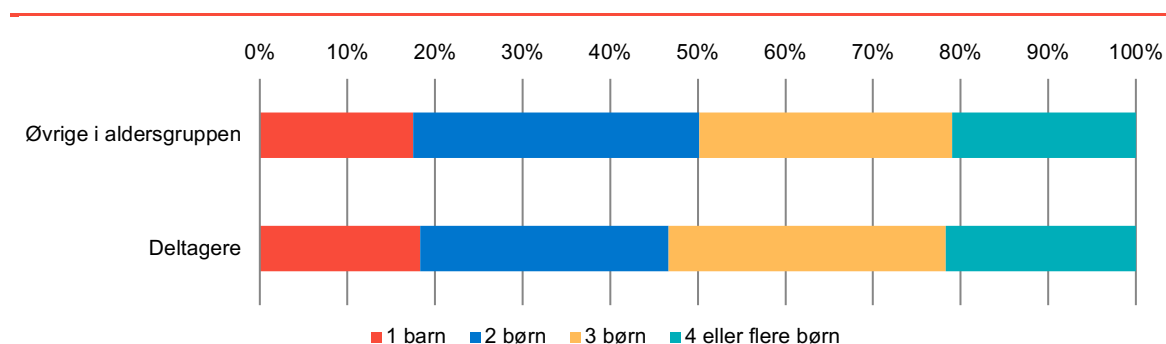
Anm.: N (Deltagere) = 60; N (Øvrige i aldersgruppen) = 554.

Note 1: Familietype beskriver, om familien består af en enlig forælder og hjemmeboende børn eller af to forældre og hjemmeboende børn.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.28 Fordeling på antal hjemmeboende børn. Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren.¹⁾ Procent.

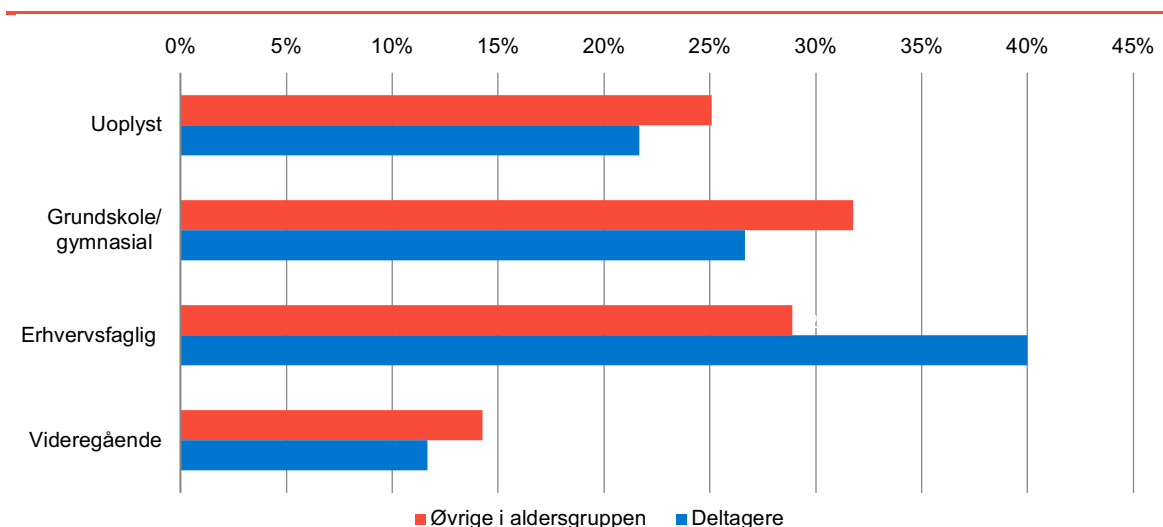
Anm.: N (Deltagere) = 60; N (Øvrige i aldersgruppen) = 554.

Note 1: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.29-8.31 viser fordelingen på forældrenes uddannelsesniveau, om forældrene modtager en overførselsindkomst og mere specifikt, om forældrenes modtager førtidspension. Der er ikke forskel på deltagerne i brandkadetter og de jævnaldrende beboere med hensyn til forældrenes socioøkonomisk baggrund.

Bilagsfigur 8.29 Fordeling på forældrenes uddannelsesniveau.¹⁾ Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren.²⁾ Procent.

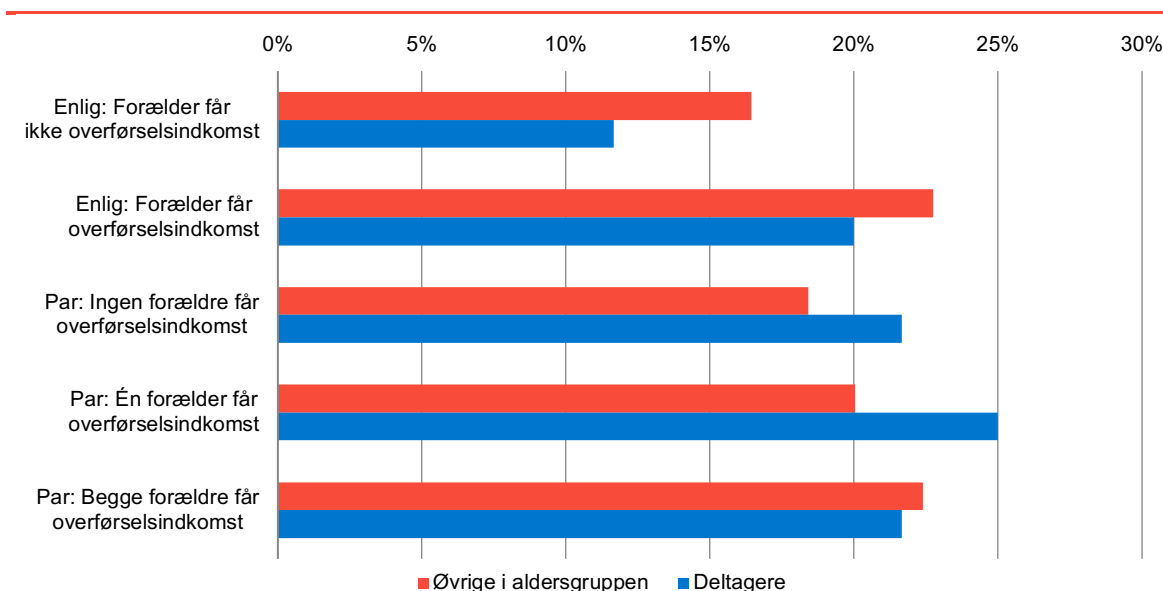
Anm.: N (Deltagere) = 60; N (Øvrige i aldersgruppen) = 554.

Note 1: Figuren viser uddannelsesniveaet for den forælder, som har det højeste uddannelsesniveau.

Note 2: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.30 Fordeling på, om forældrenes modtager overførselsindkomst (ekskl. SU) Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren.¹⁾ Procent.

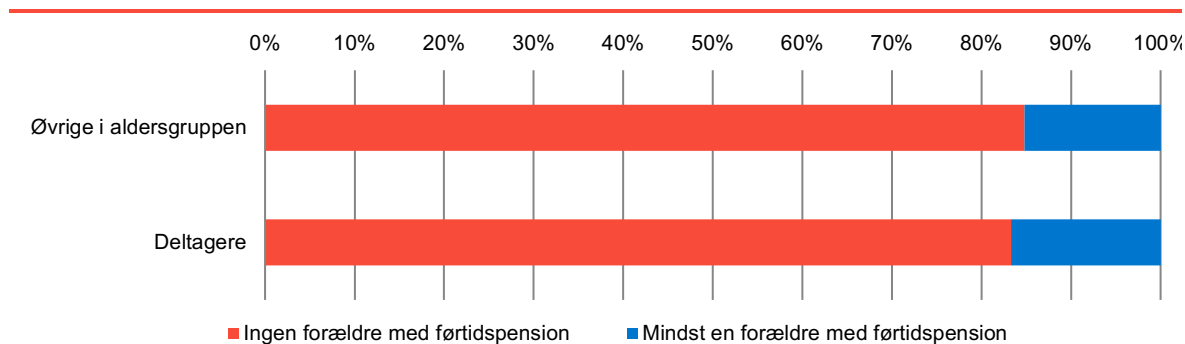

Anm.: N (Deltagere) = 60; N (Øvrige i aldersgruppen) = 554.

Note 1: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilagsfigur 8.31 Fordeling på, om forældrenes modtager førtidspension. Sammenligning af 13-16-årige deltagere i brandkadet og de øvrige 13-16-årige beboere i boligområderne med brandkadetter. Kun børn, som er hjemmeboende, indgår i figuren.¹⁾ Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 60; N (Øvrige i aldersgruppen) = 554.

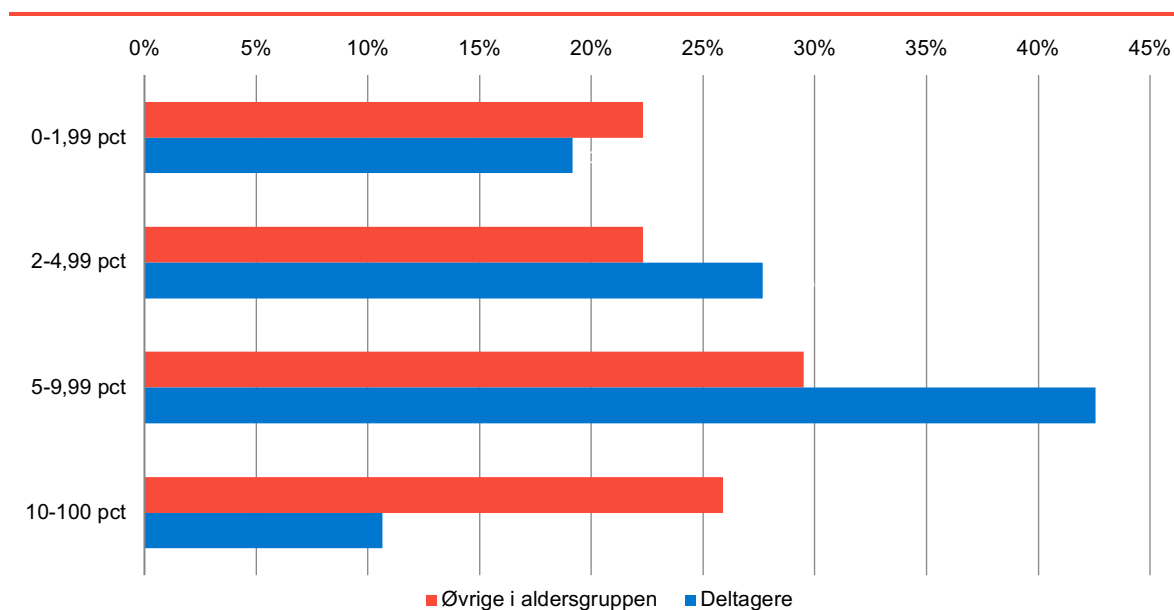
Note: Der er ikke signifikant forskel på fordelingen på de to grupper på et 10-procents-signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Fravær i skolen

Bilagsfigur 8.32 viser fordelingen på fraværsprocent i folkeskolen, og vi finder en forskel på brandkadetternes fravær og de jævnaldrende beboeres fravær. Deltagerne i brandkadetter er overrepræsenteret blandt elever med en fraværsprocent på 5-10 pct., men til gengæld underrepræsenteret blandt elever med et fravær på 10 pct. eller derover.

Bilagsfigur 8.32 Fordeling på fraværsprocent i grundskolen.¹⁾ Sammenligning af elever i folkeskolen/specialsoler, som er deltagere i et mentorforløb, og de øvrige elever blandt beboere i boligområderne med mentorforløb. Procent.

Anm.: N (Deltagere) = 47; N (Øvrige i aldersgruppen) = 444.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

BØRN OG UNGES UDDANNELSESCHANCER - DE BOLIGSOCIALE INDSATSERS BIDRAG

EVALUERING AF LANDSBYGGEFONDENS BOLIGSOCIALE INDSATSER FINANSIERET AF 2011-14-MIDLERNE

I denne rapport har VIVE, Rambøll og Naboskaber undersøgt, hvilke skole- og uddannelsesmæssige udfordringer børn og unge oplever i de udsatte boligområder, og hvordan der iværksættes boligsociale aktiviteter, der har til formål at fastholde børn og unge i et skoleforløb og motivere dem til at gennemføre en uddannelse. Rapporten præsenterer derudover centrale aktørers vurderinger af den boligsociale indsats gennemslagskraft af boligsociale aktiviteter samt viden om organisering og samarbejde mellem de forskellige aktører involveret i boligsociale indsatser rettet mod skole og uddannelse.

